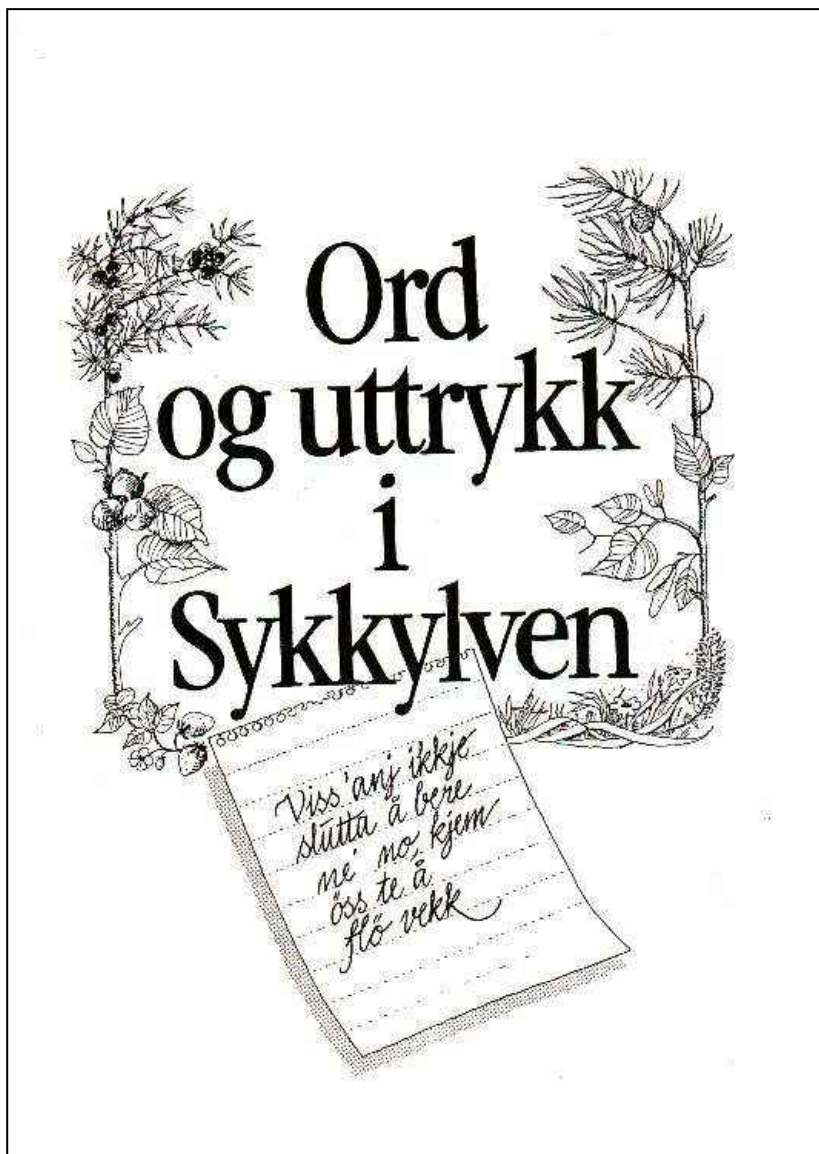

Jan Grebstad (red.)

Utgjeven av Sykkylven Sogenemnd
1999

Føreord

Sykkylven Sogenemnd tok våren 1998 initiativet til å få gitt ut ei dialektbok med ord og uttrykk i Sykkylven. Dei to hefta med dialektord frå tidleg på 90-talet utgjorde grunnlagsmaterialet i den nye boka. I tillegg var det kome inn fleire hundre nye ord dei siste åra, slik at det totale ordtilfanget var mellom 2500 og 3000 ord og uttrykk.

Ei redaksjonsnemnd med Torill Strandabø, Kjetil Tandstad og underteikna gjekk i gang med arbeidet hausten 1998. Alle orda, både dei i hefta og dei nye vi hadde fått inn i tillegg, vart nøye gått gjennom. Vi avgjorde kva ord som skulle takast med, vart samde om skriveform og andre retningslinjer for arbeidet.

Det var ikkje lett å trekke grensa mellom kva som kunne seiast å vere eit dialektord eller ikkje i denne samanhengen. Mange av orda vil du finne att i nabobygdene og også vidare utover. Kanskje ville det vere rettare å snakke om ein dialekt for midtre og nordre Sunnmøre? Det vil vere svært vanskeleg, for ikkje å seie uråd, å prøve å skilje ut dei orda som kan seiast å vere typiske sykkyllvsord. Boka ville i så fall ikkje verte særleg omfangsrik. Fleire av orda har likevel ein lokal sveip som fortel spesielt om korleis dei vart nytta her i bygda, og det er det viktig å ta vare på. Vi enda opp med ei romsleg og vid normering, og gjekk etter prinsippet om at det var betre å ta med eitt ord for mykje enn eitt for lite.

Dialekten er knytt til talemålet, og det er vanskeleg å gi att dette i skriftleg form. Arbeidet vart ein balansegang, der vi på den eine sida måtte gi att ordet slik at lesaren lett kunne identifisere det, og på den andre sida prøve å få best mogleg fram den lokale uttalen. Det var viktig for oss at dette ikkje berre skulle vere ei ordbok, men også ei dialektordbok. Hovudsaka var å få fram det lokale særpreget i orda og uttrykka.

Dialekten forandrar seg heile tida. Mykje av den gamle talemåten vår held på å bli gløymd. Ord og uttrykk blir borte og erstatta med nye, mange henta frå engelsk og andre språk, eller frå andre målføre.

Heimemålet vårt er ein kulturarv som nye generasjonar vert meir og meir uvitande om.

Dei gamle orda og uttrykka var ofte særskild presise og gjorde det lett å få fram nyansane i det som vart sagt. Mykje kunne seiast med få ord, når berre dei rette vart brukte. Somme vil hevde at dagens dialekt er fattigare i og med at mange av dei gamle og gode orda og uttrykka er på veg bort. Særleg gjeld dette ord knytt til gamalt arbeidsliv og gamle skikkar. Men mange av dei orda som er på veg ut av språket, er godt brukande i vårt moderne samfunn. Dei kan endåtil gjere språket rikare for dei som vil halde på målføret sitt og elles legg vekt på presis og variert ordbruk.

Kan hende vil ein del av dei unge i dag finne litt av røtene sine i det gamle talemålet som generasjonane før oss har nytta? Andre, særleg dei som er komne opp i åra, vil truleg sakne eitt og anna ord dei kan minnast. Sjølv no, når samlinga går til trykkeriet, dukkar det opp nye ord og uttrykk som burde kome med. Registreringa må derfor ikkje stogge no.

Redaksjonsnemnda var avhengig av mange gode hjelparar for å kome i mål med eit slikt arbeid. Vi vil takke alle bidragsytarane av ord og uttrykk, og spesielt nemne Petter Kursetgjerde. Det var han som drog det heile i gang, og som også har vore den største leverandøren av ord og uttrykk. Utan den store innsatsen hans gjennom mange år, ville det neppe ha vorte noko av denne boka, i alle høve ikkje i denne omgang. I tillegg har redaksjonsnemnda fått verdfull hjelp til korrekturlesinga av Jostein Fet og Thomas Vinje. Dei har også kome med tilføyingar og gitt nyttige råd og vink. Thomas Vinje har også skrive tillegget om sykkylvsmålet og andre bygdemål på Sunnmøre og om bøying av substantiv i sykkylvsmålet, som du finn til slutt i boka.

Ragnhild Heggdal og Kjetil Brunstad har illustrert boka. Ragnhild har laga teikningane ved starten av kvart kapittel, medan Kjetil har illustrert ein del ord og uttrykk innimellom.

Sykkylven 17. juli 1999
Jan Grebstad

Bidragssytarar

Sverre S. Brunstad (1899 - 1991)	Brunstad
Oddrun Drabløs (1918 -)	Fet/Dravlaus
Olav N. Drabløs (1917 -)	Dravlaus
Agnes Eidem (1916 -)	Ramstaddal/Fauske
Jostein Fet (1924 -)	Fet
Ole Elias Emdal (1906 - 1989)	Ikornnes
Arne Grebstad (1910 - 1996)	Grebstad
Lars J. Grebstad (1911 - 1994)	Grebstad
Petter Kursetgjerde (1913 -)	Hundeidvik/Vik
Olav Løseth (1915 -)	Ramstaddal
Borghild Neset (1916 -)	Fet
Trygve Straume (1908 - 1995)	Straumgjerde
Bergljot Tandstad (1925 -)	Tandstad
Hans Tu (1908 - 1995)	Tusvik/Aure

I tillegg har vi også fått hjelp frå mange andre som har kome med einskildord og uttrykk, og gitt nyttige råd og vink undervegs.

Tusen takk til alle !

Retningslinjer for arbeidet

Utgangspunktet for arbeidet i redaksjonsnemnda var at orda og setningane skulle presenterast slik at boka vart lett tilgjengeleg for flest mogleg. Vi måtte finne ei skriveform av orda som både avspeгла den lokale dialekten, og samtidig gjorde at lesarane kjende att ordet og setningsdømet.

Oppslagsordet

I ei dialektordbok av dette slaget er det viktig at lokalpreget i orda kjem tydeleg fram. Dermed skulle ein tru at det beste ville vere å gi att oppslagsorda mest mogleg likt uttalen i sykkylvsmålet. Men prøver ein å gjere det, støyter ein straks bort i vanskar, for det er vanskeleg å gi att dialektuttale direkte i skrift. Mange vil oppdage at det er vanskeleg å lese dialekt, også sin eigen, og for folk utanfrå vert vanskanen endå større. Vi har valt å ta utgangspunkt i nynorsknormerte oppslagsformer, men ved fleire av orda gå eit langt steg i retning av dialekten, samtidig som vi også har nytta ut sideformene. Ved mange av orda har vi brote med gjeldande rettskriving for å få fram det lokale særpreget.

Ulik uttale/bruk av eit ord

Den lokale uttalen av eit ord er heller ikkje alltid lik frå ein del av bygda til den andre. Nokre av bidragsytarane bruker t.d. mykje halvemål, medan andre har mindre av dette i døma sine. Andre eksempel syner også variasjon frå person til person og frå grend til grend. Du kan finne ei form av eit ord nytta av ein person i det eine dømet, og ei anna form av same ordet nytta av ein annan person i eit anna døme. Somme vil kanskje oppfatte dette som vingling i framstillinga, men det er heller eit uttrykk for at det ikkje er ein bestemt uttale/ei bestemt form av eit ord som er den «einaste rette» i den lokale dialekten. Det viktigaste for oss har vore å vere trugne mot det originale kjeldematerialet.

Der det tydeleg er nytta ulik uttale eller ulik form av eitt og same

ordet, har vi synt dette ved å føre opp dei to formene ved sida av kvarandre (parentes eller skråstrek). Vi har ikkje i denne omgang lagt vekt på å markere heimelsmann og kvar i bygda den eine eller andre varianten av eit ord høyrer heime.

Lydskrift

Ved dei orda som vi trur kan skape vanskar for lesaren, har vi prøvd å gi att uttalen med enkel lydskrift i hakeparentes. Det er nytta vanlege bokstavar i lydskrifta, samtidig som vi har tatt med markering for lang vokal (a:) og tonelag. Tonelag 1 vert synt med høgrevendt aksenteikn (akuttaksent), t.d. i hen´der (fl.t. av hand) og forli´se. Tonelag 2 med venstrevendt aksenteikn (gravaksent), t.d. i hen`der (pres. av hende) og narko`se. Aksenteiknet for tonelag står etter vokalen når vokalen er lang, og etter konsonanten som følgjer etter vokalen (med hovudtrykk), når vokalen er kort.

Open og trong vokal

Aksenteikn vert også nytta til å få fram vokalkvalitet. Akuttaksent (´) over ein vokal syner trong uttale, t.d. i hów (på hest), méd (landemerke), lín (ty), hýl (ulve-). Gravaksent (`) over ein vokal syner open uttale, t.d. i hòv (gudshus), òg, mèl (jordgolv), lìn (opphald). NB! Tastaturet på PC-en er ikkje innretta slik at det er mogleg å skrive open y, der aksentgrav-teiknet kjem på rett plass, over y-en. Vi har då nytta ÿ, som altså står for ein y med open uttale (dÿn: brak).

Kvihlj

Denne spesielle hysje-lyden har vi valt å skrive med hlj. Lyden er resultat av eit samanfall av sl og tl, og i uttalen ligg han nær kvisjl/kvislj. Skriftforma for ord som vert uttala med denne lyden, er -sl- (kvisl) eller -tl- (fatle). Lyden er velkjend i den eldre sykkylds-dialekten i ord som hahljerunnje, ihljeguten, fahlje m.fl.

Setningsdømet

I setningsdøma har vi prøvd å skrive orda meir likt slik dei vert uttala i den eldre sykkylds-dialekten. Samtidig må orda vere gjenkjennelege for vanlege lesarar. Ord som er vanlege og har ein tilnærma lik uttale over

det ganske land, har vi valt å skrive etter skriftnormalen. Det vil m.a. seie at vi har tatt med stumme konsonantar i t.d. jorda, gjort og det. Likeså skriv vi ord som kike, kyr og geit slik dei vert nytta i skrift. Vi bruker j framføre i, y, ei og øy viss vi meiner det kan vere rimeleg tvil om uttalen av ordet, eller viss vi med det får fram ein uttale som er særmerkt for sykkyldsdiakten. Ord som kjeip, kjylp og kjøyse vert skrivne med j etter same grunngevinga. Likeså vert ord som jøys (gøys), jemeinsle (gemeinsleg) og jilder (gildr) skrivne med j i staden for g.

Etter-vokalisk d

I ord som lad, ned, tid, stod og tråd er d-en stum i sykkyldsdiakten. Kun etter u (hud) au (saud) og delvis ø (mød) vert d-en uttala. På Søre Sunnmøre derimot, vert denne konsonanten uttala også etter dei andre vokalane. Vi har skrive desse orda med apostrof (la', ne', ti', sto', trå') for at det ikkje skal vere tvil om korleis dei vert uttala her i bygda, og for å skilje dei frå dialekten på Søre Sunnmøre.

Dativ

I den eldre sykkyldsdiakten var det ein utstrekt bruk av kasus. Av det innsamla materialet ser vi at informantane våre har nytta mykje dativ, men hos mange er ikkje bruken gjennomført og grammatisk korrekt. Der er ei viss vingling å spore, der det kan tyde på at innbyggjarane i Velledalen og Ramstaddalen har halde betre på dei gamle dativformene enn folket i sentrumskrinsen. Bøyingsmønsteret syner teikn på å vere i oppløysing, sjølv hos dei informantane som i dag er langt oppe i åra. Om dette er eit resultat av seinare års påvirkning, eller om dei også trivla noko i bruken av dativ for eit par generasjonar sidan, er vanskeleg å seie. Vinglinga i bruken av dativformer har vi synt ved at begge (alle) dei nytta formene av eit ord er førte opp ved sida av kvarandre (i parentes) i setningsdømet.

Verbbøyinga

Verbbøyinga er ikkje synt særskilt, men kjem fram gjennom bruken av verbet i setningsdømet. Endinga i presens vert skriven utan r, som i køyre, reise, sykla m.m.

Substantivbøyinga

Bunden form eintal av hankjønnsorda endar på -en. Somme dialektar har trykk på denne stavinga, medan ho er trykklett i talemålet vårt. Vi har valt å skrive desse substantivendingane med apostrof, som i gard'n, lå'n, vinter'n m.m.

Bunden form eintal av inkjekjønnsorda vert skriven med -et, som i eplet, huset, følkjet. Her er det ingen tvil om uttalen, t-en er stum. Ved å skrive desse orda likt skriftnormalen, vil det vere lettare å kjenne dei att, og dermed også lettare kunne forstå setningsdømet.

Ubunden form fleirtal (-ar/-er) vert skriven utan apostrof, som i (fleire) garda, jente m.m.

Apostrof

Vanlegvis vert apostrof brukt der bokstavar/stavingar i eit ord har falle bort. Det gjeld både fremst, inne i og i slutten av eit ord: 'nå (hånå/honom), bil'n (bilen), sku' (skulle). Nokre mykje brukte ord som t.d. va (var), e (er) og adjektiv på -leg (endele, dårle m.m.), har vi likevel valt å skrive utan apostrof, for ikkje å overlesse setningane med teikn.

Sjølv om ein prøver å setje opp faste retningslinjer for arbeidet, og heile tida prøver å presentere orda på ein ryddig og systematisk måte, vil ein støyte på døme der ein kjem i tvil og må bruke skjøn. Systematikken må somme stader vike for sunn fornuft. Det viktigaste er at opplysningane kjem med.

Forkortingar

adj.	adjektiv	hankj.	hankjønn
adv.	adverb	hokj.	hokjønn
b.f.	bunden form	inkjekj.	inkjekjønn
dvs.	det vil seie	jf.	jamfør
eig.	eigentleg	opph.	opphavleg
eint.	eintal	o.l.	og liknande
fl.t.	fleirtal	prep.	preposisjon
gno.	gammalnorsk	pron.	Pronomen

sd. sjå dette
sml. samanlikn
srl. særleg
subst. substantiv

ub.f. ubunden form
uttr. uttrykk
v. verb

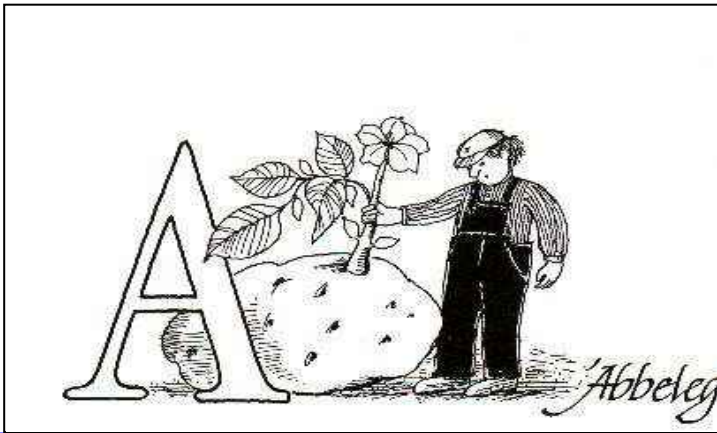
**- DET BESTE EKSEMPEL
PÅ DUMSKAP OG JÅL,
DET ER Å FORNEKTE SITT
HEIMLEGE MÅL.**

Velg bokstav:

A B D E F G H I J K L M N O P R S T U V Y Æ Ø Å

Sykkylvsmålet

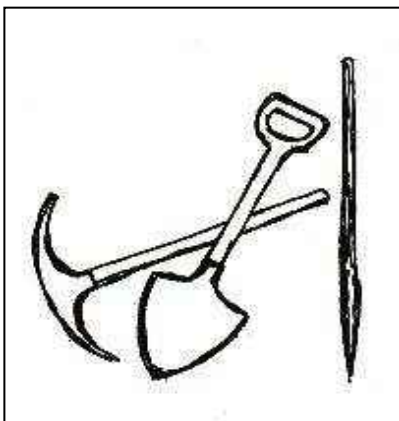
Bøyingsendingar

Til bokstavval.

- abakeleg** adj. Avbakeleg, tungvint, vanskeleg å kome til.
Ditta va abakele å få te, fyr det va so vanskele å nå ti.
- aftes** hankj. Kveld. Mest brukt i samansetjinga jaftes (går aftes): går kveld.
Ej haure det i jaftes.
- ageløyse** hokj. Villstyring, person utan age (vørtnad, respekt).
‘Anj va nøke sama te ageløyse (agelåyse).
- agnhald** inkjekj. Hake på ein ongel.
He’kje du agn(h)ald på ångela, so sit ikkje fiskjinj skikkele faste.
- agnskur** hankj. Fisk sundskoren til agn.
Øss brukte mykje agnskur når øss ægna eggjaline.
- aktardeie** hokj. Person som hadde ansvaret for fór og stell av dyr.
Jf. budeie, sætredeie.

- akte** v. Fore dyr i fjøsen, stelle dyr i fjøsen.
Nei, no må ej heimatt(e) og akte. Kanj so he aktengja no når mor di e klene?
- aldrigen** adv. Aldri (med litt kraftigare tyding).
Ej sa det te 'nå at aldri i livet om ej vilde gjere ditta.
- aleis** adv. Annleis, på annan måte.
D'e enten so eller aleis. Tenesttausa mi va so heimeala at ho kunnj'kje gjer(e) det aleis.
- alke** hokj. Festepunkt i båten for snøre/tau, talje/blokk forma som ei treplate med hol i som tauet går gjennom.
Ta dinnja snør'end'n og snar hånå rundt alkå.
- ambar** hankj. Dall, trekar med lok, med hanken midt på loket.

- ambo(d)** inkjekj. Reiskap, utstyr.
'Anj trenge allje slags ambo på jord(a)bryteng, so nær so nebbetång.
- ambrå** [am`brå] adj. Forkava, hastig, brå i eit gjeremål.
Hanj va so ambrå at hanj ha'kje ti' te å snakke med mej.

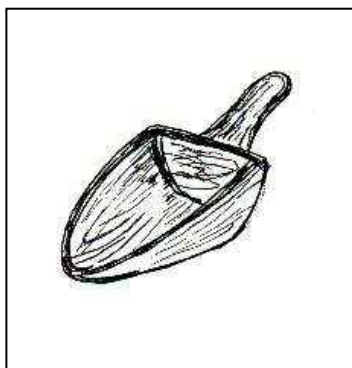
ame	v. Åle, krype. Ho ama sej fram, endå so fyrrkåma ho va.
amons	[a:ˈmons] adv. Avmunds, for seint, over tida. Fiskjinj vild' ikkje bite fyr det va so amons.
ampe	hankj. Mas, ståk, bry.
ampesam	adj. Masete, bråkete, brysam. Gamlefolkjet tikte onganje va nøke ampesame.
andast	v. Døy. Hanj andast i går kveld, og øss he tenkt å ha gravferda onsdag i neste vike.
andatak	inkjekj. Stønn, pust. Goffar e sjuke, hanj he so tonge andatak.
andføttes	adv. Med føtene mot kvarandre. Dei ha' lagt sej andføttes i sengja.
andløyen	[anˈdløyn] adj. Rar, snål, morosam. Det va no enj andløy'n kar.
andøve	v. Halde t.d. ein båt i ro opp mot vinden. Brukt i overført tyding: Rå med, meistre. Bror minj sat og andøvde so øss ikkje sku' drive ta flud'ne. Ordet brukt i overført tyding har vi fått av gamlelensmannen Bernt Tandstad, som truleg har praktisert akkurat dette i lensmannsgjeringa si.
ankefull	adj. Engsteleg, redd. Ho sat ankefullj og såg på kløkkå. No sku' dei ha vøre heimkomne frå sjønå fyr lange si'a.
anker	inkjekj. Skråstilte staurar i kvar ende av ei hes til feste for strengane, endepåle.

annjast	[annjast] adv. Innan, før. Annjast da'n e omme so ska' ej ha gjort det.
ans øve	uttr. Likegyldig, «hipp som happ». Av annars høve (annars er gen. av annar): som elles, i anna høve. Ka du vil ha ta dissa to? Det kanj no vere 'ans 'øve fÿr mej.
antonseld	hankj. Helveteseld, nårisla, «nårehljå».
antrast	v. Krangle. Det va nøke dei antrast om, haure ej.
anvavegg	hankj. Bakveggen i ei stove, veggen bak høgsetet. Av andvegesvegg. Også brukt om første (og største) planken i ein tømmervegg. Der he du enj svære plånkje te anvavegg.
apall	[a:ˈpallj] hankj. Epletre.
apestikke	hokj. Person som apar (hermar) etter andre. Dinnja gut'n e ei store apestikke.
apri	[a:ˈpri] inkjekj. Aperi, uvanleg hending, noko sjeldan. Ei form av subst. ap (inkjekj.). Det va snø(y)tt et apri, slikt vinterver ha'kje øss hatt på mange år.
arbeide	[arbeie] v. Lage til. 'Anj heldt på å arbei'e enj nye hyvlebenk te sej.
ar(d)ås	m. Hovudbjelken i ein plog. Ej trafte/trefte enj stein når ej pløgde, slik at ar'ås'n brøtna.
arg	adj. Slem, vreid. I somme uttr. brukt i tydinga flink, overraskande. Hanj e arge te å jakte. Ditta e det argaste ej he haurt.

argebesett	adj. Pågåande, aggressiv, plagsam. Saud'ne va so argebesette at ej måtte bære la dei ver' atte.
armast	v. Svekkjast, tape krefter. Ho ha' armast mykje dei siste par åra.
arme råd	uttr. Fattig råd, vere rådvill. Ej vei(t)'kje mi arme rå' ka ej ska' gjere med 'nå.
ase	v. Streve, utmatte seg. Hanj asa sej aldeles ut.
asever	n. Ustabilt og dårleg ver, kraftig ⁱ uver. Nei, det he vøre slikt asever at ej he'kje køme (kjime) mej på sjø'n.
asne	v. Skunde seg, vere forkava, vimse. Ka dei asna itte?
asning	[as`neng] hokj. Hastverk. Det va nøke te asneng på døkke.
attaté	adv. Bakfrå, attantil. Ej kan'kje sei om det va hanj, fyr ej såg 'ånå bære attaté.
attegloyme	hokj. Eldre, ugift kvinne, «tausakjerring».
attegått	adj. Attegrodd. Også brukt i overført tyding om t.d. å vere ekstra skiten. Dinnja markja va attegådde ta ograd. Onganje ha' vøre ute og leika sej, og va heilt attegådde ta skit.
attelege	hokj. Grasmak, åker tilsådd med grasfrø. Nyattelegå spire fint.
attetak	inkjekj. Attertak, noko som vert gjort om att. Viss du gjer' det skikkele med enj gong, so sleppe du fleire attetak.

- att(e)kølt** adj. Avsides, på skuggesida. Eig. attkolv, av kvelve (kølv). Vinter'n e ekstra långe med øss, fyr her e so attekølt.
- att(e)let** inkjekj. Atterlet, otte, hugverk, saknad. Ej ha' slikt attelit fyr 'åna når hanj ikkje va heimattkøminj kløkkå tøll.
- att i veia** uttr. Etterpå, i bakleksa; etterspel (musikk). Dei språng so fort at ej vart att i veia. Dinnja sprengdans'n he nøke fine takte attiveia.
- attletlaus** adj. Som er trygg på noko, som er utan att(er)let. Du kanj vere attlitlause, ej ska' gjere det fyr dej.
- attnek(k)je** hokj./inkjekj. Kvige/ku (som har kalva andre gongen). I overført tyding også brukt om ei ung jente/kvinne. Mjelka ho bra kvigå di, Marte? Å, de'kje bere å vente ta ei attnekje.
- att og nea u** uttr. Att og nedan or. Øss drog (h)åna (fisken) att og nea u. (Firte ut snøret og drog inn medan båten var i siget).
- attskøyt** hankj. Forlenging, t.d. av ein slede. Hanj Jens brukte attskjøyt på sle'a so det vart større lass (løss).
- au(g)e på kverna** uttr. Holet der kornet renn ned på kvernsteinane. Kønnjet rennje jamt og fint neri auå på kvennja.
- au(e)kjend** adj. Som merkar seg ut, som er lett å kjenne att. Jf. audkjend (Aasen). Hanj va auekjende, dinnja ulsblakkjinj deira.
- augnefeste** v. Få auge på, oppdage. Det for so fort at det va'kje rå' å augnefeste det.

- aule** v. Kry (om makk, åmer o.l.).
- aure** hankj. Ferskvasskre. Av gno. aurridi; fisk som rid på auren. Øss delte innj vassfiskjinj itte størrelsa. Minst va stølakre, so kom sjøburteng, sjøkræ, ga'njkræ, aure, pjakk og so laks.
- aurhalt** adj. Om hest som har slitasje på hovane. Ej må te å sko merra so ho ikkje verte aurhalte.
- aurhellje** hokj. Hardt gruslag under lausare masse/under torva. Det va tongt å bryte jord i aurrellj'ne.

- auskjer** inkjekj. Ausekar. Jf. fjellet Ausskjeret. Vil du ta auskjeret og ause båt'n?
- austableik** hokj. Tynt skylag som kjem frå aust. Sjå bleik.
- auster** hokj. Ause, koks i reinvassbytta. Sjå koks.
- auvar** adj. Redd for å merkje seg ut, smålåten. Jf. audvar (Aasen). Du e so auvar. Skjer ta osta og førsyn dej!

Ein gong sa Páll-Olave til Elling-Olav (Olav N. Drabløs) då dei var på besøk hos Tore-Anna på setra: Du må'kje vere auvar. Fýrsyn dej no, ta át dej ta bær'ne!

- avberkje** v. Ta av borken.
Det e best å avberkje gardastaur'n.
- avbrigde** hokj. Forandring.
Det må vere litt avbrigde, det e no helg.
- avbølt** adj. Avsidesliggjande, avbolt (eig. tyding: fråflytta).
Dissa husa ligge på enj avbølte plass, langt frå folk.
- avbørsle** [a:ˈbørsle] hokj. Inntak el. avleiing av vatn til ei kvennaveite.
Brukt som stadnamn på Hjortdal i Velledalen.
- avdagast** v. Skymast, mørkne.
Det he begynt å avdagast alljereie, sjøl om kløkkå ikkje e meir enn hal(v) fire.
- avdøgt** adj. Utan dogg.
Markja e avdøgt, øss kanj kaste såt'ne.
- aveld** hankj. Alveld (dyresjukdom, eit slags skabb på krøtera).
- avhøl** inkjekj. Avkrok.
Nei, dõt'ra mi vart gifte innj i et avhøl der bære fuglanje flygande kjem(e).
- aving** [a:ˈveng] hankj. Trådende, stubb av renningsgarnet etter veving.
Enj aveng vart brukt te bøtetrå' når mor mi sku' støppe høse.
- avkjenneleg** adj. Som er vanskeleg å kjenne att.
Hanj va so avkjennjele itte hanj mysste framtønnja.

avle(i)hlje	hokj. Utsetting, forsøming, forgløyming. Samanfall av avlette og avlesle. Det e bære ei avle(i)hlje at det ikkje e gjort.
avleitt	adj. Forsømt, utsett. Ej he tenkt å gjere det øfte, men det he bære vørte avleitt.
avliten	[avli:tn] adj. Misfarga, bleika. Blånattrøya he' hingje so lengje i sol'ne at ho e aldeles avlita.
avlåt	inkjekj. Person med avstikkande framferd/utsjånad. Ho e et avlåt slik ho he spjåka sej ut.
avrat	inkjekj. Noko fråsortert, t.d. innmat frå slaktedyr. Også brukt om restar etter dyr som har krepert i fjellet. Arne Grebstad brukte ordet slik: Ho mor leidde 'innje Grådue innj åt Lånanausta og 'anj Hjelljebru slakta 'nje, men øss tok atte avratet.
avreihlje	hokj. Avreidsle, skjennepreike. Ej ga 'nå ei avreihlje so pass at ej trur 'anj fólka sej.
avrong	hankj. Hardfrosen snø, skare, hardebre. Øss fær køyre heim nøkre ve'alass på avrångja.
avskapt	adj. Fordreia, vanlaga. 'Anj va heilt avskapte i ansekta ta sinnje.
avskipla	adj. Oppøst, utan styring.
avsop	inkjekj. Avfall, noko som er avfeia. Også brukt i overført tyding om eit stort tap, når nokon miste mykje på ein gong. Det va nøke te avsop med dei. Dei mysste mestå allje saud'ne sine.

avsølt	adj. Som har lite sol. Også brukt avsøylt. Dei bor no på enj avsølte plass.
avøye	v. Kvitte seg med. Ej trur ej vil avøye mej med saude, det e so lite å tene på dei.
avåt	inkjekj. Skadedyr på veksande grøde. Også brukt om uty på husdyra. Dinnje sommar'n e det mykje avåt i åk'ra.

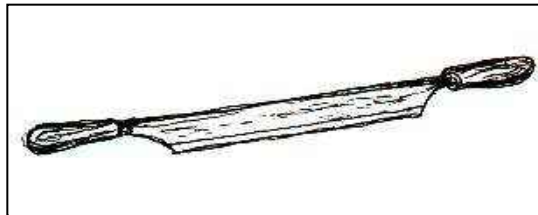
[Til bokstavval.](#)

baksele hankj. Bakre delen av ein hestesele; lerreim som gjekk frå hesteselen og bakom lenda på hesten.

bakstebord inkjekj. Stort, avlangt bord til å bake lefser og flatbrød på.

bakstedeie hokj. Kvinne som for rundt på gardane og hjelpte til med baking. Jf. budeie, rakstedeie, setredeie.

baldre v. Bråke, lage rabalder.
Det va fole kur dei baldra når dei sku' sete stolanje på plass att.

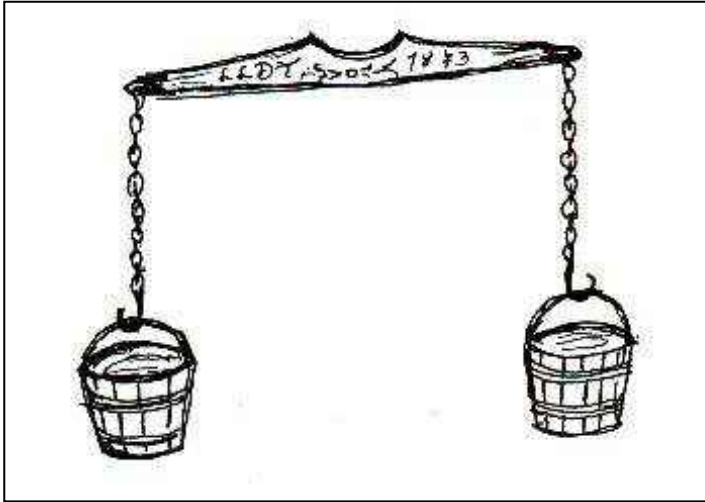

bandekniv hankj. Kniv med to handtak, brukt når ein laga tynneband eller tok borken av tømmerstokkar.

bandestakje	hankj. Grein av hassel som vart kløyvd til tynneband. Buntar på tolv (tylft) var salsvare i bytehandel.
barkje	hankj. Strupe. Også brukt om luftrøyret. Hanj svalde rångt og fekk det ne' i barkjinj.
barn(e)foster	[ba:njfo:stɐ] hankj./hokj. Barnepassar, barnevakt. Ej måtte vere banjfo:stɐ åt bønnejbønnejnå minå, fyr mora sku' åt døkt'ra.
barnsøl	[ba:rsø:ɫ] inkjekj. Barnedåp. Eig. tyding: (Øl)gilde ved barnedåp.
barntung	[ba:njtʊŋ] adj. Med barn, gravid.
barseng	hokj. Barselseng.
basme	hokj. Del av ein vev (20 trådar), mål i ei vevskei (20 tenner). Ej he sett mej upp enj væv på tjue basme.
bedare seg	[be:da:re] v. Roe seg, avta (om veret). Det va et førferdele over (uver), men utpa da'n bedara hanj sej.
bedarlag	[be:arlag] inkjekj. Nabolag, område der ein brukte å be innbyggjarane til gjestebod. Øss brukte å be heile be'arlagjet.
begaving	[be:ga:vɛŋ] hokj. Anfall av epilepsi. Besta va so låke ta begaveng at ho måtte halde sengja.
beine	[be:ne] hokj. Teneste. Ej ska' gjere dej ei beine att i sta'n.
beinig	[be:nig] adj. Hjelpsam.

be(i)nke	[ben`ke] v. Rette ut, gjere bein. Ej ha' so mykje krokite spikar, so ej sette gutongjinj te å benke dei (ut).
beinkløyvd	adj. Som er bein i veden og dermed lett å kløyve. Også brukt i overført tyding om ein real og grei person og om ei enkel og likefram sak.
Beinlaus	subst. Brukt som særnamn om vinden. Hanj e grådige i dag, hanj Beinlaus(e).
beinsmia	adj. Grei, real, enkel. Hanj va'kje beinsmia, so det va trautalt å vere i lag med 'nå. Det va 'kje so beinsmia so ej trudde, men ej fekk det no te te slutt.
beit	hokj. Tynne kvistar, ris til fór. Uppi Fikja-markjinnje e det enj stad so heite Beithøgganje.
beitel	hankj. Hoggjarn. (Løkkbeitel er t.d. eit tjukt jarn ein hogg hol med i snekring.
bei(t)skie	hokj. Loddrett stokk i glas og døropeningar.
beitt	adj. Lysten, som har lyst på. Fiskjinj e'kje beitte på det i dag.
beksel	inkjekj. Jarnlekkje som ligg i hestemunnen når hesten har grime på seg. Bekselet e enj del ta hesteselå.
belemann	hankj. Person som følgjer ein ung gut til den utvalde jenta og hjelper han med å fri. Agnes Eidem fortel etter gamle-goffar sin, Bø-Lars på Ramstad i Ramstaddalen, at han fortalde om då Gamle-Ola på Svindsethaugen var belemann for ein av naboane på Svindset. Frieriet skjedde i Fausadalen, og A.E. hugsar godt frå barndomen sin i Ramstadgarden denne «Fausa-brura». Ho døydde i 1924

- belgje** v. Varne opp noko slik at det kjem luft til, t.d. belgje heimebrygg. Dvs. varme opp ølet slik at det kjem luftblærer i det.
- bel(g)je ti seg** v. Tøme i seg, drikke på styrt.
So so hanj kunnje belje ti sej når hanj endele nådde ti det!
- beljarsykje** hokj. Sjukdom hos kyr som rautar (beljar) mykje og vedvarande.
- beltes/beltings** inkjekj. Belte (gen.).
Det støkk ut nøke sand uppi sandtakja, so ej stod i sand te beltengs.
- bere** v. Kalve. (Nybære: ku som nett har kalva, hynebære: bjørnemor).
Ka tid ho Dagros ska' bere, Petter?
- bere av** v. Vere over all måte (brukt negativt), gå for vidt.
Dei fer so tøske å at det ber aldeles av.
- bere ned** v. Regne, snø.
Viss 'anj ikkje slutta å bere ne' no, kjem øss te å flø vekk.
- bere seg** v. Klage, syte.
Hanj sukka og bar sej heile tida.
- berestein** hankj. Grunnmuren i eit hus.
Hanj bles so at ej trudde hanj bles husa ta bersteinå.
- bere til rei(d)s** v. Bere fram verkty eller vyrke til eit arbeid.

beretre

skuldrane. I kvar ende av beretreet var der ein kjetting med krok i. Mykje brukt til vassbering. Også kalla hisse. Sjå bringetre.

ber(g)side

hokj. Bergside.

Det e sånt søg uppi bersi'å i kveld, ej trur det bli læke.

bergsnagje

hankj. Smalt nes (bergnabb) som går ut i eit vatn.

berkje

v. Ta av borken. Sjå avberkje.

ber(r)hauda

adj. Utan noko på hovudet, huelaus.

I dag e det fyr kaldt å gå bærhauda.

ber(r)hendt

adj. Med berre hender; utan votter. (Berrføtt: utan sokkar)

Ej fekk naglebit ta å gå ber(r)hendt (bær(r)hendt).

berrsnevt

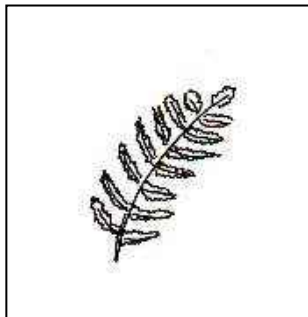
adj. Frittliggjande, snautt. Berr av berg.

Der so husa ligge, e det fole berrsnevt.

besmi	[besmiˈ] inkjekj. Vanske, noko som er vanskeleg å få til. Det va et heilt besmi å få ihop att dinnja maskjinå.
best	hankj. Saum. Kari skar sej i fenger'n og måtte åt døkt(e)ra og sy åtte besta.
best i senn	[best i sennj] uttr. Brått, «rett so det». I senn: på ein gong.
bidig	adj. Mogleg, som finst. 'Anj va so tråsøkjinj - kom kvar bidige dag.
bieve	[biːˈjeve] v. Gi seg, slutte. (Omkasting i ordet begive).
bikatråd	hankj. Tråd innsett med bek, tråd til å sy sko med. Tråden vart dregen mellom to lerstykke med bek på innsidene.
bike	[biːˈke] v. Arbeide seint, bli seint ferdig, halde ut. Hanj gjekk no der og bika og vilde ikkje ha sej heimatt.
binelde	hokj. Kjønnssorgan på hodyr av gris, sau, geit og ku. Ho fekk sej ei rift i bineld'ne (beneld'ne) då ho lamba, dinnja gim(b)e)ra.
bingse	v. Halte. Ho va so låke i fotå at ho gjekk bære og bingsa.
birren	adj. Sprek, ivrig, livsfrisk. Då ej va onge, va ej en birr'n kar.
biskingslaus	adj. Sint, uforskamma. Hanj va so biskingslause, dinnja gutongjinj.
bismar	hankj. Stongvekt med krok (el. vektskål) og skuvelodd. Mykje brukt til å vege fisk med. Bismaren var laga med ei vektstong med skører og lodd. Uttrykket «Hanj stend'kje i nøka skøre» stammar frå bismaren.

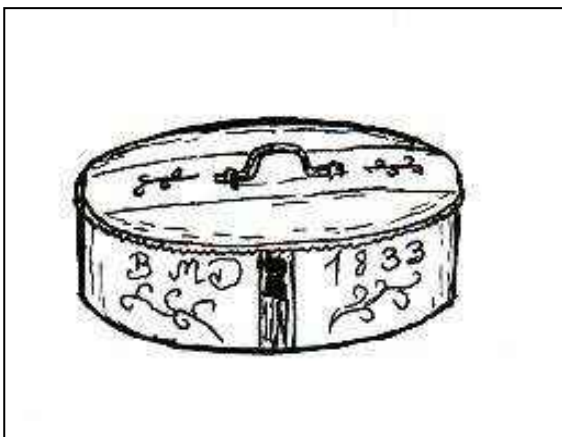
bismark	hankj. Brukt som skjellsord om ein ulydig unghest. (Namn frå den tyske statsmannen Bismarck). Nå nei, dinj bismark, ditta fær'kje du løv te, sa 'anj Tore-Fredrik på Dravlaus.
bisn	inkjekj. Syn, noko spesielt å sjå på, som vekker oppsikt.
bisne	v. Glane, glo på.
bitar	[bi:ˈtar] hankj. Blodsugande innsekt, orelus, flått.
bite	hankj. [bi:ˈte] Bjelke, tverrstokk mellom ytterveggane i t.d. laftehus. Når dei dansa sprengdans, brukte dei sprækaste å spennje uppi bit'n.
bjørk	[bjørk/bjerk] hokj. Bjørk. Blant yngre og i sentrumsområdet ser det ut til at uttalen «bjørk» har avløyst «bjerk», som var mest brukt i t.d. Velledalen.
bjørkla(d)	inkjekj. Ustøtt lad, ustø stabel. Også brukt om den øvste trekanten på brystveggen i eit tømmerhus.
blakne	v. Bleikne, verte lysare.
bleik	hokj. Tynt slør av skyer høgt på himmelen. Kjem bleikja innjover landet, e det verbyte i vente. Men set ho utover, e det finever i vente for fleire daga. (Vestableik, austableik.)
blekkfesar	hankj. Namn frå ei engelsk sauerase (blackface), men brukt i overført tyding om ein blåsar/framfus person. Jøu, dinnja kar'n va enj ondele blekkfesar.
blende	hokj. Blanding. Karanje tok me' sej ei spannj me' mjelkeblende på slåttetei'n.

- blengje** v. Varmer opp sur mjølk til ho brest.
- blesme** v. Ha «løpetid». (Om sauer).
Saud'ne våre vilde ikkje blesme i år.
- blidspend** adj. Blid, smilande.
Ho e bli'spende, ongekånå burt i garda.
- blik** inkjekj. Lys flekk i fjell eller utmark, t.d. «Kviteblikjet».
- blingre** [blen`gre] v. Skiple, forstyrre.
Hald stilt no, og ikkje kom og blengr' mej!
- bli(ve)** v. Omkome på sjøen, drukne.
Hanj Knut-fabror blei(v) på sjønå.

- blom** [blo:m] hankj. Bregne, ormegras.
Upp i Storskre'ne vekse det so mykje blom at det e'kje råd å gå der. Jf. stadnamnet Blomberg.
- blære** hokj. Blemme. Også brukt som utnamn på ein person (neg.).
Å, fyr ei blære te fyr!
- blødå** inkjekj. Blada (dat fl.tal).
Ka so stende ti blødå i dag?

- bløk(r)e** hokj. Lite blad på tre eller brosjé.
I natt bles 'anj so at det va'kje ei bløke atte på skogja.
Ej mysste ei bløke ta nål'ne mine (bløkrenål).
- blånattrøye** hokj. Brukt spesielt om Devold sine blåtrøyer med høg hals. Eit vanleg plagg blant fiskarar og bønder i kvardag og helg.
- blåøygd** adj. Med blå auge. Brukt i overført tyding om ein godtruen person.
Du e blåøygde so trur du kanj klare ditta.
- boggris** [bo:`gris] hankj. Den sist fødde grisungen av eit kull, han som ligg nærast bogen. Også brukt om yngste sonen av fleire, attpåsleng.
- bogtre** inkjekj. Delar på hesteselen: to trestykkje som går rundt bogen/på kvar side av halsen på hesten, og er festa til kvarandre med tverreim over måna og med brystreim under halsen.
- boknasild** hokj. Vindtørka sild.
God boknasild e det beste ej veit.
- bole** hokj. Slå bole; ein barneleik der ein person står «blind» og tel medan dei andre gøymer seg. Når teljinga er ferdig, ropar han: Denj so ikkje he gøymt sej no, hanj ska' stå. For dei som har gøymt seg, gjeld det å kome seg inn på bolå, ein avgrensa fristad. Sjå trebole.
- bole** hokj. Eig. boble. Blære i isen fylt av metangass som stig opp frå rotande botnfall i eit vatn. Ungane brukar å stikke hol på bolene og brenne gassen. Somme boler som brann seint, kalla dei evigheitsboler, andre brann eksplosivt under sterkt trykk.
- bólla** [ból`la] hankj. Bror. (Barnespråk).

- bombe** hokj. Matbombe, ovalt skrin (av tre) brukt som matboks. I kyrkjebombinnje låg mykje go' mat.
- bordhald** inkjekj. Bordsete, t.d i større selskap. Dei måtte te me' tre bordhald i brylljaupa.
- bordrive** hokj. Sprekk i eit bord i ein båt. Båt'n minj dreiv upp i fjørå og fekk ei bordrive.
- bot** hokj. Liten flekk, lite jordstykkje, lapp på klede. Ej he bære ei plassebot å live ta.
- botevon** hokj. Redning, håp. De'kje botevon ti disse styvlå, dei e fy'r syndrivne.
- brahlje** v. 1. Bralkje, bratle, kludre (til), arbeide utan å få til noko. 2. Gjere seg til, halde leven, skryte. Ka du brahlja med, guta(h)yn, gå og legg dej!
- brandete** adj. Flekkete. Sml. ein(s)lita.
- braseine** hankj. Turr eine med raude næler på. Også brukt i overført tyding om ein snarsint person. Sjå raudeine. Ditta va nøke sama te braseine, hanj fauk upp fy'r inkje.

Å site og ro ti ei heimespyta ondebukse va støtt so å site nakjinj
på enj braseine, sa ‘anj Petter Syvrin Fet.

bratt adj. Stolt, rak i gange og haldning.
Hanj va enj bratte kar.

brautar hankj. Person som fer med skryt.
Hanj va enj brautar, so øss trudde ikkje so mykje på ‘nå.

brehlje hokj. Breidsle, noko som er breidd utover, utbreidd masse.
Underbreidsle: teppe å ligge på i senga.
Her va stautt me’ gras, her e to brehlje (breidsle).

breiemjøl inkjekj. Mjøl til å strø på bakstebordet ved baking.
Ta me’ ei ause me’ breiemjøl uppå baksteslivå!

brekslende de uttr. Bannord.

brems hankj. Insekt som stikk og syg blod av krøter.

brennje (av) v. Syde, koke (om fisk i vassflata). Også brukt om ei kraftig
skjennepreike.
Hanj brende av og ga ‘nå innj.

brennjenøt hokj. Brennenesle.

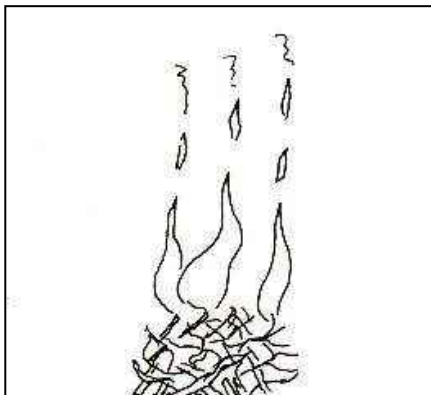
brennsteikjar hankj. Person som har dårleg fiskelukke/ikkje får fisk.
Vart du brennsteikjer i dag me’, Ola?

brestring [bres`teng] hankj./hokj. Overgang flo-fjøre, tidspunktet når
sjøen vender.
Fiskjinj bite best på brestengja/bretengjinnje..

brikjen adj. Glimande, skinande.

brikse v. Forstuve, t.d. ein fot.
Ej sku’ høppe ne’ ta enj stein, og då brikste ej fot’n minj.

- bringe** [bren`ge] hokj. Bryst, brystkasse.
Ej va so låke ne' fyr brenginnje.
- bringetre** [brengetre] inkjekj. Trestykke lagt på tvers over magen med reim over skuldrane. På endane var der kjettingar med krokas. Til å bere mjølkebytter og andre tunge gjenstandar. Sjå beretre.
- bringeverk** [brengeværk] hankj. Otte, angst.
Hanj va so lengje på sjønå at ej fekk brengeverk.
- brisel** subst. Stoff ein blanda i når ein farga ty.
- brisen** [bri:`sn] adj. Pussa, lett rusa.
Hanj må no ha smakt på det, fyr hanj va litt bris'n.

- brising** [bri:`seng] hankj. Bål.
Øss ska' ha enj store briseng jonsokafta. Jf. stadnamna
Brisingvegen i Grebstadlia, Brisingplassen på Fet.
- brisle** v. Farge stoff.
Dei brisla trå'n det sku' strikkast søkka ta.

brissel	hankj. Kjertel på halsen til ungt storfe.
brudebite	hankj. Mat på senga om morgonen; for gjestar i bryllaup.
bru(de)vi(gj)e	v. Vie til ekteskap. Dei vart bruvigde førige syndag.
bruke sjøen	v. Drive sjøen, fiske. Ej vil ta mej ei åttedage no fyre jul og bruke sjø'n.
brukvis	hankj./hokj. Skikk og bruk. Det e 'kje brukvis'n/brukvisa her me' øss.
brunde	v. [bron`de] Vere i brunst (om hanndyr). 'Anj ska'kje slakte ver'ne når dei bronda.
bruse	hankj. Bunt av kornaks. Øss onganje fekk 5 øre brus'n so øss plukka på åkr'a.
brydde	v. Spire, gro fram (om korn). Det va so ti'le vår det året at kønnjet brydde i april.
brye	hokj. Kar av tre, brukt t.d. til å ha vatn i under slipesteinen. Grisebrye: avlangt kar av tre som grisen fekk mat i. Dassbrye: brukt m.a. om pram/lekter frå byen som leverte dass i Aurefjøra.
brygde	v. Brette. Du må brygde upp bukså di, d'e so mykje døgg ti grasa.
bryne	v. 1. Drage ein båt so vidt or sjøen. 2. Kvesse. Du må bryne fram båt'n! Du må bryne ljå'n dinj so hanj bite gødt.
brynestøkk	hankj. Liten, smal boks som ein hadde brynet i når ein slo med ljå. I gamle dagar laga av ein uthola trestokk. Somme bar brynestøkkjinj i belta attpå ryggja.

brynnje	v. Gi drikke til dyra, eig. gi av brunnen. Du må brynnje merra før du læt ‘innje ut.
bryt	hankj. Avdeling i gamle løer. Vanlegvis var låven i midten med ein høybryt på eine sida og ein kornbryt på andre sida. Sjå djupebryt. Onganje likte å hølpe i høyet frå låvå og ne’ i djupebryt’n.
brytende de ,	uttr. Bannord.
bryte seg	v. Kaste opp. Hanj va so låke i magjå at hanj låg og braut sej i heile natt.
brytjar	hankj. Person som bryt på, dugande arbeidskar. Du he fått dej enj brytjar te mannj, Olina.
bræ	v. 1. Smørje, brede. 2. Ruge. Ej må ne’ og bræ båt’n. Høns’ne trengje tre vike på å bræ ut kyllenga.
brødbite	[brø:ˈbite] hankj. Flatbrød bretta saman med pålegg (sul) mellom.
brødbøtn	hankj. Brødiskive til å legge flatbrød og lefse på.
brødgraut	hankj. Prim kokt av kjernemjølkk og mjøl. Pålegg på flatbrød.
brødsetning	hokj. Flatbrødstabel.
brøgge	v. Halde på med mange gjeremål samstundes.
brømmel	hankj. Brødmole. Viss kalvinj ikkje vil ete, må du ta enj smørgrand og enj mørgrand og enj brømmel og tygge i hop og gi ‘nå. Hjelpe ikkje det, må du bruke kråkefot, va det ei kâne på Dravlaus so sa.
brøs(t)vé	[brøsveˈ] hankj. Brystsvie, sure oppstøyt. Ej fæ(r) slik brøssve ta øla dinå, Nils.
brøstduk	hankj. Vest til ein dress. Ej vil ha brøstduk attåt dressa.

brøte	hokj. 1. Brote, mengde, masse. 2. Brote, opning i eit gjerde. Der va ei heile brøte me' følk og bisna på nybåt'n. Du må jage saud'ne ut jønå dinnja brøtå.
brøthest	hankj. Brukt i overført tyding om ein uvøren, hard kar, især i arbeid. Sjå brøtjarn. Issa, fyr enj brøthest!
brøthogg	inkjekj. Brothogg, brukt om ei utslita øks, brukt til grovarbeid. Nei, der må ej bruke et brøthogg. Ej kan'kje bruke go'øksa.
brøtjarn	inkjekj. Brøtjarn, brukt i overført tyding om ein person som arbeider fort og hardt. Sjå brøthest. Du he fått dej et brøtjarn te mannj.
brøy	inkjekj. Noko som vert breidd over; dyne, teppe.
brøye	v. Breie over, legge over, t.d. dyne/teppe.
brå ti	v. Snakke skarpt, rope. Då ska' ej sei dej hanj brådde ti!
bråk	hokj. Reiskap brukt til å mjuke opp barka dyrehud. Dei hadde både lin-bråk og skinnjfeld-bråk på gardå før i ti'ne.

bråke	v. Mjuke opp barka dyrehud. Huda må bråkast.
brål	hankj. Ange, lukt. Kjende du brål'n ta 'nje? Ho ha' sikkert hatt på sej utenlandsk parfyme.
bråne	v. Smelte. Snøvinj bråna. Feittet bråna.
brånk	hankj. Brank, skade, slitasje. Klæ'ne va go' so nye, det fanst ikkje enj brånk på dei.
bubekk	hankj. Buskap (særleg kyr).
buen	[bu:ˈn] adj. Moden, ferdig. Også brukt om kyr som er kalveferdige. Ho Litago e bua te å bere.
bufe	[bu:ˈfe] inkjekj. Krøter, helst om kyr. I vinter he øss åtte bufe på bås.
buke	[bu:ˈke] v. Banke, slå. Du må slutte å buke no i middagskvild'ne.
bukgjord	hokj. Reim på hesteselen som gjekk under buken på hesten. Bu(k)gjorda må vere godt festa når øss ska' køyre me' hest og vogn.
bukt	hokj. 1. Taulykkje. 2. I uttr. få bukt med: få kontroll over, rå med. 3. Vik. Brukt som særnamn på Aure sentrum, Haugbukta. Ej to(k) me' mej ei tøgalykkje på vona ej ikkje fekk bukt me' 'ånå på annja vis. Ej ska' enj tur innj i Bukta. Ej he vør(e) innj i/ner i Buk't'ne (brukt t.d. av dei som bur på nordsida av

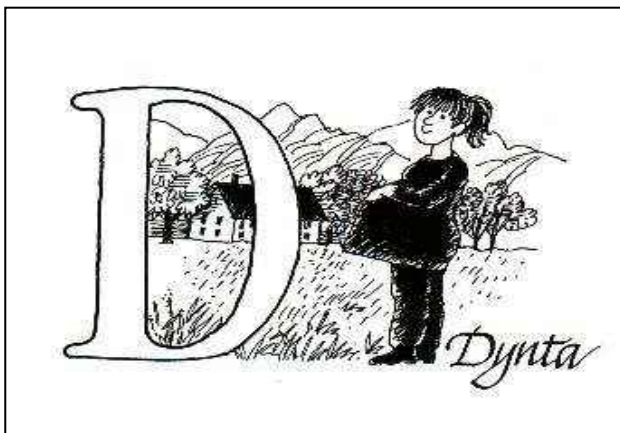
Aureelva). Ej he vør(e) uti bukt'ne (brukt i Ramstaddalen og Velledalen).

bul	hankj. Kropp utan lemer. Bulen på ein gensar er det rette stykket utan ermar. Sjå buling.
buleg	adj. Som bular ut. Det e enj bulege båt du he fått dej.
bulege	[bu:ˈlege] hokj. Kvileplass i marka for kyr.
buling	[bu:ˈleng] hankj. Bulen på ein gensar. (Brukt berre om strikkety). Sjå bul.
burik	[bu:ˈrek] hankj. Framfus person. Også brukt om ein bråkete unge. Guthyn' he rive ne' heile ve'alae, snakk om burek!
burt	hankj. Plass, tur. No e det vel snart minj burt (byrt)?
busemann	hankj. Person som skræmer.
bus(s)e,	hankj. God ven, kamerat. No må døkke vere bus(s)a og ikkje slåst meir.
busteleiv	hankj. Bust av gris som vart snurra inn i enden på tråd og fungerte som nål. De'kje allje skomakara so greie å sete busteleiv på skotrå'n.
bustyvel	hankj. Piggsvin. Også brukt i overført tyding om person med bustete hår (bustetroll) og om blomster med bustete frøtopp.
butel	hankj. Flaske, kanne. Kur d'e, he du nøke på butela i kveld?

butt	hankj. Lite stavkjørel, helst brukt til smør.
byende	v. Begynne. (Omkasting i ordet).
byng	hankj. Innbuling på ei plate pga. støyt, bunk. Dinnje spannja he fått sej enj byng.
býraband	inkjekj. Tau med ei lykkje i som ein brukte til å bere bører på ryggen. Ej gjekk 'kje ta gard uten ej ha' et býraband me' mej.
býrastrongje	hankj. Vedstrongje, vedstokk. Her ligge 20 býrastronga, og det e akkurat ei famn ved. (Sørestranda). I Velledalen fortel ein at det gjekk 18 býrastrongar på ei famn.
býre	hokj. Stort trekjørel til oppbevaring av mjøl. Kønnjbýrå va på innjstabbera.
byrkje	hokj. 1. Sevje av tre, t.d.av bjørk. 2. Samling av bjørkeskog, t.d. i stadnamnet Byrkjeneset. Bønnja tappa byrkje ta bjerkjinnje.
byrsing	[bys`seng] hankj. Børsing, jarnring rundt navet i eit hjul. Ej lyte te å skifte bysseng på kjerrehjulå mine (minå).
byrsle	v. Forsyne seg mykje til huset. (Ikkje ved bordet). Eig. byrgsle. Hanj he no vit te å byrsle sej.
byste seg	v. Reise bust. (Om grisar og hundar som reiser bust). Også brukt i overført tyding om å yppe seg. Ka du bysta dej me'? Set dej ne' og ta verda med ro!
bægje	v. Styre, leie, få til å bøye av. Øss klarde å bægje allje saud'ne innj jønå smalfjøsðora.

bæsi	[bæ:ˈsi] hokj. Vidløftig kvinne. Ho e so mykje te ei bæsi at det bere av.
bøbbe	hankj. Busemann. Sjå også bøkkje.
bøbberedd	adj. Lettskremd, redd. Denj kar'n va'kje bøbberedde (bøbbinj).
bød	hankj. Slakke, t.d. på ankertau på båt. Øss ankra upp uti synda, og der va so grynt at øss måtte ha ut mykje bød.
bøkje	v. Steikje lett, gjere halvtørr. Ej va ner i kjelljara og bøkje nøkre flatbrød i lag me' kjærengå.
bøkkje	hankj. 1. Robust kar. 2. Skrømt, overnaturlig vesen som t.d. dei vaksne skremde ungane med når dei var ulydige. Brynnja-Pe og Elva-Pe var andre skremselsfigurar. Sjå bøbbe. Hanj va redde julebøkkjinj endå hanj va no enj bøkkje sjøl.
bølte	v. Bolte, skryte.
bøltebukar	hankj. Skrythals. Hanj va enj store bøltebukar.
børnskap	hankj. Vegn, fiskereiskap (særleg garn). Ej mysste både båt og børnskap i dinnja (dissa) storstørma.
børstøve	hokj. 1. Borgstove, storstove i t.d paktarbustaden på prestegarden. 2. Eige hus (stove) for tenarane. Dei held no både barsøl og brylljaup i børstøvinnje i prestegarda.
bøtnabror	hankj. Del av tjukktarmen, nærast blindtarmen. Brukt som pylseilåt.

- bøtnasete** v. Setje garn eller line nær botnen. Også brukt som subst.: eit bøtnaset.
Om vår'n brukte øss å bøtnasete linå itte røyr'ne.
- bøtning** [bøtneng] hankj. Botning, blindtarm hos krøter. Brukt som pylseilåt, var naturleg tett i eine enden.
- bøvel** hankj. Fæl fyr, djevel.
- Veit du ka Sykkjølvinj heite på Stran'ne?
- Nei.
- Bøvelsbygda.
- bøvels** uttr. Brukt i uttrykket til bøvels med : til pokkers med .
Det gjekk te bøvels med heile grei'ne.
- bøygde bein** uttr. Uttrykk brukt om å kvile seg/ligge eller sitje.
Ej he havt det so travelt at ej he'kje kjime på bøygde bein fyr heile vikkinnje.
- båreskøl** inkjekj. Skvalping av bårer.
Det vart nøke båreskøl itte dinnja (dissa) turistbåta.
- båsebølk** hankj. Båsbolk, grind rundt ein krøterbås, skiljevegg mellom to båsar.
'Anj for ner i fjøs'n og sku' feste ei fjøl på enj båsebølk.

Til bokstavval.

- dabbast** v. Verte ringare/sjukare, tape seg.
Nei, no e ‘anj te å dabbast, gamlema’nj burt i garda. (Utt. ma’nj med lang a.)
- dagsmon** hankj. Det du får gjort på ein dag, den forandring noko får på ein dag.
Du kanj sjå dagsmon’n på grasa no.
- dakje** hankj. Person det er lite tak i, doven kar.
Hanj e enj dakje, so det vert ikkje nøke me’ ‘nå.
- daldre** v. Riste, skake.
Det va so ojamne veg at nøke daldra laust på hjulsle’nå.
- dalkje** v. Vingle, gå seint med usikre/ujamne steg. Dalte, dalke, dingle (Aasen).
- dall** [dallj] hankj. Lite, rundt eller ovalt trekjørel.
Dei hadde nistå si i enj dallj.

dallje	v. Gå seint (og planlaust), drive omkring. Hanj kom dalljande långt attiveia (på) dei hine.
daltar	hankj. Liten rest. Det va atte bære enj lit'n daltar so ej to(k) me' mej heimatt på hjulsle'nå.
dansel	hankj. Ustabil person. Hanj e enj dansel so fær frå det eine te det andre.
dape	hokj. Våt snø, sørpe. Det va slike dape at ej vart ålvåte på føtå (fotå).
darre	hankj. Halskrage som gjekk ned på brystet. I staden for skjorte.
darveise	v. Drive planlaust omkring. Hanj gjekk og darveisa og ha'kje nøke fyre sej.
dase	v. Krepere (om sau). Døkke må'kje ha' ut saud'ne endå, det e so kaldt at dei kanj snart dase.
daukjøt	inkjekj. Daudt vev, t.d. i sår som ikkje vil gro, villkjøt. Ej plagast lengje, før det laga sej daukjøt i såra.
daurmål	inkjekj. Gamalt ord for dugurd(mål). Brukt i stadnamn som Daurmålshola på Brunstad i Velledalen.
dauv	[dau] adj. 1. Mild på smak, smaklaus, lite salta. 2. Sløv, lite opplagd. 3. Som ikkje høyrer. Hanj va dau(e), dinnja fiskjinj. Hanj va so dau at øss måtte rope me' øss ha' mål.
deierau	hokj. 1. Fyldig person. 2. Karakterlaus person. Hanj va ei deierau so imp(r)a itte hinå.

deim	hankj. Mann det er lite tak i. Hanj e enj deim so det ikkje e nøke greie på.
deime	hokj. Kvinne det er lite tak i.
deise	v. 1. Dette. 2. Slå. Stein'n kom deisande onda bakkje. Ej to(k) og deiste te 'nå.
dekt	hokj. Hole i terrenget, lite dalsøkk. Markja e fole blaute neri dinnja (dissa) dekt'ne.
demle	v. 1. Drikke fort (og mykje). 2. Fylle eit kar ved å trykkje det under vatn. Det va'kje måte på ka hanj kunnje demle ti sej. Hanj Bern greidde å demle, so hanj fekk sej nøkre drøpa.
dengje	v. Gi juling, slå, banke. Dei trua me' å dengj' 'ånå.
dengsle	hokj. Juling, pryl.
depel	hankj. Gjormete stad, ein stad det er svært blautt. Sjå dikje. Det va slikt regn at heile åker'n va enj einaste depel.
dess	pron. Det (gen av det). I uttrykket von dess: vonleg, venteleg (sarkasme), te dess du kjem: til (det) du kjem. Ej ska' gjere det i mørgå, det løva ej. - Ja, von dess! Ej ska vente te dess du kjeme heim att.
dett	hankj. 1.Liten rest. Sjå dyft. 2.Tilbakeslag, tilbakefall. Det va atte bære enj liten dett itte dei. Hanj fekk sej enj dett itte at kånå (h)ass døydde.
digen	[di:`n] adj. Gamal, skjemd (om mat). Mjelkja va dia.

digge	v. Røyve noko fram og tilbake, riste. Hanj gjekk og digga me' hauda.
dikje	hokj. Svært blaut stad. Sjå depel. Sekkedikje: Ein stad som er så blaut at støvlane sit fast.
diksel	hankj. Reiskap til å opne tynner med; hammar med ei spesiell klauv.
dikt	adv. Nær, tett attmed. Ej vart ikkje var 'ånå fyr' 'anj va dikt innjpå mej.
dikte	v. Tette ei sprekke (i ein båt). Jf. nedertysk og hollandsk dichten. Hanj va so lekallje, dinnja båt'n minj, at ej måtte te å dikte hånå.
dim	adj. Uklar, skymt. Når øss va på seisjønå rundt jonsøk, rodde øss i land det dimmaste mondet og åt mat'n vår attme' et lite bål ta rekve'.
dimmet	v. Mørkne. Også brukt om å tape seg på synet. Det tæ te å dimmet fyr auå mine (minå).
dining	[din`eng] hankj. Båredrag; helst etter storm, dønning. Det va mykje dineng på sjønå i dag, so 'anj blæse vel uti (h)ava.
dirle	v. Dirre, riste. Glasrutå va so kjettlause at ho sto' bære og dirla.
disme	hokj. Dimme, uklar luft. Der ligge som ei disme uti hava.
djupebryt	hankj. Høyrom i løa som var ope heilt i grunnen. Sjå bryt.
djupsokn	hokj. Handsnøre, brukt på djupt vatn.

- djupål** [ju: `pål] hankj. Djup renne midt i elva.
- done** hankj. Snare.
Dei brukte å sete upp done itte trasta.
- done** v. Pusle, sysle med småarbeid, vere oppteken med eit arbeid (utan å ense at noko anna burde gjerast).
- dragar** hankj. 1. Berebjelke i hus/bygningar. 2. Kraftig slag.
E du kranglefengjinj, kanj du rekne me' å få dej enj dragar når du minst venta det.
- dragedøkke** hokj. Person som rotar ting utover og ikkje ryddar opp etter seg, person som låner ting og ikkje kjem tilbake med dei.
Opphavleg ei dokke med kraft til å drage heim (stele) frå grannar. Somme personar vart skulda for å ha dragedokker hos seg.
- dragemauskje** hankj. Dårleg knytt mauske, mauske som lett rivnar eller dreg seg saman.

- dragkiste** hokj. Stor kommode, kiste med skuffer.
Uppi denj gamle dragkist'ne fannj dei so mångt.
- drahlje** v. Drasle, slepe, trekkje.
Ditta e'kje nøke å drahlje på.

drav	inkjekj. Maltrestar etter brygging, mask.
dravle	Kokt mjølk, sprengd med surmjølk. Dei fekk dravle attåt mata.
dreielsduk	hankj. Linduk voven på ein spesiell måte.
drekt	hokj. Springfart, rennefart. Ho to sej drekt og bykste over grinda som enj jase.
dribb	hankj. Drubb, klossete person.
dribbe	v. Drubbe, snåve.
drikke jul	v. Feire jul, vere i julegjestebod.
drive (å) haudå	uttr. Ramle framstups/på nasen, drive i koll.
drivel	inkjekj. Noko som er uklart/flimrar for auga. Det va som et drivel fyr auå mine (minå).
drivgard	hankj. Sjørøk, stormbyge som piskar opp vatnet. Øss fekk enj drivgard so båt'n heldt på å kølve.
drubb	hankj. Person som rotar seg bort i ting, person som snublar (i overført tyding).
drubbe	v. Snuble, snåve.
drufsete	adj. Som er lite omtenkjam, uvøren. Sjå druspen. Ho va drufsite og tenkte ikkje over ka ho gjorde.
drull	[drullj] hankj. Drøn, skrall.
drunte	[dronte] v. Hale ut tida, somle, nøle. Kom no! Ka du dronta itte?
druse	hokj. Driftig/dugande kvinne.

druse	v. Slå hardt. 'Anj druste te 'nå midt i fleis'n.
druspen	[drus`pinj] adj. Uforsiktig, uvøren, om ein person som handlar før han tenkjer. Sjå drufsete.
dry(g)e	v. Hale ut, vente. Du må'kje dry(g)e før lengje før du kjeme.
dryfte	v. Rense korn, skilje kornet frå agna.
dryfting	[dryfteng] hankj. Kjørel med hol/rist i botnen, brukt m.a. til å reinske korn. Også brukt dryftettrøg.
drætte	inkjekj. Skjæker med veiend (tverrtre) til plog, horv, slogje o.a.
drøg	inkjekj. 1. Drog, far, spor. 2. Kjølforing på ein båt. 3. Lat person (brukt nedsetjande). Der va et drøg itte otera i grasa.
drøgje	hokj. Lite lass, noko som vert drege. Også brukt eit drøg. Ej va sta' og henta ei drøgje me' tørv.
drøgslegen	adj. Slapp, elendig.
drøym	hankj. Draum. Ej ha' enj sånne løy'n drøym (dråym) i natt.
drått	hankj. Landtau til kastenot.
dråttarreim	hokj. Reim til bogtreet på hesteselen.
dubb	hankj. Kort svevn. Ej sette mej i stol'n og tok mej enj lit'n dubb.
dubbel	inkjekj. Flytekavel (av tre eller kork). Sjå pikkedubbel. Også brukt som kjæleord.

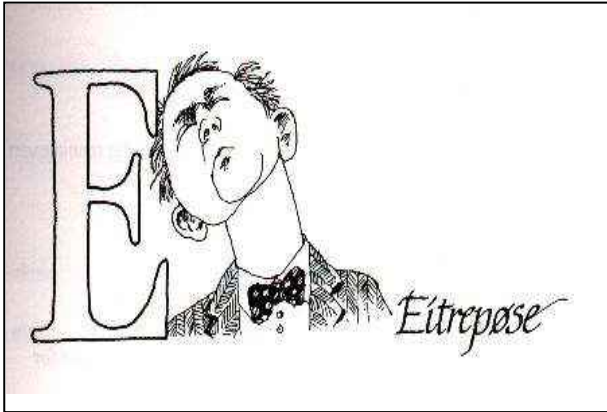
E du der, ihlje dubbelet mitt, brukte ho gommer å seie te småtausa i husa.

- dullje** v. Dulle, stelle med.
Ho he'kje mykje annja å gjere enn å dullje rundt ma`nj (utt. ma:`nj) sinj.
- dunders** [don´ders] uttr. I uttrykket til dunders: «fanden i vold», noko som går gale.
Ditta gjekk te donders.
- dungedør** hokj. Luke i fjøsen der mykra vert kasta ut.
Dongedøra ha' blise (blese) upp i natt.
- dungesøyle** hokj. Dam med gjødselvatn.
Sjø'n va so stillje so ei dongesøyle.
- dunnje** v. Ha det travelt med noko. Jf. dunne (Aasen).
Ej he so mykje å dunnje me' at ej he'kje tida å hjelpe dej i dag.
- duns** [dons] hankj. Dump lyd.
Ej haure enj tonge dons då hylljå ramla ne'.
- dunste vekk** v. Dampe vekk, misse smak.
Ej ha gløymt å ha på løkjet på pannjå, og då donsta det vekk.
- durdei** hokj. Brukt om ei kvinne som er dugande og rask i arbeid, kvinne som held seg frampå. Eigentleg dugurd-deie. Jf. rakstedeie, bakstedeie.
Det e so mykje te durdei, ho he tikje over allje teng.
- dust** hokj. 1. Støv, dumbe. 2. Smule, lite grann av noko.
Dei ha' brukt upp alt, so der va'kje dusta att.

dyft	hokj. Lita mengd, rest. Sjå dett. Ej såg ne' i grautamjòlskistå i går kveld, og då va der bære ei dyft atte.
dyfte	v. Stelle (i huset). Ho va so nøya på det at ho vilde bære gå heime og dyfte.
dýlen	[dy:ˈln] adj. 1. Dryg, lang. Om noko som er lenger enn det ser ut til, t.d. avstandar på sjøen eller i fjellet. 2. Dryg (gravid). Det va dýle å gå frå sæter'ne og heimatt. Ej tikte ho såg so dýla ut.
dýn	inkjekj./hankj. Døylv brak, tung lyd. Øss haure dýnet frå tor'ne so(m) slo långt burte.
dyngje	hokj. Dunge med matavfall, der ein jamna mold over og brukte det seinare til gjødsel. Jf. sørphøle. Øss ha' ei dyngje tett attme' trøppinnje våre.
dynta	adj. Staut, tjukk. Ho e te å verte nøke dynta, ongekånå burt i garda. Venta dei småfølk?
dyre deg	[dy:ˈre dej] uttr. Brukt som forsterking/understreking i eit uttrykk. No ska' du dyre dej stå te rette fy'r fantestykkja dine (dinå).
dys	inkjekj. Støy, leik og moro. Også brukt om personar som skapar leik og støy, t.d. ei dyse.
dysje	v. Hysje, teie. Øss tikte det e'kje nøke å åfære, so øss vil dysje det ne'.
dyv	hankj. Sus, dur. Hanj e so store føss'n itte alt regna at ej høyre (håyre) dyvinj ta 'nå heilt hit.

dyvik	hankj. Luftehol i ei tynne. Døvik (Aasen), denwick (hollandsk). Det vilde ikkje rennje utu tynnj'e, og når øss sku' te å sjå itte, so ha' det lagt sej att i dyvikjinj.
dyvåt	adj. Gjennomvåt. Ej vart heilt dyvåte før ej kom mej i hus.
dæ	hokj. Plante (ugras i åkeren).
dæld	hokj. Fordjupning i landskapet, liten dal. Sjå dekt.
dæle	hokj. 1. Lite hol med vatn i (i marka). 2. Renne til vassleing. Drøpedæle. Hest'n ha' trakka ei dæle i markja.
dæme	hokj. Demning. Fiskjinj beit gødt innjme' dæminnje.
dæme	v. Demme, samle opp (om vatn). Vatnet stod lengje og dæmde sej upp før ej fekk veita det vekk.
døffeleg	adj. Brått, overraskande, dåtteleg. Også brukt dyffeleg. Det kom nøke døffele (dyffele) på mej.
døgå	hankj. Dagane (dat.fl.t.). Det e mykje å gjere i døgå fyre jul.
døkke	pron. Dykk (2. pers. fl.t., brukt både som subj.og obj.). Døkke må kome og besøkje øss. Øss ga døkke ei fine julegåve.
dør	hokj. 1. Gang, rom mellom utdør og stovedør i dei gamle husa. 2. Opning. Ej haure (håyrde) 'ånå uti dør'ne.

- døragongje** hokj. Lediggang, reking hus-imellom.
Det va 'kje nøkei døragongje me' hånå, hanj to(k) te me' enj gong.
- dørslag** inkjkj. Sikt med skaft på.
Ej brukte dørslagjet te å sikte musalort'n utu mjøla.
- døs** hokj. Stakk, skjørt.
Ej haure nøke styr neri fjøsa i natt, so ej slengde på mej døsa og språng ne'.
- døs** inkjekj. Opphald i tid.
Det va et lite døs so øss fekk sæte flathøyet.
- døv** hokj. Dov, bakre del av ryggen på ein hest.
Ho e fine attover døva, dinnja merra.
- døvnast vekk** v. Tape smak og aroma (om mat og drikke).
Dei ha' gløymt (glåymt) ta mat'n, so hanj ha' sti og døvnast vekk.
- døyv** hankj. Velgjort arbeid, varp, «karstykke». Hanj gjorde enj døyv når 'anj fekk ne' att allje saud'ne på enj gong.
- dåsemikkel** hankj. Tøysekopp, snål/rar person.
- dåtteleg** [døttele] adj. Hastig, brått. Også brukt: dått.
Ditta kom so døttele på.

[Til bokstavval.](#)

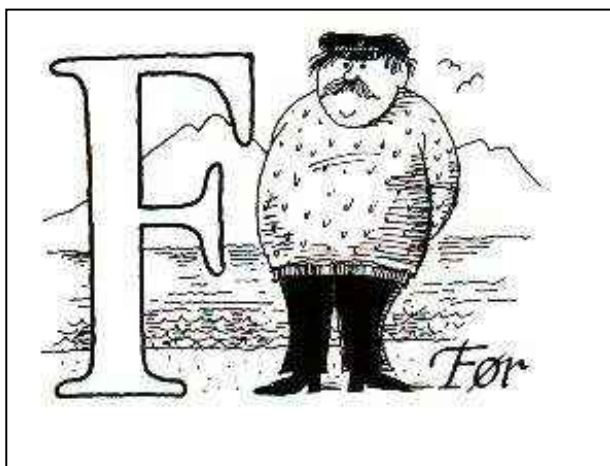
- ehlje att** v. Esle att, la vere att, ha til rest, løyve.
Ho ehlja att sopass at ej fekk smake.
- einár** [ein`ar] adj. Einhard, rein, ublanda.
'Anj sku' aldre (alder) drökkje nøke annja enn einart
brennjevin.
- einbend** adj. Einboren, einaste (barn). Eig. (ein)bernd, av barn. Sml.
tvibend: som har to born.
Hanj leitte sej ti ei einbende jordataus.
- einbølt** adj. Åleine, einsleg.
Hanj bodde øvst i dala, på enj einbølte plass.
- einekagje** hankj. Einebusk, einekratt.
Der vøks ikkje nøkenj teng, der sto' bære enj einekagje.
- einføldig** adj. Einfaldig, godtruen, naiv.
Hanj va nøkso einføldig so ikkje fyrsto ditta.
- eingjengd** adj. Utvinna (om tråd).

einkurstå auråstå	adv. Ein eller annan staden. (Auråstå: av gno. odrum stodum).
einlite	v. Stole på, vere trygg på. Ho e so flenke at øss kanj einlite hinnje te det.
einskjefte	inkjekj. Grovt heimevove ullty, der innslag og renning vart kryssa på same tråden.
ein(s)lita	adj. Einsfarga. Sml. brandete. Kalvinj øss fekk i natt, va einslita.
einstaka	adj. Åleine, kvar for seg. Dei va so ihoperota, ga'nja våre, at det gjekk lengje før øss fekk dei einstaka.
einstire	v. Stire lenge mot same punkt. Ho sto' og einstirte på etkvart uppi ber'si'ne.
eins ærend	uttr. For dette ærendet åleine, særskild umak. No kjem ej eins ærend for å høyre om det e sant at du ska' gifte dej.
eintynt	adj. Gard med berre eitt tun. E der nøkenj eintynte gard i Sykkjelva?
eiste	hokj. Testikkelpung, særleg brukt om uksar og verar, men også om menn. Ta 'nå ti eistå, sa 'anj Jo-Peder, dei heldt på å sku' fånge enj villje ukse fram på Hole.
eitel	hankj. 1. Feittkul. 2. Hardt felt/mineralkorn i eit bryne. Også brukt i overført tyding (både pos. og neg.) om ein energisk og uthaldande person. Hanj va enj eitel te kar, hanj fekk te det hanj vilde.
eitrande	adv. Særs, ekstra. Brukt i uttrykk som eitrande sint, eitrande kaldt.

eitregøple	hokj. Brennmanet. I dag va det bære eitregøple i ga'njå mine (minå).
eitrepøse	hankj. Snarsint person. (Også om ein person som er overlegen, er «stor på det».) Jf. eiterpose (Aasen).
ekse	inkjekj. Ekstase, hysteri. Hanj kom i slikt et ekse at øss greidde ikkje å ro 'ånå ne' atte.
eksis	hankj. Militærtjeneste, eksersis.
ela	adj. Rimfrosen, rima. Det legst ikkje snøv på ela mark.
elde	hokj. Etterbyrd frå kua etter kalving. Helda (hokj.) (Aasen). Det gjekk nøkso lengje før ho Litago fekk eld'ne frå sej.
eldebrising	hankj. Bål som sprutar gneistar.
eldebykse	v. Galoppere, setje av stad i fullt firsprang. Jf. heldebykse, heilbykse (Aasen). Hest'n vart so skremde at hanj eldebykste burtover bøanje.
eldhus	inkjekj. Lite gardshus med grue; brukt til koking, vasking, steiking. Det sto' lengje et eld(h)us frami Kari-garda på Vellje.
elding	[el`deng] hankj. Verbreist, lyn. Ser du mykje eldenga på himmela, tyde det på veromslag.
eldtong	[eldtång] hokj. Lang tong brukt i grua/peisen. Bruk eldtongja og legg te rettes dinnja ve'askiå!
ele	hankj. Rimfrost på mark.

ele	v. Regne oppe i fjella. Eig. hele. Skonde døkke å rake ihop høyet, ‘anj ela fram i Regndala!
eling	[e:ˈleng] hankj. Byge (regn-,hagl-,snø-). Det kom enj eleng når øss heldt på og raka ihop høyet.
elrøv	inkjekj. Oppklarning, opphald i ruskever. Det vart et elrøv i middagsti’ne so mykje ej kom mej burt på buda.
elvabøkkje	hankj. Vette ein skremde ungane med so dei ikkje skulle gå til elva. Også kalla Elva-Pe. Sjå bøkkje.
elvafar	inkjekj. Ein stad elva har gått, inntørka elveleie. Burti kvihlj’ne e der et gammalt elvafar.
elvaskøt	inkjekj. Elvaskot, sandslette/sandbanke ved ei elv, grushaldig jordsmonn. Der va ei turr og go’ tomt, for der va bære elvaskøt.
emneleg	adj. Lovande, med gode evner. Hanj e enj emnele gut, trur ej.
endekake	hokj. Siste kaka i baksten. Også brukt om yngstebarnet i ein syskenflokk. Ej va likso endekakå ej, og kom lengje attiveia (på) hinå.
endepåle	hankj. Kortare staur i enden av ei hes; til å feste strengen rundt.
enderøyse	v. Velte, snu opp-ned. Dei enderøyste stronganje utfyr stupet.
endevende	v. Snu rundt/att-fram, ruske til. Dei endevende heile kommod’n, men fannj ikkje det dei leitte itte.

- endrå gong** adv. Ender og (ein) gong, stundom, av og til.
Det va bære endrå gong hanj trefte minebør'n.
- enje** v. Vandre omkring, tumle, forville seg bort.
Ej e so brydde ta saudå i år, dei vil enje ne'atte på bøanje.
- ermelinning** [ermeli:ˈneng] hankj. Brotet/Linningen fremst på t.d. skjorteermane.
- estimere** [estimate:ˈre] v. Bry seg om, ense.
Hanj estimerte ikkje det dei sa.
- eteleg** adj. Som er lett å ete, som er godt på smak.
Disse svel'ne e etele, kanj du tru!
- etterrakst(er)** [itterakst] hankj. Høy som ligg att på marka etter rakeriva/arbeid med turrhøy.
Det vart et heilt lass bære me' itterrakst(er).

[Til bokstavval.](#)

- fahljar(stein)** hankj. Fatlarstein, utfarstein, stor søkkjestein.
 Det va sånn straum i dag at ej måtte ha enj store fahljar på ganjá mine (minå).
- fahlje** hankj. 1. Skinnsekk. Laga av skinnet av framføtene på eit rundflått saueskinn. Av gno. fetill: liten fot.
 2. Fatle, forbinding, støttebandasje, t.d. trekanttrøkle til å støtte opp ei skadd arm.
 Hanj gjekk me' høgare hand'ne i fahlje.
- fahlje** v. Forbinde, surre eit tau/ein bandasje fleire gongar rundt noko.
- fahljeband** inkjekj. Tau brukt til å bere bærer på ryggen, skulderreimane på ein ransel/ryggsekk.
 Ej kjøpte mej tøg te et nytt fahljeband.
- fakse** hankj. Luring, person du ikkje kan stole på.
- fal** adj. ledig, til sals.
 Ej va sta' og såg på enj hest so va fal.

falder	hankj. Fadder, dåpsvitne. Dei ska ha krisnabanj neri garda, og dei va åt mej om ej vilde vere falder.
falere	[fale:´re] v. Gi seg, gi etter; bli skrøpeleg/gammal. Ho va so mykje stri´ te å byende me´, men ho måtte no falere te slutt. Hanj e åt å falere no, ´anj Andrias.
falljande fot	uttr. Høggravid. Jf. kanteferdig. Ongekonå burt i garda e på falljande fot.
famn	hokj. Lengdemål, 180 cm. Avstanden mellom fingerspissane når ein vaksen mann femnde ut med armene.
far	inkjekj. Spor (etter dyr eller menneskje). Sjå òg fet.
farast	v. Bli ringare, fare ille, degenerere. Timbrå e åt og færst, ser ej.
farbror	[fab´ror] hankj. Onkel, bror til faren. ´Anj Lars-farbror for te Amerika.
farbrorkone	[fabrorkåne] hokj. Kona til farbroren.
fare	hankj. Tynn hinne på væske (helst på surmjølk) som vart fløytt av og kasta.
fare i noko	v. Ha ei aning, føle på seg. Ej for ti at det va i dag ej sku´ gjere det.
faren	[fa:´rn] adj. Sliten, mykje brukt. Hanj teke te å verte far´n no, busserullj´n minj.
farm	hankj. Båtlast. Ej va sta´ itte enj farm me´ ve´.

farong	[far`ång] hankj. Farang, epidemi, omfarsykje. Det gjekk enj leie farong i bygd'ne.
farre	hankj. Utspekulert/Småfantete person, fark og fant. Hanj lurde mej gødt, det e so mykje te farre.
faster	[fas'ter] hokj. Farsyster. Ho Lydjana e faste mi, ho.
fastermann	[fas'temannj] hankj. Mann til faster.
fatne	[fat`ne] v. Ta fyr, få til å ta fyr. Turre bjørkave' fatna me' det same.
fauskjen	adj. Falma, bleikna, morken. Også brukt om personar. Hanj e te å verte fauskjinj no, skogjinj ne' me' elvinnje.
fehus	inkjekj. Fjøs. Hanj gjekk burt i fehuset og ga merra.
feigdarfugl	hankj. Fugl som varslar død, brukt om t.d. hubro.
feittuggje	hankj. Den attarste ryggfinnen på laksefisk.
felestøkk	hankj. Felekasse.
femning	[fem`neng] hankj. Stokk/Trestamme som er ei famn i omkrins. Storefurå e nest'n to femnenga no.
fengjen	adj. 1. Tom, einsam. 2. Vanskeleg. 3.Skamfull. Også i samansetningar: turrfengje (turt å ete). Det vart nøkso fengje i husa itte øss vart att åleine. Det e fengje å få te ditte.
fersete	inkjekj. Forsete, benk framfor bordet. Du må sete dej uppi fersetet og få dej mat.

fesje	hokj. Ung jente. Nei, sjå på fesjå du, kur store ho 'e vørte!
feskje	[fæs`kje] adj. Ferskt, friskt. Blodet e fyr feskje (fekst) te å lage pylse ta endå.
fester	hokj. Festeline, tau til fortøying (helst om båtar). Ta festra og bitt båt'n i øspelunnjinj.
fet	inkjekj. Spor, fotspor (etter menneskje). Sjå òg far.
fet(e)	hankj. Del av trådane i ein vev, del av ei hespe. Brudevøllj-Lina selde øfte både ei, to og tre fet ta ei hespe.
fetling	[fehljeng] hankj. Kant på hud/skinn. Også brukt om utkanten på eit jordstykkje.
fihlje	v. Fikle, pusle med noko. Ka du sit der og fihlja me'?
fikke	hokj. Lomme. Ej fannj atte knappinj neri brøstdukfikkinnje mine.
fiksere	[fikse:´re] v. Gjere narr av, drille, tirre.
fikserfante	[fikse:´rfante] hankj. Person som fer med narrestrekar.
fikt	hokj. Forkaving, hastverk. Det va nøke te fikt på dej i dag.
fikteri	inkjekj. Fargestoff, brukt til skinn og ler.
fim	hankj. [fi:m] Tøvete person. Håna verte det ikkje nøke ta, hanj e bære enj fim.
finkulere	[fenkule:´re] v. Pusle med noko, røyve borti (med hendene). Ka du fenkulera burti, dinj handeklå. Sjå handeklå.

finnast	[finnjast] v. Treffast, møtast. Ej he'kje me' mej penga i dag, men øss finst no (seinare).
finnje åt	v. Kritisere. Dei finnj åt 'nå fyr allje teng.
firle	v. Røyve borti, fingre med, kludre, fikle. Hanj sku' firle me' allje teng.
firåfotå	adv. På fire føter, firføtt. Gno. fjórum fótum (reiskapsdativ). Der va so bratt at øss måtte gå firåfotå.
fjerdingsstykkje	inkjekj. Fjerdepart av eit stykke. Du kanj no få dej et fjerdingsstykkje so mykje du fær smake flatbrø'et vårt.
fjondre	hokj. Avleiane påfunn. Hanj fannj på ei fjondre so mykje hanj slapp å gjere det.
fjondre	v. Fjone, pusle, somle. No må 'kje du fjondre vekk tida.
fjøl	adj. Varm, fjelg. Sjå og ufjøl. Det va fjølt og gødt innji støvinnje.
fjølgmente	adj. Mannsterke. Mots. linnhjelpa: med lita hjelp. Dei kom so fjøl(g)mente.
fjøl(g)ne	v. Verte varm. Også brukt om ein som vert hissig/«varm» i hovudet, og om redsle. Ej la innj i ømn'n, men det va lengje før det fjølna. Ditta fjølga Ol'n, sa 'anj Solviken, 'anj fekk et pinnjsvin på høygaffel'n.
fjåp	hankj. Dumskalle, gap. Hanj va enj store fjåp.

flage	hokj. Støt, bygge, ri. Ej fekk ei verkjeflage. Det kom ei vindflage.
flakje	hankj. 1. Når ein slår armane om kvarandre rundt brystet (for å halde/få opp varmen). 2. Lem. E du ute i kuldå og arbeie, hjelpe det å slå flakje (flokje).
flakkfør	adj. Vital, sprek, i stand til å reise omkring. Hanj e køminj sej te att no, so hanj e nøkso flakk(e)før(e).
flane	hokj. Person som stirer mykje på einkvan/er nysgjerrig. Sjå flanhaud. Ho va ei redige flane.
flane	v. Stire, glo. Hanj ga sej te å flane på mej både vel og lengje.
flanhaud	inkjekj. Person som er nysgjerrig/stirer mykje på einkvan. Også brukt om personar som er «kort komne». Kar dissa kråkinnje vil, Ole? Gødt å vite fyr mej det då, ditt flanhaud?
flask	hankj. Flatside, breiside. Legg stein' på flaskjinj, so ligg hanj i fre'.
flerre	hokj. Rift. Ej fekk ei store flerre ti uljebuks'ne mine når ej sku' gå neri/næri båt'n.
fli	v. 1. Gi, levere (i handa). 2. Vaske og stelle seg. Vil du fli mej ei løfse? Du må fli dej litt før øss gjenge.
flikk	hankj. Lapp til skovøling, skosole. Ej sette på enj flikk so lengje.
flikke	v. Bøte på, setje bot på, vøle.

flindre	hokj. Splint, liten skarp stein. Øss mina enj stein, og då for der ei flindre innj jønå glaset.
floabråk	inkjekj. Flomål. Også brukt om sjøen nær land.
floing	[flo`eng] hankj. Kort, sterkt regnskyll i varmt ver.
flukra	adj. Spraglete, spetta, småmønstra (om stoff). Dinnja dukjinj va so flukra at ej vart låke i auå.
flukse	hokj. Fille. Dissa klæ'ne va bære nøkre flukse. Øss ha no fått bære fluksepris fyr kjærenganje våre her, sa 'anj Peder, dei va på tur i Kjøpenhamn og såg kur fine kvinnjfolkja va der.
flyndrelo	[flondrelo] hankj. Handharpun brukt til flyndrefangst. Onganje låg me' flondrelo rett utfør naustå, der va ei fine sandgrynnje.
flys	inkjekj. Lite flak, skal. He du et lite tubbaksflys åt mej?
flækje	v. Gape, sprikje. Brokja di e synde so ho stende bære og flækje.
flær	hokj. (fl.t.) Vorter på dyr. Også brukt flir. Ho Gråsi'e hadde flær på jura.
fløg	inkjekj. Flog, stup. Eig. så bratt at berre flygande kan fare der. Uppå Fikjakøllja e der et stup so verte kallja Fløgje'.
fløgd	adj. Flygedyktig (om fugleungar).
fløkjen	adj. Floken, vanskeleg, innfløkt. Du sku' vøre her i går, Petter Syvrin, her va kvindeforeneng. Øss las i Bib'la, øss både log og gret, det va sånne fløkne stykkje.

fløt	hankj. Flot, flate, slette. Frampå Fløta (gard på Kjemphol) e der store fløte.
fløyse	v. Sløse, øyde. Hanj kjeme te å fløyse vekk heile gard'n.
flågrunt	adj. Langgrynt. Inst i vikjinnje va der flågrunt.
flåtalerk	hankj. Flat tallerken.
fole	adv. Svært, veldig. Brukt forsterkande. Ditta va ei fole pene taus. Ein mann på Tjønes gav kona si denne attesten: Ho va fole pene me', styggheita.
folen	[fo:ˈln] adj. Nifs, fælsleg. Ditta selskapet enda i ei fola kaule.
fórgang	hankj. Midtgang i fjøsen, mellom båsane/krubbene, der ein forar dyra.
fórkyr	hokj. Kyr på fór. Øss he ei forkyr i vinter og fær mjelkja som betaleng.
formå	[førmåˈ] v. Klare, makte. Hanj førmådde ikkje å ordne upp i førhølda.
fotå	hankj. Føtene (dat.fl.t.). Ej fryse på fotå/føtå. (Føtå er ei yngre form.)
frakk	adj. Frisk, sprek, dyktig. Nei, 'anj e'kje frakke no. 'Anj e tapt sej siste ti'a.
framfot	hankj. Person som er energisk/pågåande. Også brukt litt nedsetjande. Hanj e so mykje te (enj) framfot, hanj prøva sej allje stess.

framfødd	adj. Som har det godt, som er sikra økonomisk. Hanj va so gødt gifte at hanj e framfødde.
framram	adv. Framoverbøygde, framstupes. Av ram: fot, labb. Hanj låg framrame og spydde.
framlengje	hokj. Ungjente, tenåringsjente.
frege	v. Spørje. Dei frega og grov itte nytt.
fremen(d)t	[fræ:ˈment] inkjekj. Framandfolk, gjester. (Storfremment: sjeldne gjester). Nei, i mǿrgå he'kje ej ti'a, øss venta fræment.
fremst	adv. Lengst framme. Fremstesetra: sommarsetra; som låg lengst vekk frå garden. Jf.Framsetra i Riksheimdalen. Mots. Heimstesetra: vårsetra; som låg lengst heime, nærast garden.
frende	hankj. Mannleg slektning, søskenbarn (fetter).
frenke	hokj. Kvinneleg slektning, søskenbarn (kusine).
frette	v. Få høyre (nytt). He du frett nøke nytt burta Amerika?
fritt	adv. 1. Fritt, utan tvang. 2. Sikkert. Det e fritt fyre viss du vil. Nei, so fritt om du kanj gjere det.
fryne	[fry:ˈne] v. Grine, gi uttrykk for misnøye. Ej såg nøkre so frynte ta hinnje då øss va på bønemøte uti Larsgarda.
fræk	[fræ:k] adj. Frisk, sprek. Oftast brukt etter nekting. Sjå frakk.

fræning	Det e'kje frækt me' 'nå no. [fræ:ˈneng] hankj. Driv, kraftig regn som piskar opp sjøen.
frøstnavar	hankj. Svært ukvass navar. Også brukt om ein person som var mykje frostig av seg. I enj åttreng ha' dei enj frøstnavar og et hardt trestykkje so skåronganje sku' navre ti fýr å halde varminj.
frøstnem	[frøstnæm] adj. Som har lett for å fryse. Ho va svært frøstnæme ta sej.
fuke	hokj. 1. Regnbyge, uverssky. 2. Ri, flage (t.d. av sinne). 3. Oppstyr, kaule.
fuketur	hankj. Utflukt med festing og turing.
fullje driva	uttr. I full fart, oppteken med. Hanj va i fullje driva me' å sage ve'.
fure	v. 1. Leverer noko frå seg på ein hastig/upassande måte. 2. Ete fort, sluke. Hanj bære fura det ti mej og fór på dør. Hanj fura ti sej mat'n.
furk/fork	hankj. 1. Stor og sterk kar. 2. Kjepp, lurk. 3. Gut som har mykje føre seg. Dinnja gutongjinj e nøke te furk, hånå verte det sikkert nøke ta.
fyke av seg	v. Gå føre seg. Kur det fauk ta sej på juledansa i år då?
fylne	adv. Før, innan. Samandraging av før enn. Ej åt gødt fylne ej gjekk te skogs.
fýnn	adv. Før, innan. Samandrege av fyrr enn. Fýnn du fer, ska' du få dej enj kaffikøpp.

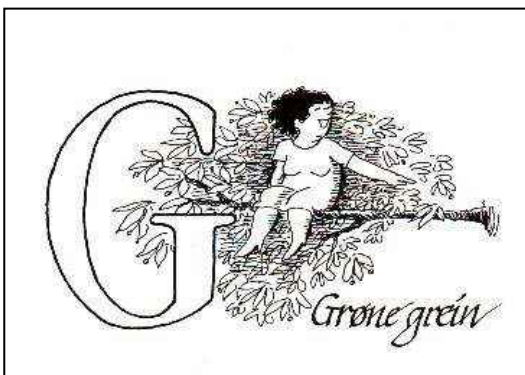
fýnt	adj. Skamfull. Dei vart nøkso fýnte når dei skjyna dei ha' gjort nøke gale.
fýnte	hokj. Respektlaus åtferd, finte. Det va so mange slags fýnte på 'ná.
fýrblingre	[fórblengre] v. Forvirre. Ej vart so fýrblengra ta dissa prata.
fýrdags	adv. Dagen før i går. Ej gjorde det i fýrdags.
fýrefar	inkjekj. Forskot, i reserve. Ej bruka bestandigt å ha et fýrefar me' vej (ved), då e hanj turre og go'.
fýrkje	hokj. Ung jente.
fýrkomen	adj. [fýrkominj] 1. Forkomen, rådvill. 2. Sterkt lysten på. Hanj va fýrkominj, stakkar'n. Hanj va so fýrkominj itte å få smake på ølet.
fýrløgje	hokj. 1.Lett sjukdomstilfelle. 2.Lagnad. Ho va ute fyr ei fýrløgje, men døakter'n visste ikkje ka det va. Ingjinj kanj frå si fýrløgje fly.
fýrmastelse	hankj. Ugagn. Du må'kje gjere nøke fýrmastelse no då!
fýrnøden	adj. Fornøden, trong til (mat). Du må sjå innjfyrr døra og få dej enj matabit! - Å, ej e no ikkje nøke fýrnø'ne.
fýrpanta	adj. Opptatt, i bruk. Dinnje stol'n e fýrpanta.

fýrskima	[fýrskji:´ma] adj. Forskima, forvirra, oppøst.
fýrsuffa	adj. Overraska. Ej vart so fýrsuffa når ej fekk høyre det.
fýrtryte	v. Tenkje seg harm, ta noko ille opp, angre, mislike. Du må'kje fýrtryte at ej nemne ditte fyr dej.
fýrtrøten	adj. Harm, irritert. Hanj gjekk der so fýrtrøt'n.
fýrtura	adj. Som er grådig etter (å få ein ting).
fýrårs	adv. Forfjor, året før i fjor. Det va i fýrårs ho va fødde.
fýsen	adj. Hyggeleg, behageleg. Det va'kje fýse å få det reint att.
fýsne	hokj. Sterk glede, det å vere oppglødd over noko (forbigåande). Det va svært kur dei heldt ta 'nå, bære det ikkje e ei fýsne me' det same.
fære	hokj. Åtferd, innfall. Sjå åtafære. Ej trur 'kje hanj meinte det, det va vel bære ei fære.
fø	v. Ta fisk ut av garna «galne» vegen. Fiskjinj va nøke småfallj'n, so ej måtte bære fø 'nå.
føld	hokj. Felle, t.d. i samansetjingane musaføld, minkføld. Der kom so mykje oty innj i husa at ej måtte te å sete upp ei føld.
følkeau	hokj. Brukt i uttr. i følkeaua: openlyst, offentleg. Gjer ikkje slikt her midt i følkeau'ne.

følge seg	v. Folke seg, oppføre seg pent, «ta til vitet». Det e på ti'e hanj tæ te å følge sej.
følgestygg	adj. Folkestygg, sky, redd for folk.
følkja lik	uttr. Lik folk, lik andre, «normal». Hanj e'kje følkja lik.
føllje	v. Folle, monne. Jøu, no regna det so det føllja.
fønnjarune	hankj. Framenden på ei snøfonn. Ingjebærfønnja på Fit gjekk so långt enj gång at dei såg ti fønnjarun'n ne' på Bakkå, fyrtaalde 'anj Petter Syvrin.
før	adj. Tjukk, staut, tungfør. Hanj e te å verte nøke føre.
førd	[fø:rd] adj. Brukt om ein avliden som vert førd/køyrd til grava. (Perf.part. av føre). E'kje det i dag at 'anj Andrias verte førde?
føste	v. Skubbe seg på, kome i klammeri med. Viss hanj ikkje fær det so so hanj vil, e'kje hanj te å føste me'.
føvit	[fø:`vit] inkjekj. Matvit, evne til å skaffe seg mat. Dei ser ut te å ha føvitet i ord'n.
føyre	hokj. Lita grop, fure. Der va ei lita føyre i steina, elljes(t) va hanj glatte.
få lag på	v. Oppdage, få auge på. Dyra va so like markjinnje at det va vanskeleg å få lag på dei.
fån	hokj./inkjekj. Støv, dumbe.

fågan [fån`gæn] inkjekj. Fang, skjød. Sjå storefang.
Vil du hente et fångæn(d) (fågan) me' turrhøy?
Kom ska' du få site på fångja minå.

fångsløkje v. Omfamne.
'Anj Andrias vart so glad at 'anj fångsløkte kjærængja si, det
hadd' ikkj' 'anj gjort på fyrsti år.

Til bokstavval.

- gadde** hankj. Turrkvist, t.d. av furu.
Ej kløyvde bukså mi på enj gadde.
- gagnbeine** hankj./inkjekj. Emnetre som kan brukast til reiskap.
Ej ska' upp i markja og sjå om ej finnje mej nøke gagnbeine.
- gakk** v. Gå (bydeform).
Gakk sta' og hent far dinj!
- gal(l)trakka** adj. Nedtrakka (t.d. om gras på marka).
Der he gått so mykje følk at der e aldeles gal(lj)trakka.
- galte** hankj. Hanngris.
- gane** v. Gjere opp/Kverke fisk.
- gangbeine** inkjekj. Handreiskap, t.d. kniv, hammar, sag, øks m.m.
- gannje** hankj. Tarmar til å ha mørmat i (mørgannje).
- gardbølk** hankj. Bolk/Del av eit gjerde. Også brukt gjerdebolk.
Ej ha' et stykkje våndagard på gardbølkja mine (minå).

gardfløygd	adj. Om dyr som ikkje står i noko gjerde. Dinnja kyra e gardfløgde, ho bykse over allje garda.
gardstø	hokj. Ein stad det står eller har stått eit gjerde/ein gard.
garnkjevele	[ga:nkjøl`ve] inkjekj. Oval treklosse som slo fast maskestorleiken når ein batt garn (fiskegarn).
garre	v. Vere lenge oppe om kvelden, rangle. Også brukt om å vere vaken tidleg om morgonen. Jf. gadra, v. (H.Ross). Ej førstod 'kje ka dei garra itte framover allje kveldanje.
gasterering	hokj. Gjestebod. Det va mykje te gasterereng der i garda.
gat	v. (pret. av gjéte). Tale om, nemne, gisse. Nei, ej gat ikkje et ord, ej.
gate	v. Utvide, gjere eit hol større. Hølet va so lite at øss måtte gate utu me' kniva.
geil	[jeil] hokj. 1. Dei smolare endane på ei kastenot. 2. Krøterveg med gjerde på begge sider. Når øss fekk fram geila, so såg øss der va mykje fisk ti not'ne. Øss jaga kynnje upp jønå geila. Jf. Geilane på Vik.
geis	[jeis] hankj. Sterk lukt. Det va enj fol'n geis innj på støvinnje itte katt'n ha' gjort frå sej midt på gølva.
geite	[jei`te] hokj. Ytre (og lausare) lag av veden i bartre. Det e brukt skrapmat'rial te dinnja (dissa) sommarfjøsa, det e mest bære geite.

- gemeinsleg** [jemei'nsle] adj. Høfleg, hjelpsam, folkeleg.
Dinnje nye lensma'nj høyrest ut te å vere enj jemeinsle kar.
- gidde** [jid'de] v. Gynge, røyve på seg.
Gamlekonå sat mykje i enj stol og bære jidda på sej.
- gil** [ji:l] hankj. Bryggekar, så. Sjå gilså.
Hanj he' enj jil ståande klar, so det verte nøk snart øl der i garda.
- gilder/gildre** hokj. Sjølvskot; fleire børsepiper som peikar til kvar sin kant.

Siste bjø'nj (utt. med lang ø) so vart felt i Fasteindala, vart tikjinj ta 'nå Bøda-Jon på jilder i Sjurli'ne. Bøda-Jon (Jon Bodvarson Nysæter) var ein av dei mest vidgjetne bjørneskyttarane på Sunnmøre.
- gilje** [jil'je] hokj. Oppbygd utkikspost i fjøra for å vakte på laksenota.
Dei to(k) laks me' jilje innj på Haubukt'ne.
- gilså** [ji:'lså] hankj. Stort trekar/stamp brukt ved brygging. Sjå gil.
Ej kjeme og vil låne enj jilså ta dej.
- gimber** [jim'ber] hokj. Ungsau som enno ikkje har hatt lam.
- gimling** [jim'leng] hankj. Skillevegg mellom to rom i eit hus.
- gipe** [ji:'pe] v. Få gråtarmine; brukt om ungar tett før dei byrjar gråte.
- gi på seg** v. Flytte på seg, flytte seg unna. Ofte til husdyr som stengjer vegen, eller skal opp i båsen.
Gi på dej, lat ej få prøve.

gisen	adj. [ji:ˈsn] Utett, t.d. om ein båt. Også brukt om å vere tyrst, særleg øltyrst. Nei, no va ej jis'n.
gite	[ji:ˈte] v. Gisse, gjette; nemne, seie noko. Jf. gat.
gjehlj	hankj. Gjetargut. Saud'ne kom jermade og leita itte gjehlj'n sinj, sa 'anj Jørn-Petter på Fit.
gjenge	inkjekj./hokj. 1. Dørhengsle. 2. Gang, ferdslé. Ej måtte te å skifte gjenge ti dør'ne. Daganje gjæ' i sitt gamle gjenge.
gjennje	inkjekj. Avfall, innmat av fisk og dyr. Jf. Gjerne, inkjekj. (Aasen). Det vart so mykje gjennje, so øss grov det ne' i åker'n.
gjent	adv. Tidt, ofte. Det e'kje gjent at øss ser silda i fjorda lenger.
gjeppe	[jepˈpe] v. Vippe. På Fikjagarda brukt' øss å jeppe pinnj når øss va små. (Ein slags leik.)
gjerandslaus	adj. Ledig, som ikkje har noko å gjere. Hanj gjekk gjerandslaus ut og innj dør'ne heile da'n.
gjere laust	v. Springe ut, bykse av garde (om hest). Øykjinj vart skremde ta enj hane so hanj gjorde laust.
gjere opp	v. 1. Reie opp, gjere klar. 2. Sløye (fisk). Du må gjere upp (om) sengja di før du fær nøkenj/nøkinj sta'. Du må gjere upp kræ'ne me' det same.
gjere åt	v. Lækje, gjere god att. I uttr. gjere åt for brigst: lækje ein forstua ankel.

Arne Grebstad fortalde at ein ulltråd vart dynka med tvætte (urin), så vart det lese over han og han vart lagd to-tre gongar rundt vrista utan knutar. Han vart send til Plasse-Jossa på Grebstad i eit slikt ærend som gutunge.

- gjevle** [jev`le] v. Tygge langsamt, gomle. Jf. geivle (Aasen).
Kjötet va seigt, men øss måtte no gjevle på det.
- gjord** adj. Ferdig, moden.
Det va på denj ti'a bæra va gjor'e.
- gjæ** v. Går, gjeng.
Nei, no gjæ det før vidt.
- gjø** hokj. Verk i musklane/ledda (særleg i armene) etter hardt arbeid.
Hanj dreiv so hardt på me' småljå'nå at hanj fekk gjø i håndå (hendå).
- gjø** v. Fore kraftig, feitefore.
Det e fole kur du gjø slaktegris'n dinj.
- gjøfjøre** hokj. Svært låg vasstand. Samanheng med gjø (namn på månad) frå slutten av feb. til slutten av mars.
Du kanj grave fjøremakk når det e gjøfjøre.
- gjøle** v. Smigre, snakke seg inn med nokon.
'Anj for so lengje og gjøla me' 'nå at te slutt fekk 'anj 'ånå te å gjere det 'anj vilde.
- gjøn** inkjekj. Narrestrekar, ap.
Det va 'kje rå' å lite på 'nå for 'anj for bære me' gjøn.
- glamre** v. Bråke, gi lyd frå seg.
'Anj dreiv næri kjelljara og glamra me' nøkre blekk-kjørelde.

glan	inkjekj. Skin (motlys). Det va slikt glan ta himmela at ej såg ‘kje skikkele.
glane	v. Stire, glo. Jf. flane. Ej synest det va odanna at dei ga sej te å glane itte fræmen(d)følkja.
glennje	hokj. Opning, lysning t.d. i skogen. Der va ei glennje i skogja, so mykje at ej fekk skøte hjort’n.
glette	hokj. Glatt føre, t.d. isholke. Hanj klårna upp og då vart det glette på vegå.
glette	v. Sjå på, kike i smug, titte. Ej såg ho glette itt’ ‘ånå.
glire	v. Myse, knipe augene (nesten) saman. Ej vart ståande og glire fyr det va slikt et meinljøs.
glye	hokj. Tjukk, seig hinne. Sia hanj kom dinnja silduljefabrekkjinj, he det leie som ei tjukke glye ne’ på vågja.
glyggje i sko	uttr. Minke på kornet i skoen som matar kvernsteinen. Når det tok til å verte lite korn i skoen, kunne dei seie: No glyggje det i sko.
glymje	v. Dundre, brake, gi gjenlyd. Sjå og glynje. Det glymde som et torebrak.
glyvre	hokj. Sprekke, smal opning, bergklyft. Lambet sat fast itte eine bakfota i ei glyvre.
gløpin	adj. Skjemd, t.d. om fisk som er gamal. Dinnja fiskjinj e litt gløpinj.

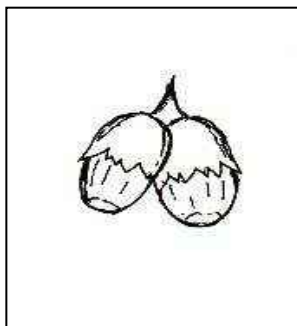
gløse	v. Stire, sjå. Dei sto' og gløste itte saudå. Jf.stadnamnet Gløsen fleire stader.
glåm	hankj. Person som er bleik og tynn. Hanj e so renge te å ete at hanj ser mest ut so enj glåm.
gnaldre	v. Prate høgt utan opphald, tyte, kvine. Også brukt gneldre.
gnaldrende	adv. Brukt t.d. i uttr. gnaldrende kaldt: svært kaldt, så kaldt at det gnaldrar under beina.
gnallkald	[gnalljkald] adj. Svært kald, bitande kald.
gnasse	hankj. 1. Hardfør kar. 2. Velhalden kar.
gnaur	hankj. Energisk/Flittig person. Hanj fekk gjort mykje, før hanj va enj redige gnaur.
gnavle	v. Ete smått og langsamt.
gnellje	v. Skravle, prate mykje, tyte. Ho sto' og gnøllj heile da'n.
gnette	v. Kome lyd frå. Det gnatt ikkje ti 'nå.
gnit	hokj. Lus, små insekt.
gnue	hankj. Fingerknoke. Ej fekk enj dask over gnuanje.
gnure	v. Arbeide trottig og tolmodig. Ho gnura på te långt på kveld.

gnæse	[gnæ:ˈse] hokj. Turr, kald landvind vinterstid. Jf. skjelle, austing. Det va slike gnæse innja fjorda.
gnål	inkjekj. Samanhengande prat, mas. Det va ‘kje fre’ å få, det va et gnål på dei heile ti’a.
go(d)far	[gofˈfar] hankj. Bestefar. (Lang-godfar: oldefar). Ho likna mykje på goffar sinj (sinå).
godmatrau	hokj. Person som er glad i god mat/godsaker.
godmøle	inkjekj. Godt lune. I dag va hanj rett på go’møla, hanj Lars.
god til	adj. Som er i stand til, som kan makte. Ej va ‘kje go’ te å gjere meir, ej va so trøytt.
gommer	hokj. Bestemor, godmor. (Lang-gommer: oldemor). Ho va so høggende like gommer si.
gonge	[gånˈge] hokj. Strekning å gå. Det e tre tima(r)s gånge dit.
grafse til seg	v. Skaffe seg, få tak i (på ein upassande måte). Hanj va svære te å grafse te sej både ta ett og hitt.
gram	Sint, vreid, trist. Ej vart so grame når ej kom på ej sku’ ha sendt dei julehelseng i år.
gram(m)e seg	v. Syte, klage. Ho sat og grama sej fyr allje teng.
gram(m)høyr	adj. Som har god høyrse.
grande	hankj. Sandbanke, grunne i vatnet.

grande	v. Skade, hindre. Det ska' lite te å grande au'ne.
grann	[grannj] adj. 1. Nøyaktig, tydeleg. 2. Tynn, slank. Ej e sikker, ej såg det so grant. Kvinnjfolka e altfyr grannje no fyr ti'a.
grapsen	adj. Grov, uvøren, ruskete. Hanj e graps'n me' vera i dag, so det e 'kje utkomande.
grapsever	inkjekj. Ruskever.
grave i barmen	uttr. Ransake seg sjølv. Det e nøke sama at hanj gjorde ditta, men det e no so. 'Anj kanj grave kvar innji sinj ei'n barm.
grave ti	v. Få tak i, skaffe til veges. Ho grov sej ti enj mannj te slutt, ho me'.
greinaløyse	hokj. Person som er slurvete og upåliteleg; ugrei, mislukka sak. Nei, 'anj e ei greinaløyse (-lâyse), 'anj styre ikkje nøkenj teng.
gribben	[grib`binj] adj. Morsk, bøs, som er mindre pen. Hanj e so gribbinj at ej kan'kje tru hanj verte gifte.
grime	hokj. 1. Bot på sko. 2. Reimane «rundt» hovudet på hesteselen 3. Grimase, rynke i ansiktet. Det va høl på skonå mine, men hanj Andrias sydde på ei grime.
gripung	[grip`ong] hankj. Handfull, neve. Hanj gjekk og henta enj gripong me' spikar.
grisen	[gri:`sn] adj. Utett, glisen. Det e so grise uppå løfta at det gjæ'kje an å ligge der om vinter'n.

grisle	v. Romstere, drive hardt, rote. Ej e'kje friske i dag, det e vel ei sykje so grisla ti mej. Ka dække grisla me', gutahyna?
grisotte	hokj. Tidleg om morgonen. Det heitte at når grisen skulle slaktast måtte ein stå opp grytidleg (i grisotta), elles ville flesket verte mindre drygt.
grovasikle	hokj. Lita grov, liten bekk.
grovskiten	[grovskji:ʔn] adj. Svært skiten. Oganje kom innj atte, grovskitne og kliss(j) våte.
gruefis	hankj. Brukt om person som helst vil sitje og varme seg ved omn eller grue.
gryle	v. Hyle, skrike, ryle. Gris'n vår e so fæle te å gryle.
gryte	v. Kaste, slengje frå seg i full fart. Eig. kaste stein (av gno. grjot: stein). Dei grytte frå seg det dei heldt på me' og fór på dør.
gryteødde	hokj. Hengebøyel på jarngryte. Av grytehodde, hokj. (Aasen).
gryvle	v. Styre på med noko, rote og grave.
græle	hokj. Svak vind som lagar småbårer på vatnet. Når du ska' fiske me' oter, e det best me' ei lita græle.
grøn	inkjekj. Deig, t.d i samansetjinga kakegrøn. Du må'kje ete grøn, eljest verte du låke i magjå.
grøn grein	uttr. Brukt i overført tyding om ein person som har kome seg godt til i livet/som har ein sikker jobb og ei god stilling. Det kanj du seie so site trygt på ei grønne grein.

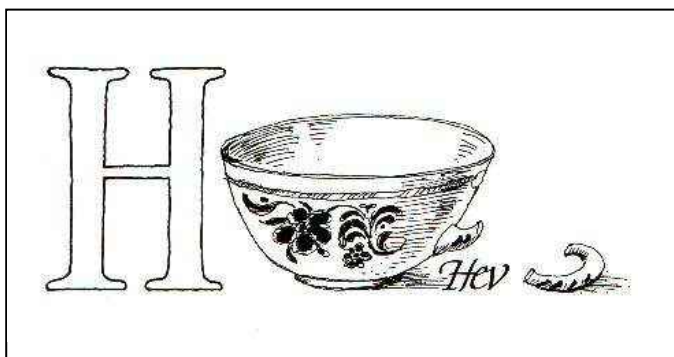
grøn gut	uttr. Bli sint. No må døkke halde stilt, tause, ellest blir ej grøne gut, sa han Jens-goffar. (Jostein Fet fortel.)
grøp(p)	inkjekj. Grovmale korn.
grøt	hokj. 1. Stein. 2. Steinmjøl. Øss tæ grøt utu slipesteinsbry'ne og pussa jonganje me' te jul.
grøte	v. Få til å gråte. Døkke må'kje grøte ba'njet.
grøteleg	adj. Trist, til å gråte av. Ordtak: Tre teng e grøtele stugt: Når bond'n danska (snakkar dansk), når hønsa gjæle og når kjerengja gjenge på gølva og plystra.
grøtstein	hankj. Kleberstein, mjuk stein.
grøtte	v. Arbeide flittig/utan stans.
grøype	v. Ause med loven, gripe. Øss bære likso grøyppte næri grus'n, og gullj fannj øss, va det enj nørskam(e)rikanar so sa.
gråimete	adj. Gråskimla, brukt t.d. om fargen på geiter. Gråimutt (Aasen).
gudfar/gudsfar	hankj. [guss`far] Gudfar, fadder. Jf. gudmor.
gudmor/gullmor	hokj. Gudmor, fadder. Jf. gudfar.

- gultining** hankj. Moden hasselnøtt, gulbrun hasselnøtt.
- gurpe** v. Rape (opp luft).
 ‘Anj åt sej mette, og so gurpa ‘anj gødt attiveia.
- gurpekløkkar** hankj. Brukt nedsetjande om person som snakkar mykje med lite innhald, mest for å høyre si eiga røyst.
- gurrmergeleg** [gurrmerjele] adv. Frykteleg, veldig. Førstavinga gurr er truleg same som gørr: forsterkande adj.
 Dei hermde etter ein mann som sa: No må du vere brennjende snare te å skjere ta mej bukseselanje, Marja, ej e so gurrmerjele skitartrengde.
- gust** hankj. Elveblest (sjukdom med utslett).
 Om våren brukte dei vaksne å seie te onganje: Døkke må ‘kje rullje døkke på møså, elljest fær døkke gust.
- gutina** hokj. Brukt om kvinnfolk med tak i; om lag som bæsi.
 ‘Åkede, der kjem ‘o gutina.
- gyl** [jy:l] inkjekj. Juv, bergklyft.
- gyrding** [jyr`eng] hokj. Tau til å surre fast noko med.
- gysje** [jys`je] hokj. (Vagt) rykte, upåliteleg snakk.
 Det vart snakka stugt om hinnje, men det va vel bære ei jysje.

	gøfseferd [gøfsefæ:ʳ(e)] hokj. Voldsom handling. Hanj for me' gøfsefære fyr å gjere sej svære.
gølv	inkjekj. Mellomrommet mellom to staurar i ei hes.
gør	inkjekj. Umelta mat i tarmane.
gørende	adv. Svær, ekstra. Brukt forsterkande i uttr. gørende trøyte, gørende late.
gørlat	adj. Svært lat. Brukt forsterkande i uttr.: Hanj e gørlate (gørende(s) late).
gørløype	hokj. Ugagn, noko som er «spinngale».
gørre	hankj. Gut, hyn. Også brukt om t.d. kalvar og småuksar. Å døkka gørra, døkka storegørra! sa 'anj Heggjebakk-Petter med øss. (Jostein Fet fortel.)
gøte	hokj. 1. Gote, smal køyreveg, helst frå garden til utmarka, med gjerde på begge sidene. 2. Slette, flate på enga, helst under ein bratt bakke.
gøve	hokj. Gove, damp. Også brukt i overført tyding om eit storhende, ein svær fest o.l. Det va nøke te gøve burtpå husa i natt.
gøvehatt	hankj. Hette over ovnen, avtrekkshette.
gøyl	[jøyl] inkjekj. Høgrøsta prat. Det fyle so mykje jøyl me' døkke, kara.
gøys	[jøys] hankj. 1. Sprut, eim. 2. Mild vind, varmt luftdrag. Også brukt ei gjøse. Ej måtte spy og det sto' jøys'n utu mej.
gøyse	[jøy`se] v. Strøyme, sprute, renne over. Potetpannjå jøyse over.

gå	v. Verte merksam på, oppdage, sanse. Ej kom brått på dei, og det gjekk ei stond før dei gådde mej.
gång(e)	hokj. Smal gang. Långs ytterveggja i lø'ne va der ei småhøygånge.
gångje	[gån`gje] I uttr. å gångje: på veg. Ja, du e å gångje, ser ej.
gånglag	inkjekj. Måte å gå på. 'Anj he same gånglagjet so far'n.
gångsperre	hokj. Verk i lemer etter fysisk aktivitet. Ej fekk slike gångsperre itte fjelljtura at ej kjende det i fleire dage.
gåre	hankj./hokj. Stripe, linje. Dinnja stein'n va go' å kløyve me' sleggje fyr der va so fine gåra ti 'nå.
gât	inkjekj. Aning om ein ting. Ej trur hanj ha' som et gât om det, sjøl om hanj ikkje visste det sikkert.
gått	hokj. Fals i dørkarm; dørått. Ej måtte lage ei ny gått fyr dør'ne.
gåveskrin	inkjekj. Skrin til å bere gåver i til bryllaup o.l.. Det synte ikkje nøka armo' når ho Marte kom me' gåveskrina sinå.

Til bokstavval.

- habbeleg** adj. stor, romsleg.
Det va enj 'abbele tøsk ej fekk på pilkja i går.
- habitt** [habi'tt] hankj. Antrekk, klede.
Hanj la ta sej habitt'n so hanj brukte uppi åk'ra.
- hafse av** v. Avverje, avleie ein konflikt e.l.
Ho va heilt bestemt på å gjere det, men so fekk ej (h)afsa det av.
- hafse frå seg** v. Gjere eit arbeid på ein snarfar'n måte.
- ha føre seg** v. 1.Arbeide med noko, snakke om noko. 2.Ha ei meining, innehalde ei viss sanning.
Ej ha' det fyre mej i går, men i dag he 'kje ej tenkt å gjere nøke me' det.
Jau, ditta trur ej he nøke fyre sej.

hag	adj. Hendig, flink. Ho va so hage te allje teng.
hagard	hankj. Gjerde mellom utmarkene til to gardar.
haglebar	hankj. Hagl. Det kom enj haglebar-eleng.
halde av	v. 1. Leggje til sides. 2. Like, vere glad i. Ej heldt av to biljetta te dække. Ho va so snilde at øss kunnj ‘kje annja enn halde ta ‘nje.
halden	adj. Velståande. Hanj kom frå Amerika og va blitt enj hald’n mannj.
hallje seg nedpå/att på	v. Kvile seg, legge seg nedpå. Ej må hallje mej nedpå ei lita stond fyr ej tæ laust.
halskeik	[halskjeik] hankj. Kink i nakken, stiv nakke. Når ej vakna i dag ti’le, ha’ ej slike halskeik at det va låkt å snu haudet.
hal(v)annan	[hala:’n] talord. Ein og ein halv. (Halvtredje: to og ein halv, osv.) Øss fek hala’n sekk kålrabi.
halvdreie ord	uttr. Svakt vink, ymt frampå. Ej kun ‘kje seie et hal(v)dreie ord åt ‘ånå før ‘anj vart sinte.
halvkannje	hokj. Litermål, 1 liter. (Ei kanne: 2 liter.)
halvkorings	adv. Halvt om halvt. ‘Anj va no vel som enj halvkorengs storkar.
halvkvede	adj. Som ikkje vert sagt heilt og fullt. Politikar’n kom bære me’ hal(v)kvedne vise.

- halvkylpert** [halkjylpert] hankj. Halvvaksen gut. Sjå kylpert. Jf. ein kylp: liten, kraftig kar.
Ej spurd' 'ånå kar 'anj kom frå, og då sa 'anj at 'anj va bære enj hal'kylpert uta Tandstad.
- hamle** v. Ro bakover, skute.
Hanj sat me' åranje og hamla.
- hamleband** inkjekj. Vidjeband ved keipen som åra går gjennom.
Ej laga mej hamleband ta bjørkerennjenga.
- hamlekorn** [hamlekønnj] inkjekj. Blanding av bygg og havre eller bygg og rug. Også kalla blandkorn, hummelskorn.
Burt på stabbera va det hamlekønnj i denj eine kønnj- byr'ne og (h)ævre i denj andre.
- hamnegång** hankj. Beite i utmark.
Det va go' hamnegång på dissa garda.
- hamnehage** hankj. Inngjerda beite på innmark.
- hamp** hankj. I uttr. burt i hampinj: vitlaust, bort i veggane.
- han** pron. Brukt om t.d. veret.
No regna hanj igjen. 'Anj kjeme ut og nåra u' (om nordvestleg vind).
- handabur(d)** hankj. Måte å bruke hendene i arbeid, rask handrørsle under arbeid.
Det va enj kvikke kar, og det va sånne handabur på 'nå.
- handehøv** inkjekj. Måtehald, det å bruke passande mengde.
- handeklå** hankj. Person som må fikle og ta borti alt.
- handeplage** hokj. Noko det er mykje arbeid med (hindring, hefte). Brukt t.d. om eit spedbarn det er mykje arbeid med.

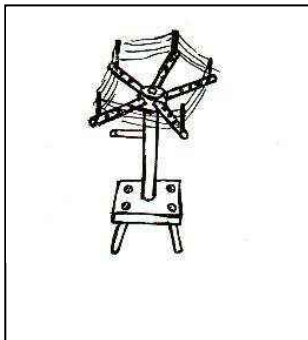
- hand(e)vende** hokj. Brukt i overført tyding om eit kort tidsrom/ ein augneblink.
Det va gjort i ei handevende bære ho slapp te.
- handfare** v. Ta eller kjenne på, røyve med hendene.
Ej handfor ‘innje i sta’, men no kan ‘kje ej finnje ‘innje atte.
- handspik** hokj. Stokk til å lyfte (voge) noko tungt med.
Lag dej ei handspik ta dinnja (dissa) furegrein’e.
- handtleg** adj. Som er lett å handtere, handterleg.
Ho va meir handtle dinnja nye trilljå enn denj gamle.
- handyvle** inkjekj. Handverkty, handreiskap.
Ej he ‘kje handyvle te å gjere det.
- hanebjelkje** hankj. Tverrbjelke under tak (bind saman veggane). Også brukt hanebite.
- ha oppatt** v. Gjenta, ta opp att.
Det va so fole stugt sagt at ej trur ‘kje ej vil ha det uppatt.
- hardbalen** adj. Sterk, strid, hardfør.
Hanj va enj hardbal’n kar.
- hardfostra** adj. Som treng mykje for, grådig.
Dinnja kalvinj so øss sette på, e temmele hardfostra.
- hardjarn** inkjekj. Person som er hard og kjenslelaus.
Hanj va et hardjarn, det va ‘kje nøke so gjekk innj på ‘nå.
- hardnue** adj. Tungt, vanskeleg.
Det va hardnue fyr ‘ånå ikkje å få gå på dinnja fest’n.

hardsett	adj. Hardnakka, stridlynt, seig. Dinnje rabbinj må du slå ti'le fyr døgga reise, før 'anj e so hardsette.
harkje	[(h)ær`kje] inkjekj. Hark, samling av ubrukelege ting, skrap, skrot. Også brukt harkeri [harkeri´]. Uppå myrkeløfta e der bære 'ærkje.
hastig	adj. Rask, snarsint. Hanj va so hastige ta sej at ej va redde hanj klenka te mej bære fordi ej drog på smil'n.
ha ti seg	v. Forsyne seg, ete. Når ej he sett fram so mykje go' mat, so må du bære ha ti dej. 'Anj må vere om sej og fyr(e) sej, ska' 'anj få nøke ti sej og ta sej.
haudbrøt	[hau`brøt] inkjekj. Grubling, noko som er vanskeleg. Det va et haubrøt å skjyne ditta.
hau(d)smøtte	hokj. Halsopning i klesplagg. Nyeskjortå va tronge i hausmøtt'ne.
haudtullen	[hau'tu:ln] adj. Svimmel, ør. Ej va so hau'tul'n at ej sto' 'kje på føtå/fotå.
haudtynn	[hau'tynnj] adj. Svimmel. Ej vart so hautynnj me' det same ej røyste mej.
haugrøka	adj. Overfylt, med haug på. Båt'n va aldeles haurøka, so det va mykje gødt hanj kom sej te lands. (I tydinga berre so vidt).
hauke etter	v. Kome i nærleiken av, oppnå noko. 'Anj e so flenke at ej hauka 'kje itte 'ånå.
haure	[hau`re] v. Høyrede (pret. av høyre). Jf. kjaure (pret. av køyre) m.fl.

hause	hankj. Stor, kvit skybanke. Det e enj sånne hause uti at ej trur det verte snøv.
haustbære	hokj. Ku som kalvar om hausten.
hausthøld	inkjekj. Haldet (kor feite dei er) til dyra om hausten.
havandslaus	adj. Som er utan arbeid.
he/hæ?	Spørjeord. Kva? (Alltid brukt åleine.)
hegde seg	v. Syne måtehald. No må du 'egde dej, øss e 'kje 'eime no.
heid	inkjekj. Av gno. heid: klårver. Brukt i uttr. Blåse 'ånå uppatt i 'eia: når det ligg regn i lufta, men vinden driv bort regnskyene. Brukt av Berte Marie Fet (1858-1945).
heimabudd	adj. Reiseklar heimanfrå.
heimagjord	adj. Utsend heimanfrå (i eit ærend). Hanj måtte vere heimagjorde, før hanj språng me' hanj vannj.
heimstø(d)ing	hankj. Person som har levd mykje heime/ kjem lite utanfor heimen.
hein	hankj. Fint bryne.
heine	v. Bryne (fint). Te slutt so 'eina ej ljå'n.
heininghår	inkjekj. Håret på ein nyfødd og udøypt unge, «heidninghår». Ho ha' svart 'einenghår når ho kom åt ver'ne.
heise	adj. Mykje, fælt. Det e so heise me' ograd neri reita våra (vårå).

heit	adj. Varm. I overført tyding: sint. Ej vart so heite på 'nå.
heite etter	v. Vere oppattkalla etter. Ho heitte itte gommer si.
hekst	adj. Som har god lyst på noko/ er ivrig etter. Krytela va so hekste itte ditta (dissa) grasa.
hektebrev	inkjekj. Eit lite pappstykkje der det er festa hekter (12 par), dvs. kroker og maljer til å kneppe i hop.
hele	hokj. Rimfrost på marka. No gjenge det mot vinter, det e 'ele på markjinnje i dag.
hendelse	inkjekj. Noko ein må legge merke til, uvanleg sak. Dette er eitt av dei få orda i målføret som har etterleddet -else frå gammalt. Dei er inkjekjønn. Jf. leielse. Det e et hendelse kur flenke ho e te å danse, dinnja tauså.
hendt til	uttr. Vere i stand til, kunne klare. Hanj e 'kje hendt te å temje dinnja hest'n.
hente	v. Flette (ei slags firfletting). Ej tenkte ej sku' få 'nå te å hente mej et par høsebånd.
herd	[hæ:r] hokj. Skulder.
herdablad	inkjekj. Skulderblad. Ej rys mylljå hær'abløda når du skrapa knivinj over talerkjinj dinj.
herdig	[hæ:rig] adj. Modig, hardfør. Han va 'kje so hærige når det kom te stykkjet.
herdslevatn	inkjekj. Vatn som smeden stakk glødande jarn i for å herde emnet.

- her i ver'ne** uttr. Her i verda, i tydinga å vere ved sine fulle fem.
No e hanj vørte so 'ominj at hanj e 'kje her i ver'ne.
- herkje** inkjekj. Rusk, rask, skrot, hark. Sjå harkje.
Ej he fått nøke 'erkje neri 'alsa, so ej må prøve å rækje (harke) det upp.
- herkjebeksel** inkjekj. Saksebeksel brukt på hestar som var taumharde.
- hes** [hæ:s] hokj. Rekkje av staurar sette opp med høvelege mellomrom og samanbundne med vassrette strengar i fleire høgder til å tørke høy eller korn i.
Namn knytt til ei hes: gølv, røvtroe/skurtroe, hesband, sneskure, klyfteskure, endepåle/anker.
- hesband** [hæ:sband] inkjekj. Mjuke bjørkerenningar (vidjer) til å knyte fast røvtroene/skurtroene i ei hes.
- hesjeterre** hokj. Godt ver som tørkar høyet i hesa.
I dag va det lettvind me' fine hesjeterre.
- (h)eskjeleg** adj. Sørs, uhorveleg (helst i positiv tyding).
Det va 'eskjele gødt ølet ditt, Nils.

- hespetre** inkjekj. 1. Svingbar ramme til å hespe opp spunnen tråd på. 2. Skjellsord brukt om ei kvinne (sjeldan om mann)

hesved	[hæ:ˈsve] hankj. Tilfang til ei hes (hestroer, staurar m.m.).
hev	hankj. Hank. Det e ‘kje hev på dinnja (dissa) kjøppa, so du ska’ få enj nye.
hevre	hankj. Havre (korn). Også brukt i uttr. Gi ‘nå ‘evre (‘ævre), kara: køyr på, karar!
hir	hankj. Trøttleik etter hardt arbeid, det å vere slapp.
hire	v. Kjenne seg trøytt. Også brukt om å stå still/utan å røyve på seg. I går ønnja øss hardt, i dag ‘ire øss atti. Hestanje stende burtom garda og ‘ire.
hisse	hokj. Beretre. Også brukt hissetre. Sjå bringetre. Du må bruke hisse når du ska’ bere tonge bytte me’ vatn.
hit	hokj. Skinnsekk til å bere på ryggen. Rundflått saueskinn, med skinnet av framføtene som bereband (fahljar/fahlje-band). Det va atte enj mjølgrand i hit’ne.
hite	hankj. Sterk varme, hete.
hjale	[ja:ˈle] v. Huje med ein lyd som liknar song/fløytespel. Sjå lilje.
hjulhus	inkjekj. Skjerm over eit hjul, t.d på ei vogn eller på truskehjulet.
hjulsle(de)	[ju:lsleˈ] hankj. Høyvogn (utan karmar), kjerre.
home	[o:ˈme] v. Verte gløymesk, tape seg på minnet. Nei, no e ‘anj best’n te å ‘ome.

homete	adj. Senil. 'Anj e 'omite no.
hopemark	hokj. Felles utmark, uskifta mark.
Hopiså	[ho:pi'så] hokj. Kallenamn brukt om dei som vart sist med hoslåtten. Eig. eit slags vette som tok inn hos dei som vart sist med hoslåtten på ein gard. Jf. Skurkallen. Det e 'kje nøke stas å få Hopiså.
hue	hokj. Nettmagen på krøter. Ho besta skylde utu hu'ne og brukte 'innje i mørmat'n.
hug	hankj. Sinn. Det e bere å verkje i 'and enn i 'ug, sa ho Rabbe-Ane Marja. Med det meinte ho at det var betre å få eit hardt arbeid gjort, enn å gå og attelast for det.
hugbit	inkjekj. Kvalme, vemming. Ej he slikt hugbit at ej kasta snart upp.
hui	[(h)u:'i] utropsord. Særleg brukt av kvinner ved gledeleg overrasking: Nei, hui, he du fått dej nye kjole?
hurpe	hokj. Brukt nedsetjande om ei kvinne (ugrei, sint).
husanje	inkjekj. Hus (gen. fl.t.). Brukt i uttr. Ha te husanje: samle fór eller mat om hausten. (Petter Syvrin Fet.)
husever	inkjekj. Storm som riv hus.
hutaheiti	subst. I uttr. burt i hutaheiti: utanom all fornuft, svært langt av stad.
hute	v. Truge til å teie still, jage vekk (om hund). Vil du hute dej, sa ej te hond'n.

Sy, du vår 'ond og 'ute dej du Ola-'ond, sa dei fram på La.
(Sy: kom hit!)

hyfse på seg v. Rugge på seg, trekkje på skuldrane.

Når dei dansa no, so gjenge dei bære og 'yfsa på sej.

hykje v. Bøye seg, stå krokete.

Kynnje sto' og hykte sej i stuggevera.

hykjen [hy:ˈkjinj] adj. Krumbøygd.

I dag såg hanj so hykjinj ut.

hylkje inkjekj. Spann til å bere på ryggen, ofte med oval form.

Øss bere sætremjeltja heimatt i hylkje.

hylme hokj. Halmstubb som stod att på åkeren etter skurden.

Ej va ne' på åker'n og raka ihop nøkre hylme te å ha opponde
saudå.

hyn hankj. Gutunge. Eig. bjørneunge. Jf. hynebære, bjørn med
ungar.

He du sett hynanje våre?

hyrne [hynˈnje] hokj. Hjørne, kant.

hynning [hynˈnjeng] hankj. Tverrstykke på ein slede. Jf. hynne,
hankj./inkjekj.

Ej fannj mej emne te enj hynnjeng uppi Långerimå.

hyr hankj. Glimt, merke, minste spor.

Ej såg 'kje hyr'n ta 'nå straks møtet va slutt.

hyra på uttr. Lyst til, mot til. Sjå hytta på. Jf. hyrad, adj. av hyr, hankj.
(Aasen).

Hanj va lite hyra på å fare på sjø'n i størma.

hyrve	inkjekj. Bøyle/Tverstykkje på hesteselen som taumane går gjennom.
hytta på	uttr. Lyst på. Sjå hyra på. Jf. hyttad, adj. og hytt, hankj. (Aasen). Det va so ofjølt at ej va ‘kje hytta på det.
hyvlekaure	hankj. Høvelspon.
hækjen	[hæ:ˈkjinj] adj. Grådig (etter mat, pengar o.l.); gjerrig. Nei, hanj e so hækjinj at ‘anj gi ‘kje frå sej fem øre.
hære	v. Riste ut høyfrø. Også brukt om å rense korn i eit såld. Ej sto’ neri lø’ne og hæra.
hærsaud	hankj. Sau med lam. Eig. ærsaud, s.d.
hærsåld	[ærsåld] inkjekj. Trekasse med rist i botnen til å riste høyfrø gjennom. Også brukt til å sålde korn og frø ut av halmen.
hæv	adj. Lett for å hende, utsett (mest om fonner, ras). Der opponde hammara va det so fønnjhævt (utsett for fonner).
hødde	hokj. Hodde, hank, hengebøyle på gryte.
høgda	hokj. 1. Mesteparten, størstedelen. 2. I uttr. høgda te: på tide, så vidt. Høgda ta kønnja va gagnlaust. Det e høgda te at det verte gjort no, før vinter’n set innj.
høgge att i	v. Minke, avta. Ej trur ‘anj e te å høgge atti (om stormen som løyar).
høggende	adj. Heilt, fullt. Du e so høggende like gommer di.

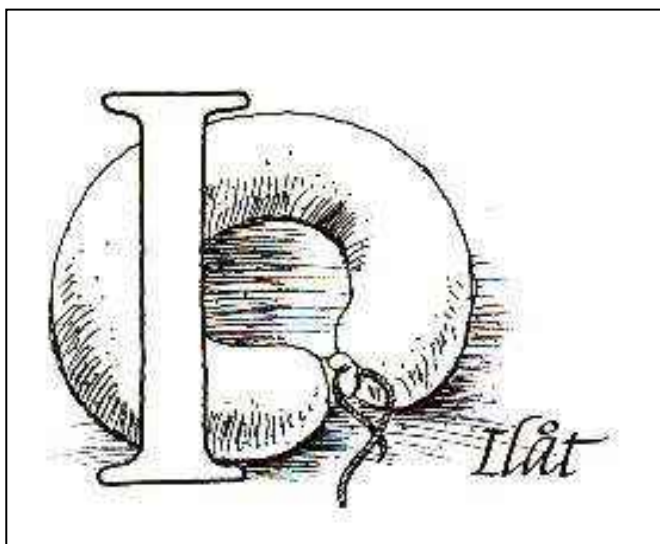
- høgmylt** adj. Som mjølkar mykje (høgt i bytta?).
Ditta e den likaste kyra ej he havt. Ho e både lettmylte og
långmylte og høgmylte. (Sagt av ein kar frå Eidem.)
- høgster** hankj. Hogster, stad der det vert hogge tømmer.
- høgst(å) dag** uttr. Midt på dagen.
Hanj låg og søv endå det va høgstå dag.
- høkre** [(h)ø:ˈkre] v. 1. Drive småhandel. Brukt om handelsmenn som
driv med tuskhandel «på kant av lova». 2. Halte, hokre. Sjå
økre.
- høldsår** adj. Holdsår, ømskinna, som ikkje toler at nokon røyver ein på
huda.
- hølk** hankj. 1.Holk, gamal båt. 2.Ring på t.d. verktysskaft.
‘Anj e lekalje, dinnje gamle hølkjinj.
Ej laga mej et knivskaft me’ hølk på.
- hølke** v. Holke, halte, hingse.
Ho va låke i beggje føtå (fotå), so det va fole kur ho hølka.
- hølsvølten** adj. Holsvolten, svært svolten.
Hanj kom frå fjellja og va aldeles hølsvølt’n.
- høltræ** v. Stikke hol i.
Ej måtte te å skilje dei so dei ikkje sku’ høltræ kvarandre.
(Brukt om kyr med kvasse horn.)
- hønnjnygle** hokj. Hornnygle, messingknott på kuhorn.
Ho Dagros he so kvasse hønnj at øss måtte te å sete på ‘nje
hønnjnygle.
- hør og heim** uttr. burti h. og h.: utanom all fornuft, i villa, utan samanheng.

hørg	hokj. Horg, mengde, flokk. Ei heile hørg me' saude e komne ne' på bøanje.
hørsfyl	inkjekj. Horsefyl, merrafyl (-fole). I fjår ha 'o et hestfyl, men i år vart det et 'ørsfyl. (Severin Brunstad fortel.)
hørsig	adj. Horsig, lettsindig, kåt.
høseband	inkjekj. Fargerikt band brukt rundt leggen for å halde oppe knestrømper. Brukt i mannsbunad.
høselesta	adv. Berre med strømper (utan sko på beina). Du må 'kje gå høselestå no når det e so kaldt.
høvd	hokj. Hovd, heilvaksa lykkje av tre som vart brukt i enden av bÿraband. Ej fannj mej et gødt emne te ei høvd.
høveld	inkjekj. Tverrstykkje i vev som trekkjer vevgarnet vekselvis opp og ned. Også brukt som verb: å høvelde. No må du hjelpe mej å høvelde dinnje vevinj.
høye	v. Tørke høy, rykte høy (kaste såter, breie, rake i hop, køyre i hus). Øss he bala heile da'n me' å høye, og no e det endele i hus.
høyende	inkjekj. Hovudpute (langpute). Du må byte vær på høyendet ditt.
høykniv	hankj. Stortinda sag til å skjere laust høy i stålet (stælet).
høykrok	hankj. Krok til å drage høyet ut av stålet. (Det skulle ikkje takast av toppen på høystålet).
høyløg	hankj. Høylog, vatn kokt saman med høyfrø. (Drikke til dyra.)

- høymeis** hokj. Nett av grovt tau med store mauskar som vart fylt med høy og rulla nedoverbakke.
Øss laut meise høyet frå øvste stykkja, fyr der va ‘kje komande me’ øyk.
- høyrande(s) te** uttr. Å høyrast ut som, truleg.
Det va høyrande(s) te det at han vilde øss sku’ gjere det fyr inkje (gratis).
- høystæle** inkjekj. Samanpakka høystabel (høyståle) i ei løe.
- høyvendar** hankj. Maskin til å snu/vende høyet (dregen av hest).
- høyvondel** hankj. Høy samanbunta til ein ball. (Av verbet å vinde.)
Kynnje fekk kvar sin vondel me’ høy.
- hå etter** v. Hugse.
Ej hådde ikkje itte ka dei ha’ sagt.
- håkede** [håkede’] uttr. Kraftuttrykk brukt for å understreke noko.
Ej ska’ håkede vise dej kur det ska’ gjerast.
- hålaus/håttalaus** adj. Gløymask.
Hanj va so hålause at hanj knapt hådde itte ka hanj heitte.
- håлке** hokj. Ishålke, glette. Også brukt hålske.
På ishålkinnje e det best å bruke brødda.
- håndå** hokj. Hendene (dat. fl.t.).
Ej fryse på håndå (yngre form: hendå).
- hårskjere** v. Klippe hår.
Ej må sta’ og få mej hårskør’n.
- hårstø** hokj. Hårlag, hårvekst.
Det e fine hårstø på dissa hesta.

hårde de [årre de] utropsord. Bannord. Opphavleg: Ved Jesu hårde død. Ofte brukt berre «årre», åleine eller med tilleggsord: årre brytende de, årre steikje e.l.

hårsår adj. Nærtakande, fornærma.
'Anj kan 'kje vere hårsår ska' 'anj vere me' i politikkja i dag.

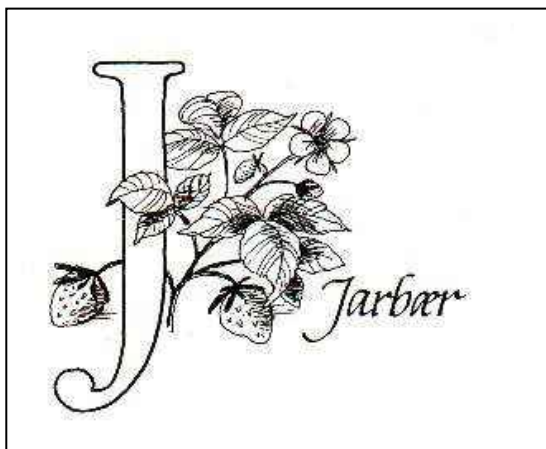

Til bokstavval.

- igle** v. Kaste opp, gulpe, verte kvalm.
Ej tøld' ikkje dinnja silda te middags, ej byende å igle på 'nje.
- ihlje** adv. Little, vesle.
Ej gjekk på det ihlje beste ej kunnje. Ihljegut'n e klene.
- ile** [i:ˈle] hankj. Ankerstein for feste av båt.
Ej rodde te lands og la båt'n fyr ile.
- ill** adv. Sint (særleg om hestar).
- i lykt og sky** uttr. Overalt, høgt og lågt.
Onganje leika sej og fór i lykt og sky.
- ilåt** inkjekj./hankj. Pølseskinn av tarmar.
Når øss laga pylse, e det om å gjere å ha go' ilåt.
- impe** v. Etterlikne, herme. Jf. himpra, v.: kalle tilbake i minnet (Aasen).
Ho skulde vere like svære so hine og impa itte.

inderst	hankj. Innerst, person (arbeidar) utan jord (men med hushald) som leigde seg inn hos husmann eller bonde.
innjastøkks	adv. Innandørs, innom dørstokken. Det va et slikt ver at øss heldt øss innjastøkks.
innsel	inkjekj. Inste rommet i eit sel. Der va både stola og bord i innjsela, og hyllje fyr åfalljrengje.
innsolverje	hokj. Lerstrimlar som skomakaren la mellom den indre og den ytre solen når han sauma sko. Ditta vart fjølge sko, hanj la so go' innsolverje ti dei.
ir	hankj. Uro i sinnet, hugverk. Ej fekk som enj ir ti mej kvar gong 'anj va på sjø'nå.
i same orda	uttr. Brått, med ein gong. Ej sat og snakka om 'innje, og so kom ho innj jønå døra i same or'a.
isel	hankj. Mjølke i fisk.
isfeste	inkjekj. Feste i marka slik at det var farrande med køyrety, hest og slede o.l.
ishellje	hokj. Glatt islag på vegar. Sjå ishølke. Det va slike ishellje at det va 'kje rå' å fote sej.
ishølke	hokj. Glatt islag på vegar. Sjå ishellje, hálke.
ising	[is`eng] hankj. Nedbør, mellomting mellom snø og is. Hanj kjeme te å legge attyve, det va som enj iseng i sta'.
isjukel	hankj. Istapp. Isjukel'n henge onda ufs'ne.

islegg	hankj. Skeise laga av leggbein på hest, flatslipt på undersida og surra fast med ei reim over vrista. Arne Grebstad fortalde han hugsa Pe-Ole-Andreas på Lyshol som gjekk på islegger på vassisen (Andestadvatnet) og staka seg fram med ein piggstav.
isnem	[i:ˈsnəm] adj. Som frys lett til. I rått og kaldt ver e det fole isnæmt i fjorda.
issa	utropsord. Uff! Issa då fyr svineri, det må vere nøke so he leie og røtna i långsamele tid.
ist	v. Orkar, idest (pres. av idest). Hanj e so late at hanj ist ikkje gjere nøkenj teng.
ister	inkjekj. Feitt rundt innvollane til gris (og feit fisk). Det va mykje ister ti dissa grisa. Istersild og nypotete - å du og du! (Eit hjartesukk frå Arne Grebstad).
istrevomb	hokj. Brukt om ein lat/giddalaus person. Hanj ist ingjinj teng, hanj e ei redige istrevomb.
itte røk(j)es	[rø:ˈkjes] uttr. Etter rad, etter kvarandre. Dei gjekk itte røkes i sauderås'ne.
i tynn	[i tynnj] uttr. Rundt omkring, i surr, forvirra. Det va so tjukke skødde at øss gjekk snøytt i tynnj.
i ver(e)	I uttr. Hanj lest ikkje i ver(e): let som ingen ting, let seg ikkje merke med noko.

Til bokstavval.

- jabbe** v. Skravle, tyte, prate uklart.
Hanj sto' der og jabba om det same heile ti'a.
- jak(s)le** hankj. Jeksel, jekle, kinntann.
- jamstrøpa** adj. Heilt full, jamt med øvste kanten; jamtjukk. Sjå jamtræma.
Spannja va heilt jamstrøpa. Ho ha' strikka enj jamstrøpinj bul.
- jamtakst** adj. Jamn, like god, like sterk.
Dei e jamtakste, dissa karanje.
- jamtræma** adj. Heilt full, jamn med (øvste) kanten. Sjå jamstrøpa.
Byttå va jamtræma.
- jarbær** hokj. Villjordbær.
- jar(e)** hankj. Kant, rand, skorpe (på ovnsbrød).
Du må ete jar'n, me'! Dukjinj ha fine jara.
- jare** v. Følgje ein kant.
Sola jara so vidt itte Stafjellja (Skopp hornet).

jarnøt	hokj. Rotknoll på skjermplante. Sjå jordnøt. (Førsteleddet kjem av gno. jardar, gen. av jord.)
jarstaur	hankj. Jarnstaur, spett. Fli mej jarstaur'n, e du snilde!
jase	hankj. Hare. Ingjen veit kar jas'n høppa.
jasemynt	adj. Med hareskår i overleppa.
jaue	v. Mase, tyte. Hanj sto' der og jaua upp att og upp att om det same.
je(i)ster	hankj. Gjær.
jerme	v. Breke (om sau). Saud'ne jerma fýr det va lengje sia dei hadde fått mat.
jevle	v. Sjå gjevle.
jongje	hankj. Bordkniv. Det e vanskele å smi seljefløyte me' enj jongje.
jordamann	hankj. Sjølveigande bonde.
jordataus/-gut	hokj./hankj. Odelsjente/-gut.
jordgeit	hokj. Enkeltbekkasin (fugl).
jordnøt	hokj. Rotknoll på skjermplante. Sjå jarnøt. Øss brukte å ete jordnete om vår'n.
jordtung	adj. Tung å bere, som dregen mot jorda. Det e so jordtongt ditte ba'njet, va det enj mannj so sa, 'anj bar det te dåpen. Men det va 'kje banjet so va

jordtongt, det va ma'nj, fyr 'anj dø året itte. (Etter Severin Brunstad.)

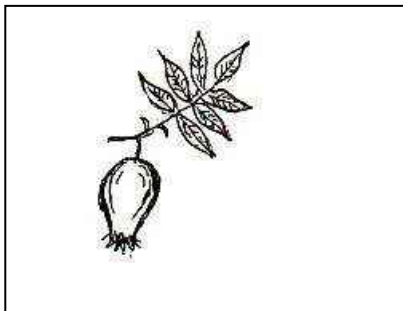
jordveg hankj. Gard, gardsbruk.
Dei he enj store jordveg å live (leve) ta.

jorte v. Urte, tygge drøv.
Kynnje låg og jorta.

jue hokj. Fristad i somme barneleikar, t.d. slå lyre. Avgrensa område der ein ikkje kan takast av forfølgjar eller motstandar. Truleg ei sideform av djuv (inkjekj./hokj.): hole i jorda; sprekke i lendet med bratte fjellsider.
Æta, bæta! Du kan 'kje ta mej på ju'ne.

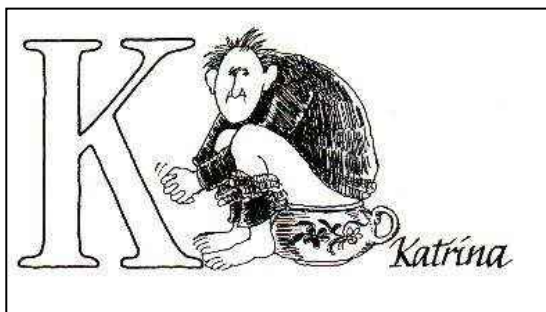
jukse hokj. Handsnøre til å fiske på djupare vatn med.
Hanj låg og fiska me' juks'ne.

julebøkkje hankj. Eit julevette.
Når øss va små, trudde øss på julebøkkjinj. Andre ti'e enn i jul'ne heitte det bøkkje, og hanj vart brukt te å skræme onganje med.

jupe hokj. Nype.
Uppå Skjervå (Skjervane i Grebstadlia) plukka øss mykje jupe.

jute	v. Narre, jukse, skrøne. Jf. jute, hankj.: jutul, narr, tosk. Drengjinj juta ti gutonganje so mykje rart.
jysso det	uttr. Just som det, liksom det. Det va jysso det dei tikte (tykte) det sto' te når hanj måtte gi sej.
jøye	utropsord. Brukt til å uttrykke medkjensle ved ei sørgeleg hending, ei vond tidend e.l. Å jøye mej, kur låkt det e! Jøye då, kur dei fær åt!

Til bokstavval.

- kage** v. 1. Bry seg om. 2. Kike, speide, skotte. Kagholen: ein stad dei kagar etter buskapen frå.
Du ska' 'kje kage på ditta, ej ska' ordne det.
- kagje** hokj. Sjø einekagje.
- kakelinnje** hokj. Mildver tett før jul.
- kaldsnækje** adj. Kaldt, kjøleg, hustre.
Her e nøke kaldsnækje før øss fær fyrst upp.
- kaldsnækje** hokj. Kald trekk, vind.
- kalfatre** v. Snu opp ned på, omkalfatre. (Eig. tjørebræ eller tette eit farty med drev og bek.)
Det e svært so dei he kalfatra og romstert her.
- kalen** [ka:`ln] adj. Morken, roten (inni).
Store potete kanj vere kal'ne innji.

kalvedans	hankj. Råmjølkspudding. Råmjølk (koe) vart varma opp til 70 C, då vart ho stiv og vart kalla kalvedans. Sjø kjelost.
kammar	hankj. Lort (avføring) etter menneske. Nei i gamle dage, sa 'anj Petter Syvrin, la karanje atte kammara so store so strånga itte se.
kams	hankj. Ball laga av torskelever og grynmjøl, kokt i fiskekraft (gjerne saman med torskehovud/«kamshaud»). Ha' ej visst ej fekk kams te middag so ha' ej gått like uti Ulljavikja, sa 'anj Petter Syvrin Fet. (Vel ei mils veg!).
kann	[kannj] pron. Kven. Kanj det va ditta, ej tikte ej kjend 'ånå?
kannje	v. 1.Sjø etter, telje, mønstre (om sauer). 2.Kjennast ved. Du må kannje saud'ne før du læte dei innj. Saud'n kannja 'kje lambet sitt.
kannjespann	inkjekj./hokj. To-liters spann. Ej fekk mjelk uppi ei/et kannjespannj.
kante	v. Dette, ramle. 'Anj goffar kanta.
kanteferdig	adj. Høggravid. Jf. falljande fot.
kapral	hankj. Korporal, underoffiser. Jf. Kapralgarden på Aure.
karde	hokj. Ullkam.
karde	v.Kjemme; karde ull.
karnefle	[karnøfle] v. Slå med nevane, dengje, øydeleggje. Bære ikkje bry dej om det, hanj kjeme te å karnøfle dei likevel.

karsstykke	inkjekj. Svært arbeid, vågal handling, mannsverk. Det va et karsstykke å berge på land dinnja tause.
kase	hokj. Stor, fletta korg til å bere på ryggen, open og vidast oppe. Sjå kjæse. Fiskara fram på Dala (Grebstaddalen) so hadde naust i Ulljavikjinnje, bar fangst'n heim i kas'ne, gjerne me' uljebukså på tøppa.
kasen	[ka: `sn] adj. Krumbøygd. Hanj e te å kome fram itte no (verte eldre), og den siste ti'a he 'anj vørte meir og meir kas'n ta sej.
kassedrag	inkjekj. Skatoll, dragkiste. Underdelen var ein kommode med skuffer, overdelen hadde eit skråttliggjande, hengsla lok som kunne slåast ned og brukast til skrivebord.
Katrina	Slengord for diaré. Også brukt Katrina Sprengpådør. Øss fekk 'innje Katrina allje so hadde ete ta dissa mata.
kattevask	hankj. Snarfaren vask.
kaule	hokj. Oppstyr, kamp, t.d. slåstarkaule. Det va ei fola kaule på festa i går.
kaure	hankj. 1. Høvelspon, helst dei spiralforma. 2. Ull som var kjemd i krullar, ferdig til å spinne. Upponde hyvlebenska va det fullt ta kaura. Vil du fli mej nøkre kaura so ej sleppe å røyse mej frå røkkja?
kaure	v. Kjembe opp ull. Du må sete dej te å kaure, fyr ej ska' snart spinnje.
kause	hankj. 1. Metallring om hjulnavet med hol utside (hjulkause, skokause). 2. Frisk, morosam fyr, ein dyktig eller mektig mann. Det va mange sprekke i denj gamle kauså.

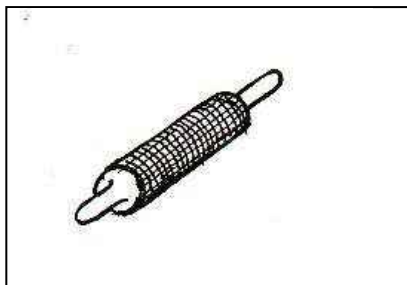
kave	hankj. Byge/Eling av regn eller snø. Det e best å kome sej i hus, fyr ‘anj stende uti me’ enj tjukke kave.
kavere	[kave:´re] v. Slå fast noko, vere sikker på, gå god for. Ej ska’ kavere på at ej såg dei.
keim	[kjeim] hankj. 1. Bismak, usmak. 2. Lite symptom, snev. Ej trur ej he enj kjeim ta dissa sykjinnje so gjenge. Ølet he fått enj kjeim, so du må hjelpe mej å gjere ende på det før det surna skikkele, sa ein kar på Blindheim til naboen.
keip	[kjeip] hankj. Årefeste på robåt. Ej fannj enj fine krok når ej høgde upp ve’. Hanj passa gødt te kjeip på båta.
kihlje seg	[kji`hlje] v. Kitle seg, more seg, godte seg, le for seg sjølv. Dei kjihlja sej gødt over ditta.
kikne	v. Misse pusten. Jf. kikhoste.
kile	[kji:´le] v. Drive hardt på, arbeide fort, skunde seg.
kinnabite	hankj. Smaksprøve frå kinna. Onganje fekk sej enj kjinnabite når ho besta kjinnja.
kinnfisk	hankj. Kinnkjøt på fisk. Kjinnjfiskanje e det beste på tøskehaua.
kinntaske	hokj. Kusma. E ‘anj god att ta kjinnjtaskinnje no? Nei, ‘anj e enj grand pøs’n endå.
kipen	[kji:´pinj] adj. Vilter, oppspilt (helst om hestar). Ho va so kjipa, merra i dag.

kippe	inkjekj. Liten bunt, knippe. Ej to(k) et kjiippe me' ris me' mej heim att.
kippe seg	v. Verte overraska, kvekke. Ej kjipppte mej då rjupå flaug upp.
kippeskonå	adv. Avleidd av kippesko, dvs. sko som sleng på føtene. Om somranje gjekk følk øftå kjippeskonå (reiskapsdativ), dvs. berrføtt i skorne.
kisteldik	hankj. Lite rom med lok inni ei kiste (kiste-leddik). Sjå leddik.
kitall	[ki:ˈtallj] adj. Kitlen. Du må 'kje kite mej, ej e so kitallje.
kite	[ki:ˈte] v. Kitle. Hanj best'n kita mej upponde høkinnje.
kjakje	hankj. 1.Kinn, kjeve. 2.Kjeftande, arrogant mannsperson. Kan 'kje du kome og gi mej enj mjukekjakje? Ka du brøle itte, dinj kjakje?
kjantre	v. (Små-)krangle. Ka døkke kjantra me' no då, onga?
kjavast	v. Kave, slite; trette.
kjeftause	hokj. Ordgytar, kjeftesmelle.
kjeftamente	inkjekj. Munnty, snakkety. Det va et slikt kjeftamente på 'nje at det va snø(y)tt et syn.
kjehlje	[kjeˈhlje] v. Føde kattungar.
kjellje	hokj. Kvinne. Der sat to sellja og tre kjellje.

kjelost	hankj. Råmjølkspudding. Sjå kalvedans. Øss he to nybære i fjøsa, so no ska' det verte godt me' kjelost.
kjembe	hokj. Høy som er samla saman, og der grasstråa ligg parallelt. Også om ull; ullakjembe. Når øss hesja, rista øss fine kjembe og legg dei på strengjinj.
kjembe	v. Kjemme, greie (håret). Du må kjembe dej før hanj te(k) billede.
kjempe	hokj. Ei slags plante. Å slå kjempe: barneleik der ein slo kjemper mot kvarandre for å sjå kven som først «miste hovudet».
kjeng(j)e	hokj. Drikkeskål, ølskål med handtak på begge sider.
kjeppøkøyr	hankj. Fart, jag, skyss. Sjå kjettekøyr. Ej ska' sei dej at dei fekk kjeppøkøyr ut jønå dør'ne.
kjerteljøs	inkjekj. Talglys, stearinlys. Øss støypte øss nøkre kjerteljøs sjøl'e i år.
kjette	hokj. Hokatt.
kjettekøyr	hankj. Fart, jag, skyss. Sjå kjeppøkøyr.
kjuke	hokj. Kongle (furekjuke, grankjuke).
kjæse	hankj. Liten sekk. Sjå kase. Det va so lite at ej bar det i enj kjæse.
kjø	hankj. Bøygen mellom ljåbladet og festet.
kjøglal	adj. Vanskeleg, vrien. Sjå knøalt. Der va so kjøglalt tekomande, men ej fekk no nå ti det på et vis.

kjøgle v. Ordne noko mellombels, kludre, rote.
Ej fekk no kjøgle det te på et vis.

kjøle hokj. Svak kveldsvind.
Det e nest'n stilt, bære ei lita kjøle.

kjølve inkjekj. Kjevle.
Ej vil sta' og låne mej et kjølve, fyr øss ska' te å bake løfse te jul.

kjøreld inkjekj. Kjerald, kar.
Det stende so mykje kjøreld på komfyra.

kjørv inkjekj. Bunt av tynt ris med lauv på.
Øss høgde lau(v) og laga te kjørv so øss ga åt saudå.

kjøve til v. Tette seg til (om veret).
No e det tid å ta innj klæ'ne, før 'anj e te å kjøve te uti.

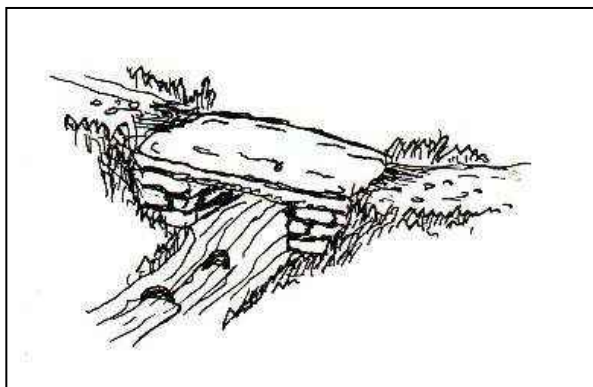
klabas [klaba:´s] hankj. Vanskeleg/Vrien situasjon, usemje.
Kanskje samanblanding med kladas, hankj.: klyse?
I går kom ej ut fyr enj klabas, det va bære so vidt det gjekk bra.

klar adj. 1. Trøyyt, sliten. 2. Død.
Ej va aldeles klare itte arbeida. Du må kome me' enj gong, ej trur kalvinj e klar(e).

klatre v. Gjelde (kastre) verar.

klatresmed	hankj. Person som klussar/fuskar i arbeidet.
kleis	adj. Om person som snakkar uklart (med tungerots-r). Hanj va so kleise at ej trudde fysst hanj va bergensar.
klen	adj. Klein, sjuk. Ho va so klene at ho måtte halde sengja.
kli	v. Vere nær ved å kaste opp, vere kvalm. Ej klidde bære ve' tånkjinj på mat.
kline løfse	uttr. Smørje smør på mjuke løfse, opphavleg med tommelen. Sjå smyrje løfse.
klingre	[klen`gre] hokj. Kringle (omkastning i ordet).
klinke	[klen`ke] hokj. Dørhandtak. Øss kom 'kje øss innj, fyr der va 'kje klenke i dør'ne.
klinke	[klen`ke] v. Slå til nokon. (Jf. klinkehammar, klinkesaum). Ej vart so heite at ej heldt på å klenke te 'nå.
klive	v. Stige opp, kome til syne. No e 'kje det lengje før sola klive Stafjelljet.
klivre	hokj. Bratt skråning.
klivre	v. Klatre. Der va so bratt at øss måtte klivre.
klo	hokj. Brukt om ei kvinne som er flink/frampå. Ho e so mykje te klo.
klyfteskure	hokj. Sidestøtte til hes, på motsett side av sneskurene.

- kløne** v. Klore, gripe fast.
Du må vere snilde med katta, elljest kanj hanj kløne dej.
Ej klønte mej fast ti ei grein.
- kløkkjen** adj. Skjør, veik. Også brukt om ein følsam/lettrørt person.
Is'n va kløkkjinj. Dei va kløkne, følkjet i det tuna.

- kløpp** hokj. Klopp, lita bru av t.d. trestokkar eller ei steinhelle over ein liten bekk.
- kløv** inkjekj. Klov, skritt, skrev.
Snøvinj gjekk mej uppi kløvet.
- klure** hankj. Hankfeste på trebytte, krok, hake. Jf. bytteklure.
- knagje** adj. Smått med, knapt.
Det va nøkso knagje me' mångt når øss vøks upp.
- knakk** hankj. Krakk, liten leikebenk (laga helst for born).
- knapphendt** adj. Netthendt, rask og flink med hendene.
- knart(e)** hankj. Liten klump, t.d. av hard avføring.
Ej ha so harde magje at det kom bære knarta uti mej.

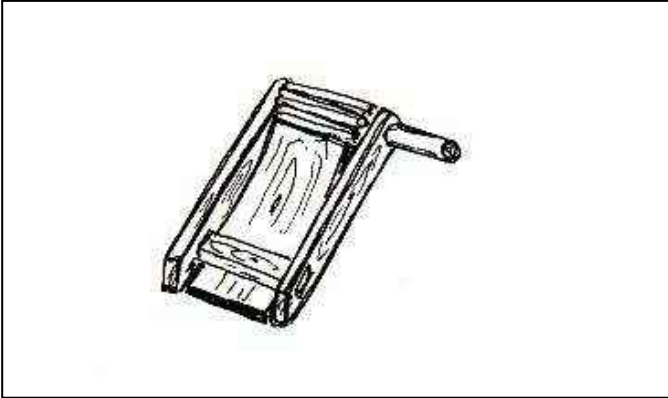
knebel	hankj. 1. Uskikkeleg person, slyngel. Helst brukt om ein ulydig guthyn. 2. Bind for munnen.
knegå	v. Tigge, be innstendig. Dei vilde ikkje gi det frå seg same kur øss knegjekk dei.
knett	hankj. Liten, kvass lyd. Ej haure fyst enj lit'n knett, og so ramla det ne' alt i hop.
knurp	hankj. Knart, liten klump, knute i ved. Ej dreiv (å) haudå på enj liten knurp på kjelljargølva.
knyse ti	v. 1.Ete godt (k. ti seg) 2. Leverer på ein brysk måte. No må du gi dej ti'a og knyse ti dej. Det so ej fekk me' 'nå va 'kje skikkele, so ej fannj det rettast å knyse det ti 'nå atte.
knyste	v. Gi (ein liten) lyd frå seg, la seg høyre. Det knyst' ikkje ti 'nje fýr heile kveld'n.
knøalt	adj. Vanskeleg, tungvint. Sjå kjøglal. Det va knøalt å kome te.
knø(e)	hokj. Deig, elte. Ej laga ei knøe te å bake løfse ta.
knøs	hankj. Gut, kvikk krabat.
koe	hokj. Råmjølk. Fyste tre måla itte kyra he kalva, vert rekna fýr koe.
kofte	adj. Om tung/dårleg luft. Der va so kofte at ej fekk knappast puste.
kok	hankj. Mjølklump i grauten. Ej fannj enj kok ti grauta.

kokefør	adj. Opplærd i å koke, som kan å koke. Det va bære so vidt øss va kokeføre.
kokne	hokj. Porsjon/mengde (fisk, kjøt) til å koke, så mykje som ein kokar til eit måltid. Ej fekk mej ei kokne me' småsei utpå flud'ne.
kome fram etter	v. Vekse til, drage på åra, verte gamal. Øss e te å kome fram itte no, både du og ej.
kome frå	v. Gløyme. He du sett slikt! Trur 'kje du det kom heilt ifrå mej?
kome åt	v. Hende, støyte til, råke. Ej førstend ikkje ka so he kjime åt 'ånå, hanj he vøre låke i heile vinter.
kommers	hankj. [komæ'rs] Spetakkel, ståk, oppstyr. Dei heldt støtt slike kommers når dei kom i hop.
kontraleg	adj. Vanskeleg. Det va so kontrale å kome te, so ej klusa lengje.
korå	uttr. Ta korå: av kvar. Ho gjekk me' ei høse ta korå (kurå).
kostar	hankj. Kvikk og fengande dansemelodi. Ditta va rett enj kostar.
krahlj	hankj. Person med ti tommeltottar, pusling. Samanfall av kratl og krasl. Å, fyr enj krahlj du e!
krahlj	inkjekj. Pøtarbeid, arbeid som ikkje vert skikkeleg gjort. Ej kanj knapt ta mej betalt fyr krahljet mitt.
krahlje	v. Plundre utan å få det til. Ka du krahlja me'?

krakje	hankj. 1. Stein innesurra i ein treklave, brukt til botnfeste for garn. Ei større utgåve vart brukt til anker i åttringen. 2. Stakkar, person det er lite tak i. Sjå kreist. Hanj va enj store krakje både på sjø og land.
kranglefengjen	adj. Kranglevoren, som lett kjem i krangel.
kranseskål	inkjekj. Kranselag. Feiring i samband med at taket (eig. det første sperreparet) på eit hus er på plass. Byggefolket heiste då flagg med ein krans i lag med.
krape	hankj. Tynn ishinne.
krape på	v. Fryse på. I natt va det so kaldt at 'anj krapa på.
kregde	hokj. Meslingar (sjukdom).
kreist	hankj. Brukt om ein stakkar/hjelpelaus person. Sjå krakje. Hanj va enj store kreist so ikkje fekk te nøkenj teng.
kreiste	v. Klemme hardt, presse, få til/gjort noko. Hanj va på do, men fekk ikkje kreista ta sej enj drøpe. Hanj fekk no kreiste utu se' ei slags takk.
kekse	hokj. Krokett grein/buske. Også brukt om ei vrien, tverr kvinne. Dinnja greina va nøke te kekse. Ditta kvinnjefolkjet e nøke te kekse.
krel	hankj. Mage. Ditta va gødt åt krela dinå.
krihlje	v. [krih`lje] Kile, kitle, klø. Det krihlja so ti halsa, ej trur ej fær halsesykjå.
kril	hankj. Fiskeyngel (ferskvatn). Sjå ma.

- kring** [krenɡ] adj. Ledug, smidig, tolug, hovudsterk i høgda.
‘Anj Jo-Ole på Fit va so krenge, ‘anj va go’ å ha te alt slags takarbeid.
- krissen-helga** hokj. Forvansking av kvisn-(kvitsun). Pinsehelga.
Øss onganje brende kriss’n-briseng før ti’a fyr sjølve jonsøk-brisengjinj kom.
- kris(t)nabarn** inkjekj. Dåpsbarn.
Der va fire krisnabønnj i kyrkjinnje (kìrkjinnje) i dag.
- krok** hankj. Brukt om ein stakkar/person ein synest synd i.
Jf. krøkje.
Hanj va enj stakkars krok so øss tikte synd ti.
- krøpp** hankj. Kropp, brukt om ein person.
Ja, her kjeme krøppin的角度 øss he venta på.
- krubbe** hokj. Enklare utgåve av ein liten kjelke; brukt av småbarn.
Ej drog småtausa i krubbinnje.
- krubbebit** inkjekj. Sjukeleg trong hos hesten til å bite i krubbekanten.
Eljasmerra hadde krubbebit, so ho måtte slaktast.
- krunrake** [krunra:ˈke] v. Herske over einkvan (eig. barbere kruna).
Ho kjeme snø(y)tt te å krunrake dej viss du ikkje set ‘innje på plass.
- krus og kannje** uttr. Servering, når ein får mat nokon stad.
Ej va so snarast innjfyr døra, og då vart ej sette fyr krus og kannje.
- kruse** v. Pynte, ordne til (her i tydinga å bende endane på spikar).
Spikranje va so långe at ej måtte kruse dei på hi si’ne.
- kry** v. Yre. Det krydde ta måse ne’på vikjinnje.

kryl	hankj. Kul, pukkel. Uks'n slo kryl på ryggjinj og kom setande mot mej.
kryne	v. Sette til veggs, tukte, dengje. Også brukt t.d.om å kaste mykje snø/snøball på einkvan. Ho kjeme te å kryne dej viss du ikkje lystra.
krytel	hokj. Krøter, fellesnamn for storfe og småfe. Øss sette på mykje krytel i år.
kræ	hokj. Liten fisk (aure). Jf. elvakrae. Uppi dissa vatna veit ej der e mykje kræ.
krænå	hokj. Krærne (dat. fl.t. av krå). Det sto' fullt ta allje teng rondt om i krænå.
krøkje	hokj. Brukt om ei kvinne - ofte eldre - som ein synest synd i. Jf. krok.
krøkle	hokj. Krokete tre/grein. Det sto' ei lita furekrøkle yst på hammara.
krøp	inkjekj. Smug, krå, krypinn. Det e no et lite krøp, men det e bere enn inkje.
krøppe	v. Grave med fingrane. Du må 'kje krøppe skurvå ta såra dinå.
kråke	hokj. Hals, bringe. Også brukt om brystbein, kragebein. Ej e so tonge ne' fyr kråkinnje.

kråkesmellje hokj. Reiskap til å skræme vekk fuglar frå åkrar og hagar.
Også brukt om kastanjettar.

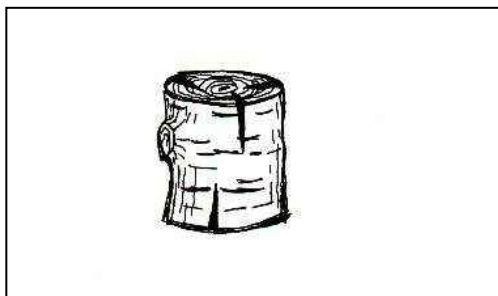
kråle v. Famle med hendene, bale med noko; fare rundt i skog og mark.
Dei kråla og leitte itte saudå i mange dage.

krånk adj. Svak, skrøpeleg, sjukeleg; pukkelrygga.
Ho va krånke og giktbrøta på sine gamle daga.

kudungje [ku:dongje] hankj. Gjødseldunge utanfor fjøsveggen.
Det vart bere i nylø'ne når øss slapp å ha enj kudongje utfyr løveggja.

kukke v. Ha avføring.
Ihljegut'n kukka enj lort midt på gølva.

kuklave hankj. V-forma klave rundt halsen på kyrne.
Det vart ei store fyrbereng (betring) når øss fekk jarnband å bitte (binde) kynnje itte i sta'n fyr kuklave.

- kumbe** [kom`be] hankj. Stykke av trestamme, vedkubbe før han er kløyvd.
- kumme** [kom`me] hankj. Kopp, skål.
Fli mej komminj, ej vil ha mej enj vass-sup.
- kur** adv. Kor, korleis.
Kur det stende te me' dej, då?
- kure** v. Ligge og kose seg.
Ja, ej lika no helst å legge mej ti'le kveldanje, og so kure vel om mennjane.
- kurle** v. Låte med ein kurrande lyd.
Høyre (håyre) du ørr'n (orrhanen) kur 'anj kurla?
- kur stå ølljå stå** uttr. Ein eller annan stad, kvar stad - alle stader.
Ja, enj kur stå ølljå stå må no saud'ne vere.
- kvae** hokj. Harpiks.
Det rannj kvae utu dissa furestøkkja.
- k(v)arm** hankj. Rame, innfatning (glask(v)arm, augnek(v)arm).

kvart	hankj. Måleening. Fjerdeparten av t.d. ei alen; avstanden mellom tommel og peikefinger når du sprikjer dei ut. Sjå kvartel.
kvartel	inkjekj. Måleening. Fjerdepart av t.d. ei tønne. Sjå kvart. Øss brukte bestandigt å ha et kvartel spikjesild te vintra. Ej huska det va kvartels måne denj kveld'n.
kveine	hokj. Tynt gras, tynne strå. Her vekse det bære nøkre kveinestrå.
kveld	hankj/opph. inkjekj. i t.d. uttr. et annja kveld: i morgon kveld. Dei gamle sa «gøtt kveld», ikkje «god kveld». Ej ska' kome et annja kveld.
kvennjabør	hokj. Tilstrekkeleg vassføring til at ein kan male i kvernhuset.
kvennjumpuss	inkjekj. Spøk, fanteprette.
kvereld	hankj. 1. Kvervel, krull, t.d. i håret. 2. Kvervel, krinsrørsle (vind,vatn). Hanj ha' enj kvereld (kvervel) atti nakkjå.
kversill	hankj. Kverke (kverksvull), sjukdom hos hest.
kverv	adj. Ustø, som går skeivt, t.d om båt, helst robåt, som ikkje går beint fram. men har eit lag til å svinge til eine sida. 'Anj e so kverve dinnje båt'n at det e aldeles et leielse.
kvete	v. Kvetje, slipe, kvesse, bryne. Hanj sto' og kveta ljå'n.
kvihlj	hokj. Kvissel, holme/banke mellom to elvelaup. Øss va burti kvihlj'ne og henta vinterve'.

kvikje	hankj. I uttr. i kvikje: til blods, i levande kjøt (kvik: levande). Hanj skar hóvinj på høgreframfota i kvikje då hanj sku' sko merra. Å, det e so låkt, ej he rive enj nagel i kvikje.
kvile	inkjekj. Kvilestad ved rås, ofte brukt som stadnamn.
kvism	Kvitsunn: pinse. Sjå krissen-helga.
kvitbære	v. Gå kvittoppa (om bærer på sjøen). Hanj kvitbæra ne'på sjønå i dag.
kvitebikkje	hokj. Det kvite i augene.
kvitel	hankj. Ullteppe, sengeteppe, underlag i senga. Ej vov mej enj långe kviteltev te Marimyss (23.mars).
kvitemat	hankj. Mage (veggen) som vart forvella og brukt i mørmat.
kvite på	v. Snø (eit tynt lag). Hanj va te å snøva enj grand i dag ti'le so mykje hanj kvita på.
kvittarfug(e)l	hankj. Liten songfugl, truleg fink.
kvæden	[kvæ:ˈn] adj. Liten, sped, veik. Smågut'n vart fyr kvæ'n te ditta arbeidet.
kyld	[kɥyld] hankj./hokj. Kulde. Du må 'kje gå ut i kɥylda me' so lite klæ.
kylne	[kɥylˈne] hokj. Tørkarhus for korn eller malt.
kylp	[kɥylp] hankj. 1. Bøttehank. 2. Dam, høl i elva. Det 'kje kɥylp ti dissa bytt'ne. Der va mykje kræ uppi dissa kɥylpa.

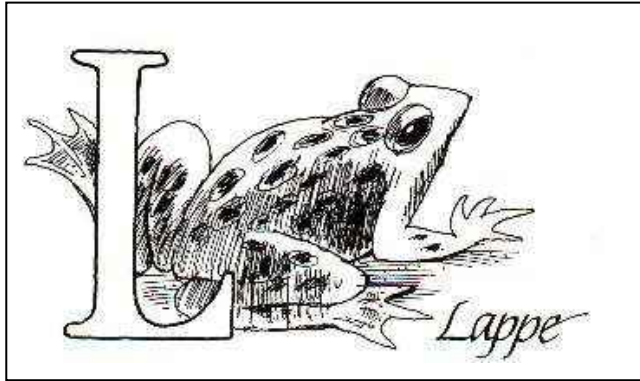
kylpert	hankj. Ung gut, «hynfante». Det va nøkre go' kjylperta, sæn'e hass Petter-fabror.
kyr	hokj. Ku (fl.t.: kjy`e). Kan 'kje du leie eine kyra? Vil du gå itte kynå/kunå? Men i samansetningar: kufjøs, kumjølkk, kudunge.
kyrkjebær	adj. Sømeleg (eig.: som kan berast til kyrkje). Dinnja viså e kyrkjebære.
kyrkne	[kgyr`kne] v. Tetne i halsen, nesten misse pusten. Hanj to(k) so store tugge at hanj heldt på å kyrkne.
kyrmast	[kgyrmast] v. Kvelast, misse pusten.
kyrmelse	[kgyrmelse] inkjekj. Sjukdomstilfelle, t.d. vere bringeklemd. Ej va burti et kyrmelse her om da'n, men det gjekk over.
kyrvabarn	[kyrvaba:nj] inkjekj. Nyfødd barn. Sjå og reivunge.
kyrve	[kgyr`ve] v. Svøpe inn i eit langt klede, skifte klede (på ein unge). Ho heldt på å kgyrva ongjinj då ej kom.
kysel	[kgy:`sel] hankj. Kvitoststykkje som setretausene laga på setra. Å gi ein kysel til ein gut var eit teikn på venskap eller forelsking. (Kjelde: Ole Johan Fet.) Sætretaus'ne ga mej mange kjysela på kjyseldansa.
kødde	hokj. Hovudputa i senga.
køkkerakkje	hankj. Brukt om person som er flink på kjøkkenet. Hanj helde sej mykje på kjøkja, so hanj verte sikkert enj køkkerakkje.

køks	hokj. Ause. Når ej gjekk på skule, ha' 'kje øss annja å drikke ta enn ei køks neri ei vassbytte.
kølagut	hankj. Springdans som vart spela på ei fele med ei spesiell stemming (ciss-a-e-a). Det va 'kje nøkenj so spela Kølagut'n bere enn Gamle-Hjortdal'n. Der va tre sprengdansa so gjekk onde det_namnet.
kølastillje	inkjekj. Person som er oppstemt/ i «storform». Eig. eit spesielt felestille. Sjå kølagut. Karanje va på et ondele kølastillje, dei va 'kje go' å snakke åt.
kølbikende	adv. Heilt (mørkt). Det va so kølbikende myr(k)t at ej såg 'kje nøvinj fyr tennjå.
kølbót	hokj. Kolbot, baksida av kneet.
køllje	hokj. Kolle, hodyr av m.a. ku, hjort. Øss he løyve (lâyve) på to køllje i hjortejakt'ne.
kønnjar	hankj. Heimebrygg, Kom so gjenge øss neri kjelljar'n og te(k) øss enj kønnjar.
køpping	[køp`peng] hokj. Kopping, årelating. Tappe små mengder blod av ein person; brukt som lækjemetode i eldre tider.
kørje	hokj. Det som er att av fiskelever etter at tran (lyse) er fløytt av. Også brukt om lever og lyse samanblanda. Vart brukt til å smørje t.d. lunnane i båtstøa eller akslingar i hjul. Jf. korg, hankj. og korge (Aasen).
kørkje	hankj. Mose brukt til farging (brunt).

kørpenever	hokj. Hard og skrukkete bjørkenever som veks til att etter du har teke den rette nevra året før.
kør stad	I uttr. enj kør stad: einkvan staden. Sjå kur stå ølljå stå.
køse	v. Godsnakke, gjere vel mot. 'Anj køsa so me' 'nå Ihlje-Andrias at dei meinte 'anj kunnje vere rette far 'ass.
køst	hankj. Kost, ost i oppvarma mjølk, fersk eller ukokt ost. No he det skilt sej te myse og køst.
køte	v. Flytte seg nær inntil, finne seg til rette. Ej vil gjerne køte mej attåt 'ånå.
køv	inkjekj. Kov, tung pust, tung for brystet. Hanj ha' mykje køv ne'fyr brenginnje.
køve	hankj. Kove, kammers, lite værelse. Ej huska øss ha' køve i gamlehusa.
køvedør	hokj. Kovedør, brukt i uttr.: Øss ska' ta dei fyr køvedør'ne: overraske, vinne ved ei overrasking.
køyne	[kjøy`ne] hokj. Kwise.
køyse	[kjøy`se] hokj. Hokatt, kjette. Også brukt i overført tyding om urealt kvinn- eller mannfolk. 'Anj e ei redige kjøyse.
kås	hokj. Lam (av hokjønn) som er i andre året. Også brukt om nyfødde lam av hokjønn/alle ho-sauer. Saud'n fekk to kåsalamb.
kåsa	Kallerop på sauer. Å kome no kåsa, kåsa. kå-å-åsa, stakar, e du no der?

kåtre

[kå:ˈtre] hokj. Lite bein.
Ho log so det viste i kvar kåtre.

Til bokstavval.

- labank** [laba'nk] hankj. Tverrtre på dør/lem o.l.
Når øss laga dør ti sommarfjøsa, slo øss på enj labank i kvar ende me' ei skråstive i mylljå.
- lagge** v. Lage bytter, kar o.l. av trestavar. Også brukt om å felle botnen inn i trestavane.
Ej måtte lagge upp att enj dallj.
- lag på** I uttr. få lag på: få auge på.
Saud'ne fekk lag på mej og bles i nas'ne.
- la(i)hljen** adj. Laslen, lasleg, lealaus, veik, matt.
Det va so laihlje alt hanj gjorde.
- laksetyre** hokj. Liten strandfugl med tytande læte.
- lamb** inkjekj. Lam (fl.t.:lomb).
Øss mysste mange lomb (låmb) i markjinnje i år.
- land** inkjekj. Urin frå husdyr.
Det regne i dag, øss må køyre land.

landrøning	hankj. Landrøne, vind som blæs frå land (mots.: utrøne). Andre vindar/vindretningar: landsynning, landnørding, utsynning, utnørding. Når landrønengjinn kjeme, kanj det verte husever.
landskyld	hokj. Bygselleige, årleg avgift.
landtroll	[landtrøllj] inkjekj. Om ein person som kjem for seint og ikkje vert med på sjøen. Også brukt om å stå fast og ikkje kome seg dit ein vil. Dei rodde vekk so ej sto' atte landtrøllj.
lappe	hankj. 1. Frosk. 2. (Sko)sole. Burt i dissa dama e der mykje lappa.
lappegøple	hokj. Samling froske-egg. I dissa pøyt'ne e der mykje lappegøple.
lappelér	inkjekj. Led til skosolar. He du lappelé, Hjort'ol?
lapøyrđ	[la:pøyrđ] adj. Slukøyrđ, skamfull. (Eig. med nedhengande øyre). 'Anj va so lapøyrde at 'anj sa inkje.
larkje	hankj. Hard klump av skit på husdyr. Også brukt om ein lite dugande person, trave. Kalvinj hadde sti' i enj skit'n stekkje og va fullje ta larka. Nei, hanj va 'kje einlitande te nøkenj teng, hanj va enj redige larkje.
larsøk	hankj. Høgtidsdag (10.aug.) for helgenen Laurentius. (Av Lavransvaka.)
larv	hankj. Upåliteleg person. Du må 'kje ly'e itte 'nå, 'anj e bære enj larv.

lasen	adj. Svak, dorsk, slapp. Hanj va ‘kje las’n når hanj bære vilde.
laske	v. 1.Hanskast med. 2.Sy saman lerstykkje, sy inn ein kile. Hanj va ‘kje te å laske me’ viss du trakka ‘nå fyr nær.
laskekløve	hankj. Klemme/Skrutvinge brukt av skomakaren når han skulle sette fast skoen eller leret.
laskesyl	hankj. Syl med ei auge på til å trø bikatråden med. Lasking vart brukt i utvendige saumar på t.d. sko og hesteselar.
laskje	hankj. 1. Kileforma lerstykkje sydd inn i skoen. Også kileforma stykke i klesplagg. 2. flatt trestykke på ei åre for å verne mot slitasje under roing (åralaskje). Å sete enj laskje i enj sko va fole vanskele.
latein	[la:ˈtein] hankj. Ladestokk, brukt på munnladningsgevær. Hanj stappa krutet i hop me’ lateina.
laup	hankj. Avlang treøskje med hank på loket. I gamle dage ha’ dei me’ enj laup te å ha mat og kyrkjeclæ ti.
lausbeitt	adj. Om fisk som sit laust på kroken/har bite laust på. Også brukt om grasmark som er lett å slå. Hanj va lausbeitt i dag, småsei’n.
lausmylt	adj. Lett å mjølke. Sjå lettmylt. Dinnja kyra e lausmylte.
lausreipa	adj. Utan band, utan bør, fri og frank. Hest’n språng lausreipa rundt på bø’nå. I dag kjem ej lausreipa, ma’nj e klene.

- lau(v)kjør**v inkjekj. Knippe av kvistar og lauv til dyrefor.
Saud'ne likte so gødt å få laukjørv te kvelds.
- lau(v)ris** inkjekj. Riset etter lauvkjørv, etter at lauvet er ete av.
Mange brukte det til oppfyringsve'.
- lavskog** hankj. Skog der snøen vert liggande (i store mengder).
- ledrang** [le:ˈrång] adj. Skeiv, ulageleg stilling.
Ej stod so leˈrångt te at ej fekk et nit atti ryggja.
- leddik** hankj. Lite, avdelt rom i ei kiste. Sjå kisteldik.
I ålje kiste brukte der vere enj leddik te å ha småteng uppi.
- lege** hokj. Liggeplass for dyr i marka. Ofte brukt i stadnamn, t.d. Aurelegene.
- legge att** v. Så grasfrø i åker, «gjere om» åker til grasmak. Sjå attelege.
I år trur ej ej vil legge atte gamlereit'n.
- legge attover** [attyˈve] v. Snø, dekke marka med snø.
Hanj e te å fjautra utpå garda, so i natt kjem 'anj te å legge attÿve.
- legge hovudet i bløyt** uttr. Tenkje seg godt om.
Ditta va spøkje vanskele, so du fæ(r) legge haudet i blø(y)t.
- legge ljø** v. Teie seg, verte still.
Hanj masa heile tida, hanj la 'kje ljø.
- legge på hovudet** uttr. Hugse, legge på minnet.
Ditta må du legge på haudet, fÿr ditta e viktigt.

leielse	inkjekj. Plage, lei ting. Jf. leidende, inkjekj. (Aasen). Det e et leielse me' disse vatna (dette vatnet) so sige innj i kjelljar'n.
leik	hankj. Legd, fattighjelp, fattigkassa. Dei som var komne på leiken, vart flytta rundt frå gard til gard i bygda. Ho Jørn-Ihlje-Berte va ogift og kom på leikjinj på sine gamle dage.
lein	hankj. Sidestykke på vevstol.
leitargilde	inkjekj. Omfattande leiting. Ej fekk mej slikt et leitargilde i dag.
leiv	hankj. Eit heilt stykke flatbrød eller lefse. Kur mange leiva he du baka no?
leive	v. Ha til overs. Øss leivde (løyvde) no middagsmat i dag me'.
lekal	adj. Utett, om noko som lek. Båt'n minj e so lekalje at ej må ause støtt.
leleg	adj. Nær, lettvtint, lagleg. Det vart so lele fy'r øss itte øss flytte ner i bygda.
lème	v. Dele opp, partere. Du må lème synde dinnja saudeskrott'n i kveld.
lemus	[le:'mus] hokj. Uvilkårlege muskeltrekningar, særleg i andletet.
lepe	hankj. Hudflik ved eit sår. Bind et band rundt dinnje lepinj!.
lepyal	adj. Mjuk, uformeleg. Det e vanskele å få tak på fy'r det e so lepyalt.

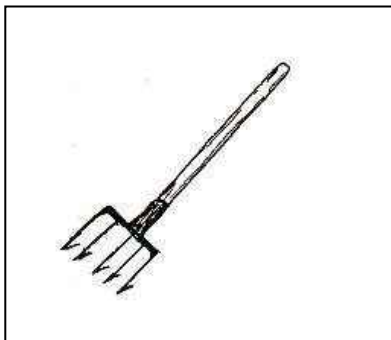
lessal	adj. Tung, vanskeleg, plagsam. Det e lessalt fyr mej å sei' det te dei.
lesse	v. Mislike, ha motvilje mot; vere plaga av, ligge tungt på nokon. 'Anj e so tjukke at det less' 'ånå å gå trøppinnje. Det lesste mej å måtte gjere nøke slikt.
lest	hankj. Mal/Form til å sy sko på. He 'kje du enj go' lest, fæ'kje du enj go' sko.
lest	v. Let, ter seg som, gir seg ut for å vere (pres. og pret. av late som). Hanj lest vere svære kar, men øss veit no kanj hanj e.
lestung	hankj. Lest, grov raggsokk til bruk i støvlar. Ej he myst enj lestongje, du må sjå om du finnj' 'ånå.
lettekorn	[lettekønnj] inkjekj. Tomme kornaks. I år ser det ut te å bli bære lettekønnj.
letting	[let'teng] hankj. Lett rus, på tusken. Hanj he drøkkje no igjen og e på enj go' letteng.
lettmylt	adj. Lett å mjølke. Motsett langmylt. Sjå lausmylt og høgmylt.
levje	hokj. Brukt om person som det er lite tak i/som vik unna.
levjete	adj. Lealaus, slapp, «laus i fisken». Nyejakkå mi vart fort levjite.
li	v. Ha løpetid, vere i brunst (om merr). Det ser ut før at merra li. Ej må sende bød itt' 'ånå Iver med skjuthesta.
like syten	adj. Like glad. Ej e like syt'n me' di (det)

likke	v. Farge, dekke med eit tynt lag. Det e bære so mykje at det likka bøtn.
lilje	v. Synge, lokke (på kyrne). Ho va so flenke te å lilje at øss haure ‘innje heilt ner i gardanje.
lìn	inkjekj. Opphald, kvild. Slått’n va ei travel ti’, det va ‘kje lìn fýr heile sommar’n.
lìne (på)	[li:ˈne] v. Verte mildare, slå om til mildare ver. Ej trur hanj kjeme te å lìne på.
linkaløfse	[lenkaløfse] Lefser som er gjort mjuke (og påsmurde). Øss fekk lenkaløfse med sirap på te nons.
linke løfse	[lenˈke] v. Væte/fukte turre (og harde) lefser. Du må lenke løfs’ne no, ska’ dei bli mjuke te nons.
linnsalta	adj. Lettsalta. Dinnja fiskjinj va linnjsalta.
lise	[li:ˈse] hokj. Lette, lindring. Det va ei lise å verte kvitt disse basarbøkinnje.
lìte	v. Farge. Ej lita nøkre tøskega’nj i går.
live	v. Spare seg, kvile seg. Hanj visste no å live sej me’.
livende	inkjekj. Levande vesen. Også brukt om fisk og fiskefangst.
livsykje	hokj. Magesykje.
ljø	hankj./inkjekj. Sterk, vedvarande sjau. Øss høyrde ljø(d)’n ta dei långende lei. Det va slikt et ljø.

ljøre v. Klarne opp, lysne (om veret).
Det gi sej no veret, det e likso det ljøra ti.

ljørestong hokj. Stang til å lyfte ljøren (luke i taket) med.

ljøskje hankj. Lysning, lysglimt.
Der e som enj ljøskje over Emlemsfjellja.

ljøster hokj. Greipliknande reiskap med mothakar og langt skaft til å stikke laks i elvane med, særleg om hausten i gytetida, ofte med bruk av lys.

ljøstre v. Fange/Stikke laks i elvane (bruke ljøster).

ljåspik hokj. Utsliten ljå.
Her e so steinite at du må bruke ei ljåspik.

lo hokj. Dyrefór, avling (brukt både om korn og høy). Jf. lobrøyten og høybrøyten i ei løe. Jf. lod, hokj. (Aasen).
Øss he 'kje mykje lo i år, fy'r det va et dårle grasår.

loalaus adj. Utan fór (lo), som har mangel på fór.

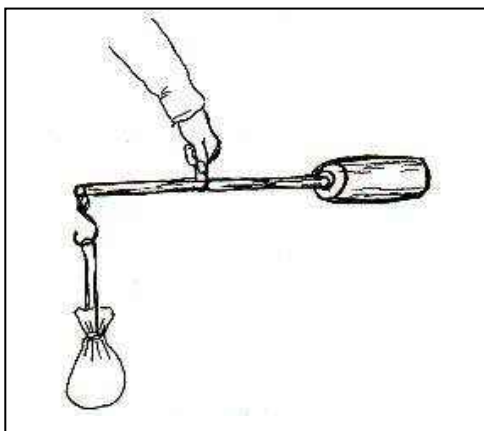
lo(a)løyse hokj. Fórmangel (mangel på lo (korn, høy) i løa).
Dinnje vår'n ser det ut te å verte loløyse.

lom	[lo:m] hankj. Handtak på åre (i båt). Ej laga lom på eine åra.
lommelerke	hokj. Flat flaske til å ha brennevin på, boren på innerlomma. Det fortelst at kvinnene hadde lomme under stakkspretta og hadde lerkene der.
lóve	[ló:`ve] hankj. Innsida av handa, handflata.
luk(s)t	adv. Like til, utan vidare, beint. Du e so vågalje, du kunnje ha sleie dej lukst ihæl. ‘Anj bykste lukst på elva.
lunde	[lon`de] hankj./hokj. Grop i t.d tømmerstokk. Øss fekk ‘kje so mykje utu støkkja so øss trudde, fy̋r der va en/ei slike store londe ti ‘nå.
lunk/lunkje	[lonk] hankj. Svak varme. Øss la’ innj i ømn’n når øss gjekk so der sku’ vere enj lonk (lunkje) når øss kom atte.
lunn/lunnje	hankj. Rund stokk til underlag for noko som skal slepast, tverrstokk i båtstøa. Øsp e best te lunnja.
lunnbit	[lunnbi:t] inkjekj. Hindring på båtkjølen; plagsamt når båten skal dragast over lunnane. Det va nøke sama te lunnjbit i dag, du he ‘kje smyrt gøtt nøk.
lunnje til	v. Legge til rette. Øss ska’ byende å bygge i mōrgå, so ej helde på å lunnje te det dei trenge.
lunnjende	inkjekj. Fordel, eit gode ved ein eigedom, srl. gard. Nataskogjinj uti Dravlausmarkjinnje he no vøre som et lunnjende fram jønå ti’a.

lunnjende ved	uttr. Like ved, i nærleiken, lagleg nær. Ej va sta' itte merr'ne og fannj hinnje opponde Storårå. Ej visste ho sku' vere her lunnjende ve'.
luns	[lons] hankj. Snei/Stykke (av kjøt).
lunsen	[lon`sn] adj. Opplagd, stemd. Ej va 'kje so lons'n på å gjere det i dag.
lurk	hankj. Kjepp, staur. Høyr i ein bibelsogetime: So treiv 'anj Kain enj lurk og druste åt 'åná Abel so 'anj stutte.
lurve	hokj. Fille, utslite klesplagg. Også brukt om ei kvinne som gjekk lurvete kledd (nedsetjande). Ej fannj mej ei bukselurve uti kammersa.
lusekamb	hankj. Fintinda kam til å greie lus ut av håret.
lusk	hankj. Luring (brukt både om person og dyr).
lute	v. Bøye, halle (seg). Du må lute dei attpå itte middagja. Sjå hallje seg nedpå.
ly(d)ast	[ly'ast] v. Frette nytt, besøke, sjå innom. Ej vilde bære ly'ast innjom fyr å sjå kur det sto' te.
lykt	hokj. Luftrommet over oss, «himmel». Sjå flyet so fær der uppe i lykt'ne!
lykt og sky	uttr. Overalt, utan styring, utan mål og méd. Når onganje leika blindebukk, ropa blindebukkjinj: Ofre' i lykt og sky, enten dökke site eller dökke stende!
lyngje	hokj. Ro, logn, lygne, vindstille på vatnet.. Det låg som ei lyngje på sjønå i dag. Det e sikkert nøkenj so he sleppt ut ulje.

lyrelippe	hokj. Trutmunn, strypte, sur mine.
lyse	inkjekj. Tran, brukt t.d. som lampeolje i kole. I gamle dage brukte dei lyse på kølå. Sjøstyvlanje sette dei innj me' lyse og enj grand tjøre.
lyske	v. Rense for lus. Før i ti'ne hende det at bønnja vart lusite, og då måtte øss lyske dei.
lystemat	hankj. Ekstra god og delikat mat. Jau, ditta va nøke te lystemat.
lystre	v. Sjå ljøstre.
lyte	inkjekj. Skavank, lekamsfeil. Salslyte: skavank som minskar salsverdien. Dinnje kyra e lytefri, men ej he ei annja so e trespenite (med tre spenar).
lytamann	hankj. Mann med lyt/lut, fiskar som ikkje eig vegn, men får lut/lott. Då ej va 16 år, va ej bære lytamannj.
læ	adj. Mild (om ver). Sjå læke. Hanj e fole læ i dag.
læge	v. Le, flire. Det e i grunnj ikkje annja enn å læge åt.
læke	[læ:`ke] hokj. Mildver. Sjå læ. Det vart verbyte me' synnjavind og læke. Når nordljøset kom framom Trølljkyrkjetindanje, vart det læke.
lære	inkjekj. Lita opning, glytt. I uttr. stå å lere: stå på lur. Set døra på lære so øss fær lufta ut i roma.

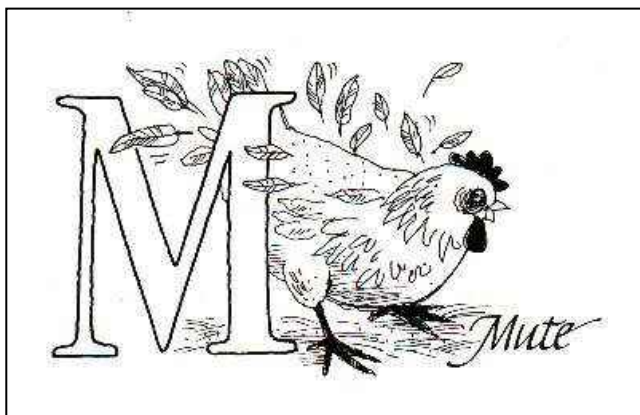
- læven** inkjekj. 1. Høve, sjanse. 2. Leven, ståk, sjau, røre.
I dag he ej læven te å gjere det. Det vart nøke te læven på dissa gut(h)ynå.
- løbrik** Sjå lå(ve)brik.

- lødar** hankj. Eldre, liten bismar (vekt) av tre. (Av lodd.)
- løfserøv** hankj. Luring, person ein ikkje heilt kan stole på (brukt nedsetjande).
- løg** inkjekj. Log, avkok, t.d. vatn kokt saman med høy, einer o.l.
Einelog vert t.d. slege over maltet når ein bryggjar.
Øss sika løg ta syrpebytt'ne og ga det åt krytelå.
- løgje** inkjekj. Opphald i storm/uver.
Det må no vel bli et løgje so øss kjem øss burt i Bukta.
- løk** hankj. Stillerenande grov (bekk) på flatt lende.
På Fit e der to løka, Storeløkjinj og Tångaløkjinj.

løke/løkre	hokj. Vidjelykkje til å halde ei grind (eit led) stengd. Ha ne'att på løkrå, guta!
løkre	v. Kruse seg, lage striper på overflata (om sjøen). Når sjø'n løkra sej, kanj 'anj vente regn.
løpp	hankj. Lopp, liten flokk, dott. Ej såg enj løpp me' saude opponde urå i dag ti'le. Det e nøkre råløppa ti høya endå, so øss må vente me' å ha det innj.
lõtete	adj. Lunefull. Både følk og dyr kanj vere lõtete. I dag va kjærengja illje (utt. ill'je) og merra beit itte mej. (Klage frå ein mann.)
løyen	[løy'n] adj. Morosam; flau, skamfull. Ho va fole løya når øss fekk 'innje te å fortelje historie. 'Anj vart nøke løy'n når 'anj såg ka 'anj ha stelt i stand.
løype	hokj. 1. Fadese, bommert. 2. Stoff ein har i mjølka når ein lagar ost, for å få ostestoffet til å skilje seg frå mysen. No he du gjort ei redige løype.
løype	v. Flekkje, få til å gli, løsne. I mai løype seljå gødt, og då e det ti' fyr å lage fløyte.
løype	v. Ha «løpetid» (om kyr). Pret.: ljop. Ej må te ukse me' ei kyr so løype. Sist 'o ljop va fyr fire vike sia.
løypestreng	hankj. Ståltråd/kabel som heng i fritt spenn (i ei bratt li) mellom eit øvre og eit nedre festepunkt, brukt til å frakte t.d. vedstrongar og høymeiser.
lø(y)pne opp	v. Gå i oppløysing.
løyve	v. Ha att, ha til rest.

- løyving** [løy`veng] hankj. Sei (litt større enn småsei).
I går va øss på sjønå og då fekk øss mykje løyveng.
- låk** adj. Sjuk; vondt.
Fekk du låkt? Ej såg du dreiv (å) hauda.
- långende lei** uttr. Langt av stad. Jf. langande vegen.
Øss hørde ljø'n ta dei långende lei.
- långmylt** adj. Som mjølkar lenge. Sjå og høgmylt.
- långsameleg** adj. (Svært) lang.
Det hende fyr långsamele ti' sia.
- låpradag** hankj. Fridag, kviledag, halv helgedag. Også brukt løpradag.
Av loprada, lappadag (Aasen).
No e det slutt på låpradaganje 'innja Laura, sa ho Gunvor Velle
(Larsgarden på Velle) då ho såg Laura Velle gå til fyrste
skuledagen sin.
- låskjøreld** inkjekj. Låsbart møbel, t.d. skrin, kiste.
Ma'nj minj vilde lage mej et låskjøreld.
- lå(ve)brik** hokj. Brik/Kant på sida av låvegolv, slik at korn og anna
smårusk ikkje skulle falle ned i djupebryten.

Til bokstavval.

- ma** inkjekj. Fiskeyngel.
Ej såg mange ma mylljå fjøresteinå.
- mahljen** adj. Slapp, trøyt, lite opplagd. Jf. masla, matla, v. og maslen, adj. (H.Ross).
Ej e so mahlj'n i krøppa i dag, ej trur ej sete ti ei sykje.
- make frumme** [from`me] v. 1. Gjere til gagn, freiste lukka, vente å gjere ein fangst. 2. Late som ingenting.
Ej maka fromme, men ej visste meir enn ej ga uttrykk før.
- makeskifte** inkjekj. Byting av jordeigedom.
Hanj gjorde et makeskifte me' naboå.
- makeskifte** v. Byte ein jordeigedom.
Hanj makeskifte ditta jordstykkjet me' prestegarda fyr å kome sej nærare sentrum.
- makkebrøt** inkjekj. Opplegg på buksebein.
Øss kallja det makkebrøt fyrdi (furdi) øss brukte å ha makkjinj der når øss fiska.

mannheit	[mannjheit] hokj. Mandigheit, kraft, mot, styrke. Ej måtte bruke mannj'eita fyr å få 'nå frå mej.
mannjast	v. Vekse til, mognast, verte meir mandig. Hanj he mannjast (menst) mykje siste året.
marar	hokj. Merrar (fl.t. av merr) Jf. marafyl, Maradalen o.l. Kur mange mara va der på ustillengjinnje?
marasjå	inkjekj. Utstilling for merrar.
mariane	hankj. Sommarfugl (Jomfru Marias «hane». Også marihøne?)
mar(i)bakkje	hankj. Bratt botnskråning utanfor stranda i sjø/vatn, der det brått vert djupare. Her ser du maribakkjinj tett attme' land.
marimyss	Marimyss (Marimesse) om våren (25. mars) var Maria bodskapsdag; Marimyss om hausten (15. aug./8.sept.) var minne om hennar himmelferd.
markata(d)	n. Husdyrgjødtsel på mark. Det va regn, so det va gødt ver å breie markata(d).
marlakje	hankj. Bladmage i dyr (drøvtyggarar).
marme	v. Mase, gnåle. Hanj kunnje gå og marme om det same heile da'n.
maroder	[maro:'der] adj. Dårleg, utmatta, skral, lemster. Ej he vøre so låk i ryggja, ej he gått maroder i heile vinter.
masstøve	hokj. Matstove, rom eller hus der ein hadde mat. Dei sat burti mas-støvinnje og baka.
maskeri	inkjekj. Strev, vanskeleg arbeid. Det va slikt maskeri å få i gong att traktor'n.

mat	hankj. Matpakke, porsjon mat pakka i serviett. På misjonsbasara på bed'husa fekk øss støtt mata.
mataså	hokj. Litt mat, eit lite måltid. Sjå så. Du må ta dej ei mataså før du gjenge.
matavand	adj. Kresen, som likar bestemte sortar mat. Ofte brukt berre vand. Katt'n va so vande at 'anj åt bære kokt fisk.
matre	v. Få til å passe, gå i orden. Det va nøkso vanskele, men ej fekk no matra det te te slutt. 'Anj Aurdal ga mej nøkre pillara so 'anj kallja ekspillara (eng. pine expellers), og dei ha' denj foronderle egenskapinj, fyrstende du, at ryggverkjinj matrast utatt i rennjeskjite. (Sagt av ein kar i Velledalen.)
maule	v. Ete dei beste delane av maten (berre pålegget), gomme. Du må ete gulrøte og potete me', og ikkje bære maule kjøtkakinnje.
maure	v. Arbeide trutt. Også brukt om å klø, verkje. Ho maura på heile da'n. Det byende å maure i sårar itte ej ha' lagt mej.
mauskebrøt	inkjekj. Mauskebrøt, avsliten maske i fiskegarn. Ej bøtte ga'nja mine, men det va mykje mauskebrøt.
meber(g)s	adv. Midt oppe i ei fjellside, midtbergs. Ej såg dei mebers, dei gjekk over et jyl.
me(d)	[me:] inkjekj. Punkt i landskapet som ein kan dra siktelinjer gjennom, skjeringspunkt mellom to siktelinjer, for t.d. å finne att fiskeplassar på sjøen. Gamlekaranje hadde mange me når dei va på sjønå.

- me(d)fjords** [me:ˈfjårs] adv. Midtfjords, midt på fjorden.
Båt'n e alljereie kominj mefjårs.
- medgarn** inkjekj. Garnet (Nota) mellom kabelen og strengen i eit fiskegarn, garn som ikkje er ferdig montert.
Ej va i bya og fekk mej ti nøke mega'nj so ej ska' skyte sjøl.
- medrag** [me:ˈdrag] inkjekj. 1. Linje som merkjer av fuga mellom stokkane i ein tømmervegg. 2. Reiskap til å drage ei slik linje.
- me-gard** hankj. Mellomgolvet; mellom bryst og buk.
- megge** hokj. Stor, kraftig kvinne, myndig kvinne (nedsetjande).
Det vart nøke te megge ta hinnje.
- mei** hankj. Parallele trelister/jarnskjener som t.d. ein kjelke, slede, spark glir på.
Ej fannj et gødt emne te enj sle'emeie.
- mein** adj. Sikker, viss, god til å treffe.
Ej traff 'ånå so meint atta-i øyr'ne.
- meinbeks(l)e** inkjekj. Hindring.
Dinnja stein' he leie der som et meinbekse allje dage.
- meinhalde** v. Halde fast, tvihalde på noko.
Ej meinheldt på 'nå te hjelpa kom.
- meinljøs** inkjekj. Sjenerande motlys.
Dinnja lykta va bære et meinljøs når øss sku' gå ne' trøppa.
- meinstire** v. Stire kvasst og vedhaldande mot same punkt.
Ho sto' og meistirde på mej ei långe stond.

memørgo(n)s	adv. Midtmorgons. Brukt som namn på måltid på føremiddagen. Du må kome og ete memørgos.
meir sama	uttr. Brukt etter nekting: ikkje meir sama. Ikkje så mykje, ikkje meir enn. Ditta e 'kje meir sama enn at du fær det me' dej i ei vende.
meis	hokj. 1. Grovt nett av tau eller vidje til å pakke høy i. 2. Bereramme til ryggsekk. Øss la høykjembinnje på laukvista og laga meis.
meisk	hankj. Blanding, røre, ikkje ferdiggjæra øl.
meiske	v. Sile vørteret (ved ølbrygging).
meisk-rå	hokj. Lang stav (ca.1,5m) som ein rører i meisken med ved ølbrygging. Jf. Råna, råsegl o.a. Du lyt bruke meisk-råna og rote rundt ska' du få enj go' vørter.
meke	v. Gjere fint og nøyaktig arbeid, lirke i hop. Ej fekk no meka det i hop te slutt.
mekedag	hankj. Midtvekedag (onsdag).
mekregeit	hokj. Enkeltekkasin (fugl).
mèl	[mè:l] hankj. Jordgolv i saue-/geitefjøs. Sjå myl. Melen va fullje ta saudeparla og gammalt høy.
melder	hankj. [mel'der] Korn som skal malast. Pass på so det ikkje kjeme rusk neri melder'n.
melting	hankj. Halvmelta mat frå fisk; brukt til agn. Øss brukte å ta melteng utu magjå på fiskja og surre det te me' trå og krøkje det på ångel'n.

- mennjanje** hankj. Morgonane (fl.t. av morgon).
Ej lika best å legge mej ti'le om kveldanje og so kure vel om mennjanje.
- mige** [mi:`ge] v. Late vatnet.
Hanj sto' utfyr nøvinnje og meig.
- mikkjelsmyss** Mikaelmesse; 29. september.
- mimaur** hankj. Maur (pisse-mimaur). Pisse-mimaur er dømme på «smør på flesk», mimaur er ei samandraging av migemaur.
Pass dej, det e bære so det kry ta pisse-mimaur!
- mine** v. Bore stein, skyte stein, minere.
Øss va innjpå nybrøta og mina stein.
- minemakar** hankj. Person som er bort i mange ting, «tusenkunstnar».
Det e' kje enj teng hanj ikkje fær te, hanj e rett enj minemakar.
- minnjete** inkjekj. Midnatt (av midnette).
Det e sengetid, kløkkå e over minnjete (minnjite).
- mistryggje** v. Mistru, vere sjalu.
Ho mistrygd(e) 'åná.
- mit** [mi:t] hankj. 1. Midd, «mygg». 2. Dynamittstav, dunamittgubbe.
Det e kome mit i 'evremjøla minå. Ej tenkj' øss legge næri enj mit te.
- mjolkemann** hankj. Person (pliktmann) som hjelpete til med mjølketransport til meieriet. Han reiste att og fram til byen, og mange på bygdene nytta han til å utrette (handle) noko for seg.

mjelkerengje hokj. Lågt trekar til å setje opp mjølk i. Også brukt om det som var oppi skåla. Jf. åfallrengje.

mjellsnøv hankj. Laus og turr snø.

mjukekjakje hankj. Klem.
Kom lat ej få enj mjukekjakje me' dej.

mjølodyft hokj. Mjølrest, fint støv Jf. duft, hokj. (Aasen).
Der finst ikkje mjølodyfta atte i tynn'je.

mjølhit hokj. Ryggsekk av skinn til å bere mjølet frå kverna i.
Sjå hit.
Hanj bar ei nye, store mjølhit ta geitaskinnj.

moa adj. Lysten på, som har hug til.
Hanj va 'kje moa på å reise heilt te Amerika.

moe v. Halde varm, varme. Jf. ylmoe: lummert.
Ej va ne' på båt'n og moa motor'n.

mofallen adj. Mismodig.
Hanj såg bleik og mofallj'n ut då hanj kom innj jønå døra.

mond inkjekj. Bestemt tid på døgeret, t.d. når fisken bit. Sjå oppstadmond.
Nei, øss lyt bære ro heimatt, det e 'kje mond, og heller (helder) prøve att på brestengja. Nei livet, sa ho Vartdals-kjærengja, det e bære som et sætremond (dvs. det går like fort som den lukkelege sætretida).

monsleg adj. Monadsleg, rikeleg, romsleg.
Hanj e so monsle, hanj kjøpe støtt rikele.

mon-ti-barn inkjekj. Barn det er mon i, godbarn.
Øss fekk et montiba'nj so aldri skrike.

- moras(s)** inkjekj. Myrlendt terreng, vanskeleg framkomeleg terreng.
- mo(r)bror** hankj. Bror til mor, onkel på morssida..
'Anj Ole-mobror for te sjøs.
- mo(r)brorkone** [mobrorkåne] hokj. Kone til morbror.
- moster** [mos'te] hokj. Sister til mor, morsyster.
- mostermann** [mostemannj] hankj. Mann til moster.
- mue** hokj. Dunge/Stor såte av høy.
Før brukte øss bestandigt å rake høyet i mue når øss sku' køyre det innj.
- mugge** v. Syne seg i vasskorpa (om småfisk).
Det va nøke so sto' og mugga i vassørpinnje.
- mullje** v. Mumle, snakke utydeleg.
Hanj mullja so det va orå' å høyre ka hanj sa.
- munnharpestøkk** hankj. Øskje til å legge munnharpa i. På Fet er der eit jordstykke som vert kalla «Munnharpestøkkjinj».
- munnmø** [munnjmø] inkjekj. Tomt prat. Jf. mo, inkjekj. (Nynorsk-ordboka) og mod, inkjekj. (Aasen).
- munntøl** [munnjtøl] inkjekj. Opphald, ro; brukt helst etter nekting.
Ho ga 'kje munnjtøl heile da'n.
- munse** [mon`se] v. Smådrikke, nippe til, snuse på.
Hanj va 'kje nøkenj stordrikkar, men hanj monsa no på det.
- musagjeldar** hankj. Liten (sløv) kniv.

musk	inkjekj. Kav, styr, bal. Det verte vel et musk når dei ska' gjere upp sej i mylljå.
muskedundre	hokj. Tung, grov børsse av eldre type. Hanj gjekk på jakt me' dissa gamle muskedonderne deira.
mute	v. Misse fjør, ha «stylkjesotta». Hønsa muta so fælt.
my	inkjekj. Mygg. Det e 'kje større enn et my.
mygle	hokj. Myggel. Her brukt i overført tyding om rikdom. Jøu, der e nøke gammalje mygle der i garda.
myker	inkjekj. Fast husdyrgjødtsel. Mykra vart kasta ut jønå dongedøra og låg i en hau' attme' fjøsveggja.
mykje	hokj. Omgang juling, ris (gjere mjuk). I gamle dage va det brukvis'n å gi onganje ei mykje når dei va olydige.
mykje godt so	uttr. «Ikkje betre å vente». Det e mykje gødt so at det vart folk ta dissa kara!
mykjen	adj. Dyktig, gild, klok. Tausa e mykja.
myklast	v. Verte rørt, kome på gråten. Då ska' ej sei dej hanj myklast, endå so harde hanj va.
myl(d)	hankj. Mold som vart køyrd inn i sauefjosen om hausten og som sauene gjødsla gjennom vinteren. Vart så brukt til åkergjødtsel om våren. Sjå mel.
mylde	v. Molde, t.d. spreie mold på snøen om våren slik at han brånar fortare.

myle	[my:ˈle] v. 1. Smile skjelsk, drage på smilebandet. 2. Slipe slik at egga vert rund på sidene (dårleg kvessing). ‘Anj mylte so smått fyr sej sjøl.
myske	hokj. Stor mengd, masse. Fyr ei snøvmyske, no he det lava ne’ i fleire dage!
mynje	hokj. Lite symptom, merke, varsel, spor av ein sjukdom. Hanj va låke før brøsta og heite i hauda, so det kunnje vere ei mynje ta longebetendelse.
myrbær	hokj. Molte. Øss kallja det aldre fyr mølte, det heitte myrbær i minj ba’njdom.
myrkje	v. Gjere det mørkt, stå i vegen for lyset.
myse	[my:ˈse] hokj. Det som er att av mjølka når ostestoffet er sila frå. ‘Anj Lars tok me’ sej ei spannj me’ myse på slåttetei’n.
mysebrøm/myseprim	hankj. Prim kokt av kjernemjøl med mjøl til ein tjukk velling. Mysebrøm kokte øss ta saup og mjøl, og brukte det te sul på flatbrød.
myte	v. Lure seg til.
mæl	hankj. Sandbakke. Sjå og møl.
mæle fyre	v. Ymte frampå. Ej måtte te å mæle fyre me’ ‘nå om ‘anj vilde gå go’ fyr mej i bankja (banken).
mæt	adj. Dugande, vørd. Hanj va ‘kje mætare kar’n.

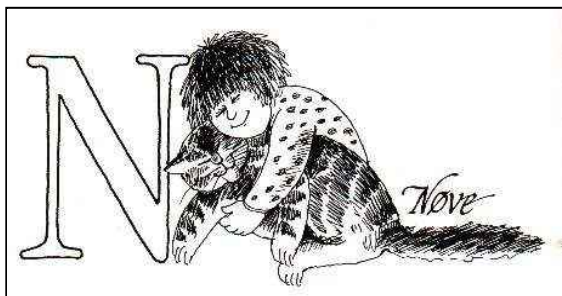
mø	v. Utmatte, kna (for å få grisen til å blø betre). Øss mødde gris'n før øss slakta 'nå.
mød	inkjekj. Mod, små smular, mask etter brødmatt, høyrusk. Her e fullt ta mød ne'onde borda.
møkk	inkjekj. Væske brukt ved matlaging. (Kakemøkk, grautmøkk.)
møl	hokj./hankj. Fjøre av sand eller småstein. Jf. mol, hokj. (Aasen). Ne' me' naustå va enj fine møl so øss brukte å tyrke fisk på.
møldukse	hankj. Moldukse, larve av sommarfugl som ofte gneg av røtene til kålhovud.
møle	[mø:'le] hankj. Mole, bit, stykkje, del av noko. Det e enj møle att før du kjeme fram.
møle	hokj. Sinnsstemning, lune. Nei, dinnja da'n va 'kje ho på møle, ho ha'kje søve natta.
mølebrøt	inkjekj. Molebrot, småbitar, t.d. haug med glasbitar. Ej sleppte ne' dinnja finekøppinj og det vart bære mølebrøt ta 'nå.
møneføk	inkjekj. Når vinden får mjellsnøen til å fyke av mønet. Brukt i overført tyding om å ha hastverk. Alt sku' skje i et møneføk og då vart resultatet deritte.
mønekamb	hankj. Kammen (beslag) som dekkjer mønet på eit hus. Størminj reiv mønekambinj ta uthusa.
mørk	hokj. Mark (250 g). Viss du gjenge på buda, må du kjøpe ei mørk kaffi.
mørgannje	hankj. Tarmar til å ha mørmat i.

mørgo(n)	hankj. Morgon. Ej sto ti'le upp i dagmørgå (i dag tidleg). Ej ska' ti'le upp i mørgå, me' (i morgon tidleg). Enj mørgå førsøv ej mej. He du arbeid åt mej te mørgås (i morgon)?
møsefar	inkjekj. Spor i laftestokkane; for å tette med mose. Når øss lafta, måtte øss lage møsefar i plånkanje.
møttemjøl	inkjekj. Mottemjøl, «mjøl» frå insekt som gneg på treverk. Det kjeme møttemjøl utu føtå på dissa stola.
møykje	v. Gjere mjukare. Sjå mykje. Skomakar'n møykte upp styvlanje me' ei smyrneng ta lyse og tjøre.
målyskje	hokj. Målføre, dialekt. Eig. mållyske, der siste leddet har med lyd å gjere. Ej haure på målyskjinnje hass at hanj va romsdaleng. (Sagt av Johan Grebstad d.e., Gammelgarden).
mång	inkjekj. Ingrediensar, råstoff, vyrke. Det e gødt mång i løfsedei'ne/løfsedei'a) so det verte lett å bake ut.
månke	v. Klippe (hesten). I dag må du månke merra.
måt	inkjekj. Grad, mål. Det e uppi måtet: over alle mål, det ber av. Det e to (tvau) måt me' di: enten fy'r mykje elle(r) fy'r lite.
måte	hankj. I uttr. måte på: Passande grad, måtehald. Hanj for so stugt åt at øss tikte det fekk no vere måte på. I uttr. på sinå måte: ei sak for seg (helst neg.). At 'anj selde so bille' so 'anj gjorde, det e no på sinå måte.

måte

v. Passe til.

Det va nøkso vanskele, men øss fekk no måta det te te slutt.

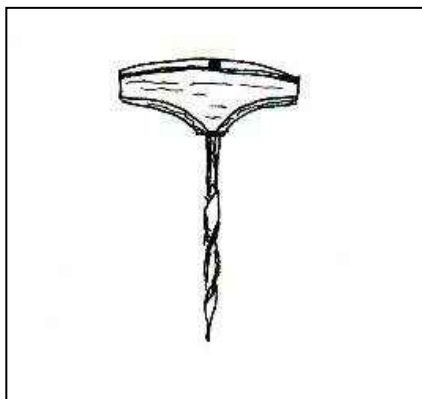

Til bokstavval.

- nabb** 1. Liten bergknaus, framspring (nakk, nase, naus, nut, nyfse, nyk). 2. Liten påle/stokk, knagg. Sjå nøbb.
Når øss tjøra hest'n, batt øss hånå ti enj nabb.
- nabbestein** hankj. Skarp stein som stikk opp av jorda. Sjå nøbbestein.
Ej høggljå'n i enj nabbestein og tynte 'ånå.
- nabeitt** adj. Grådig, ivrig.
Saud'ne sto' utfyr garda og va so nabeitte itte å kome innj.
- naglebit** inkjekj. Verk i fingrar/tær p.g.a. frost.
No må du ha på dej vøtta, elljes(t) fær du naglebit.
- nakkekjølve** inkjekj. Halsmusklar/Nakkemusklar på dyr.
Ej drog te 'nå over nakkekjølvet.
- namne** hankj. Person som har same namn.
Hanj e namn'n minj.
- nanne** v. Vinke (farvel). No må du nanne, sa dei te småbønnjå når einkvan for ta garda. Ski'ne hass Kåre va so mjuke at dei nanna me' krulljå når 'anj to(k) ne'slagjet.

narv	hankj. Side av leret der overhuda og hårlaget er fjerna. Det va narvhud på ditta møblemengja.
nase	v. Snuse, vere nysgjerrig. Ho va so nyfikja at ho nasa burti alt.
nasebøbbe	hankj. Størkna snør. Også brukt nasebøkkje. Det va fole å sjå på når småonganje åt nasebøbba. Æta, sa øss då te dei.
nasefiskje	inkjekj. Fiske som byrjar godt, men snart sluttar. Ej fekk enj sværeng fysste kastet, men sia va det støpp. Det kallja ej nasefiskje.
nasevis	adj. Nysgjerrig. Hanj e so nasevise, hanj fæ(r) vel snart greie på det.
nask	adj. Lettlærd, lur, kvikk, snerten. Hanj e naske te å finnje løysenga på det meste.
nataskog	hankj. Skog der ein finn hasselneter, skog med «hahljerunnja». Uti Dravlausstran'ne e der enj go' nataskog.
naten	[na:ˈtɛn] adj. Rask, flink, energisk. Hanj va so nat'n te å få te slike teng.
nattrøye	hokj. Ulltrøye, genser; opphavleg brukt som varmeplagg om natta, seinare til utebruk og. Ska' du ut? Då må du ha på dej nattrøye, d'e so kaldt ute.
natt(e)set	inkjekj. Fiskereiskap som står ute natta over. Ej ha' ute natteset, men vart knapt kokefør.

- naudlik** [nau`lik] adj. Heilt lik.
Dei va so nau'like at ej kun' 'kje skilje dei.
- naudbe** [nau`be] v. Be inderleg om noko, nidbe.
- naudstire** [nau`stire] v. Glo på noko, stire lenge på noko, nidstire.
- nauta** adv. Svært, overlag.
Tøskjij va nauta store, men ej mysst' 'ånå før ej fekk 'ånå upp i båt'n.
- naufengen** adj. Grov, klosset.
Det va altso so naufengje kur 'anj for å, dinnja fyr'n.

- navar** hankj. Handreiskap til å bore hol med, særleg i tre.
- nave** v. Hogge greiner.
Øss nava nøkre bjørkje (bjerkje) te laukjørv åt saudå.
- ne(d)a(n)i** adv. Nedanfor.
No gjenge dyra ne'a'i gard'å.
- nedate** [ne`ate] adv. Nedantil, nedanfrå. (Mots. ovate: ovanfrå).
Dei kom ne'ate og for oppover

- .nedfalltrast** [nefalljtrast] hankj. Trast som byggjer reiret tett over bakken.
Øss trudde øss fekk ne'falljsykje viss øss åt egg ta ne'falljtrast.
- nei i hans munn** uttr. Det å nekte/seie nei.
Det va 'kje nei i 'ass munnj når nøkenj ba 'nå om ei teneste.
- neip** hokj./inkjekj. Ein slags høygaffel, staur med klyft i enden.
Øss brukte neip når øss sku' ståle turrhøyet.
- neise** v. Terge, gjere narr av, spotte.
Ditta e dinj feil, du ska' 'kje neise mej fyr det.
- nem** [næ:m] adj. Lærevilleg, flink, rask.
Ho va so næme te allje teng.
- neven for tennene** Uttrykk brukt om totalt mørker (etter nekting).
Det va so kølbikende myr(k)t at ej såg 'kje nøvinj fyr tennjå.
- nibbestein** hankj. Skarp stein som stikk opp av jorda. Sjå nabbestein.
- nie nekta** Uttrykk brukt om å seie absolutt/tvert nei. Også brukt: tie nekta.
Det va nie nekta når ej spurd' 'ånå om hanj ha' vøre me' på fanteprett'ne.
- nike** v. Gnike.
Målengja va go' å nike utover.
- nipper** adj. Utsett for å falle, gleppe e.l.
Dinnje stein' ligge so nippert te, 'anj kanj snart dette.
- nidstire** v. [ni:stire] Stire vedhaldande på noko. Sjå naudstire.
Hanj ga sej te å ni'stire på nøke næri elvinnje.

nister	inkjekj. Lett dis (i finever). Det va bære i finevera det va nister, og då hildrast det uppe so øss såg båtanje høgt upp i lykt'ne. Det e sånt nister i dag, ej trur det kjeme regn.
nit	inkjekj. Sting, kink, slit. Ej ga mej et nit i ryggja når øss sette fram båt'n.
nitje	subst. Feittlaget rundt innvollane på (slakte)dyr.
noko sama	[nøke sama] uttr. Svært, storvegs, overlag, uvanleg. Det e nøke sama te finever det he vøre i haust.
non(s)	inkjekj. Måltid om ettermiddagen. Ho kom heimatt te nons. Lat øss gå og få øss nonsmat.
nufs/nyfs	hokj. Framspring i fjell, ufs. Ej va på rjupejakt og då gjekk ej mej frampå ei nyfs.
nufse	v. Skubbe borti, støyte saman (både kroppsleg og verbalt). Dei va so stridige beggje to at dei heldt på å nufse i hop.
nure	v. Ligge uroleg, skubbe (gnure). Hanj va so låke at hanj låg bære og nura sej.
nygge	v. Skrubbe, gnage borti. Sko'n e trånge, hanj nygge på si'å ta hæla.
nygle	hokj. 1. Tapp for lensehol i båt. 2. Laus, liten horntapp på kalv eller verlam.
nyre	inkjekj./hokj. Testikkel. (Dei eigentlege nyra vart oftast kalla ryggjanyre). Sjå stein.
nysn	inkjekj. Vink, teikn. Ej fekk som et nysn om at dei sku' kome.

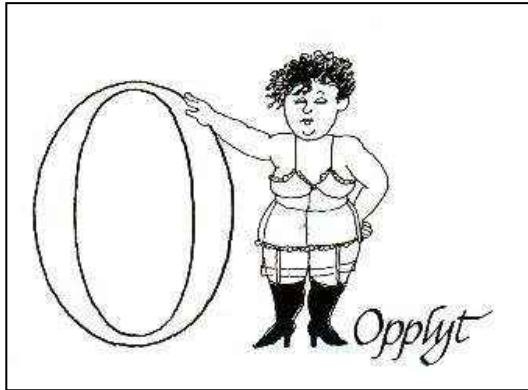
nyte	v. Behalde, ha i fred. Øss fekk mange låmb i år, bære øss no fær nyte dei.
nyve	hokj. Mine, grimase.
nækje	[næ`kje] v. Gjere naken, kle av. Også brukt i overført tyding om å avsløre/avdekke. Øss kom te å nækje hånå grundigt me' teng hanj ha' gjort i dinnja (dissa) sakjinnje.
nærmone	hankj. Nærleik. Du må vere i nærmonå på vona ej trenge dej.
nø	v. Klinke, hamre, banke ut ein avklipt spikar/saum. Øss ha' so store spikara at øss måtte nø dei.
nøbb/nøbbe	hankj./hokj. Sjå nabb.
nøbbestein	hankj. Sjå nabbestein.
nød	hokj. Trong. Å, ej e no ikkje nøke fyr nø'ne , sa dei øftå når nøkenj bau' dei mat.
nøgd	hokj. Rikeleg mengd, tilstrekkeleg av noko. Dei he nøgda ta penga, ditta følkjet.
nøgg	hankj. Gnagsår. Ej fekk nøgg ta dissa nye sko'nå.
nøglå	hankj. Neglane (dat. fl.t. av nagl). Ej 'a 'kje vild'a vøre mylljå me' nøglå, sa 'anj Petter Syvrin, 'anj sto' og såg på enj stein so for ne'over Fremsteføss'n.
nøkre	v. Naukre, anstrenge seg (meir enn ein har godt av).

nøsånøglå	Av uttr. nøså i nøglå (dat.fl.t av nase og nagl): (med) nasa i neglane, som tyder fortvila, forvirra. Ho for bære rundt og språng nøsånøglå.
nøv	hokj. Nov, utvendig hjørne på hus. Ej må enj tur attom nøva.
nøve	v. 1. Stelle, ta på, bruke nevane. 2. Setje nov ved lafting, nove. Onganje nøva so ti dissa katta. I Romsdala nøva dei på enj annja måte enn øss gjer.
nøyten	[nøy`tn] adj. Trottig, flink til å nyttiggjere seg noko. Hanj va so nøyt'n på kvar stonda.
nåbleik	adj. Likbleik, drivkvit.
nåljøs	inkjekj. Blåvore lys som i folketrua varslar ulykke og død. Eig. ei elektrisk utladning i t.d. mastetoppar som synte seg som ein blå loge.
nålstråd	hankj. Tråd som er ei alen lang (høveleg lengde til å trå på nåla).
nåme nær	uttr. Ikkje på langt nær (brukt helst etter nekting). Dinnje hjort'n e 'kje nåme nær so store so den fyste.
nårehlje	hokj. Nårisla, helveteseld (smertefull sjukdom med utslett). Ej he haft nårehljå i heile vinter, so ej he vøre heilt nedfýre (trykk på siste leddet).
nåsleg	adj. Liten, enkel, fattigsleg. Ej vannj mej en ondekjole på basara i går kveld, men nøke so nåsle he 'kje ej sett!
nåtle	v. Sy saman overler på sko.

nåtling

[nåtleng] hankj. Overler på sko.

Ej va innj åt 'ånå Dale (skomakar på Aure) og fekk 'ånå te å stike mej nåtlenga te sko.

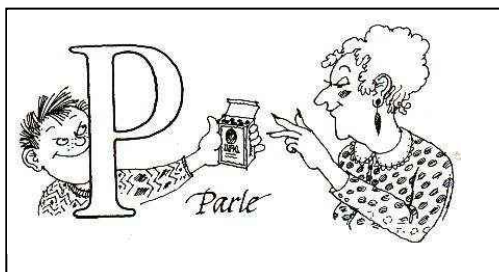

Til bokstavval.

- om** [o:m] hankj. Fjern dur, sus.
Ej synst ej haure ominj ta føssa heilt hit.
- ombot** hokj. Betring, forandring.
Det vart no ei ombot der i garda sia ho Jensina kom te gards.
- omfarast** v. Fare forbi einannan.
Dei ha' omfirest uppe i skogja.
- omrøme seg** v. Ordne seg, kome i orden.
Ej ska' no tekkje uppatt takjet når ej fær omrøme mej.
- omsvev** inkjekj. 1.Omsviv, det å flakke omkring. 2.Utanomsnakk.
Det e nøke te omsvev ej må greie upp i.
- omtrint** adv. Omtrent. (Brukt av eldre folk fram til ca.1940).
- omvehlje** hokj. Omvelsle, forandring. (Av vele,vøle: rette på).
Omvehlje e det det e, sa kjærengja, ho høgde tafsanje ta stakkja sinå julafta.

ongel	[ån`gel] hankj. Fiskekrok. Veit du fyrskjell'n på enj pjakkeängel og enj kræängel?
oppatthavande	[uppatthavande] adj. Som kan seiast opp att/forteljast opp att. 'Anj sa so mykje stugt at det e 'kje uppatthavande.
oppebære	[uppebære] hokj. Hardebre, skare som toler at folk går på han.
oppesete	[uppesite] hokj. Det å sitje oppe om kvelden. Ongdomin' ha' oppesete laurdagskveldanje.
oppi inkje	[uppi inkje] uttr. I uttr. det gjorde oppi inkje: vart ikkje noko av.
oppljøs	[uppljøs] adj. Oppløst, opphaldsver. Det va bære enj oppløse dag dinnja vikå.
opplyt	[upplyt] hankj. Hoftestykke, buling med knappar; til å feste strømpestropper i (for barn og kvinner).
oppskøke	[uppskøke] hokj. «Seremonien» med å ause nybrygga øl over i tynner og kar. Ofte samlast naboane for å smake på brygget.
oppstadmond	[upstadmond] inkjekj. Tid for å stå opp om morgonen.
oppstadtugge	[upstadtugge] hokj. Liten matbit etter du har stått opp, t.d. etter middagskvilda.
opp u	[upp u] uttr. Opp av, opp frå.
ordgytar	[orjy`tar] hankj. Person som brukar mange ord/som snakkar mykje. I disse valti'ne høyre øss månge ordgytara.

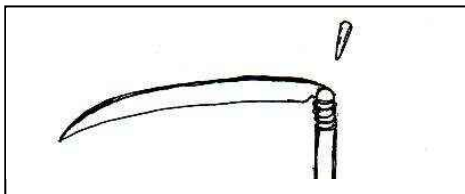
ordram	adj. Munnrapp, slagferdig. Hanj va ordrame og kom allti's med go' (go'e) kommentara.
orionast	v. Få det vanskeleg, vansmekte. Det va snøytt so ej vilde orionast (orjonast).
ovabur	[åvabur] hankj. Nedbør. Øss fær ovabur i kveld, det ser ej på skyå.

Til bokstavval.

- pale** hankj. Småsei.
- paling** [pa:ˈleng] hokj. Firsprang.
Bjø'nj la på paleng (te palengs) upp jønå lia.
- parle** hankj. Klump, kule. Saudeparle: ekskrement av sau.
Når øss va onga, putta øss saudeparla opp i tomme IFA-
øskje og lurde folk me' det.
- pas** inkjekj. Kratt, tett buskas.
Itte øss slutta å ha krytel upp i markjinnje, he det vøkse atte me'
pas allje stess.
- paul** hankj. Sprut, det å velle fram/strøyme ut.
Det stende paul'n utu kjyå (kyrne) når ej fora dei me' slikt
fæskje (ferskt) gras.
- paule** v. Strøyme fram, sprute.
Øss byende å grave, og der kom vatnet paulande fram

- peis** hankj. Kjønnsllem av okse. Også brukt om det å verte jaga i full fart.
Ej va oppom gard'n itte saudå, og då fekk dei peis nedatte onda bakkå.
- peise på** v. Jage, skyssje av garde, få noko fort unna.
Du lyt gjere frå dej ditta te middags, so du lyt peise på.
- peive** v. Vifte, svinge noko i lufta (på ein uvøren måte).
Du må 'kje fare og peive innji huså me' dissa långe fjøl'ne.
- pente** v. Strekke, stramme.
- peparmøy** [piparmøy] hokj. Ugift jente over 30 år.
- perneling** [perneleng] hokj. Paneling.
Ditta rommet e klætt me' perneleng.
- perse** v. Presse (klede).
På Brunstad va det enj kar so heitte Persar-Johan.
- pikk** hankj. Uvilje, nag, hat.
Hanj he jamt hatt enj pikk te dei i grannjegarda.
- pikke** v. Pirke borti, støyte lett borti.
Ej måtte te å pikke burt i 'nå, fyr 'anj heldt på å dubbe av.
- pikkedubbel** hankj. Merke (flot) for vegn i sjøen. P. var laga av ein 70-80 cm lang planke, litt avrunda på undersida, og med ein kunstnarisk utforma stav som peika til vers. P. kunne også ha eit merke som synte kva for ende (nord/sør) det var av lina/garnsetninga.
- pikke på** v. Banke på.
Hanj pikka på døra og gjekk innj.

pikse	hankj. Plugg, kile. Brukt m.a. til å blegge fast ljàen til orvet med. Ej måtte leite mej ti enj pikse te ljà(s)ørva minå.
pilemente	inkjekj. Bråk, ugreie, snaring med ord.
pinnliten	[pinnjlit'n] adj. Svært liten. Sjå pirliten. Ej fekk bære enj pinnjlit'n sei på heile tura.
pipre	[pi:`pre] v. Skjelve. Ej vart so redde at ej byende å pipre.
piren	adj. 1. Svak, veik, udugeleg. 2. Oppøst, oppkava. Ho va 'kje pira so greidde ditta heilt på ei(g)a hand. Hanj va snøtt pir'n, so hanj va 'kje te å halde att.
pirliten	adj. Svært liten (endå mindre enn pinnliten). Sjå pinnliten. Det va so pirlite at øss fekk 'kje lag på det.
pistrelæte	hokj. Pip, klynk, pipelyd. Du må spele skikkele og ikkje bære lage slike pistrelæte.
pjakk	hankj. Laks under 3 kg. Aur(e)elva he bestandigt vøre ei go' pjakk(e)elv.
pjalt	hankj. Klesfille, klesbylt. Nei, no fæ' ej vel te å samle i(h)ope pjalt(r)anje mine.

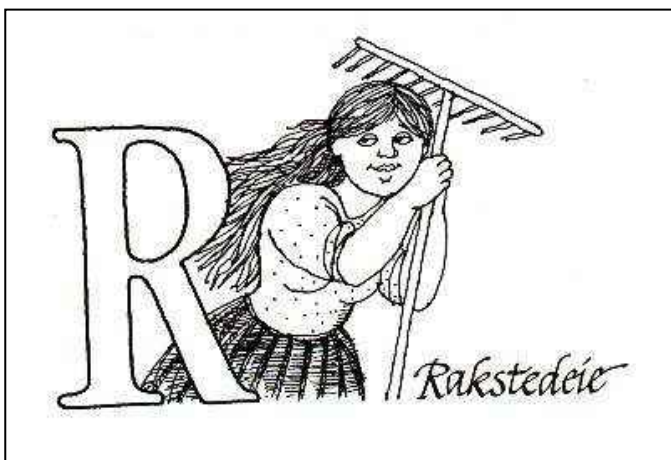
pjaske med	v. 1. Halde på med småarbeid. 2. Gå/Kome seg av garde. Ka du pjaska me' i dag då, Nils? 'Anj pjaska sej heim att det for'aste 'anj kunnje
pjaskjen	[pjaskjinj] adj. Uvel, slapp. Ej følte mej pjaskjinj og gjekk og la mej.
pjek(k)ert	hankj. Tjukk, halvsid jakke (ytterklede); brukt m.a. av norskamerikanarar fram til ca. 1940. Opphavleg pea jacket (eng.), ei sjømannsjakke av grovt ullty.
pjåk	hankj. Stokk, kjepp, speiss (til å jage med).
plassemann	hankj. Person som driv eit småbruk. Sjå plassing. Hanj he 'kje so mykje hanj sku' ha sagt so plassemannj.
plassing	hankj. [plas`seng] Plassemann, person som ikkje har jordbruk som einaste leveveg. Garden er ofte liten og utskild frå eit hovudbruk. Sjå plassemann. Det va særle plassenganje so to(k) sej vegarbei' denj ti'a.
plentre	hokj. Planter (fl.t. av plante).
plitt	adv. Plett, ganske, plent. I uttr. (mo) plitt åleine: heilt åleine. Ej gjenge her mo plitt åleine og ser 'kje følk fyr heile da'n.
plitt	hankj. Lita tilje; den fremste og bakarste i båten. Der he kjime vekk enj plitt fyr mej, so ej lyte te å lage enj ny.
plitte seg	v. Kome seg fri, berge seg. Ho kan 'kje plitte sej fyr 'ånå, hanj gjenge her støtt.
plogdrette	inkjekj. Lausskjeker brukt ved pløging.

- pløgg** inkjekj. Fl.t. av plagg.
Døkke må ha på døkke hau'pløgg, fesje, d'e sånne skjellje ute.
- pløse** hankj. Skinnlapp under snøringa på sko. Det var svært å få sko med tettepløsar (høge skor med pløsar tette heilt opp).
Du må drage upp pløs'n før du knyte sko'ne.
- pløsen** adj. Fyldig, truten, opphovna.
Ej verkje so ti feng'ra mine, og ej tikje (tykkjer) hanj e lite(n) grand pløs'n me'.
- pontelér** inkjekj. Tjukt, slitesterkt ler (ikkje til finare bruk). Også brukt pontlér.
- posne** v. Svelle, ese.
Kalvinj ha' posna upp då øss fannj 'ånå.
- potetsnuhljen** hankj. Nemning brukt om dei som vart sist ferdige med å ta opp potetene. Eig. er potetsnuhlj namnet på den «rare» poteta som folk fekk som eit teikn på at dei vart sist med potetopptakinga.
- prestehanda** hokj. Brukt i uttr. å få prestehanda på seg: verte konfirmert.
He 'kje du fått prestehanda på dej, fæ 'kje du gå på dans.
- prette** hokj. Fantestykke.
Det va artig å gjere dei ei prette.
- prettemakar** hankj. Ein som likar å gjere pretter.
- prik(k)evere seg** v. Klare seg, ta vare på, ordne. Opphavleg frå latin præcavere: passe seg for, ordne seg på førehand.
Jf. prekevere seg (Aasen).
Ej visste nest'n ikkje å prikkevere mej. Øss måtte salte fiskjinj so pass øss fekk prikkever 'ånå.

prime	v. Tøyse. Nei, no prima du!
primen	[pri:ˈminj] adj. Tøysete, galen, på styr. E du priminj, du he no vel ikkje tenkt å hømpe over elva her?
prins	hokj. Skreppe, ransel. Ho ha' ei prins på ryggja me' nøke pjaskeri neri.
prysel	hankj. Låsmekanisme; ser ut som ein skru med vengjer over ein krok, slik at kroken ikkje kan takast ut.
prånge	v. Prange, skrape saman pengar, handle med småting Ej fær no rundt og prånga me' disse løddå igjen. Dinnje gongjinj e det Helselagjet.
pukke	v. Knurre, mukke, skjenne. Alt e i ord'n, du he 'kje nøke å pukke på.
puple	v. 1. Prate tull, sladre. 2. Boble, sprudle. Ho for rundt og pupla om alt ho visste. Graut'n pupla i pann'nje.
puppel	inkjekj. Tullprat, sladder. (Brukt sterkt nedsetjande.) Nei, no fær du me' puppel, Ole.
pusentur	hankj. Tilstand, positur. Ej e 'kje heilt i pusentur i dag (ikkje heilt frisk).
puste på	v. Halde opp med eit arbeid, kvile seg. Dei pusta no på me' by'n brannj, me'.
putende	adv. Brukt i uttr. putande still: heilt still. Ej sat putende stillje heile ti'a.
put(t)	adj. Furten, småsur, fornærmaMa'nj vart put'n når ingjen hjelpe 'nå me' høybergingja

pyngje	v. Bøte, sy, stoppe strømper (på ein snarfaren måte). Ho pyngja so lengje at øss såg 'kje atte fysste fargjinj.
pysje	v. Kviskre, tiske. Dei byende å pysje fyr sej sjøle burt i ei krå.
pytte	v. Ordne fint til. Det va et bisn kur ho pytta te allje teng.
pæl	hankj. Rommål. Frå da./tysk pegel: merke i eit kar for flytande varer, ¼ kanne.
pøke	hokj. Koppar (sjukdom). Lydomkasting frå koppar til pøke. Jf. banninga pokker: måtte koppane ta deg. Her ser du æra itte pøkinnje.
pøse	hankj. Veslevaksen/skitviktig person. Ditta va nøke te pøse so kom og bysta sej.
pøt	hankj. Pirkete person, som heftar seg opp i detaljar.
pøt	inkjekj. Småstilt arbeid, pøtarbeid. Sjå pøteri.
pøte	v. Røyve borti, pirke, stikke etter noko med ei stang. Hanj sømna på bed'(h)usa i går kveld, og ej måtte pøte burti 'nå.
pøteri	inkjekj. Pirkearbeid, arbeid som krev at du er nøyaktig. Sjå pøt. Det e mykje pøteri me' å sy enj buna(d).
pøyk	hankj. Gutpøyk, gutunge. Same ordet som pjåk (kjepp) og pjakk (liten laks).
pøyte	[pøy`te/pây`te] hokj. Søyledam. Gut'n datt beint neri ei pøyte og bløyte sej ut.

- påkastelse** inkjekj. Overrasking, uventa hending. Jf. påkast, inkjekj. (Aasen).
Det va reint et påkastelse kur størminj ha' fire åt.
- pånkje** [pån`kje] hankj./hokj. Klesbylt. (Sideform til pakke.)
Ho ha' bære med sej enj pånkje me' klæ når ho kom og sku' tene øss.
- påsett** adj. Som skal avlast fram (om dyr).
Dinnja kar'n drive stort, hanj he åtte påsette uksekalva.
- på sinå måte** uttr. Lite å bry seg om, annleis på ein negativ måte.
Nei, ditta e no på sinå måte.
- påtre** v. Lækje ved å seie fram trylleformular, lækje med urter o.l.
- påtrekjerring** hokj. Trollkjerring, kvinne som kan lækje sjuke ved å seie fram trylleformular. Jf. putrekjerring (Aasen).

- radbeite** [ra:ˈbeite] hokj. Kraftig irttesetting, skjenn.
Ej va so misfyrnøgde me' 'nå at ej ga 'nå ei ra'beite.
- raftall** [raftallj] hankj. 1. Øvste stokken/bjelken på langveggen i eit hus; til å feste sperrene i. 2. Bindestokk i tverrveggen.
- rakedans** hankj. Sjølvstyr, vanstyr, uorden, flakking.
Hanj ha 'kje gjort grundigt arbeid, alt va på enj rakedans.
Også brukt rakedeis, rakedis.
- rakekniv** hankj. Skarp kniv til å rake skjegg med.
- rakstedeie** hokj. Kvinne/Tenestejente som hjelper til (med rakearbeid) i slåttonna. Jf. setredeie, bakstedeie, budeie.
- ram** adj. 1. Flink, dugande. 2. Beisk, bitter, stram på smak. Jfr. ramost. 3. Som har treffande kommentarar, slagferdig (ordram).
Hanj va rame itte rjupinnje (som rypejeger).
Ditta smakte temmele ramt.

ram	hankj. Gavl, øvste delen av endeveggen på ei stove. Ej måtte upp i raminj og spikre på ei fjøl.
ramost	hankj. Ost laga av surmjølk; ram på smak.
rams	subst. I uttr. på rams: lære, kunne noko på rams slik at ein kan ramse det opp ordrett og utanboks. I gamle dage lærde dei leks'ne sine på rams.
ramsvart	adj. Kolsvart (farge). Eig. ramnsvart.
randås	hankj. Jarnstong gjennom skorsteinen over grua til å henge skjerdings i. Eit gamalt ord sa at dei som ikkje fekk noko nytt til jul, måtte site på randåsa julaftan.
rapil	hokj. Ei slags pil som vart festa ved eit hakk i eit snøre og som ved hjelp av snøret kunne slyngast ut i lufta.
raple	v. Gli, rase ut, sige langsamt. Jf. rapa, v. (Aasen). Sti'n (stigen) rapla burtitte veggja.
rask	inkjekj. Hushaldsavfall Også brukt om ei samling ubrukelege ting. Potetraskjet kanj du gi åt dyrå.
raskeri	[raskeri´] inkjekj. Samling av skrot. Også brukt om dårleg utført arbeid. Det va 'kje skikkele gjort, det va bære nøke raskeri.
raspegale	adj. Forderdeleg gale, ille. Også brukt raspande gale: adv., brukt forsterkande. Det e so raspegale kur dinnja fyr'n fær åt.
rate	hokj./hankj. Skrap, avfall, samling av skrot. Øss lyte te å ry utu krænå, elljest so gjenge det atte me' rate.

rate	v. Kaste frå seg, lempe. Øss rata ve'astronganje ne'itte fjells'i'ne.
raudblakk	hankj. Bleikraud hest. Også brukt som adjektiv i tydinga raudbleika.
raudeine	hankj. Turr, raud einebusk. Brukt i overført tyding om ein person med hissig temperament. Sjå braseine. Hanj va enj raudeine so kunnje verte rasande, men so va hanj god att me' det same.
rauk	inkjekj. Stabel med opplødde kornband på åkeren.
rave	hankj. 1. Strimmel, fille, rest av noko, kadáver. 2. Brukt neg. om ein uvøren person. Øss fannj atte bære ravanje ta ett ta låmbå våre. Hanj såg ut som enj rave der hanj for sjanglande gardimylljå.
rave	v. Gå ustøtt, sjangle, rage. Hanj kom ravande heim att frå festa.
re	hankj. Kjønnslem på hest. Av red, hankj.
ree	[re:ˈe] v. Pisse (om hest).
rei(d)e	[reiˈe] v. True med knytteneven, heve handa. Hanj va so sinte at hanj reidde nøvinj te øss.
reik	hokj. 1. Skille i håret, t.d. beinreik, skeivereik. 2. Skyer med ei bestemt form (cirruskyer). Ej ser på reikja at det verte synnjavind.
reike	v. Gå langsamt og planlaust omkring. Hanj kunnje gå og reike heile kveld'n.
reime	v. Terge, øse opp. Hanj reima ti onganje so dei vart fole øsne.

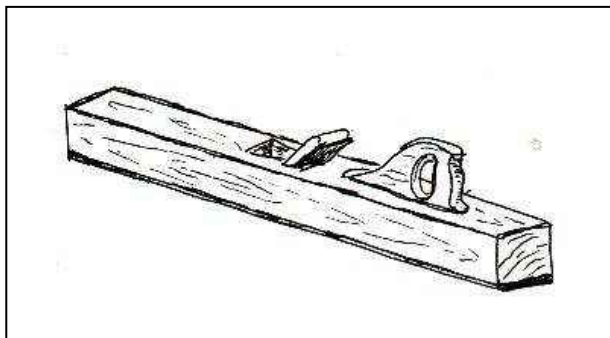
- reinwassbytte** hokj. Nemning på bytta med reint vatn, frå den tida folk bar inn vatn frå brunnen. Den andre bytta på kjøkkenet var skølvassbytta (den tids utslagsvask).
- reine** hokj. Åkerkant, liten rygg i landskapet.
- reinhekla** adj. Ekte, uforfalska.
Hanj e enj reinhekla kar so ikkje fær me' tøv.
- reisting** [reis`teng] hokj. Straff, tukt.
- reit** hankj. Åker, oppbrote jordstykke for poteter, grønsaker, næper m.m. Jf. stadnamnet Reiten fleire stader.
Ej ha' enj reit me' potete.
- reivunge** [reivongje] hankj. Lite barn som vert pakka inn (reiva) i eit langt klede. Også brukt nedsetjande om større ungar.
- reke** hokj. Spade (fjøsreke, moldreke).
- rekekkepp** hankj. Stokk som har drive til lands. Også brukt om ein laushund eller ein person som flakkar omkring.
- rekel** hankj/inkjekj. Langt, magert menneske eller dyr.
Det e nøke te rekel det vart ta dissa (dinnja) gutongjå.
- rekkje heim att** v. Sende heim att, i tydinga å gjere om ein handel. Ei kyr kunne verte heimattrekt om det viste seg at ho t.d. saug mjølk av juret sitt eller var gardfløgd (bykste over gjerda).
- rekstebikkje** hokj. Laushund, hund som fartar rundt på eiga hand.
- rem/rim** [rì:m] hokj. Lang og smal fjøl som går frå vegendet (veiendet) og bakover, og som ligg ned på stabbetrea på ein slede. Sjø stabbende.

rembe	v. Strekke, rette ut. Kynnje brukte å rembe sej når dei røyste sej upp.
rennje (av) stad	v. Gjere ein snøgg tur/eit snarærend. Tenkje du rennje sta' burt på buda itte nøke smør, ej?
rennjobom	hankj. Svingbar ramme av tre til å vinde renningen til ein vev på. Når øss va onga brukte øss å svive rundt rennjobomminj.
rennjeføk	inkjekj. Snøføk, vind med snødriv. Også brukt rennjedriv.
rensle	hokj. Renn, snartur. Ej tæ' mej ei rensle og ser itte dyra.
res	[rì:s] inkjekj. Bakkekam, høgdedrag, rygg. Sjå ris.
resalvert	adj. Snarrådig, som er rask i handling når noko står på. Truleg lånt frå eng. resolved: bestemt. Opphavleg frå latinsk resolve: løyse opp. Det e 'kje gødt å vite kur det ha' gått viss 'anj ikkje ha' vøre so resalvert.
rettsøls	[rettsels] adv. Med sola, retning frå venstre mot høgre. Sjå rangsøls.
rev	[rì:v] inkjekj. Nedste delen av ein høl, der elva byrjar gå i stryk. Også brukt om ein smal grunne, banke som går ut frå land, ofte som framhald av eit nes. Jf. stadnamnet Revet mellom Riksheim og Ytre Tandstad. Der stend' enj laks ne'på reva.
riggarsnor	hokj. Disse/Huske av tau. Ej hår itte at der va riggarsnor både uti Jo-lø'ne og uppi Nils-bjerkjinnje.
rigjersle	hokj. Bråk. Jf. regjersle, hokj. (Aasen). Det e slike rigjersle på ongå i dag.

riglal	adj. Ustø, lealaus. Bordet e riglalt.
riglestell	[riglestellj] inkjekj. Laust, riglalt byggverk. Ja, ej he no sleie i hop et slags riglestellj her, det tena vel ei stond.
rikkatre	inkjekj. Flamma tre.
rikke	v. Røyve, lee, flytte på. Ho e so bestemt at ho e 'kje te å rikke.
rikse	v. Gå planlaust omkring, gå ut og inn av dører. Ka du fær og riksa itte, kom helder hit og set dej ne'!
rim(e)	[rì:m(e)] hankj. Høgdedrag, jordrygg, morenerygg. På Fit finst både Långeriminj, Høgeriminj og Ihljeriminj.
rine	v. 1. Smerte, stikke, vere bitter. 2. Hyle, skrike. Det va so sterkt at det rein upp jønå naså.
ringastav	hankj. Stav (av selje eller ore) som ein løypte borken av i render eller spiralar. Pappa, kan 'kje du lage enj rengastav te mej?
ringsko	[rengsko] v. Sko ein hest på alle fire føtene. På grannjegarda va der enj kar so va fole hendige me' å rengsko hesta.
ris	[rì:s] Bakkekam, høgdedrag, rygg. Sjå res.
risbit	hankj. Sau (ver) som er om lag 1,5 år.
rispingsei	hankj. Sei av middels storleik.

risthøg	adj. Kjepphøg, kry (overført tyding). Hanj va nøkso risthøge te å byende me', men itte kvart so roa hanj sej.
rite opp	[ri:ˈte upp] v. Rekne opp, ramse opp, nemne. 'Anj rita upp heile slekta si heilt attpå 1700-talet.
riv	hankj. Bom i vevstolen.
riverensle	hokj. Overhaling, samanhengande straum av ord. Jf. uttr. å rive ta seg: «verbal utblåsing». Ho ga 'nå ei redige riverensle.
rivjarn	inkjekj. Brukt i overført tyding om ein dyktig/drivande person, helst kvinne. Ho va et rivjarn te å arbei'e.
rjupe	hokj. Rype. Jf. jupe (av njupe, nype).
rjöt	hankj. Person som skjenner/knurrar, grinete person. Også brukt om ein liten sjøfisk, som av somme vert kalla knurr. Har samanheng med verbet ryte (rjote).
ro	hankj. Mutter. Ej brukte enj skrubølt me' ro på.
ro	hokj. Jarnspøn/Kant på sida av ljåsegga etter sliping. Dei brukte øftå et trestykkje te å ta vekk ro'na når dei ha' brynt ljå'n. Ditta trestykkjet kallja dei ei slip. Sjå dette.
romfrek	adj. Stor, som tek mykje plass. Ditte nye møblemengjet e temmele romfrækt.
ron	[ro:n] hankj. Rune, fremste delen av ei snøfonn. Samanheng med verbet renne. Ingjebærfønnja kom so långt at øss såg ro'n ta 'nje ne'på bakkå.

rong	[rång] hokj. Tverrtre i botnen av ein båt, trestykket som ligg tvers over kjølen og held spanta saman.
rongje	[rån`gje] hankj. Lang, avrunda åsrygg. Der gjekk enj rongje tvers over dal'n.
rosablad	inkjekj. Vekeblad, blad med illustrasjonar.
rosabok	hokj. Bok med bilete i. Slike bøker var sjeldne, og særleg omtykte av born. Ei rose tyder her bilete, illustrasjon. (I dag flimrar tusenvis av bilete framfor auga på både born og vaksne kvar dag, men vi klarer nok ikkje syne same gleda over eit bilete som borna gjorde tidlegare!)
rosagølv	inkjekj. Brukt som nemning på arrest/fengsel, lensmannskontor. Opphavleg om golvet på kontoret ved politikammeret i Ålesund. Du ska' få danse på rosagølva fyr ditta! (Brukt som trussel).
ro seg opp att	v. Rette opp eit dårleg inntrykk, kome seg ovanpå att.
rosfot	hankj. Hoven fot, heving i rossår. Sjå rossår.
rossår	inkjekj. Ope sår.
rote/rode	hokj. Stykke av ein veg. Skylda på ein gard avgjorde kor lang rode garden hadde ansvar for å halde ved like.
runere	v. Ruinere, øydeleggje. No må døkke slutte å slåst før døkke runera kvarandre.
ru	hokj. Laus ull av sauene (vårull).

- rubank** [ru:ˈbank] hankj. Lang høvel, helst av tre.
- rullal** adj. Ustø, ruglal, rullande, t.d. om ein båt.
Båt'n va so rulljalje ta sej når det ikkje va følk uppi 'nå.
- rullball** [rulljballj] hankj. Rund stein.
Øss sku' ha fått vekk dinnja stein' so ligge neri veia, men d' e enj rulljballj, so det e 'kje tale om å få tak på 'nå.
- rumpetong** [rompetång] hokj. Reim på hesteselen som går rundt rumperota (halerota) på hesten.
- rumple** [rom`ple] v. Skiple, forstyrre.
Sit stillj, du må 'kje romple mej no!
- rur** hankj. Skorpe på sår, ujamn overflate.
Ej skar mej i fenger'n, men det ser ut so det grør, fyr det he køme rur på såra.
- rurstein** hankj. Stein i fjøra dekt med små skjel (rur).
Der kunnje øss gå berrføtte fyr der va so mykje rurstein. (Skjela gjorde steinane mindre glatte).

- ruskebøkkje** hankj. Person som gjer unøyaktig arbeid.
Hanj va enj ruskebøkkje, det såg 'kje ut det hanj laga.
- ruskende deg** uttr. Brukt for å understreke eit poeng/forsterke eit uttrykk.
Å du ruskende dej kur øss bala!
- ruskjen** adj. [rus`kjinj] Ruskete, slurvete.
Hanj e ruskjinj me' vera i dag.
- rut yve rat** uttr. Rot over rat, hulter til bulter, i uorden.
Klæ'ne låg ut over gølvvet rut yve rat.
- ry** v. Rydde, rake vekk lauv og kvist i slåttemarka før slåttten byrjar.
Øss rydde slåttetei'n i går.
- rydde** hokj. Tynn kjepp, pisk.
E 'kje du snilde, ska' ej skjere mej ei rydde!
- ryhljedunge** [ryhljedongje] hankj. Dunge av kvist og lauv etter rydding i marka. Sjå ry.
- ryingsbile** hokj. Rydningsøks; spesielt berekna på å ry tømmer-stokkar, dvs. hogge dei til slik at dei blei flate på sidene.
- rykkjespennje** inkjekj. Kamp, strid, nappetak.
Det vert et rykkjespennje å greie ditte.
- rykte** v. Arbeide (kaste, breie, snu) med å tørke høy på marka.
- rynje** v. Rulle (om ei mengd/masse).
La potet'ne få rynje, so fær mølda ta dei.
- ryr** adj. Udryg, kortvarig.
Penganje e ryre der i husa.
- rys(j)e i hølde** v. Skjelve, få frysningar. Også brukt om å grøsse (t.d. av redsle).
Ej rys i hølde når ej høyre 'ånå syngje.
- rysjeleg** adj. Sværande mykje, kraftig.
Det va rysjele me' ograd i åk'ra.

rysse	hokj. Kvinneleg kjønnsorgan (eig. «merr», «hoppe»). Ei kone i Velledalen fortalde (ca.1935) at ho møddest med å få det til å fatne då ho skulle koke kaffi i slåttemarka; det bles litt. Då kveikte ho opp inne under stakken sin, og så sa ho: 'O greidde det, rysså mi.
ryte	[ry:ˈte] v. 1. Snorke 2. Brumme, knurre, vere i dårleg humør. Jf. rjôt. Hanj gjenge bære innji dørå og ryte.
ræbelg	[ræ:ˈbelg] hankj. Grådig person. Jf. ræa, hokj. (H.Ross) og ræ, inkjekj. (Aasen). Det va so mykje te ræbelg, hanj reiv ti sej alt slag.
ræe	hokj. Lang bergrygg som går ut i sjøen.
rækje	v. Harke, hoste opp slim. Sjå skrye, skrækje. No kjeme straumegjærenganje, ej haure 'ånå Øggards-Andrias rækte ut på Dravlausstran'ne..
ræme	hokj. Det å vere hås, rusk i halsen. Jf. râm (adj.). Ej he fått nøke ræme i halsa, so ej e mestå mållause.
ræse	v. Rase, fare fort av stad. Hanj ræste førbi mej på ny(e) sykkel.
ræv(e)	inkjekj. Rommet oppunder mønet i hus som er opne, t.d. naust eller lør. Det e lengje sia ej brukte ga'nja, ej he hengt dei uppi rævet.

ræven	[ræ:ˈvinj] adj. Grådig, storeten. Då ej va fjurt'n (14 år), va ej fole rævinj.
rævestappa	adj. Fullstappa, fylt til randa. I go' høyrar kunnje løå verte heilt rævestappa (fylt til mønet).
rø	inkjekj. Fiskeskinn. Øss bruka å rive røet ta hys'ne.
rø(e)	v. Snakke mykje, skravle, røde. Attme' baksteborda rødde dei om so mångt.
røkes	I uttr. itte røkes: på rekke. Der va so mykje folk at øss måtte stillje øss itte røkes.
røle	v. Skryte, vere høgsmelt, skravle. Hanj va fæle te å røle. Hølvå (halvparten) kunnje ha vøre nøk.
rør	hokj. Kant, rand, fjellrygg. Ej såg dei heilt oppå rør'ne.
røtt	hankj. Rott, snute, framståande munn. Også brukt om kjeftbruk, grov kjeft. Det va enj slike røtt på 'nå når 'anj ikkje fekk det so so 'anj vilde.
røv	hankj. Nedste laget i ei kornhes, der kornbanda står opprøyste slik at toppane bøyer seg mot kvarandre og mot nedste troa i kornhesa. Sjå røvtroe.
røve	v. Hesje nedste troa i kornhesa.
røvletøya	adj. Når snøen ligg att som flekkar på marka (om våren).
røvtroe	hokj. Nedste troa (stanga) i ei (korn)hes.

røyr	hokj. Lyske. 'Anj Gamle-Lars Petter på Fit kurerter enj so ha' fått enj svøllj i røyr'ne.
røyte	hokj. Langvarig regnver, rått og fuktig ver (som gjer at ting rotnar).
røyte	v. 1. Misse hår. 2. Late seg, dra seg. Somme honda røyte meir enn andre. No må du kome dej upp og ikkje ligge der og røyte!
røytegale	adj. Fælt, «fole» gale. Det va røytegale kur 'anj oppførte sej, hanj sku' ha vøre på rosagølva.
røyve	v. Ta bort i, lee. Stein'n røyvde på sej. Ikkje røyv 'ånå, bære lat 'anj ligge.
rå(de) seg til v.	Skaffe til veges. Hanj rådde sej te me' byggefång te nyelø'ne.
råke	hankj. Væske/Spytt i munnen.
råm	adj. Hås, mållaus, gruggen i stemma. Du e so råme i dag, e du blitt førkjøla?
råme	v. Avgjere på eiga hand. Eig. rå(de) med. I samandregen form er det blitt oppfatta som eit a-verb. Du råma det, ej vil 'kje legge mej burti det.
råmjelk	hokj. Koe, mjølka i dei første måla etter kyra har kalva.
råde	v. Rande, gå på rekke etter kvarandre. Kynnje råde sej so det sku' ha vøre Haug-Knut-uks'n når 'anj gjekk åleine. (Herme frå Velledalen).

rång	adj. Vrang, tverr, sur. Hanj va bestandigt så rånge når ‘anj sto’ upp att itte middagslura.
rångau(g)e	[rångau`e] hokj. I uttr. sjå med rangauga til nokon: ha uvilje mot nokon.
rånge	hokj. Vrange, vrangside. Ej he haft på mej søkkanje på rånginnje.
rångsøls	[rång`sels] adv. Mot sola, bakvendt. Sjå rettsøls. Hanj va so flenke te å danse rångsels.
rånk	adj. 1. Rett, bein. 2. Slingrande, som lett kregjier. Dinnja ny’båt’n vår e so rånke at ‘anj kanj nesten ikkje røyve sej uten at ‘anj vil skjere (ta inn vatn over ripa).
rånkje	[rån`kje] hankj. Lav stabel av t.d. ved, fisk o.l. Når øss ha sløgd fiskjinj, so lødde øs ‘nå i enj rånkje.
rånøyten	adj. Brukt om ein person som brukar opp/øyder noko.
rårikjen	adj. Sjølvrådig, som tek seg sjølv til rette. Hanj vart nøkso rårikjinj itte hanj kom i herestyret (heradstyret/kommunestyret).
råslag	inkjekj. Rått stykke av kjøt eller fisk. Helst brukt om tarmar og andre innvollar av slakt. Øss brukte å gå burt i grova og skylje utu råslagja.
råve	v. Raske, få tak i (uttrykkjer grådigskap). ‘Anj råva ti sej nøke mat og fór på dør.

Til bokstavval.

sabba adj./adv. Stor, kraftig.
Ditta va ei sabba tugge.

saka adj. Skuldig.
Hanj kjende sej saka, det såg ej på 'nå.

sakne verda v. Dubbe av, sove ei lita stund.
Øss la øss attpå so mykje øss sakna verda.

saksebeksel inkjekj. Beksell med ledd på midten som strammar ekstra i munnvikane til hesten; brukt på taumharde hestar.

salmedunkar [salmedonkar] hankj. Folkeleg namn for salmodikon. Sjå tonespel.

samfengt adj. Blanda, usortert (helst om naturprodukt).

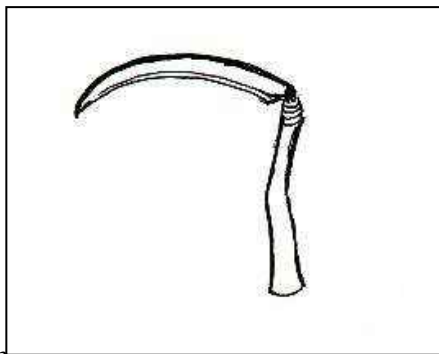
samsnakkast v. Rådføre seg med einannan.
Øss fær no samsnakkast om kur øss ska' gjere det.

sarv inkjekj. Skrot, skrap, avfall.

sarve	v. Gjere eit slurvearbeid, øydelegge, fare ille med noko. Dei sarva arbeidet frå sej og fór på dør.
saudestir	hankj. Det å stire lenge og tomt framføre seg. Hanj sto' so hanj skulde hatt saudestir'n.
saup	inkjekj. Kjernemjolk som vert skild frå rjømen ved kinning.
saupskølt	hankj. Saupskolt, person som er lite gløgg. Det e so mykje te saupskølt, hanj he 'kje greie på nøkenj teng.
save	hankj. Sevje. Når øss va onga brukte øss å skjere av end'n på ei fengertjukke bjørkegrein og træ 'nå ne' i enj flasketut. So bøygde øss greina og flaska rannj fullje ta save te neste dag.
seggje	hokj. Kvinne, megge, kjelle. Ho va ei skjefta seggje.
seie ta	v. Seie frå, røpe. Ihljetausa va flenke å seie ta når ho skulde på do.
sekk(j)edikje	inkjekj. Blaut depel.
sekkjenot	hokj. Firkanta not søkkt på botnen. Når der var fisk inne på nota, drog ein opp dei fire hjørna.
se likt	adj. Seg likt, likeeins, av same slaget. Det e 'kje nøke å myljågi, det e se likt alt i hop.
sellje	hankj. 1. Selle, gubbe, munter fyr. 2. Husbond, gift (godt vaksen) mann. I 1923 reiste mange gifte karar til Amerika for andre gong, etter å ha vore der som lausreipa ungkarar tidlegare. Dette vart kalla selljeferda.

sengbenk	hankj. Seng til å drage ut (på lengda) om natta. Om dagen skuva saman med ein trelem over. Brukt mest til born.
sengjalege	hokj. Liggetid etter ein fødsel, det å ligge i barselseng. Ho ligge sengjalegå.
sengjamat	hankj. Barselmat, sending av mat til kvinne som ligg i barselseng.
senn	[sennj] inkjekj. Gong. Brukt i uttr. etter i eller om. I senn: i gongen. Om senn: litt etter litt. Ta enj staur i sennj. Ta ti so kjeme det litt om sennj.
serat	[sera:´t] inkjekj. Sirat, dekorasjon, pryd. Helst brukt i uttr. for serata: for syns skuld.
sess	hankj. Sete, sitjeplass. Du må kome innj og finnje dej enj sess.
sesse seg	v. Setje seg, finne seg sitjeplass.
sessetre	inkjekj. Stokk på tvers i ein kubås, attarste stokken mot gjødselrenna.
sest	v. Seiest, lest som (pres av seiast). Hanj kom atte frå skulegånge i Oslo og sest vere nøke te kar.
set	hokj. Sitjeplass. Uppi Fikjemarkjinnje e det enj plass dei kallja Kjærengseta.
set	inkjekj. Setjeplass for garn, line. Sjå bøtnaset og natteset.
setje på	v. Velje ut til avl. Øss sette på 8 saude, og resten sende øss te Hellesylt (Ringdals slakteri).

- setne seg** v. Sette seg (om væske), sige (t.d. når eit tyngre stoff i ei væske sig til botnar).
Når ej laga saft, so let ej 'nje stå og setne sej før ej he 'nje på flaske.
- setning** [set`neng] hokj. 1. Stabel, t.d. av flatbrød. 2. Noko som er sett ut på ein gong, t.d. garnsetning.
Øss baka seks setnenga me' flatbrø' både haust og vår.
- sibb/sibbe** hankj./hokj. Sinke, person som er sein i alt han gjer.
Hanj va enj sibb so ikkje klarde å få arbei'et onda i ti'e.
- sibbe** v. Gå seint, drunte.
K'a du gjenge og sibba itte no då?
- siddu** adv. Plent, absolutt Av ser du (forstår du). Brukt som understreking.
Gut'n vilde ha dinnja tause, siddu.
- si(de)riv** inkjekj. Sidebein, ribbein.
Kyra stånga mej slik at ej braut et si'riv.
- sidtung** adj. Ekstra tung.
Det va temmele si'tongt å få lasset upp jønå bakkjinj.

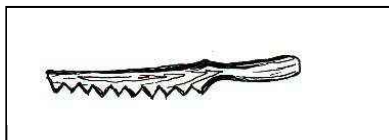
sigd hankj. Enen «ija» med kort skart til å skjere korn med

sigg	adj. Trøytt, tung, døsigg. Ej kjennje mej so sigge i dag.
sike	v. Slå varsamt av vatnet maten er kokt i. Også brukt om å «late vatnet». Ej sika ta potetå. Hanj gjekk bakom nøva og sika ta nøkre drøpa.
sike framav	v. Slå forsiktig av eit stoff som flyt oppå ei væske. Også brukt sike av av. Du må sike fram av feittet.
sikt	hokj. Lite såld. Øss måtte ha det jønå ei sikt fýr det va so mykje rusk ti det.
sikte	v. Sålde, riste gjennom ei sikt. Grautamjølet va so såite at øss måtte sikte det.
sil	hankj. Liten ferskvassfisk, ca. 5 cm lang.
sim(e)	hankj. Reip, tau. Tongsime: tau som var festa i tongja på høylasset. I enden var festa ei trelykkje som vart kalla høvd. Jf. islandsk talasimi: telefon.
simesong	hankj. Sæm, lyd av mange som snakkar, trøyttande snakk og mas.
simidor	inkjekj. Similor, uekte metall, gul legering av sink og kopar (som liknar gull). Det va enj splint so ha' innjpå mej ei kløkke. Hanj sa ho va ta gullj, men når ej sku' te å sjå itte, so va det bære simidor.
sinadrått	hankj. Muskelkrampe. Når ej la mej om kveld'n, fekk ej slike sinadrått at ej trudde ej sku' fýrgå.

- sine** v. Verte turr. Brukt om kyr som ikkje mjølkar lenger. Også brukt som substantiv om kyr som held på og turkar.
- site på kveld** v. Avta, minke.
Mån' byende å site på kveld, fyr det va fullmåne i fyrdags.
- site på sekkja** v. Gøyme noko, passe godt på noko. Også brukt om ein gniten person.
Hanj he mykje ta alt slag, men hanj gi 'kje vekk nøke. Det e gut so site på sekkja.
- sjau** hankj. Bråk, ståk.
D'e slike sjau på døkke, onga!
- sjaue** v. Bråke, styre og ståke.
- sjomlete** adj. Urein, misfarga, fleirfarga. Av skimlet(e)?
Gardi'ne i kammersa e te å verte nøke sjomlite.
- sjær** uttr. Sjå her (samandraging). Også brukt i tydinga «versågod».
Når folk sat ved matbordet og eit fat vart sendt rundt, vart det sagt: «Sjær».
- sjøaburd** [sjøabur] hankj. Båreslag mot stranda.
Hanj bles gødt i natt og det va mykje sjøabur neri fjør'ne.
- sjøbyrting** [sjøbyrteng] hankj. Smålaks eller sjøaure på ca. 300-500g.
- sjørom** inkjekj. Hyre på fiskebåt.
I år fekk ej mej sjørom utpå Vigerne (Vigra).
- sjå mylljå** v. Sjå mellom, besøke.
Døkke må no sjå mylljå, påskå e långe. (I tydinga at det er fleire fridagar som kan høve for vitjing.)

sjå ti	v. Vente. Ej trur du ska' sjå ti før du tæ(k) laust, kanskje 'anj gi sej litt me' vera.
skaketein	hankj. Ein tein (stokk) på kverna som overfører vibrasjonar frå kvernsteinen til teina, der kornet er. Denne vibrasjonen gjer at kornet vert rista ned i kvernauga.
skaldre	v. Ramle, skralle. 'Anj slengde bølgeblekkplat'ne burt på markja bære so det skaldra.
skallje	hankj. Morosam/Lystig fyr. Ja, 'anj e nøke te skallje!
skammating	[skammateng] hankj. 1. Skammeleg ting. 2. Person som syner dårleg framferd, og dermed har skjemt seg ut.
skammekrå	hokj. Hjørne av klasserommet der elevar som ikkje hadde oppført seg slik læraren ville, måtte stå og «skamme» seg.
skandekk	inkjekj. 1. Brei list rundt æsinga på båtar; for å ta imot støytar. Helst på litt større båt, som då vart kalla skandekkar. 2. Halvedekk; dekk framme , bak og langs sidene av ein båt.
skapast	v. Kome seg, verte frisk, verte betre. Ej he no vøre klene nøkre dage, men ej e no te å skapast no. Veret skapest, ser det ut te.
skat	inkjekj. Toppenden av eit tre, topp og greiner til saman. Det låg atte bære enj dongje me' skat.
skate	v. Hogge topp og greiner av tre. Hanj sto' og skata ei bjørk.
skav	inkjekj. Avskava bork brukt til krøterfor.

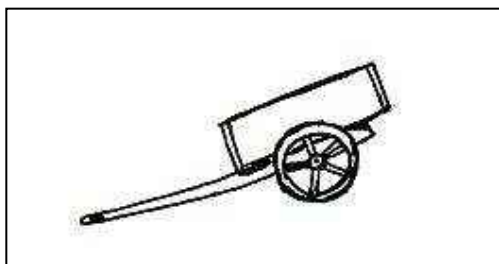
skave v. Skrape, rispe.
Te slutt so skava øss grautagrytå.

skeidde [skjeid`de] hokj. Fjøl med handtak og mange hakk som ein brukte til å slå kornet av aksa med. Grunntyding: å skilje.

skeine [skjei`ne] v. Skjere i huda (med kniv), rispe, såre.
Ho skjeina sej stugt i fenger'n.

skeis(s)e hokj. Skøyte.
Før i ti'ne gjekk øss mykje på skeisse på vassisa.

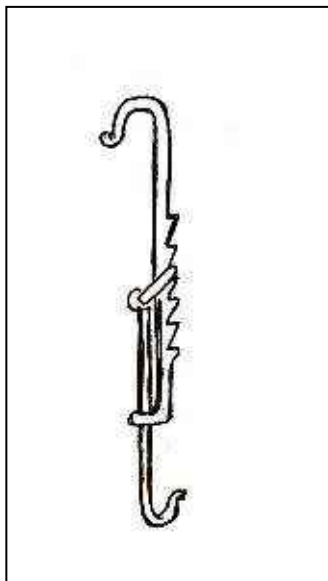

skeiss(e)kiste [skjeissekjiste] hokj. Vogn med ca. 30 cm høge karmar, mest brukt til å køyre ut myker med. Også brukt ei skeisse, med same tyding. Skeissekiste tyder truleg berre kista oppå hjula/understellet, men ordet vert brukt om heile vogna. Frå lågtysk Scheisse: skit.

skeivreik hankj. Reik/Hårskilje på sida av hovudet. Sjå reik.
Hanj kjemde sej støtt me' skeivreik.

skild(r)eri	inkjekj. Målarstykke, teikning. Dei ha'slike pene skilderi på veggå.
skimle	[skjim`le] v. Glimte, få til å blinke. Vind'n va so strie at hanj to(k) ei bølgeblekkplate og for og skimla uppi lykt'ne me' 'nje.
skine	[skji:`ne] v. Brukt i uttr. for overrasking. Nei, no skine det!
skine av	v. Klårne opp (om veret). Det rengde (regna) om mørgon'n, men hanj skein av itte middag.
skinnbarleg	[skjinnjbærle] adj. Klår, tydeleg. Eg såg 'ånå so skjinnjbærle i lampeljøsa.
skinnje	[skjin`nje] v. Tene pengar på ein grådig måte, ta seg urimeleg betalt, skinne åt seg.. Hanj kunnje no finnje på nøke annja enn å fare slik og skinnje.
skirne	[skjir`ne] v. Klårne, verte skir (klår). Det va so skite vatnet i brynnja våre (vårå) at det måtte stå ei stond i bytt'ne og skirne (sej).
skitrålæte	hokj. Tomt prat.
skive	hokj. Bordplate, t.d. i baksteskive.
skivje	v. Sveve fram og tilbake, «skjere». Stein'n to(k) te å skivje ne' jønå sjø'n tess (til dess) øss ikkje såg 'ånå atte.
skjeften	adj. Dugande, grepa. Ho va ei skjefta kjellje, dinnja nye nabokånå.

- skjekel/skjele** hokj./hankj. Utkant, hjørne. Her brukt om føtene på eit menneske.
Ho ha' stakkjinnj langt ne' på skjeklå.
- skjekte** v. Gå arm i arm.
Når enj gut og ei taus byende å skjekte laurdagskveldanje, rekna øss dei nest'n fyr å vere førløvde (forlova).
- skjellje** hokj. Turr, kald vind (landvind vinterstid).
Når det e klårt og kaldt, då e det ei kalde skjellje frama Vikedala. Der e enj sprengdans so verte kallja Brøvølljs-skjelljå.
- skjelte** hokj./hankj. Skjelving, frostri. Sjå skyrskjelte. Av verbet skjelve.
Ej trur ej ha' feber, fyr ej fekk ei sånne skjelte når ej kom innj att.
- skjemd** adj. Skamfull.
'Anj 'e 'kje vit te å vere skjemde enjgång.
- skjene** v. Fare av stad med stor fart (særleg om krøter som vil bli kvitt plagsame insekt).
Det va so heitt og so mykje klegg at kynnje bære skjena.
- skjenestø/skinstø** hokj. Ein stad der husdyra søkjer vern mot sterk sommarvarme og mot insekt. Ofte ute i langgrunt vatn, der kyrne kunne daske vatn med rumpa.
I Tyssdala, upponde Långfjellja, va der ei skjenestø (avsolt stad) fyr kynnje på Grebstadsæter'ne.

skjering [skjer`eng] hankj. Stillbar jarnkrok (med hakk) over grua. Skjeringen var krøkt opp i randåsen, og i nedste enden hekk kokekara.

Du må henge grytå upp i skjæringjnj.

skjeringlag inkjekj. V-forma hakk på skjeringen. Skjeringlag vert også brukt om v-forma øymerke på husdyr, t.d. sau.

skjere åt seg v. Forsyne seg.

No må du skjere åt dej ta borda og leggje ne'på bitanje, sa dei gamle denj ti'a dei bære brukte enj kniv te ambo' attme' borda.

skjermysel inkjekj. Munnhoggeri, kjefting, diskusjon. Eig. tyding: å verje seg med skjoldet.

skjerr adj. Sky, redd, skremd (om husdyr). Sjå skyr. Dyra va skjerre.

skjerre v. Skræme (om dyr). Du må 'kje skjerre ti saudå.

skjol	inkjekj. 1. Skjul, skur. 2. Luke til å legge over røykcholet i taket på gamle røykstover. Når det va bære glø atte i gru'ne, då la øss på skjolet fyr at det sku' bli fjølt i støvinnje.
skjote	[skjo`te] v. 1. Snakke åt, irectesette. 2. Jage. Hanj va so olydige at ej va te å skjota itt' 'ånå.
skjutel	hankj. Harpun til å stikke kveiter, brugder, størjer m.m. Sjø skjøt. I Hondavikjinnje kallja øss ditte fyr styrjeskjutel.
skjuthest	hankj. Avlshingst. Eig. hest til merrar (skjut: merr). Hanj Jo-Peder på Straume fór rondt me' enj skjuthest.
skjæne	hokj. Turr vind. I år va 'kje det vanskele å tyrke spikjekkjøtet, fyr det he vøre slike skjæne i heile haust.
skjæne	v. Gjere turr og hard, turke.
skjær	adj. Skjereferdig, moden til å skjere (om ein kornåker).
skjære	hokj. Saks. Ej brukte ei store skjære når ej klipte fillje te gøl(v)teppena.
skjøgel	hankj. Person som skjøglar (ser med skeive auge).
skjør	inkjekj. Rensle, renn, det å jage. Dyra va so naske me' å kome ne' atte på bø'n, so øss måtte gjere et skjør itte dei rett so det va.
skjøt	hankj. 1. Harpun, brukt t.d. til å stikke kveiter og til brugdefangst. Etter Ivar Bjørke, som stakk ei 50-kilos kveite med ein slik reiskap på ei sandgrynne heime i Hjørundfjorden. Sjø skjutel. 2. Reiskap til å sette spolen i

til innslag under veving. 3. Dobbelt tau til å stramme og slakke storseglet med.

Nei, no friskna 'anj, ej trur du må gi ut skjøt.

skjå hankj. Gjennomsiktig mageskinn av ku. Brukt m.a. til å dekke ljoren med (den tids vindaugsrute) og til glas i fjøsløkt.

skjå hokj./hankj. Skur, lite hus, utløe.
Øss ha' ei tørvskjå i lag me' nabogarda.

skoddeslede hankj. Slede med jarnslegne megar.

skogaløe hokj. Utløe, høyløe i ein utmarksteig.

skogamål inkjekj. Ekstra kraftig måltid. Også brukt om eit spark med fotball som går langt utanfor bana og «til skogs».
Øss åt et skogamål når øss kom atte frå fjelljtura.

skogavakse inkjekj. Så langt til fjells som skogen veks.
Der e enj løpp me' saude øvst i skogavakset.

skoge ti v. Få tak i, grafse åt seg.
Ho ha' vør' i bya og skoga ti so mykje bille(g) kjolety.

skreppe hokj. Lerveske til å bere på ryggen.
Hanj for rundt på gardå me' ei skreppe og selde fyrskjelle småteng.

skreppe v. Skryte, rose.
Øss måtte no skreppe ta 'nje når ho va so flenke.

skrye v. Harke, hoste.
Ej e so forkjølte at ej gjenge bære og skrya.

skryten adj. Stygg i ansiktet, lite pen å sjå på.
Hanj va skryt'n so det sku' vøre et skogtrøllj.

skræ	hokj. Hardt, skrukkete skinn (fl.t. av skrå). Her brukt i tydinga skor. (Helst om kvardagsskor.) Ej he mange skræ innji skåpinnje.
skræe	hokj. Rest, avfall, botnfall, t.d. ved talgsmelting. Når øss smelta talg, so låg det atte skræe ne' på bøtna og det brukte øss attåt flatbrø'.
skrækje	v. 1. Hoste, harke. Sjå skrye, rækje. 2. Skvatre, skrike (om fuglar). Ej e so låke ta farong at ej gjenge bære og skrækje.
skrøkkje	v. Kverve, minke, skrumpe inn. Ej tikje 'anj 'e skrøkkje utu i det siste.
skrøne	v. Narre, snakke usant.
skue	inkjekj. Syn, noko stort og svært å sjå på. Ditta va nøke te skue!
skugghå	[skuggål] adj. Om veg med blank, glatt is. Også brukt som substantiv (hankj.). Fyst rengde (regna) det, men so kom det frøst attiveia og då vart det som enj skuggål allje stess.
skumpe	[skom`pe] v. Støyte, puffe. Sjå skumple. Der va so tett ta følk at øss skompa burti kvarandre same kur øss snudde og vende øss.
skumperømd	hokj. Romsleg med plass. Dei fæ' no skomperømda når dei flytte innj i nyehuset.
skumple	v. Kome borti, støyte til. Sjå skumpe. Au, no skompla du mej slik at bokstavinj vart stugge.
Skurakallen	hankj. Nemning brukt om dei som vart sist ferdige med å skjere kornet.

skure	hokj. Staur med klyft i enden til støtte for hesjar. Sjå klyfteskure.
skurtroe	hokj. Øvste stang i ei hes.
skut	hankj. Fremste og bakarste enden (rommet) på ein open båt (framskut, bakskut).
skute	v. Ro baklengs, drive ein båt framover med bakskuten først. Sjå hamle.
sku(v)	hokj./hankj. Dusk av ullgarn (på eit stasplagg).
skvample	v. Plaske, skvalpe. Onganje skvampla når dei bada.
skvellje	v. Skvelle, gulpe. Du må halde upp ba'njet so det ikkje skvellja so lett.
skvi	v. Skamfare, øydeleggje. Du må vere førsiktig og ikkje skvi le'et når du skjere ut hal(v)sola.
skvial	adj. Vanskeleg, upassande. Mat'rial'n va so skvial å bruke (med upassande lengder).
skvitre	v. Skitre, somle bort, øyde (om pengar). Hanj skvitra burt penganje sine te onyttes.
skyle	[skjy`le] inkjekj. Skjul, skur, ope tilbygg/rom i eit hus. Brukt m.a. om rommet ved sida av fjøsen. Sjå skøt. Øss ha' et skjyle der øss sette sle'anje våre onde tak. Mjølbyttå stende fram i skjyla.
skyle	[skjy`le] v. Skjule, dekkje. He du plukka mykje bær uppi byttå di? Nei, d'e bære so vidt skjylt bøtn.

skylje utu	v. Vaske, reinse (med eller i vatn). Øss ha' slakta gris'n te jul, og då va det so kaldt å stå burti grovinnje og skylje utu.
skýr	[skjýr] adj. Sky, redd, skremd. Sjå skjerr. Dyra vå so skjyre, det va orå' å kome innpå dei.
skÿr	[skjÿr] inkjekj. Surmjølk.
skÿrdall	[skjÿrdallj] hankj. Rundt trekjerald til m.a. å ha skyr i.
skÿrskjelte	hokj. Skjelving i kroppen etter å ha drukke skyr. Sjå skjelte.
skytje	[skjyk`kje] hokj. Tilbygg på sida av huset/løa; enkelt bygt. Også brukt om eit frittståande lite og primitivt hus.
skyvje	[skjyv`je] v. Vimse, fare omkring. Mest brukt som subst.: skyvjing. Skikk mellom ugifte gutar der dei går på besøk på loftet eller på setra til ugifte jenter som har lagt seg. Poenget er at det skjer seint om kvelden eller tidleg på natta. Jentene låg ofte to og to, difor var skyvjarane ofte to kameratar.
skøkk	hankj. Skokk, flokk. Det for enj heile skøkk uppå Trølljyrkjetindanje i dag.
skøl	inkjekj. 1. Skol, ureint vatn. 2. Skol, skvalping. Vil du slå ut skølet so e ti bytt'ne.
skølabytte	hokj. Bytte med skol i. Den tids utslagsvask. Også brukt skølvassbytte.
skøle	v. Skvalpe. Du må 'kje ha so mykje vatn uppi byttå di at det skøla over.

skølveite	hokj. Skolveite. Open grøft for å ta unna flaumvatn (skitvatn). Det va slikt vassflø at øss måtte ta ei skølveite so ikkje vatnet sku' rennje innj i kjelljar'n.
skør	hokj. Skor, liten krakk, skammel. Øss ha' kje annja enn ei skør å sete fram åt 'ånå, fyr allje sessanje va fyrpanta (opptekne).
skøre	hokj. Skore, lite hakk, lite knivmerke i t.d. eit trestykkje. Også brukt om hakk på bismaren. Øss skar ei skøre i ei fjøl fyr kvart lass øss kjaure.
skørfeste	inkjekj. Skorfeste, stilling der ein står fast, kjem korkje att eller fram. Der e et skørfeste fyr dyrå ovai dinnja hammar'n.
skøt	inkjekj. Skot, skur, tilbygg. Jf. vedaskøt. Sjø skyle.
skøten	adj. Skoten (part.) 1. Utsliten, ekstra trøytt. 2. Rusa (av alkohol). Dei va gødt skøtne når dei kom atte frå brylljaupa.
skøtung	[skø:`tong] hankj. Skoddevind. (Landskøtung, havskøtung). Øss måtte snu innj atte, fyr 'anj va so strie, skøtongjinj.
skøve	hokj. Skove; det som legg seg i botnen av grautgryta. Hanj skava graut(a)grytå og åt skøvå.
skøvete	adj. Uhøfleg, udanna. Hanj va so skøvite ta sej at det va øfte leitt å vere i lag me' 'nå.
skåk	hokj. (fl.t. skjæker) Kvar av dei to dragarmane på vogn, slede o.l.

skåke	v. Halte, dra føtene. Sjå bingse. Ho va so låke i fota at ho gjekk bære og skåka.
skåre	hankj. Rand av nedslege gras etter ljå eller slåmaskin. No må døkke te å breie skåranje, tause!
slabbe	[slab`be] adj. Sølete, vått. Det va rett slabbe å vere ute i ittemiddag.
slabbe	v. Søle med vatn.
slabbeføre	inkjekj. Vått føre, slapseføre.
slag	inkjekj. Avstanden frå havoverflata og ned til garnlenka. Øss sette itte sild'ne, og øss brukte tre famne slag.
slage	v. Rave, vakle, sjangle. Når 'anj kom atte, va 'anj so fullje at 'anj slaga.
slamsete	adj. Med vide kle, om kle som «heng og sleng». Ditta skjørtet va fole slamsete.
slare	v. Slenge frå side til side. Ej va ute og kjaure, men det va so hålt (glatt) at sle'n slara.
slavedall	[slavedallj] hankj. Person som er utsliten/har kava på med eitkvart; person som slit og slepar jamnt og samt. Du ser ut so enj slavedallj, Ole. Ka d'e du he hilde på me'?
sleim	adj. Vanskeleg, vond, fælsleg. Hanj va so sleime te å bannje.
sleivete	adj. Slusket, slarvete. Nei, disse sko'ne e altfyr sleivete å gå ti.
slenter	hankj. Oter.

- slepesle(de)** hankj. Slede med megar til bruk på vinterføre. Også brukt på berr mark der det var uframkomeleg med hjuldoning.
- slette** hokj. Sludd.
Det va som et snøvslette i jaftes.
- slettekave** hankj. Eling med sludd.
Det va nøkso lett i går ittemiddag, men so kjølna det utpå kveld'n og då kom det enj tjukke slettekave.
- sleve** hankj. Spytt som flyt ut av munnen.
- sleve** v. Sleppe spytt ut av munnen, sikle.
Ej sleva bære ej tenkje på kams.
- slikt slag** uttr. Likegyldig kva ein vel (av to eller fleire ting).
Det kan no vere slikt slag me' di.
- slingringsmon** inkjekj. Rom for avvik/variasjon. På opne båtar som førde last måtte ein ta omsyn til om båten slingra, og då måtte det vere eit mon att opp til ripa. Også brukt i overført tyding om det å ha noko til overs/noko å gå på.
- slintre** hokj. Seig kjøttrevl, sene.
- slip** hokj. [sli:p] Trestykke, ca. 60 cm langt, flatt og hardt, brukt til å ta vekk ro(n)a på ljàegga.
- slipestein(s)brye** hokj. Kar (av tre) under slipesteinen; til å ha vatn i.
- slipestein(s)gør** inkjekj. Blaut masse etter bruk av slipesteinen.
I gamle dage brukte øss slipesteinsgør te å pusse jonganje (bordknivane) me'.
- slipre** v. Gli, gleppe.
Ej va burt i elva og sku' sjå itte fisk, men då slipra ej på et berg og skura fot'n minj.

sliten	adj. Lur, utspekulert. Hanj va so slit'n på allje måta at hanj heldt på å lure mej.
slo(g)	inkjekj. Innvollar av fisk, fiskeavfall. Øss brukte fiskeslo på markja. Det vart stugge lukt ta det.
sloge	v. Smuldre husdyrgjødsel med ein flake av samanbundne greiner, som vart dregen etter hesten.
slogje	[slo:ˈgje] hankj. Slepereiskap (samling av greiner i svak vifteform) til å jamne og smuldre mykra på marka med. Også brukt som slede, der ein t.d. la gras på for å drage med seg. Jfr. fjellnamnet Slogen.
slomen	[slo:ˈminj] adj. Fuktig. Høyet e so slome at øss kanj 'kje køyre det innj endå.
slufs	hokj. Boks e.l. med fiskesnøre tvinna rundt; brukt slik ein bruker kasteslukstonga i dag. Ein ongel med søkkje vart kasta dit fisken var oppe og vakte.
slufse	hokj. Brukt om kvinne som var slufsete i klesvegen (og rotete og ureinsleg i framferda elles og).
slukøyrd	adj. Flau, skjemd. (Eig. med nedhengande øyre). Dei va temmele slukøyrde itte dei tapte kampinj.
slutherda	[slu:ˈthæra] adj. Med skrånande skuldrar. 'Anj va so sluthær'a at det sat ikkje ransel på 'nå.
slye	hokj. Hund som rek omkring. Også brukt nedsetjande om personar. Det kom ei hondslye innj åt øss. Det va ei agentslye so for omkreng og rak/røk.
slyngje	v. Slenge, gå gjerandslaus. Kom helder og hjelp mej og gå ikkje der og slyng!

slysne	hokj. Uhell, fadese. Også brukt ei slysme. Nei, no e det nøk. No he du gjort ei slysne, so då må 'kje du gjere nøke so e tie reise (ti gongar) verre.
slætte	hokj. 1. Slått. 2. Stad der ein slær (små)høy. Øss he atte to dagars slætte. «Eit einsleg lite slætte» (Henrik Straumsheim).
sløg	adj. Slu, listig, sleisk. 'Anj e so sløge at 'anj kanj 'kje vite ka 'anj ska' tru.
sløgjebuske	hokj. Buske til å drage gras på, brukt som slede. Sjå slogje.
sløk	inkjekj. Slok, renne som leier vatnet inn på kverna. Ej måtte reparere sløkjet før øss kunnje sette på vatnet.
sløkkjar	hankj. Flink arbeidskar. Hanj va enj sløkkjar te å arbei'e.
sløkt	hokj. Slukt, kløft, særleg trong fordjupning i lendet. Også brukt ei sløke: same tyding, men kanskje noko mindre på storleik. Der va so ei sløkt og der va bestandigt so vått.
slåbenk	hankj. Uttrekkbar seng som ein la ei plate over om dagen.
slå opp brød	v. Knø brød, trille ut brød. Fyst må ej sete brødei(g), so må ej slå upp brø'na og te slutt set ej dei i ømn'n.
slåp	hankj. Doven fyr, dagdrivar. Ej syns dinnja långe slåpinj kunnje kome og ta ti et tak.
slå på	v. Verte mildare (om veret). Det e bra 'anj 'e sleie på so det gjenge minder ve'.

slåttekøyse	[slåttekjøyse] hokj. Dei som vart sist ferdige med slåttén, fekk slåttekøysa, gjerne symbolisert med ei dokke bunta saman av hø. Ho var som ein vette, som vart jaga frå gard til gard. Det vart øss so fekk slåttekjøyså i år. Jaja, von dess!
slåttemann	hankj. Leigd mann i slåttén.
slåve	[slå:ˈve] subst. Slarv, tullprat. Det e ‘kje sant, du fær me’ slåve.
smal(e)fjøs	hankj. Sauefjøs.
smalhans	hankj. Trong levemåte, lite å leve av. Det verte smalhans i husa viss ej ikkje greie å arbei’e og drege te gards både sul og mjøl.
smeise	v. 1. Slå, daske. 2. Brukt i banning: Årre smeisende de! Tysk låneord, jf. schmeissen: slå. Ej vart so heite på ‘nå at ej va fær’ige te å smeise te ‘nå. Smeis, kur låkt ej fekk!
smettende	adv. Svært, ekstra. Brukt forsterkande i uttr. som t.d. smettende fin: ekstra fin. No ska’ øss smettende de spandere på øss enj kaffikøpp. Hanj Rime-Ole vart spurde om ‘anj ikkje kunnje spele enj følketone. Nei, nøkenj følketone kan’kj’ej, men ej ska’ spele enj smettende fine vals, va svaret.
smi(e)ste(d)	inkjekj. Ambolt. ‘Anj best’n stod attme’ smiste’nå og arbeidde ei hengsle.
smiger	adj. Smekker, tynn. Ho va pene, dinnja tause, og lita og smiger.
smitter	hankj. Smule, lite grann. Kanj e få enj lit’n smitter me’ tubbakk me’ dej?

- smukre/smukle** v. Smie, skjere i tre. Jf. smukla, v. (Aasen).
Det e nøkso vanskele, men ej tenkje 'anj klare å smukre det te.
- smygen** adj. Glatt, som glir lett. Jf. å smyge.
Hanj e smygjinj, dinnja båt'n dinj. Hanj gjenge so lett i sjønå og so bli 'kje det bære ta 'nå.
- smyrje løfse** uttr. Smyrje lefse med smør. I gamle dagar gjorde dei dette med tommelen, for dei hadde ikkje bordkniv (jongje).
- smyrje opp** v. Pryle, banke opp.
Øss to(k) og smÿrd'ånå (smurd'ånå) upp.
- smæst** adj. Minst (gradbøying: små, smærre, smæst).
Dei va mange sysken, men ho va smæst ta allje.
- smørbite** hankj. [smørbite]. To flatbrødbitar med fisk og potet mellom. Sjø brødbite.
- smøtte** hokj. Smotthol, smal opning ein kan smette gjennom.
Det kom ei mus innj i kjelljar'n vår. Ho må no ha ei smøtte einkvanj sta'.
- småmennje seg** v. Gjere noko småleg, vere ufin. Ei anna form med same tyding: småminke seg [småmenke sej].
Ej førstæ'kje at hanj vil småmennje sej te å gjere nøke slikt.
- småsjø** hankj. Fiske (i lite omfang) nær land/heimstaden.
Ej drive no litt småsjø'n.
- småså** adj. Småleg, simpel, gnien.
Ho va 'kje småså ho so ga frå sej alt ditta åt misjona.
- snagje** hankj. Odde, tange, rev.
Det gjeck enj snagje langt uti vatnet.

snakje	v. Snoke, leite etter noko. Hanj for her og snaka so lengje at øss måtte gi ‘nå det.
snare	v. Vinde, vri. Også brukt om å drive omkring/gå att og fram. Ka du gjenge og snara itte, kom helder og set dej ne’!
snaretvare	hankj./hokj. Vrangvilleg person, snara-tvare.
snarkje	hankj. Skorpe på t.d. suppe eller graut, hinne på kokt mjølk.
snautre	v. Luske seg vekk, trekke seg tilbake, lure seg unna. Dei va nøkso risthøge te å byende me’, men ej såg ‘kje annja enn at dei snautra sej av når det sto’ om.
snedden	adj. 1. Rask, hurtig. 2. Nett, lagleg, hendig. Hanj va snedd’n å få det te. Det va enj snedd’n teng.
snegg(j)eleg	adj. Rask, snøgg. Du må stanse so ej fæ(r) gi dej mat og ikkje fare so sneggjele.
snegre	v. Haste, gå fort (om ei klokke). Jf. sneggre, komp. av snegg, adj.
snekledd	adj. Snaukledd, tynkledd. Du e so snekledd at du kjeme te å fryse førderva i disse (dinnje) kuldå.
snerke	v. 1. Gå bort, fjerne seg. 2. Gå omkring, gå ut og inn. 3. Skrumpe inn. Du må ‘kje gå og snerke huelausa i dørå.
sneskure	hokj. Skråstøtte/Sidestøtte til hes .
snikaløfse	hokj. Lefse smurd med snik. Snik er ei blanding av egg, mjølk og litt mjøl, som vart snika på med handa på

halvsteikt leiv. Ofte vart det brukt råmjølk i staden for egg.

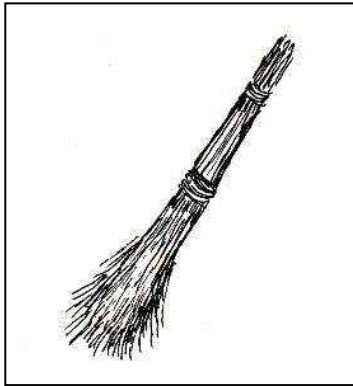
- snike** v. Stryke utover. Jf. snik, snikaløfse.
Ej lyt te å snike nøke måleng på låå snart.
- snill** adj. 1. Rikeleg, mykje. 2. Pen, fin (om ting).
Øss fekk snilt me' potete i år. Det va enj snilde kjole du he fått dej.
- snippe** hokj. Flik av noko.
Øss ha' kålrabi i ei snippe ta storåk'ra.
- snippen** adv. 1. Brå, uventa. 2. Snau, enkel.
Det gjekk snippe fyr sej ner i garda, hanj dauda øykjinj deira.
Det vart snippe i dag, døkke fer 'kje mykje traktereng.
- snorakar** hankj. Uniformert person.
- snuar** hankj. Noko som skapar forandring/snur opp ned på noko. Her brukt om sterk kaffe.
Ja, ditta va nøke te snuar.
- snuhlje** v. Snuvle, snakke utydeleg gjennom nasen. Av snutle og snusle.
Når 'anj snuhlja, då seie 'anj Ebba i sta'n fyr Emma.
- snultre** v. Sluntre unna, lure seg unna (eit arbeid).
- snur** hankj. Vinding, vriing, krull (t.d. i tråd). Ein fotballmålmann sa om ein ball som gjekk inn: Det va sånne nauta snur ti 'nå.
- snurle/snurre** hokj. Snare (fangstreiskap).
Då ej va gut, sette ej ut snurle (snurre) itte trasta.

snu staven	uttr. Tenkje seg om. Bie te ej fær snu stavinj minj.
snyr	v. Snur (pres. av snu). Du må 'kje gå fyr langt før du snyr.
snøvfeste	inkjekj. Nysnø som dekkjer overalt, nok snø til å kunne køyre med slede. Det e 'kje snøvfeste, so ej kan 'kje køyre i markjinnje.
snøvgråle	hokj. Mykje snø, tett snøkave. Jf. graala, hokj.: grisk og grådig person (H.Ross). Ditta vart nøke te snøvgråle (snjøvgråle), øss lyt te å finnje fram plogjinj.
snø(v)fjauter	inkjekj. Lette snøfnugg, svært lett snøfall. Det va et lite snø(v)fjauter i jaftes, men det va 'kje so mykje at 'anj kvita på.
snøvsøkka(r)	hankj. Snøsokkar, ullsokkar utan lestar som rokk opp om kneet, og som vart brukte utanpå skorner i kulde og snøver.
snøypen	[snøy`pinj] adj. Knapp, snau. Det vart so snøype burt i bakkjå itte du høgde vekk skogjinj.
snø(y)tt	adv. Heilt, aldeles. Det va so travelt at ej vart snø(y)tt (snåytt) gå'en.
so det so	uttr. Slik. Understreking/Stadfesting ofte hengt på til slutt i ei setning.
so no	uttr. Slik, sånn. Du ska' gjere det so no.
sole	hankj. 1. Underlag for grunnmur, støtte. 2. Dugande kar, livleg fyr. 3. Skosole.

I går støypte øss sole åt nyehusa. Hanj e enj redige sole so fær arbei'et frå håndå.

soleisne adv. Såleis, slik.
E det soleisne (soleisen) det e stilt i dinnja sakjinne, du?

somt pron. Noko, ein del.
Somt e fyr stort og somt e fyr smått.

sopling [so:pleng] hankj. Sopelim, feiekost.
I gamle dage fór dei øfte te by'n og selde soplenga.

soprei hokj. Dugande kvinne.
Ho va ei soprei so fekk onda teng i ei visse fart.

spa hankj. Lang steikespade, tein som vert brukt når ein bakar lefse og flatbrød.

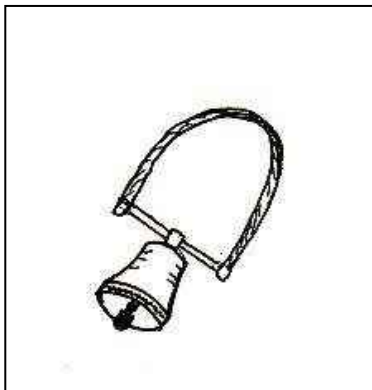
spann [spannj] hokj. Fingersmål, avstanden mellom fingertuppane når du sprikjer med tommel- og peikefinger.

spark	inkjekj. 1. Krafttak, dyst, hardt arbeid. 2. I uttr. å ta sparket sitt: få avskil, fare av garde. Det va et spark å få alt på plass. I dag tok ‘anj sparkjet sitt og fór.
sparkarløft	inkjekj. Loftsrom der ein reidde opp flatsenger når ein trong ekstra overnattingsplass, t.d. ved bryllaup.
spasi	[spa:’si] inkjekj. Rom, plass, armslag. Ordet mest brukt av norskamerikanarar (eng.: space). I Juneit’n (USA) der va det mykje spasi, ska’ ej seie dej.
spauke	v. Spøne, grave. Høns’ne gjenge neri kålrabiåk’ra og spauka, du må sprengje og jage dei.
spe(d)kalv	hankj. Nyfødd kalv. Dei to siste spækalvanje he vøre kyrakalva.
spee	[spe:’e] v. Spotte, narre. Du ska’kje spee me’ ditta, te det e det fyr alvorle.
speiss	hokj. Lang og tynn kjepp. E ‘kje ‘anj køminj atte, dinnja rakkjinj? Ta dej ei speiss og jag ‘åná heim att!
spekulasie	hokj. Kake av smør, mjøl, mjølk og sukker. Brukt om julekakemenn.
spele blautt	v. Vere forsiktig. Dei spela ‘kje blautt dei so køsta sej nye bil no igjen.
spelfektar	hankj. Person som gjer seg til. Du ska’ ‘kje tru ‘ná, ‘anj e enj spelfektar.
spelfekteri	inkjekj. Narrespel.
spik	hokj. Splint, flis, smalt trestykke. Sjå ljåspik.

spikefure	hokj. Fure som er høveleg å lage spikeved av.
spikelant	hankj. Spekulant, person som grundar på vanskelege ting.
spikeved	hankj. Ved kløyvd i tynne skier, oppfyringsved.
spildrende	adv. Heilt, fullstendig. Hanj språng spildrende nakjinj. Brokja va spildrende nye.
spilljevatn	[spil`ljevatt] inkjekj. Store nedbørsmengder. No he det vøre spilljevatn i over ei vike/veke.
spillvatn	[spil`ljvatn] inkjekj. Overflatevatn.
spir	inkjekj. Særsyn, sjeldan hending.
spis	[spi:s] inkjekj. God mat. Mest brukt i uttr.: Takk fyr spiss'n!
spiss	hankj. Det siste ølet ein får ut av maltet ved heimebrygging (tilsett sukker). Øss he drøkkje upp go'ølet, det e atte bære spiss.
spissbur	hankj. Humorist, moromann. 'Anj Kjønnes-Joanes (Tjønnes-Johannes) va slik enj spissbur.
spissjarn	inkjekj. Skeiser.
spjeld	inkjekj. 1. Luke, plate. 2. Trekanta hjørnehylle.
spjæling	[spjæ:`leng] hankj. Liten, spinkel person. Hanj e no enj spjæleng endå, men hanj mannj(a)st vel nøke om sennj.
splint	hankj. Landstrykar, tater.
splintebøle	inkjekj. Flokk av splint, tatarar.

spole	hankj. Livleg, humoristisk kar.
spong	[spång] hokj. Isflak, isbelte tvers over ein fjord. Det låg ei spång me' is over fjord'n.
sprale	v. Sprelle. Småsei'n låg neri båta og sprala.
sprøte	hankj. Teikn, merke, resultat, sprøte (fl.t. sprøte, sprøtne). Her ser du sprøtne itte storukså, øss fekk bære avlita (bleika, grå) kalva itte 'nå.
spune	hankj. Garn som er spunne (mest brukt om ulltråd). Ej va åt strikkerskinnje me' nøke spune te høse.
spurdag	hankj. 1. Spørsmål, etterspørsel. 2. Person som spør mykje.
sputer	hankj. Sprut. Ej kasta enj store stein uti vatnet so sputer'n sto' høgt te vers.
sputre	v. Sprute. No må 'kje du sputre vatn på mej.
spýt	inkjekj. Strikk, noko ein spytar på (ragg, vott o.l.). Sjå strikk.
spýte	hokj. Strikkepinne.
spýte	v. Strikke.
spæl	hankj. Hale (om ein kort hale).
spælsau	hankj. Norsk sauerase med kort hale.
spøde	hokj. Spade (kakespade).

spøkeri	inkjekj. Overnaturlig hending, skrømt. Det va et spøkeri kur godt det gjekk me' 'nå itte 'anj kom atte.
spøkjen	[spø:ˈkjinj] adj. Spøkjeleg; umåteleg, svært mykje. Det vart so spøkje me' snøv i år.
spøl	hankj. Vevspole.
spøne	v. Sparke i jorda. Du må 'kje gå der og spøne, men gjere etkvart.
stabbende	hankj. Del på ein slede. Stabbenden stod ned i megen og opp i rimen. Rimen gjekk over i hynningar og fram i veiendet, som var feste for skjækene.
stad	adv. Bort, ned. Mest brukt i uttr. dette stad: ramle overende. Hanj datt sta' me' det same 'anj røyse sej. Enj gammalje sprengdans ifrå Sykkjelva gjenge onde namnet «Gamlekaranje ska stad», dvs. skal på golvet.
stakje	hankj. Ulikeleg fyr, dårleg likt person. Ka du stende der og flire itte, dinj stakje?
staldør	[stalljdør] hokj. Fleipord for gylfen i bukser. Stalljdøra di e opa, vert det stundom sagt når ein har gløymt å late att gylfen.

- stallveikje** hokj. Hestebjølle; messingbjølle som høyrest lang veg. Også brukt på gardane om klokka om klokka som varsla måltid. Øss haure stallveikjå (stallvekkjå) uppi markjinnje, so det e vel der øykjinnje (hestane) gjenge.
- starlende** adv. «Du store tid». Brukt forsterkande i uttr. som t.d. starlende de. Starlende de' kur øss fiska denj natta.
- stauke** v. 1. Stotre når ein snakkar eller les. 2. Gå tungt, halte. Det va snøtt so vidt hanj klarde å stauke sej jønå Fadervåret.
- staup** inkjekj. Hol, fordjuping (i vegen). Det blei et staup i vei'n der ej to(k) upp stein'n.
- stavende still** [stavende stillj] uttr. Heilt, svært still. Fjord'n låg stavende stillje denj mørgon'n.
- steikjar** hankj. Person som ikkje får fisk. Sjå brennsteikjar. Kur det gjekk på sjønå? Ej vart no ikkje heilt steikjar.
- steikje støv** uttr. Lite, minste ting (etter nekting). Sjå også stinge støv. Fekk du nøke? Nei, ikkje det steikje støv

stein	hankj. Testikkel. Enj hest frampå Fit so ha' bære enj stein, vart kallja Einstein.
steinsle(d)e	hankj. Låg slede med breie megar til å drage stein på.
stekke av	v. Briste, gå lett sund. Jf. støkka, v. (Aasen).
stekkje	hankj. Binge, inngjerding for husdyr (i fjøsen). Saudestekkje, kalvestekkje. Ej lyt te å lage enj stekkje åt spekalva.
stemme	hokj. Luke, stengsel, som t.d. stoppar vatnet i ei vassrenne.
stemme	v. Stoppe, stanse, sette demning for.
stemmeføss	hankj. Den vasspruten som blir laga når ein set stemma i kvennasloket (vassrenna inn på kverna).
stemmenål	hokj. Stoppenål (til ulltråd). Du fæ'kje trå'n upp på dinnja nåla, du må ta dej ei stemmenål.
stendst	v. Forslår, er nok av, varer (pres. av standast). Det e det argaste, det stendst ikkje klæ på dissa guta.
stess	hankj. Stad, plass. Helst brukt saman med alle eller einkvan. Enj kvanj stess må vel kalvanje vere? 'Anj ska' no allje stess vere frame.
stike	v. Sy (med maskin).
stikkedåse	hankj. Fyrstikkøskje. Ej ska' ha enj tubbakkspakkje og enj stikkedåse.

stile	v. Prøve å oppnå, pønske på. Ej ser ka du stila på, men du treng ikkje prøve dej.
stime	v. Gå i stim. Også brukt om å vente tolmødig på noko. Øss måtte no stå der og stime viss øss sku' få nøke.
stimpén	[stim`pinj] adj. Stiv, styr, støl. Nei, 'anj e altfyr stimpinje te å bli nøkenje go' fotballspelar.
stinge støv	uttr. Lite, minst (etter nekting). Sjå steikje støv. Øss bryr' øss ikkje det stinge støv.
stirr	hankj. Uvilleg/Sta person. Hanj va enj stirr so ikkje vilde høyre på andre.
stirrig	adj. Ulydig, sta. Du må no ikkje vere so stirrige.
stive	v. Vinne over, gjere det betre enn ein annan. Høppa du långt? Ja, ej trur ej stiva 'nå.
stjernerap	[sjernerap] inkjekj. Lysande «strek» på himmelen, etter meteorittar som brenn opp i atmosfæren. I jafte sa eg ej mange stjernerap.
storefång	inkjekj. Klem, omfamning. Ej må få mej et storefång før du reise.
storgrytt	adj. Storsteinete, grov. Det va ei storgrytte ur upponde berghammara.
storløype	hokj. (Stor) flause, fadese. Sjå løype. I går heldt ej på å gjere ei storløype.
storseggje	hokj. Fin frue, byfrue.

strende	v. Moke, skufle bort. Ej strende no upp det meste. (Bruke flatsida av reka til å skrape saman og skufle bort det meste av t.d. ein mykradunge).
strid	[stri:] adj. Hard, sterk. Brukt etter nekting i tydinga å vere sjuk. Ej va låke i natt, so i dag e 'kje ej stri'e.
strik	hankj. Gutunge, hyn.
strik	inkjekj. Stripe etter rennande vatn i ein fjellvegg. Saud'ne gjenge tett framfyr strikja.
strikk	inkjekj. Strikkety, spøt. Sjå spýt. Ej he et strikk so ej må gjere ferdig.
strinde	v. Fare vidt omkring. Ej he strinda og leita itte dyrå i heile dag.
strongje	[stron`gje] hankj. Strange, stokk. Det va tongt å få lesst stronganje på ve'asle'n.
strunkjen	[stron`kjinj] adj. Stiv, overfylt i magen etter mykje mat. Ej he vørte so stronkjinj ta allje disse julebordå.
struplar	hankj. (fl.t.) Snøsokkar, «gamasjar». Som ei strømpe til å drage utanpå skorne, og oppover leggen.
struple	hokj. Brukt om ei «pratesjuk» kvinne/sladrekjerring. Også brukt struplety: personar som tullpratar/pratar mykje. Det va 'kje nøkenj so trudde det sku' verte slik ei struple ta hinnje.
struple	v. Snakke tull, tyte. Nei, no strupla du.

struplekoke	v. Fosskoke.
struplereg	inkjekj. Plaskregn, stridregn.
struppel	inkjekj. Tullsnakk, sladder. Fyr nøke struppel!
strøkk	hankj. Strøkk, lat person. Kom dej upp ta sofana, dinj strøkk, og ligg ikkje der og røyt!
strøkkje	hokj. Jarngryte, smalt kar, særleg til å samle fløyte i. Rjomestrokke (Aasen). Ej he sett på strøkkjå fyr å koke kveldsgraut'n.
strøpe	v. Fare langsmed noko, fare planlaust omkring. Sommarkveldanje før so strøpa øss långsme' landa og dørge itte småseia. Hanj e rastlause og fær bære og strøpa.
stubbe	v. Slite av. I går stubba ej på enj sværeng (her: storlaks) frami Storhyla.
stukel	[stu:`kel] hankj. Noko som stikk fram, ende. Brukt t.d. om det møyre og mjuke beinet i eit kuhorn og om ein ende av ei rot/trestamme som stikk fram.
stunde	[ston`de] v. Vente, lengte. Ej stonda so heimatt, ej trur ej fær.
sturlete	[stur`lite] adj. Stimpen, (helse-)svak. Hanj e te å verte sturlite no, gamlema'nj upp i garda.
stuss	adj. Still, fåmælt, tankefull. Hanj vart nøke stuss når hanj såg ka so ha' hendt.

stute	v. Drive omkring, gå gjerandslaus. Ej mysste arbeidet mitt, so no lyt ej gå her og stute.
stygg	hankj. Motbydeleg kjensle, avsky. Øss åt so lengje småsei me' kvitsos at øss fekk snøtt stygg te 'nå.
styggefære	[stuggefære] hokj. Stygg, uvøren åtfærd.
styl	hankj. Tjuveri, steling. Jf. stuld, hankj. (Aasen). Ditta ordet vart brukt ta enj Brunstad-kar ca. 1950, huska ej. Det e 'kje nøke styl, sa 'anj. (Jostein Fet fortel).
stylkjesott	hokj. Sjukdom på høns (misser fjør).
stȳr	adj. Stiv, stimpen. Austlandsforma er støl, av styrd. Hanj e so stȳre at hanj kan 'kje bøye sej so mykje at hanj dræge på sej høs'ne sjøl.
styrvol	hankj. Rorstong, skaft til å røyve roret med. Ein stav med eit vinkelledd som gjekk inn i eit hol på roret i ein båt (seglbåt, robåt).
styting	[styt`teng] hankj. Kort slede, tømmerlede. Også brukt i andre samanhengar om korte ting.
stæle	inkjekj. Stabel, lad, stål. Sjå ståle. Onganje høppa i høystæla. Murt'n (småfisk) sto' i et stæle burt fyr stø'ne.
stæv	inkjekj. Orden, stell (i arbeid og levemåte). Det verte aldre stø'ne me' dei, dei fær burt i alt slag.
stø	hokj. 1. Landingsplass for båt. 2. Stad på setra der krøtera samlast før dei vert sleppte inn eller mjølka. Dinnja stø'na e enj eineste store depel.
stølabelte	inkjekj. Belte som er sett i hop av firkanta (sylv-)plater.

stølakræ	hokj. Lakseyngel med stølar («tunger») langs sida.
stølemål	inkjekj. Metall-lekkje sett saman av ringar (stølar). Brukt som måleband til å måle «livvidda» og høgda på husdyr, t.d. hest og ku. Metallekkja var inndelt i stølar og småstølar. Ein driven hestekar kunne rekne ut slaktevekta på ein hest etter ei måling med stølemål. Kur mange støla trur du hest'n dinj e, Karoles?
stømn	hankj. Treg og sta person. Det e 'kje å vente at enj slike stømn he fått sej ti kvinnjfolk.
støpel	hankj. Stabel. Ej he liggende enj støpel me' flatbrø'.
støppe	hokj. Stoppe, lita hole/spor i marka. Hanj vart so tyste at hanj drakk utu ei støppe so det sto' vatn ti.
støre	v. Telje, rå til, lokke einkvan bort i noko. Ej størd' 'ånå te å kjøpe hest'n.
støytegale	adj. Verkeleg gale, ille. Det e støytegale kur ongdominj fær åt no fyr ti'a.
stå	hankj. Stad (dat.fl.t., av stodum). Ølljå stå: alle stader. Av gno. ollum stodum (dativ). Også nøkrå stå: somme stader.
stå fyre	v. Ordne ut, ha ansvar for noko. Hanj fekk ei tenestetaus te å stå fyre åt sej, no sia hanj vart åleine.
ståle	inkjekj. Stål, tett samantrengd masse (høyståle). Sjå stæle. Øss ha' et ståle i kurå endå på gamlelø'ne, ett me' høy og ett me' ho.

stål(h)ue	hokj. Rundkast, kollbøtte. Sommar'n brukte øss å gjere stål'ue frå øvstelåvå og ner i høystælet.
stå om	v. Vere viktig, ha hastverk. Det va 'kje nøke so sto' om. Det kunnje godt vente te hinå dagja.
stå til	v. Vere morosamt, vere stas. Ho tikte det sto' te, 'o Berte me', når ma'nj vart kretsmester.
suffisant	adj.1. Solid, sterkt (om arbeid). 2. Påliteleg, sjølvtilfreds. Frå fransk suffisant: tilstrekkeleg. Det va et sværandes hus, alt va so suffisant gjort.
suhlje	v. Susle, skrøne, vrøvle, tøyse. Sjå susle. Ka du suhlja me', Petter? Ditta e 'kje det nøkenj so trur likevel.
suhljebikkje	hokj. Brukt om ein tøysete person. Nei, denj so høyre dinnja suhljebikkjå då, sa 'anj Nils-Lars på Fit. (Klokka slo til feil tidspunkt.)
sukkande	adj. Stor, svær. Det va enj sukkande stabbe hanj saga ne' åt mej.
sukkerlade	hankj. Sjokolade.
sukke til	v. Slå til, våge seg til. Ej trur ej sukka te, sa tause åt friara sine (sinå).
sul	inkjekj. Feit og kraftig mat til å ete attåt suppe, graut o.l. Også brukt om ymse slags pålegg på t.d. brød og flatbrød. Heilmjølke vart av somme kalla grautsul. Å maule sulet var nesten som eit brotsverk å rekne, fortalde ei eldre kvinne. Ho gommer taut me' det at øss brukte fyr mykje sul.

sule	[su:ˈle] hokj. U-forma dobbelgrein til å sule (vinde) opp fiskesnøret på.
sulkjeft	[su:lkjeft] hankj. Person som likar feit mat. Hanj va nøke te sulkjeft, men so såg ‘anj no ut deritte me’.
sullik	hankj. Slask, slamp, fyllik. Hanj va enj go’ sullik, det va sjeldå/sjøldå hanj va heime med kjærængjinnje.
summer	[somˈper] hankj. I uttr. kome i summer: kome bort, bli gløymt, kome i uorden. Kome i sumpren (Aasen). Det e kome i summer.
susle	v. 1. Vrøvle, sladre, tøyse. 2. Skvalpe, søle. Sjå suhlje.
sutalaus	adj. Utan sut, trygg. Øss fekk det sutalaust no når øss kom på trygda.
sutasam	adj. Engsteleg, redd, nervøs. Ho va so sutasame at ho bar sej fyr allje teng.
sute	hokj. Rund stokk som ein sette ned på ripa på båtar; til å drage lina eller garnet på. (Seinare kom garnrullen).
sva	inkjekj. Glatt, naken bergskråning, svaberg. Sjå også svøde. Uti Fikja-markjinnje e der et sva so heite Skin-sva, fordi det blenkje ti sol’ne.
svabbe	v. Søle (med vatn). Du må ‘kje svabbe so når du vaska gølv, det e bære so det drive rundt dej.
svengjen eller sprengjen	uttr. «Roleg eller travelt», «tomt eller fullt». Det e so ojamt på fabrekkja, her e det enten svengjinj eller sprengjinj.

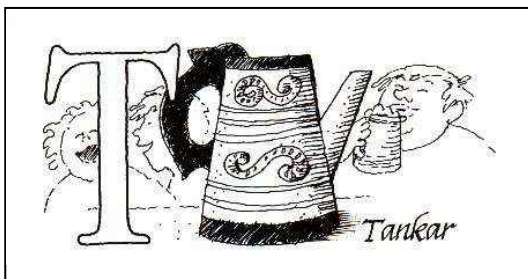
svigløype	v. Ringe inn, kome framom t.d. ein saudelopp, bægje. Dissa skyre saud'ne trådde bære te fjells. Det barst heilt upp på Holeheiane før øss greidde å svigløype dei og få dei heimatte.
svinebinde	v. Binde fast, binde på hender og føter. Øss svinebatt gris'n før øss slakta 'nå.
svip	hankj. Skimt, noko som liknar på. He du sett huldra? spur'e dei 'nje Barbro-Gamle-Olave. Åja, ej he no sett svipinj ta 'nje. (Ca. 1900).
svip	inkjekj. Kort og intens smerte, helst over ryggen.
svøkt	hokj. Lita hole, dekt, forsenking i terrenget. Der e ei svøkt, so du må passe dej og ikkje drive haudå.
svøle	hokj. Svaler (fl.t. av svale). Neri lø'ne va der mange svøle so ha' rei(r).
svør	hokj. Svor, ras (helst om stein og jord). Vass-svør: ras p.g.a. mykje flaumvatn. Der gjekk ei svør burt' i Valljanykja.
svång	adj. Svang, tom, smal over magen. He merra fått mat, ho e so svånge?
sy	utropsord. Kalleord for hundar i tydinga kom her! Sy Viggo, sy!
syft	hokj. Rest, smule. Av suft, hokj. Samanheng med suvl, inkjekj. Det fanst ikkje syfta atte.
syfte	v. Reinske ved risting. Du må 'kje syfte so me' klæ'nå, her verte slike dombe.

syftesok	St. Svithuns voka, 2.juli. Øss byende øftå ikkje slått'n før syftesøk.
syftig	adj. Vill, ustyrleg, «greinalaus». Det va nøkre syftige kara so va komne i hop ne' på husa i jaftes.
syle	v. Kaste hardt. Hanj sylte enj stein itte katta.
sylig	adj. 1. Lystig, alkoholpåverka. 2. Våt, sølete. Jf. suvlug, adj. (Aasen). Dei va sylige når dei kom heim atte frå dansefesta. Onganje va sylige itte å ha vør' burt' i elvinnje og vaspå.
sylkje	hankj./inkjekj. Silke. Dinnje huå itte oldemor di e ta reine sylkje.
syll	hankj. Svill, grunnstokk. Også brukt syllstokk [sylljstøkk].
sylme	hokj. Stor mengd, svært mykje av noko. Det va ei sylme me' makrel i år.
symd	adj. (part. av symje) Symjedyktig. 'Anj va 'kje symde, so det va på hekta dei berga 'nå.
synelse	inkjekj. Særhending, syn. Det va litt ta et synelse då nyebil'n kom te gards.
synge ut liket	v. Når dei bar ut likkista, brukte dei støtt å synge ein salme. Det kalla dei å synge ut liket.
syre	hokj. Sur myse. Myse som var samla etter ysting gjennom heile sommaren på setra.
syreblende	hokj. Sur myse, ofte blanda med vatn. Brukt som leskedrikk. Syreblende va gødt fy'r tystå når det va fjølt i vera.

syripe	hokj. Blanding av m.a. vatn, høy, poteskrell og litt mjøl; brukt til dyrefor. Styrkjande mat for t.d. nybærer (kyr som nett hadde kalva).
syrpri	hokj. Driftig kvinne, kvinne som får arbeidet fort unna.
syten	adj. Sjå like syten.
sæm	hankj. Sus. Der va sånne elvasæm at ej fekk 'kje søve.
sæne	[sæ:ˈne] hankj. Søner (fl.t. av son). Sønne er ei yngre form.
sær	adj. Sur, gretten. Ka det e so mankerå 'nå, 'anj e so sære i dag.
særlaga	adj. Sur, sta. Hanj e so særlaga ta sej, hanj e 'kje følkja lik.
sætande	adj. Påliteleg, som er verd å akte.
sætredeie	hokj. Seterjente. Jf. budeie, rakstedeie, bakstedeie m.fl.
sø	inkjekj. Væske som noko er kokt i. Av verbet syde: koke. Jf. potetsø, fiskesø Balljesøet e nest'n det beste.
søgebarn	inkjekj. [sø:gebanj] Lite barn som (enno) syg morsmjølk.
søgg	hankj. Kraftig kar, flink fyr. Hanj e enj søgg, eldstegut'n 'innja Marja. Hånå kanj du lite på.
søkkjende	adv. Svært. Ditte va søkkjende gødt øl.
søll	[søllj] hankj. Støy, skrål, lyd av mange stemmer. Det va enj slike søllj på basara i går at ej he hauverk endå.

	Kynnje sánka søllj på ei fræmende bikkje (gjorde åtak med mykje beljing).
sørp	inkjekj. Avfall, boss. Det et sørp utover allje stess.
sørphøle	hokj. Sørphole. Hole i markja der dei i gamle dagar kasta matrestar og matavfall. Vart tømd om våren og brukt som gjødsel.
sørphøne	hokj. Brukt nedsetjande om ei vimsete kvinne. Også brukt om ein snurrebass.
sørpkrå	hokj. Krå i eit rom der ein samlar rusk og rask. Ve'arusket opponde ømna sopa øss att i sørpkråna.
søse	hokj. Livat kvinne (som likar å prate). Ho e so mykje te søse, ho tagna 'kje fyr heile da'n.
søse	v. Erte, halde moro. Hanj best'n likte å søse ti onganje.
søtmælt	adj. Fin i målet, smeikjande. 'Anj e so søtmælte, dinnja emisær'n.
søytel	[søyt`el/såyt`el] hankj. Person med humor og vidd, ein likandes kar.
så	hankj. Stort, ope trekjerald til å ha t.d. korn eller øl i.
så	hokj. Lite måltid, helst om brødmat. Jf. mataså. E du åt og fæ' dej ei så? (Sagt til nokon som sit og et.)
såe	hokj. Trevl, flis av skalet på korn. Jf. såd/saad, hokj. (Aasen). Såe er ei svak form av såd. Tyder også smule, hankj., t.d. mjølsåd, matasåd. Det e so mykje såe ti mjøla at graut'n ser ut so et pinnjssvin.

- sâlde** v. Riste gjennom eit såld.
Vil du hjelpe mej å sâlde (selde) sand?
- sângre** v. [sân`gre] Sangre, klynke, klage.
Hanj gjekk og sångra på same lætå heile da'n.
- sânke søllj på** v. 1. Erte, vere lei med, mobbe. 2. Skråle, bråke.
- såpekokar** hankj. Dorsk og duglaus person.

Til bokstavval.

- ta att** v. Kjenne att.
Ej to(k) dei atte på følkja.
- ta av av** v. Ta av frå toppen, ta av det øvstliggande/næraste.
- tagall** adj. [ta:ˈgallj] Taus, still.
Hanj sat der tagallje heile kveld'n.
- tahlje** adj. Tasle, fattigsleg, enkelt.
Det va nøkso tahlje innji støvinnje deira.
- ta i handa** v. Ta med seg (lite) av noko.
Sjær (sjå her), ta no et kakestykkje i handa før du gjenge.
- tak** inkjekj. Tiltak, initiativ.
Det va 'kje nøke tak ti 'nå.
- ta kalv** v. Bli befrukta (om kyr).
Øss måtte slakte kyra, ho to' 'kje kalv.

- takast** v. Stridast, krangle, slåst.
 Dei tokst både vel og lengje.
- takskjerr** [takskjær(r)] adj. Sky, redd, vanskeleg å få tak i.
 Hest'n va fole takskjærre når hanj ha' gått lengje på beite.
- tallje** hankj. Hardtrakka myker i sauestekkane. Jf. talle, hankj.
 (Aasen).
- talmast** v. Skrante, tærast bort.
 Hanj ligge bære og talmast vekk.
- ta nedfyre** v. Forby strengt, irttesette alvorleg.
 Ej måtte ta 'nå alvorle ne'fyre.
- ta ned i** v. Hjelpe, ta i noko.
 Det e so tongt at ej trur du lyte ta neri me' mej.
- tange** [tån`gje] hankj. 1. Smalt nes. 2. På knivbladet; den delen som
 går inn i skaftet.

- tankar** hankj. Trekanne med tut, ølkanne.

ta nokon fyr kovedøra	[køvedør'ne] uttr. Ta, vinne på ein rask/overraskande måte.
taregard	hankj. Belte av tang og tare i fjøra. Bårå ha' lagt fram enj slike store taregard i natt.
tarv	hankj. Liten, oppriven skydott. Jf. tarve, hankj. (Aasen). Det verte sikkert størm, hanj ha' slike stugge tarva uppi skyå i dag.
taske	hokj. 1. Veske. 2. Testikkelpung (på dyr og menneske). Jf. eiste.
tatte	hankj. Kvinnebryst. Ej lyte heimatt og gi ba'njet tatte. Fæ'kje ej tatte no so bannja ej, sa gutongjinj, 'anj va seint avvende.
ta tukt	v. La seg påverke/disiplinere av straff og formaning, ta lærdom. Gut'n va so hardsette, 'anj to' 'kje tukt.
taumhard	adj. Stridlynt (om hestar). Onghestanje e øftå taumharde.
tauvre	[tåv`re] v. Forhekse, forgjere (særleg om krøter). I 1890-åra va der ei kyr fram på Dravlaus som ei kjæræng meinte va tåvra.
teine	hokj. 1. Kasse over kvernsteinane som kornet renn frå og ned i kvernauguet. 2. Fiskereiskap av flettverk, netting o.l.
tekkjargraut	hankj. Grautmåltid i samband med dugnad på tak. Då duna'n (dugnaden) va fer'ige, ha' kjærenganje kokt tekkjargraut te øss.
tekkjenever	subst. Never til takteking.

tegløpe	hokj. Blautt terreng etter tining (om våren). Jf. glop, inkjekj.: bløyte av smelta snø. Det va slike tegløpe at det va 'kje rå' å køyre itte veia.
teming	[tæ:ˈmeng] hankj. Unghest (årsgamal) som vart sela på og forsøkt temd.
tene	v. Gjere nytte, duge. Det e 'kje plent so det ska' vere, men ej tenkje det tena so lengje. Nei, ditte tena 'kje 'nå Rønneberg, brukte dei å seie uti øyå når dei ha kvilt ei stond og røyste seg igjen.
terpetikkel	hankj. Perpendikkel, pendel i større urverk.
terre	[terˈre] hokj. Tørkever for t.d. høy og korn. I dag e det lettvind og go' terre.
tette	hokj. Bakteriekultur som gjer mjølka tjukkare. Det kunne i einskilde høve også verte brukt tettegras. Også brukt i uttr. få tetten ti seg: verte mett.
tettelomme	hokj. Verkeleg lomme. Før hadde ofte buksene til småungane berre påsydde fuskelommer. Det var som ei vaksengjering når dei fekk verkelege lommer med for.
tettepløse	hankj. Pløse (skinnlapp under skoreima) i sko som var stika heilt opp.
tev	[te:v/tæ:v] hankj. 1. (Vond) lukt, stank. 2. Pust, andedrag. Øss kjende enj slike tev, og når øss sku' te å sjå, so låg der enj daude katt.
teve	[te:ˈve/tæ:ˈve] v. Puste. 'Anj teva, sa dei om enj stein so lea på sej når dei heldt på å få 'nå upp ta jord'ne.

tidd	adj. Drektig. Også brukt om å vere staut og velfødd, eller om ei ku som mjølkar på det meste. Tyder også å vere lysten på, t.d. vere tidd på mat. Dinnja kyra ser tidd(e) ut, denj vil ej kjøpe.
tids	adv. Brukt i uttr. om kva som er på ferde/ kva hender: Ka e ti(d)s? Også i uttr. tids nok: i tide, i rette tid.
tidtgjengd	adj. Som kjem ofte på vitjing. ‘Anj e vørte so tidtgjengde burti garda i det siste, tuska ‘anj ti tenesttaus’ne?
tikle	hokj. Lita bjølle. Øss hengde ei lita tikle på kalvanje so pass øss sku’ høyre kar dei heldt te.
tikse	v. Suge (kraftig), patte. Låmba dreiv og tiksa på mor si itte dei va attekømne utu markjinnje om haust’n.
tikst	v. Tykkjest (pres. av tykkjast). Dei tikst vere nøke te kara.
tilburd	[te:ˈbur] hankj. 1. Hending. 2. Åtferd, framgangsmåte. Det va enj ondele teburd. Lambet hadde drukna i drikkevassbytt’ne åt mor’ne.
tilbyksande	[te:ˈbyksande] adj. Lett, enkelt å ta fatt på. Å nei du, de’kje so tebyksande.
tilfang	[te:ˈfång] inkjekj. 1. Emne, vyrke. 2. Reiskapar, helst til bygnings- og snikkararbeid (hammar, sag, høvel osv.). Ej ska’ skaffe tefång og so fær ej snikkara te å byggje huset.
tilhelde	[tehelde] inkjekj. Tilhaldsstad.

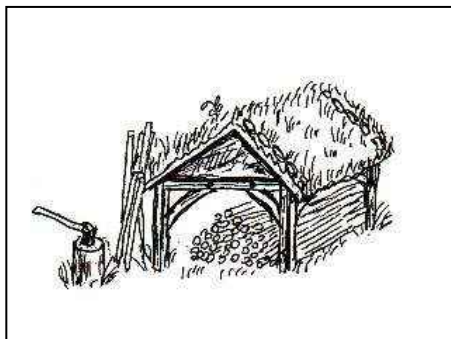
tilkomen	[te:ˈkominj] adj. Tilårskomen, godt vaksen. Ho fekk sej enj tekominj mannj, hanj va sytti. Ho va tekoma når ho gifte sej.
tilpytta	[te:ˈpytta] adj. Velstelt. Der va so tepytta der i garda at der va ‘kje et strå å sjå nøkenj sta’.
tilsjå	[te:ˈsjå] v. Sjå (nøye) etter. Øss trudde der va fire, men når øss sku’ tesjå, va der bæ’re tre.
tiltøkjeleg	[te:ˈtøkjele] adj. Lagleg, lett å gripe til. Der finnj ej mej et tetøkjele emne.
tim	[ti:m] hankj. Skimt, aning. Ba’njet hadde enj tim atti bestemora, tikte ej.
timber	inkjekj. Tømmer.
timbre	hokj. Tømmerverket i eit hus av tømmer. Timbrå va ta fure, det va det einaste so dugde.
timje	v. Skimte, ane langt borte. Øss va komne so långt te havs at øss timd’ ikkje land.
tinar	hankj. Hard (bøyeleg) ved. Ve’n i dissa (dinnja) plånkjå e tinar, ‘anj bit i hop når ej saga.
tindaure	hankj. Liten ferskvassfisk (ca. 5 cm) med skarpe piggar, stingsild.
tine	v. 1. Ta neter ut av hamsen. Sjå og gultining. 2. Reinske truska korn.
tir	hankj. Stabel, lad. Dei he løtt upp tynnje i tira.

tirr	hankj. Person som tergar/irriterer. Hanj va enj slike tirr so kunnje tirge på sej enj gråstein.
tirt	hankj. Liten, spiss topp, utvekst. Det vøks ut ei vorte på 'nå so va so enj lit'n tirt.
tjør	inkjekj. Tjor, kjetting til å binde dyr med. Ej va te Aure og kjøpte nytt tjør åt merr'ne.
tjørehjell	[tjørehjellj] hankj. Ein slags tjøreovn over ei grue der ein vann ut tjøre frå spiketre.
tjåk	inkjekj. Møye, strabasar. Det e mykje tjåk før alt e gjort.
tobakksellje	[tubbakksellje] hankj. (Eldre) person som tygg skråtobakk. Hanj va enj go' tubakksellje og spytta rundt sej, det gjorde hanj.
tomling	[tom`leng] hankj. Liten kopp, brukt til å drikke brennevin i. Sylvtomling: kopp av sylv.
tonespel	inkjekj. Salmodikon. Oppå ei opa, avlang trekasse var der ein einsleg streng som det vart brukt boge på. På dei likaste spela var skalaen avmerka. Salmodikon fekk det folkelege namnet salmedonkar.
tong	[tång] hokj. Grind lagd oppå høylasset og stramma til; brukt til å halde høylasset på plass under transport.
tongsim(e)	hankj. Gyringa (tau) som vart brukt til å stramme/feste tonga på høylasset. Ordet sim finn ein att på Island i talasimi: telefon, ritasimi: telegraf.
tor	inkjekj. Svakt lys. Det va et lite tor utpå kjøkja, eljest va det myr(k)t i heile husa.

tore	v. Lyse svakt. Du må skru opp veikjinj på lampå, ‘anj tora.
toreflo	hokj. Regnskyll med torever. Også brukt torefloing. ‘Anj e so svarte uti, det kjeme visst ei toreflo.
tosamne	adv. To og to. Dei va tosamne so for rundt på døra.
totte	v. Ergre seg. Ivar Aasen fører opp «Han tykte paa det» (av verbet tykkja): «fortryde paa noget». Sykkylvsforma kan vere laga til forma totte, pret. av tykkje (tikje): synast. Hanj totta på at hanj ikkje gjor’ det me’ det same.
tottesprengd	adj. Med lause trådar, oppflisa (om tau). Utfaret vårt te(k) te å verte tottesprungje.
traudig	adj. Mødesam, tung, seinvoren. Hanj sto’ so traudige neri veit’ne te det va myrke kveld’n.
trautal	adj. Slitsam, tung og langvarig. Det e det same uppatt kvar dag. Det verte traутalt i lengd’ne.
trautasam	adj. Einsformig, keisam, traутal. ‘Anj sat der kvar kveld og va so trautasame.
traval	[tra:’valj] adj. Skadd, som gjer vondt. Jf. traval, inkjekj.: skade, uhell (Aasen). Ho datt ne’ frå trøppinnje og gjorde sej travalj.
travalikjole	hankj. Kjole; litt finare enn kvardagskjole. Ordet kan ha samanheng med fransk travail: arbeid. Jf. travaleg, adj.: mødesam, strevsam (Nyn.ordboka).
trave	hankj. Stridig, vrang person, ugagnskråke.

trebole	hokj. 1. Vassblemme i huden etter friksjon mot treskaft e.l.. 2. Namn på ein barneleik der ein person «står» og dei andre gøymer seg. Ej he breitt myker so lengje at ej he fått trebole innji nøvå.
trefse	hokj. I uttr. i dei trefså: på den staden eller på det tidspunkt. Dei sku' no vere her i disse trifså (tryfså), det e 'kje lengje sia ej såg dei.
treisk	adj. 1. Strevsam, trøyttande. 2. Påhalden, gjerrig, sparsam. Hanj va so treiske ta sej at det va 'kje nøke so va gødt nøk åt 'ånå.
trekte ti	[trek`te/træk`te] v. Irettesetje, snakke til rette. Ej tenkje dei lære det når øss fær trekta ti dei ei stond.
trelappe	hankj. Tresole, trelappsko.
trem	[tre:m/træ:m] hankj. Sidekant av t.d. fat eller skål. Døkke må ete frå trēmå og ikkje fløyte av av/fløyte av ta øvste lagja.
tre-mann-i-vind	Barneleik brukt (i alle fall) til ut i 50-åra.
trenavar	hankj. Trenøve, lite nevenyttig person. Sjå trenøve. Det va so mykje te trenavar, men hanj va flenke me' bokjinnje (i boklege fag).
trenøve	hankj. Lite nevenyttig person. Sjå trenavar.
trinsel	hankj. Barneleike; ein ring som ein styrer med ein kjepp som har ei klyft eller tvertre i enden.
trintel	hankj. Skive av ein rund stokk. Brukt m.a. til sørphøne og hjul på leikebil. Også brukt i overført tyding om ein sprek kar, ein som «går fort rundt».

- trippe** inkjekj. Stad i ei rås der ein må stige lenger eller høgare enn vanleg. Ofte brukt som stadnamn i marka. Jf. Trippe i rås på vegen mot Straumshornet.
- tro** inkjekj. (fl.t.) 1.Liggande staur i ei hes. 2.Takfjøl som ein spikrar til sperrene.
- troe** hokj. Fiskestang.
- trongsjøa** adj. Trongt om plassen i sjøen (om fiskevegn).
Uti Børgon'fjorda va det øftå temmele trongsjøa.
- trongsti** [trångsti] hankj. Trong passasje, innsnevring, skar. Også brukt i overført tyding om å kome i vanskar.
Øss kava so hårdele me' nøkre saude so ha' gått sej i trongsti.
Dei kom 'kje sej verken upp eller ne'.

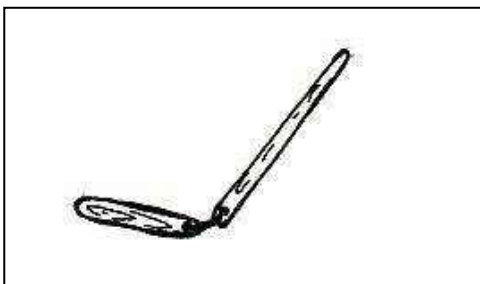
- troskøt** [tro:´skøt] inkjekj. Skur til å ha hestro (hesjestaur) i.
- trurøkjen** [tru:røkjinj] adj. Trufast, påliteleg.
- truskehjul** inkjekj. Vasshjul nytta i tresking.

truten	adj. 1. Oppsvulma, hoven. 2. Fornærma, arg. Fot'n e trut'n, kanskje hanj e brøt'n? Hanj gjekk og va trut'n på mej i fleire daga.
trutne	v. Svulme opp, hovne.
try	talord. Eldre form av talet tre. Jfr. tvau: to.
trynevé(d)	hankj. Rennelykkje rundt trynet på grisen som dei brukte når dei skulle drage han til slaktarbenken. Opphavleg ei vidje, derav tryneve(d).
trysje	hokj. Driftig kvinne, svær til å arbeide. Også brukt ei truske.
trysje	v. Bråke under arbeid/leik, drive hardt på med noko, fare uvøre fram. Øss sende onganje ut på gard'n so dei kunnje trysje slik dei vilde.
tryte	v. Ta slutt, gå tom (for). Øss byende å tryte upp fyrr middagsmat.
træl	hankj. 1. Trestykke brukt til flot (fløyt) på garn. Helst av einer, bøygd i forma og 50-80 cm lang. Trælen kunne og vere laga av ihopbundne glaskuler, vart då kalla kuletræl. 2. Klump av tjukk hud, særleg i handflata.
trø	hokj. Inngjerda område utanfor fjøsen (på setra). Inngjerda veg/geil frå beitet til fjøsen. Det sto' fullt ta krytel uti trø'ne.
trø	v. Legge tro på eit tak. Øss må te å trø uppatt seltakjet, d'e so røte.
trøllkjerring	[trøllkjæræng] hokj. Brukt om stor, svart bille i molda.

trøsk	hankj. Sarg, sidekant på t.d. ei treøskje. Også brukt om sidekanten på ei fele.
trøske	hankj. Sår hals og munn, helst hos småbarn. (Soppinfeksjon som syner seg på slimhinna som eit kvitt belegg.
trøsved	hankj. Turr ved, turre greiner/kvistar. Også brukt om material med mange turre og harde kvistar.
trøte	hankj. Trute, opphovning. Det va trøte i fota åt guta.
trøyte	v. Halde ut, få til å vare. Øss må trøyte ei stond te før øss bigjeve øss (gi seg, slutte, «begi» seg).
trå	adj. Uthaldande, iherdig. «Hanj tape so brå e og vinnje so trå e».
tråkinna	[tråkjinnja] adj. Sein å verte til smør (om mjølk).
tråsøkjen	[tråsøkjinj] adj. Påtrengande, nærgåande, pågåande. Hanj vart tråsøkjinj itte hanj visste at ølet va fær'igt.
tuhlje	hankj. Arbeidsykt, innsats. Nei, øss fær vel ta øss ei tuhlje te?
tull	[tullj] hankj. Kjemd ulldott, ferdig til å bli spunnen.
tullje	hokj. Ein slags visp, reiskap til å røre med. Brukt til å røre i gryta når ein kokar t.d. graut eller suppe.
tullje graut	v. Vispe mjøl i vatn eller mjølk (til graut). Det koka no, grautamøkkjet. Ta og tullj graut'n du, Jo'ane!

tungetak	inkjekj. Tyngste delen av eit arbeid. Øss he no tongetakjet attai (attanfor) øss no.
tungje	[ton`gje] hankj. Søvnntyngsle. Ej ha' enj tongje når øss sat ne' på bed'usa, men det kom sej når øss fekk øss kaffi.
tungmylt	adj. Tung å mjølke. Sjå også langmylt, lettmylt, høgmylt.
tur	hankj. Dur, bulder. Det va slike tur ta røkkja at det va trautalt.
turel	hankj. Tverel, stong med ei skive brukt til å stampe i kinna når ein lagar smør. (Sml. med ein skistav med ei trinse i enden).
turrfengjen	adj. Som kjennest for turt. Det vart turrfengje å ete brø' uten smør på.
turnavar	hankj. Seinlærd person, person som er lite flink i boklege fag. Hanj va enj turnavar so ikkje kunnje lekså si.
turrtimast	v. Lide av tørst, vere tørst etter å ha ete turr og hard mat (utan å få drikke attåt). Også brukt i overført tyding om å vantrivast, vere plaga av noko. Første leddet er eigentleg tor-, som uttrykkjer noko som er vanskeleg (Aasen). Øss va i bryllja(u)p, men der va so lite drikkandes at øss heldt på å turrtimast.
tuske	v. Tusle/Tutle (med), pusle med ymse småarbeid. Ej finnje mej vel alltids nøke å tuske me'.
tusken	[tus`ken] adj. I uttr. på tusken: lett berusa. Det va mange so va på tusken når dei gjekk på dans.

- tuske ti** v. Vere (halvvegs) kjæraste med.
 Hanj Kåre he byent å tuske ti dissa nye tenesttaus'ne fram i Hans.
- tuskje** [tus`kje] hankj. Svak varme, lunk. Også brukt om krafta/makta i ein person og om styrken i t.d. heimebrygg..
 Øss fyrde me' bjørkave' og då vart det enj go' tuskje ta ømna.
 Å, d'e no enj liten tuskje ti 'nå endå hanj e lit'n.

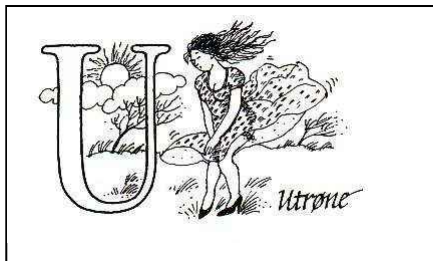
- tustre** hokj. Truskereiskap; brukt til å slå kornet ut av halmen med. Ei fjøl (ca.70 cm) festa til eit langt skaft med eit tau.
- tvau** talord. To (inkjekj.). Brukt av eldre folk som levde fram til ca. 1940.
- tveit** hankj. Vrang person, person som er til bry, tverrdrivar.
 Hanj e enj tveit so stende i veia allje stess.
- tveital** adj. Vanskeleg, avbakeleg.
 Det va so tveitalt at ej fekk 'kje festa det so so ej vilde.
- tveite** v. Vere tverr og vrang, gå i vegen for einkvan.
- tvende sinn** uttr. I uttr. vere i tvende sinn: vere uviss.
 Ej e so i tvende sinn om ej ska' reise eller ikkje.

tver(r)drivar	hankj. Vrang og uvilleg person. Hanj he no støtt vør' enj tverdrivar og gått mot allje forslag te ei minnjele ordneng.
tverrhummel	[tverhommel] hankj. Tverrtre på reiskap. Også brukt i overført tyding om ein tverr person.
tvidrette	inkjekj. Drag for to hestar.
tvile for	v. Ha mistanke om. Ej tvila fyr at saud'n e støl'n.
tvætte	v. Halde på med, tuske med, blande seg inn i. Det e 'kje nøke å tvætte me'.
tvøge	hokj. Tvøge, vaskeklut. Jf. kjøreltdvøge, gølvtdvøge.
tvøre	hokj. Kjøkenreiskap til å røre med. Ei stamme med ein krans av avklapte greiner (ein slags visp).
ty	adj. Tyd, spak, tam (om dyr). Dei va so tye, saud'ne mine.
tyft	hokj. Hustuft, hustomt; helst der det alt har stått eit hus. Innj på Gamlestøla kanj du sjå seltyft'ne endå.
tyfte	v. Tufte, legge grunn til eit hus, starte med nybygg.
tykkjen	[tyk`kjinj] adj. Fornærma, støytt, arg. Ej trur hanj vart tykkjinj på mej fyr det ej sa 'nå imot.
tyld	adj. Trygg (om is). No e vassis'n tylde.
tyldebre	hankj. Hardebre. Sjå og avrong.
tyldebre	hankj. Drønn i (vass-) isen; vart rekna som eit teikn på at han var tyld/trygg å ferdast på. Også brukt tryggebre.

tyle	inkjekj. Jordgolv. Også brukt om anna slags golv, t.d. vart det før brukt speltile/speltyle om scene. Tyle kjem av tile, inkjekj., som tyder tregolv. Tydinga jordgolv er sekundær og speglar kultursoge. Neri kjelljara va det tyle i allje romå.
tyne	v. 1. Øydelegge, gjere ende på. 2. Gjere ukvass (om øks, kniv, ljå o.l.) Dei vilde aldeles tyne mej me' tongarbei'. No må 'kje du tyne øksa mi, fyr ho e nykvesste.
tyne ut	v. Skjemme bort. Dei fekk sej endele ei taus, og hinnje e dei so vyrke ta at dei kjeme aldeles te å tyne 'innje ut.
tynnja(r)knote	hankj. Tynnarknote, kvervelvind.
tyras	inkjekj. 1. Ramp, pakk, folkegruppe med låg vørtnad. Sjå tyri. 2. Skrap, skrot. Der he vørte et tehelde (tilhaldsplass) fyr alt slags tyras.
tyri	inkjekj. Ramp, pakk. Sjå tyras.
tyte	hokj. 1. Knute, kvise, klump på overflate. 2. Tytebær. Ej he fått ei tyte på nas'ne.
tytte	hokj. Triveleg (små)jente. Her kjeme ba'njeba'njet mitt. Det e ei go' tytte, ska ej sei dej.
tytte	v. Skubbe, dunke borti, røyve lausleg. Ej kom te å tytte burti 'nå, og då datt 'anj i køllj.
tæse	[tæ: `se] v. Pese, puste fort. Det va so fjølt at hond'n låg bære og tæste.
tøbbe	hokj. Tobbe, merr. Hanj va i fjøsa og ga tøbbå (fora merra).

tøge	[tø:ˈge] v. Drage, hale. Ej må ner i fjøs'n og tøge utu ku'nå (mjølke).
tøk	adj. Passande, lagleg, takande. Du ska' få gris'n når hanj verte tøke (passande gamal til å seljast, om lag 3 veker).
tøkje	inkjekj. Kav, slit, bry. Jf. tøke, inkjekj. (Aasen). Øss fekk et heilt tøkje me' å greie vegna. Der e enj skørsk so heite «Turrhøytøkje» av Hans Gjeitvik.
tøle	hokj. Småsaker, utstyr, reiskapar. Ho plukka me' sej tøl'ne sine og pjaska sej av sta'.
tøllpinnje	hankj. Kvar av to pinnar som åra ligg mellom når ein ror. Ej to' ti so tøllpi'nj rauk.
tønnje	v. Tørke. Dei tønnja godt, klæ'ne i dag, når det e sånne lettvind.
tørv	hokj. I uttr. vere i tørva: drive med torvspading. He du vøre i tørva, Petter?
tørvol	[tørˈvol] hankj. Torvol, stokk nedst på torvtaket for å halde tørva på plass. Øss måtte te me' nye tørvola når øss tekte uppatt støvå, fyr dei gamle va heilt opprøtne.
tøt	inkjekj. Tot, samanhengande prat, summing av stemmer. Det va et tøt på 'nå heile da'n.
tøve	v. Tove, bearbeide ullty slik at ulla filtrar seg i hop og krympar.
tøyamark	hokj. Snølaus mark.
tøyr	hankj. Tøyver, mildver. I dag vart det nøke te tøyvrer, no bråna sn(j)øvinj fort.

tå	hokj. Berr mark, telefri jord. Snøvinj fór fort, so øss måtte køyre heim på tå'ne.
tåne	v. Tine, verte snøberr.
tåte	hokj. 1. Munn, snakkety. 2. Smukk/sutteklut for småbarn. Hald tåtå på dej!
tått	hankj. 1. Einskild tråd i ei tvinna snor eller eit reip. 2. Hugdrag, lag, natur. Det va tett før tøgjet va heilt av, der va bære enj tått atte. Hanj ha' enj tått ti sej te å erte følk.

Til bokstavval.

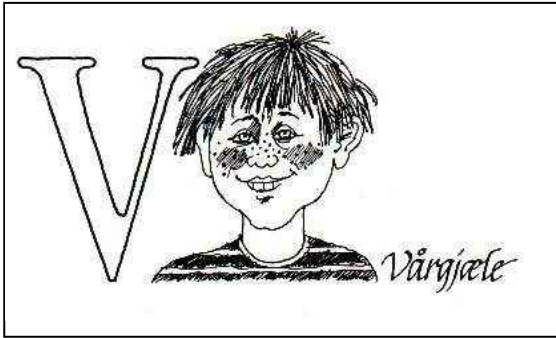
- u** prep. Or, frå.
‘Anj kjeme med enj kave ut og nåra u (ut og nordan or).
- ubeist** [o:ˈbeist] inkjekj. Udyr, monstrum. Jf. omtalen av han Hall i forteljinga Berre ein hund av Per Sivle:
Engelskma’nj hadde et obeist te hond.
- uby(g)e** [o:ˈbye] hokj. Ugagn, fantestrek.
Det va so før i ti’ne at viss enj gut gjorde ei obye (her: sette barn på ei jente), so for ‘anj te Amerika.
- ubyre** [o:ˈbyre] hokj. Løft, noko som er tungt å bere. Jf. ubyrd, hokj.
No he du lagt på dej snøtt ei obyre.
- udemd** [o:ˈdæmd] adj. Uklar, urein, usunn.
Dei va nøke odemde, kviteklæ’ne dine.
- u då** utropsord. Uff då! Au då! Uttr. helst brukt i samband med smerte.
U då, kur du klipra mej!

ufjølǵ	[o:ˈfjølǵ] adj. Uhyggeleg, motbydeleg. ‘Anj e so ofjølǵe når ‘anj bli fullje.
ufs	hokj. Nedste kanten på hustak, takskjegg.
ufsedrøpe	hankj. Drope frå taket. Viss du vil sleppe ufsedrøpa, so må du sete upp takrennje
ugge	hankj. Finne på fisk. Du lyte skjere ta ugganje før du steikje fiskjinj.
uggje	hankj. Staut kar, stor og røsleg kar. Også brukt om ein grepa kar, respektert person.
uhandtleg	[o:ˈhandtle] adj. Vanskeleg å handtere. ‘Anj e so ohandtle, dinnje lǵa’n.
uklar	[o:ˈklar] adj. Usamd. Dei rauk oklare kvar gong dei treftest.
ul	adj. Skjemd, roten, med usmak. Dei for rundt og selde ulna fisk.
ulne	v. Tape seg (om mat), vere på veg til å rotne/mygle. Mat’n te(k) te å ulne. synst ej.
ulsblakk	adj. Lys, gulaktig, kvitgrå. Også brukt som subst. (hankj), og tyder då ein lys, kvitgrå hest.
ulyst	[o:ˈlyst] adj. Mett, som ikkje har lyst på meir. Ej fekk rettele ete mej olyste.
ulyste seg	[o:ˈlyste] v. Få rikeleg av noko. Hanj fekk no olysta sej me’ mat i bryllja(u)pa.
umaklaus	[o:ˈmaklaus] adj. Lat (helst brukt etter nekting). ‘Anj e ‘kje omaklause, dinnja kar’n.

umøle	[o:ˈmøle] inkjekj. Slett lune, uheldig stemning.
underbreidsle	[onˈdebrehlje] hokj. Underbreidsle/underteppe i senga; som regel eit heimevove ull-laken. Vintranje va det gødt å ha ei fjølge ondebrehlje i sengjinnje.
undergjer(d)	[onˈdegjær] hokj. Kvistar utan bork lagde i botnen av bryggesåen. Over dette la ein halm så maltet ikkje skulle tette att tappekransen for vørteret.
understand	[onˈdestand] hankj. Botnfall. Det laga sej mykje ondestand på saft'ne mine i år.
ungekone	hokj. Nykone på ein gard; gift med odelsguten. Der he kome ongekone no, burt i garda.
ungnøyte	inkjekj. Ungnaut, ungt storfe.
unnkåre	[onˈkåre] v. Orsake, frita.
unnseleg	[onse:ˈle] Sjenert, blyg, tilbakehalden. Du må 'kje vere onnsele no, kom og set dej åt borda!
urliten	adj. Ørliten, pinnliten.
urte	v. Tygge drøv, tygge langsamt. Kynnje ligg og urta.
urven	[urˈvinj] adj. Uopplagd, trøytt, utilpass. Ej vakna i dag og kjende mej so urvinj.
uskyld	[o:ˈskjyld] adj. Som ikkje er i slekt.
ussa/yssa	utropsord. Uttr. for plutseleg mothug/ubehag, om lag som issa! Ussa, nei ditta må 'kje du ha' upp att (fortelje vidare)!

uta	prep. Utanfrå, or (havet). Hanj blæse uta i dag.
uta garda	uttr. (dat). Utanfrå. Ej to(k) juletreet innj i støvå rett uta garda.
utagjerds	adv. Utanfor bøgarden, utangards.
uta om	prep.. Utanfor. Vart brukt om personar som var reist til England under krigen, og som ein helst ikkje skulle snakke så mykje om, elles kunne det gå ut over familiane deira. ‘Anj e enj ta dissa tjomnianje uttaom, sa ‘o Bø-Olivia (Bøen på Brunstad).
utapå	adv. Utanpå, utvendig. «Utapå blånk og innjapå krånk».
utastøkks	adv. Utandørs.
utaved	adv. Ute, utandørs. Ej he gjort mej fer’ige utave’ før vinter’n kjeme.
utfar	hankj./inkjekj. Fortøyingsutstyr, tau i ytste kanten av eit garn.
utrefte	inkjekj./hokj. Takskjegg, del av taket som rekk ut om vegg. Når du ska’ bygge, må du ha rikele utrefte på husa dinå.
utrette	[u:’trette/u:’trette] v. Handle, få gjort noko. Ej må te by’n, ej he nøke ej sku’ utretta.
utrøne	hokj. Solgangsvind (som blæs mot land), helst om ettermiddagen på varme og fine sommardagar. Lufta over land vert oppvarma og stig til vers, havluft kjem inn og fyller «tomrommet».

utu	[ut`u/utu´] Ut av, ut or. Gå utu vegå so ej fær nå ti.
utyskje	[o:`tyskje] inkjekj. Skræmande vesen. Hanj såg ut so et otyskje.
uvargesdyr	[o:vargesdyr] inkjekj. Rovdyr, udyr. Ej trur det he vøre ovargesdyr uppi markjinnje i år.
uvisleg	[o:`visle] adj. Dumt, ufornuftig. ‘Anj sa so mykje ovisle at det e ‘kje uppatthavande.
uvite	[o:`vite] v. Svime av. Ho slo sej slik at ho ovita.
uvæne	[o:`væ(i)ne] hokj. Uryddig terreng, villmark. Ej prøvde å ta enj snarvei upp og burt mylljå håmrå, men ej kom aldeles burt i ovæne.

Til bokstavval.

- vable** v. Snakke utydeleg, snakke tull.
Ej veit ikkje ka du vabla om.
- vad** inkjekj. [va:] 1. Fiskesnøre, line. 2. Stad der ein kan vade over ei elv.
Ej sette ut et va' itte kveit'ne.
- va(d)bein** inkjekj. Rull som vert sett på båtripa; til å drage fiskesnøret på. Frå først av brukte ein leggbeinet av store dyr, seinare gjekk ein over til rull.
- vadem(b)e** hokj. Skeiveferd, ubyge, ulukke.
Ej gjorde ei vadembe då ej kjaure vogna utfyr vei'n og braut skåkja.
- vadsekk** hankj. Veske som liknar ein sekk.
Ta me' dej vadsekkjinj upp på romet.
- vagje** hankj. Kort slede til å køyre tømmer på. Tjukkenden av stokken vart lagd på vagjen, og så slepa ein stokken etter seg. Jf. vaga, hokj. (Aasen).

vahlj	inkjekj. Påfunn; fjas, tåpeleg snakk.
vahlje	v. Vasle, vase, tøve. Ka du vahlja me', gutahyn?
vahljen	[vah`lj'n] adj. Vaslen, tøysete, vanskeleg. Nei, å prøve å spele urgel me' vøtta på, det e vahlje det.
vakant	[va:`kant] hankj. Avrunda kant av ein planke, kant som ikkje er rettskoren.
vake	v. Vise seg i overflata (om fisk). Sei'n vaka (vakte) fyr ei lita stond sia, men no he hanj sekt sej.
vakke	v. Vikle seg saman/rundt noko. Sjå valke. Høyet vakka sej bak høyvendara. Hest'n vakka sej rundt staur'n.
valhendt	adj. Stiv i fingrane av frost, valen.
valke seg	v. Samle seg i valkar. Brukt m.a. om skyer som samlar seg på himmelen. Sjå vakke.
vallgro	[valljgro] v. Gro att, vekse til. Åker'n e valljgrodde.
va(l)longe	hokj. Lita lange (fisk).
valon	[valo:`n] hankj. Reiseveske, jordmorkuffert. Truleg ein vesketype som opphavleg kom frå Valonia i Sør-Belgia. Ein vallon: belgiar som snakkar vallonsk (fransk dialekt).
valtre	v. Gå ustøtt, vralte.
vame	v. Tumble blindt omkring. Ej he gått og vama uppi markjinnje i heile dag, men ej he 'kje sett nøke te dyra.

vamp	hankj. Tjukk utanpåtrøye, kufte.
vand	adj. Kresen, vanskeleg å tilfredsstille. Hanj va so vande i mataveia.
vand(e)laus	adj. Enkel, lett, problemfri. Det va vand(e)laust å få det te.
vangilje	[van`jilje] hokj. Evangelie. Dei brukte å lese vanjiljå syndaganje.
vanseten	adj. Som ikkje har fått site eller kvile på lenge. Å, ej e no ikkje vanset'n (vansøt'n), ej he kvilt mej i heile dag.
var det so likt	uttr. Uttr. for ei nekting, understreking. Du e gjerne ta dei flenkaste på skulå du? Nei, va det so likt.
vardyvle	inkjekj. Førevarsel, trolldomskraft som følger/verjer ein person.
vardøger	inkjekj. Følgeånd, varselånd. Ej haure vardøgeret hass uti dør'ne enj hal' time før 'anj kom.
varme	hankj. Lauseld, brann. Det kom varme ti husa.
varp	inkjekj. 1. Rennegarn til ein vev, renningen på veven. 2. Brukt om ulltråd som er spunnen ved at hjulet på rokken går «attover». Sml. veft. To trådar tvinna saman måtte vere spunne enten to varp eller to veft, viss ikkje gjekk «snurren» ut av tråden. Fekk ein ulltråd spunnen på fabrikk, var han som regel på veft. 3. Kast med fiskenot. 4. Fiskeplass, stad der ein kastar med not. 5. Kupp, føretak (overført tyding).

varre	v. Vase, snakke tøv. Jf. vadre: vase, tulle (Nyn.ordboka). Å' ka du varra me', gutahyn.
vasedall	[vasedallj] hankj. Tøysekopp, person som fer med fjas.
vasp	hankj. Person som pratar mykje, person som fer med tomt prat.
vaspe	v. 1. Tullprate, snakke utydeleg. 2. Vade. Hanj vaspa so at det va 'kje rå' å skjyne ka 'anj sa. Kynnje gjekk og vaspa ti grasa.
vassferd	hokj. Henting av vatn i bytter (med bringetre).
vass-svør	hokj. Vassdæme; svor av vatn og stein/grus.
ve	hokj. (fl.t. vidjer) Seig og tynn bjørkekvist brukt til band. Av vid, hokj.
vedakast/vedakøst	inkjekj. Samling nedhogde tre som ikkje er kvista.
vedskøyte	hankj. Tillegg, tilskot. Jf. vedskaute, hankj. (Aasen). Det blei enj go' ve'skøyte åt inntekt'ne våre.
vedvøren	adj. Vedvoren, tilbakehalden, treg. Det e 'kje nøke so skje(r) burt i garda. Hanj e so vedvør'n, hanj so husbond ska' vere.
veft	hankj. 1. Vevnad, innslag, trådar som går på tvers av renningstrådane. 2. Brukt om ulltråd som er spunnen på ein bestemt måte; når hjulet på rokken går «framover». Sml. varp.
veggfelle	hokj. Opning mellom stokkane i timbrehus.
veiend	inkjekj. Tverrstykke på ein megaslede; der skjækene er festa.

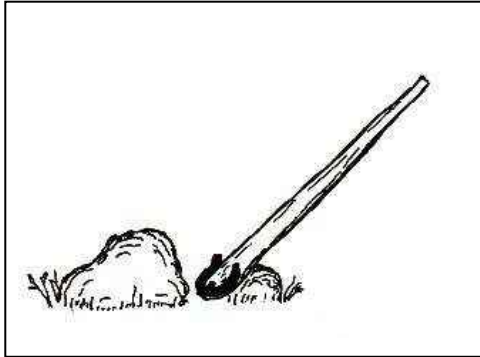
veik-liv	inkjekj. Underliv, buk.
veit(er)	inkjekj. Uty, lus på husdyr (sau, ku m.fl.).
veiv	hokj. Sveiv, skaft til å svinge med. Ej tenkte ej sku' lage ei nye veiv åt slipesteina.
vele	v. Vøle, stelle til, pynte. Kan 'kje du gå og vele om uti kammersa?
velsemd	hokj. Heider, ære, høgtid. Det va velsemd der i garda.
velsemdplagg	inkjekj. Stasklede til høgtidsbruk.
vend	hokj. 1. Skrålinje på vove ty; vove med 4 trådar. Jfr. einskjefte, som vert vove med 2 trådar. 2. Rettsida på ty.
vende	hokj. 1. Vending, omgang, tur (fram og tilbake). 2. Avsnitt med repetisjon på ein slått eller melodi. Øss måtte gjere mange vende fyr å få me' øss alt høyet. Ej kjem 'kje på andre vendå.
vende	v. Selje, omsetje, byte bort. Ej lyte prøve å vende fylet (følet) mitt te hausta, fyr øss he so lite lo.
venelsken	[vænelskjinj] adj. Omtykt, med mange vener.
venskipeleg	adj. 1. Hjelpsam, venleg. 2. Trottig, flink med pengar. Av dansk vindskibeleg: strevsam, arbeidssam (av da. vinde, no. vinne: arbeide). Det va enj venskiptele mannj, det va 'kje nei i 'ass munnj.
venstre	hokj. Venster, mage på ku eller sau, løypemage. Kyra he fire maga: vomba, venstrå, marlakjinj og huå.

verbreist	hankj. Lynblink, lyn under horisonten. Verbreistar varslar ofte verforandring.
vere	v. Snuse, få teven av. Hjort'n stend og vera, hanj he sikkert fått teft'n ta øss.
vere åt	v. Vere i ferd med. Ej va åt og sku' sei 'nå et Pauli ord, men so (h)egda ej mej.
verpe	inkjekj. Laksevarp, laksevald; stad der ein har ståande laksenot.
vetlé	hankj. Unghest, årsgamal fole. (Eig. vintergammal.) Av gno. vetrildi, hankj. Jf. mannsnamnet Vetle.
vett	inkjekj. Egg av fluge/insekt.
vevlein	hokj. Sidestykke i ein vevstol.
vevstad	hankj. Vevstol. Du må kome og hjelpe mej å sete upp vevsta'n minj.
vidje	[vi:ˈe] hokj. Vridd, tynn grein av bjørk; brukt til band, lykkje e.l.
vikje	v. Vende, bøye (særleg om tindane på ei sag). Å vikje ei sag e et traurigt arbeid.
vìn	hankj. Ven. Ej he haft bære enj go' vìn, og hanj reiste te Amerika.
vìnagnag	inkjekj. Trette mellom personar som i grunn er einige, trette mellom gode vener. Det va no som et vinagnag mylljå dei.
vind	adj. Vridd, skeiv (helst om trematerial/treplankar).

vindgjerde	hokj.[vindgjære] Vindbygge, vindkast. Det kom ei fola vindgjære og reiste me' hu'ne mine.
vindkjegle	hokj. Propellforma trestykke som kan drivast rundt av vinden; brukt som barneleike.
vinnje	hokj. Arbeid, onn. Jf. vårvinne, høyvinne m.fl.
virren	adj. Forvirra, yr, svimmel. Hanj va so virr'n at hanj språng att og fram heile ti'a.
viske	v. Knyte saman høy i viskar/buntar til fôr, slå eit band (av halm) rundt ein høyvondel. Ej kanj 'kje vere her lenger, ej må heimatt og viske.
visken	[vis`kjinj] adj. Oppglødd, ivrig, øsen. Hanj va fole viskjinj då hanj kom frå bya me' nye bil.
vismon	[vi:`smon] hankj. Nysn, forstand. 'Anj prata so fort og hakkete at ej fannj 'kje nøke vismon ti det.
vismonleg	adj. Fornuftig, klok. Det va 'kje et vismonle ord å få ta 'nje.
viss-stev	[viss-stæv] inkjekj. Ord om ein person, ettermæle. Det va visst en løy'n kar, fyr det gjende so mange viss-stev itte 'nå.
visstøk	adj. [viss`tøk] Energisk, pågåande, som er flink til å gripe det rette. Samansett. av viss + tøk, der siste ledd er laga til verbet take. Det va enj visstøke kar, hanj gjorde det både fort og vel.
vite	v. Vite (konj. av veit). Brukt t.d. i uttr.: Hunden [ho:n'] vite; i tydinga at ingen veit.

vitje	[vi:ˈkje] Besøke; helst etter innbyding, t.d. til julegjestebod o.l. I jul'ne brukte øss støtt å vikje næraste slekta vår.
vitne	inkjekj. Stein som ligg inntil eller er kilt ned med ein bytestein for å markere at steinen er ekte eller urøyvd.
vomb i skinn	uttr. Brokk (hos dyr). I år ha' øss to saude me' vomb i skinnj.
vombafyll	inkjekj. Mat med lite næringsinnhald, dårleg for.
vondel	hankj. Rull av høy, høyfang. I forknipe om våren hende det ein blanda bork og tørka lauv i vondlane.
von dess	uttr. Naturlegvis, sjølv sagt, som ein kunne vente. Von dess du skulde vere der me' dissa store nas'ne dine!
ver(r)e	hankj. Insektlarve utklekt i skinnet på hest eller kyr. Også brukt vurre.
verke	v. Gjere opp (fisk). Øss må verke fiskjinj straks øss kjeme te lands.
viljingsver	inkjekj. Ynskjeve, verlag slik ein vil og ynskjer. Viljeve, inkjekj. (Aasen). Det e passele me' sol og regn, so i år e det skikkele viljengsver.
vyle	inkjekj. Vele, stjert på fugl.
vyrje	v. Bry seg om, røyve. Du må 'kje vyrje brillj'ne mine. Du ska' 'kje vyrje 'ånå, 'anj e bære enj tøsk.
vyrk	adj. Omsorgsfull, kjærleg. Hanj e so vyrke fyr kjærengjinnje at hanj tyne 'innje snøtt ut.

vær	inkjekj. Sekk, pose, omslag. Jf. brevvær: konvolutt, putevær: putetrekk. Ej helde på og sy mej et vær på ei pute. Ej fekk mej et lite vær me' mjøl me' 'nå.
være	inkjekj. [væ:`re] Forvaring, det ein har i forvaring.
vødde	v. (pret. av vøde) Sladra. Ho for rundt på allje gardå og vødde.
vøde	[vø:`de] hokj. Vaking, fisk som vakar. Det va ei fola vøde burt på flud'ne i dag.
vøkst(e)rhold	[vøkstral] hankj. Voksterhald, stikk under bringa ved løp. Ej vart so låke ta vøkstrhald når ej språng fort.
vølende	inkjekj. Matrøyret (på slakt). Også brukt volende, velende.
vør	hankj. Vor, mur av opplødd stein langs ei båtstø. Det e gødt å ha enj skikkele vør i stø'ne sine.
våbølk	hankj. Våe, uforsiktig person, våghals. Det e so mykje te våbølk, dinnja gutongjinj, det må no vel verte nøke ta 'nå.
våg	hankj. Materie i svollar og sår Det rennje våg utu såra.

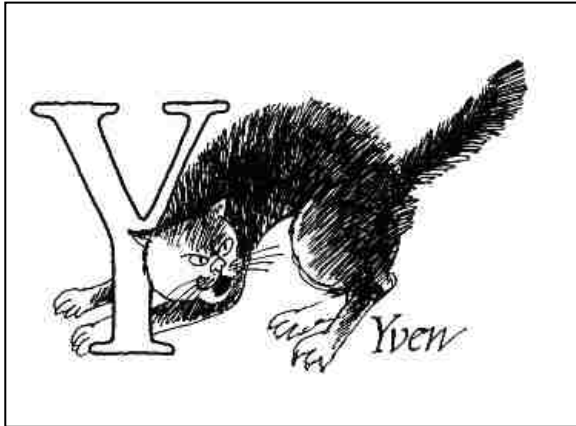

- våg** hokj. 1. våg, vektstang, løttestang. Også brukt vøg. Ein hestesko vart ofte festa framme på våga for å få betre tak på t.d. steinen. 2. Gamal vekteining; om lag 36 pund = 18 kg.
- vågamat** hankj. Underlag (stein, kloss) for ei våg, når ein t.d. «vippar opp» stein ved nybrottsarbeid. Også brukt vøgamat.
- vågmor** hokj. Den inste kjernen i ein svoll, klump av materie. Det gjeld' å få ut vågmora, då bessna det (vert betre).
- våle** v. Dra i hop buskar og kvistar i dungar, samle ve' i la'. Jf. væla, v. (Aasen).
- vånd** hokj. Skogmus, jordrotte.
- vånd** inkjekj. Tynn grein til bruk i gjerde. Sjå våndagard. Ej må sta' og høgge vånd.
- våndagard** hankj. Gjerde av greiner tredde nedover staurar. Kvar vår måtte nye leggst på, dei vart då lagde oppå dei gamle.
- vånde** v. Gjerde med vånd, sette opp våndagard.

vårgjæle hokj. Fregner (brukt i fl.t.) som gjerne kom med sola om våren.

vårgjælete [vårgjæ:lite] adj. Med vårgjæler.
Ej hår itte (hugsa) at eldste systera mi va so vårgjælite når ho va lita.

våse v. 1. Ferdast ute i dårleg ver, halde på med eit ufyseleg arbeid.
2. Tullprate, vrøvle.

Til bokstavval.

- ydde** v. Spire, vise seg som ein liten odde.
Ej va burt på åker'n og såg at gulrøt'ne ydde so vidt det va.
- yksen** adj. Fælsleg, ufjølgl, sint, skræmande (som ein ukse).
Dei såg yksne ut ti dissa våte klæ'nå.
- yksnekyr** hokj. Ku som skal haldast til ukse (parast).
Ej måtte sta' me' ei yksnekyr endå det va juledag.
- ykte** v. Ta pause, kvile.
Øss må no ykte sjøl om øss he det travelt.
- yl** hankj. Varme, lunk.
I dag e det enj go' yl itte vind'n spakna.
- ylmast** v. Verte sint/olm.
Dei gjekk der og ylmdest beggje to.
- ylmo(e)** [yl'mo] adj. Varmt, lummert.
I dag e 'anj so ylmo'n at ej trur 'anj kjeme me' enj floeng.
- yrkedag** hankj. Vyrkedag, kvardag.

yrkje	hokj. Kvardagane i veka. Øss lyte vente te yrkjå kjeme.
yssa/ussa	utropsord. Sjå ussa.
yven	adj. Utspreidd, stridt utståande (om hår, fjør, kvistar). Når kjettå verte sinte, vert rompå yva.
yvestø	inkjekj. Leven, bråk. Av yverstode, hokj (Aasen).. Det va slikt yvestø på dei at det va so huset sto' på ende.
yvj	inkjekj. Tull, rot. Det gjenge bære upp i yvj me' 'nå.
yvje	v. Stå i med noko, arbeide. Øss lyte prøve å yvje på me' det e dagsljøs.
yvjete	adj. Forvirra, senil, sløv.

Til bokstavval.

ækre hokj. Eng (som har vore åker tidlegare).
Rakerivå stende atte ne' på ækrinnje.

ær inkjekj. Arr (etter sår).

ærendsgut/-jente hankj./hokj. Gut/Jente som går ærend.

ærsaud hankj. Sau som har (hatt) lam. Forma hærsaud var vanleg
(ein h er sett til, vert kalla falsk h-protese i halvemålet).

æta utropsord. Æsj! Sagt t.d. til barn.
Æta! Ditta e 'kje etande.

æte hokj. Krubbe til å ha høy i (til sauer).
Ej laga ei æte åt smålåmbå.

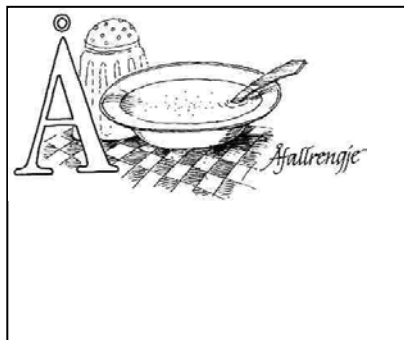

Til bokstavval.

- øggard** [øg'gar] hankj. Øydegard. No mest brukt som tunnamn, gardsnamn: Øggardsvika på Tandstad, Øggarden på Drotninghaug.
- øgjen** adj. 1. Glad, stolt. 2. Skræmmande, fælsleg.
Kanj tru gut'n va øgjinj då hanj fekk primi. Det va øgje å sjå utfyre dinnja stupbrate hammar'n.
- økre** v. Halte. Eig. halvemål for hokre. Brukt t.d. om kyr som halta fordi dei hadde for lange klauver.
Kyra økra på enj fot, ho ha' fått enj stein upp mylljå klauå.
- ølast** v. Verte øsen/opphissa.
Sjå bære gamle ma'nj kur 'anj ølest, hanj fær itte tauså.
- ølgeis** [ø:ljeis] hankj. Eim av øl. Sjå geis.
- ølljå stå** Alle stader (dat.). Gno. ollum stodum.

ølmøse	hokj. Olmose, almisse. Hanj va store på det, so hanj vilde ikkje ha nøkei ølmøse.
øre	v. Vere svimmel. Ej øre i hauda bære ej ska' upp på takjet.
ørv	inkjekj. Orv, skaft på ljå, sigd o.l. Brukt t.d. i samansetjingane langorv, stutturv. Øss måtte bruke styttørv når øss slo småhøy på seter'ne.
ørvhendt	adj. Keivhendt (venstrehendt). Dei va ørvhendte fleire ta syskenå, men ingjen kunnje seie at dei ikkje fylte plass'n sinj i arbeidsmåte.
øse	v. Egge, hisse opp. Bære set dej ne', det e 'kje nøke å øse sej upp itte.
øseferde	[øsefere] hokj. Leven, villskap, øsen framferd. Ongdomanje heldt et fole leven, men det va no mest øsefer'e.
øsekøpp	hankj. Øsekopp, tøysemakar. Hanj va enj øsekøpp. Allje stess hanj kom vart det lått og løye.
øsen	adj. Full av leven, overstadig glad.
øtre	v. Gå bakover (om hesten), få til å gå bakover. Frå ot(t)re, attre (av att). Der va so trångt at ej måtte øtre øykjinj ut atte frå låvå.
øvre seg	v. Ovre seg, vise seg, kome til syne. Det e visst nøke so øvra sej i dag nere på sjønå.
øy	hokj. Landtunge mellom elvesvingar, omtrent som kvihlj. Tunnamn på Hole (Øye-Petter), stadnamn på Dravlaus (burti Øyå) og ved Aureelva (Bakke-øyane).

øydeland	inkjekj. Brukt om ein person som øyder pengar/sløser. Hanj e 'kje nøke øydeland, det ser øss på klæ'nå.
øygne	v. Få auge på, skimte så vidt. Ej øygna 'kje ende på dinnje vinter'n.
øyk	[øyk/åyk] hankj. Hest, merr. Øykjinj gjorde laust og ma'nj ramla ta sle'å.
øyksmat	hankj. Mat til hesten, porsjon høy som ein tek med seg på lengre turar.
øyksmatsekk	hankj. Sekk til å ha øyksmaten i; vart hengd under mulen på hesten når han stod og kvilte og venta på neste oppdrag.
øy meg	utropsord. Brukt i uttr. for å syne medkjensle: Øy mej då, fyr ei stakkars krøkje, døkke!
øyse	v. Sparke bakut (om hestar). Også brukt om å gjere laust. Merra øyste når hanj sku' halde 'innje åt hest.

Til bokstavval.

åbin [å:ˈbin] inkjekj. Særsyn, sjeldan ting.
Lagsuks'n so kom te bygda va aldeles et åbin.

åbit hankj. Morgonmat, frukost.
Det va so ti'le at øss ha' 'kje fått ti øss åbit'n.

åbry(d)skap hankj. Svartsjuke, sjalusi, misunning.

åbu hankj. Frekk/nærgående person. Jfr. aabue, hankj. (H.Ross)
Hanj e enj store åbu, ej kanj bli snøtt skjemde ta 'nå stondå.

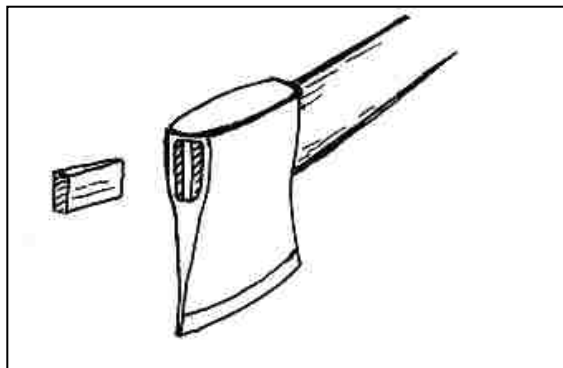
åbøde [å:ˈbøde] adj. Ovboide, altfor mykje (av ei mengd).
Du må 'kje ha på so åbøde me' smør, sa ho gommer.

åbøden adj. Åboden, frekk, framfus.

åfalljrengje hokj. Rjømekolle, sur mjølk med rjømme på.
Øss fekk åfalljrengje på sætrå før i ti'ne.

åferde	[å: `fære] v. Ytre, røpe, openberre. Ej vil 'kje åferde det, men ha' det fyr mej sjøl.
åfatt	adj. Manglande, som feilar eller manglar. Det e mångt so e åfatt på dissa (dinnja) garda.
åkersund	[åkresynd] inkjekj. Smal markstrimmel mellom to åkrar.
åkome	hokj.[å: `kome] Oppkome, kjelde, vassåre. Ei vassåre i lia austanfor Høgreset vert kalla Brennevinsåkoma.. Det e alltid frikst vatn ti åkominnje.
åkomtremkk	hankj. Lita oppkome, blaut mark over ei vassåre. Det e so blautt onda dinnja steina at ej trur der må vere enj åkomtremkk.
åkoste	hokj. Tilsetning, jamning i t.d. supe.
åku(v)a	[å: `kua] adj. Avrunda, halvsirkelforma. Det e åkua løk på kist'ne mine.
åle	v. Plukke groe av poteter. Om vår'n må øss åle potet'ne, viss ikkje verte dei blaute.
ålete	[å: `lite] adj. Stripa. Geita va raud-ålite.
åleten	[å: `let'n] adj. Ryr, udryg, som er lett å ete. Disse nysteikte brø'na e so åletne, dei lyt få ligge so dei verte drygare.
ålgrøn	adj. Grøn overalt, «heilt» grøn. Åker'n sto' ålgrøne.
ålsveitt	adj. Våt av sveitte. Dei va ålsveitte når dei kom atte frå saudesånkeng.
åltekt/åltakt	adj. Heilt dekt , t.d. når snøen ligg over all mark.

- ålvåt** adj. Dyvåt, klissvåt.
- åralaskje** hankj. Trestykke på åra til vern mot slitasje.
- åralom** hankj. Handtak på åre.
Ej braut ta enj åralom, det va visst enj kvist ti 'nå.

- årette** hankj/hokj. Kile som vert driven inn i enden på ein trenagle slik at naglen ikkje skal gli tilbake. Også brukt i enden av t.d. økseskaft, sleggeskaft.
- århellje** hokj. Steinhelle framfor eldstad/grue. Også brukt om sjølve eldstaden.
Ho he visst smøllje synde, århelljå vår.
- åtafer(d)e** hokj.1. Åtferd, oppførsel (negativt).
Hanj for so stugt åt at ej syntest det fekk vere måte på te åtafere.
- åte/åt** hokj./inkjekj. 1. Agn, lokkemat. 2. Småfisk (som syner seg i overflata), og som tener som mat (åte) for større fisk.

Ej he lagt ut åte åt røva, men hanj he 'kje gått på 'nje. Det va ei åte ne' på sjønå i sta', ej trur det va sild.

- åtfinnssam** adj. Kritisk, skeptisk.
Ho va so åtfinnssame at det va beintfram ei kvie å ly'e på.
- åtkomen** adj. Opprådd, som er komen i knipe.
- åtting** [åt`teng] hankj. Åttandedel. Brukt som rommål til å måle korn, sild m.m.: 1/8 skjeppe = 2.17 liter, 1/8 tønne = 15 - 17 liter.
- åttring** hankj. Båt med åtte (fire par) årar (sunnmørsåttring). Også brukt om større båtar utan omsyn til talet på årar.
- åvelte** hokj. Omvelta stilling (på ryggen).
Kyra låg åvelte/i åvelte.

[Til bokstavval.](#)

Om sykkylvsmålet og andre bygdemål på Sunnmøre

Av lektor Thomas Vinje

[Til bokstavval.](#)

Denne samlinga av ord og vendingar frå sykkylvsmålet som er prenta i denne boka, vil nok dei fleste eldre menneske i bygda stort sett vere kjende med. Men ettersom dette tilfanget har sin bakgrunn i den eldre bygdekulturen, blir mykje av det lite eller inkje brukt i dag. Ordvalet endrar seg med arbeidslivet og levemåten i det heile. Ord og uttrykk som er knytte til gamle skikkar og arbeidsmåtar fell bort, og nye kjem til saman med nye ting og omgrep. Samstundes endrar talemålet seg etter påverknad frå andre målføre og frå talemålet i radio og fjernsyn. For den yngre generasjon vil derfor mykje av dette tilfanget vere både uvant og framandt. Men det er å vone at unge menneske får auga opp for verdien av denne kulturarven og får hug til å lære han å kjenne.

Utgreiinga som følger her, har grunnlaget sitt i det tradisjonelle sykkylvsmålet, slik det framleis lyder hjå den eldre generasjon.

Om bruken av dativ

Særmerkt for dette tilfanget av ord og vendingar er at bruken av dativ er i full hevd både i bunden form av substantiv i eintal og fleirtal - og i personlege pronomen (samanfall akkusativ og dativ). Det gjeld når slike ord står etter preposisjonar som styrde dativ i gammalnorsk og framleis gjer det, som preposisjonen *åt*:

Eg skal upp *åt* nå Per (honom), nei *åt* (h)inne Brit. Han fór *åt* Vøldne, *åt* Ørstne. Han vende seg *åt* veggja og gret.

Etter preposisjonen *frå*:

Han kjem *frå* Sykkjelva, ho er *frå* Spjelkavikjinnje.

Etter preposisjonane *i* og *på* (av upp *á*) i påstadsnemningar, om staden der noko skjer:

Dei gjekk inn i støvå, men dei sat innji støvinnje. Han gjekk burt på vai'n (vegen), men han stod på vai'a. Ho reiste til byen, men ho bor i bya. Dei slo ring kring huset, men dei bor i husa.
I fleirtal: Dei fór omkring på gardå og selde fisk. Somme gjekk innji fjelljå og skaut rype, andre fiska i vatnå.

I ubunden form av substantiv er dativ mykje sjeldnare, men finst i ein del stivna former, som i normalnorsk: å vere i live, å vere med kyrkje, på fote, i sømne, av garde, i fatle/fasle.

Dativ får vi også etter somme adjektiv, som redd, likt nær:

Barnet var redd nå (honom). Det var så likt nå. Ovleg nær nasne, sa mannen, han vart skoten i auga.

Omsynsdativ:

Han sende nå (honom) eit brev. Han gav (h)innje hjelp. Ho gav kunå fór. Brukt også utan dativ: Ho gav kynnje fór.

Dativ vert også brukt etter adverb som ovan, nedan, undan og innan, når dei blir brukte som preposisjonar: ovan fjellja, nedan vatna, inna fjordå, utan hava.

Om halvemålet

Sykkylven er blant dei bygdene på Sunnmøre som har hatt halvemål frå gammalt av. Særmerkt for halvemålet er at h-en fell bort føre vokal i framlyd, og at han blir sett til der han ikkje skal vere. Dette vert kalla ansatsforveksling, og falsk h-protese når h-en står på feil plass.

Døme på h-bortfall:

and for hand, au for haug, åy for høy, øle for hole, alm for halm, og i eit par regler som illustrerer dette: 'Est'n 'ass 'Alvar stod burt i 'æsne 'ass 'Ans å åt 'åy so de sku vøre 'akka 'alm.
'A ta de 'att'n å 'a på de 'uå, gå upp på 'au'n å 'auk åt nå 'Ans uti 'ava.

Ein høyrer sjeldnare døme på at h-en blir sett til på feil stad, som:

Holina for Olina, Holave for Olave, hyndige for yndige, hegg for egg, og i regla: 'O (H)olina (h)uppitte (h)øspinnje fór, 'anj (H)ole- Petter (h)itt innjerænde.

Slik feil plassering av h-en skjedde lett når folk kom i sinnsrørsle på grunn av glede, sorg eller harme. Frå det religiøse liv kjenner vi den høgstemte h-protese:

(H)ånd over (H)ånder kom ned frå det ‘åye, og i denne vandreregla:
(H)o (h)ektestand, du ‘åyst lykksalig (h)est.

I sykkylvsmålet er det mest berre h-bortfall ein kan høyre til dagleg, og då i eldre ord og vendingar som blir sjeldan skrivne, slik denne samlinga syner. Dette gjeld unge menneske òg, i ord som ome for home, ominnj for hominnj, ylme for hylme, ålis for hålis. Det er vel knapt nokon sykkylvning som seier noko anna enn ome for home.

Fleire eldre stadnamn blir berre uttala på halvemål:

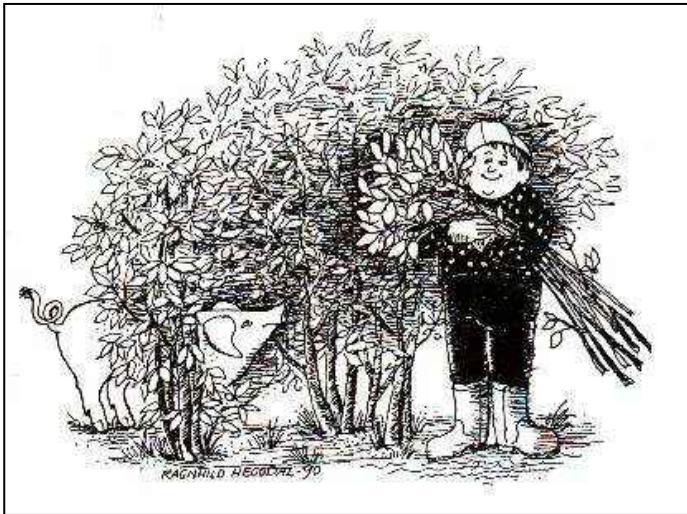
Avenslaupet for Hav-Hanslaupet, Aula-garden for Haug-Olagarden, Øggaplassen for Hoggaplassen, Iflåkollen for Hiflåkollen, Indaholen for Hindaholen, og oftest: Agarden for Hagarden, Ellberget for Hellberget.

Samanfallet sl og tl

Det er samanfall sl og tl i ord som hasle-/hatle-, fasle-/fatle-, kvisl/kvitl, susl/sutl; rusle/rutle, pusle/putle, susle/sutle, skusle/skutle; kruslen/krutlen, tuslen/tutlen, lisle/litle.

Sør-Vestlandet har berre tl i slike ord og Austlandet sl. Nord-Vestlandet, som har dette samanfallet, blir derfor eit overgangsområde mellom aust og vest. Samanfallet er ikkje likt gjennomført i dei ulike bygdemåla - det gjeld også Sunnmøre - men i sykkylvsmålet er det fullstendig, og blir til ein klanglaus spirant (pustelyd) som i lydskrift vert skriven hlj. Ei nót å knekkje:

Ej ruhlja mej burt i ihljekvihlja å nuhlja ta nøke ahljekvahlj åt ihljesnahlja.

Bøyingsendingar

[Til bokstavval.](#)

I sykkylvsmålet vert den etterhengde artikkel -en redusert til ein stavingsberande n etter stommvokal, etter dentale konsonantar (tannlydar) og etter samanfallet av sl og tl:

bø'n, sjø'n, hest'n, fahlj'n, hahlj'n, førs'n (fossen).

Etter p, b, g, k, m, v, lyder endinga innj:

toppen - tøppinj, bakken - bakkjinj, hagen - hajinj, damen - daminj,
hoven - høvinj.

Ein kan elles merkje seg at ein får kvantitetsflytting når ordstomnar på nn, nd og ll får lagt til den bundne artikkelen -en:

ma:nj for mannen, bry:nj for brunnen, sto:mn for stomnen;

men når det gjeld stomnar på nd og ll skiftar det:

pallj'n eller pa:l'n for pallen, stallj'n eller sta:l'n for stallen, sand'n
eller sa:'n for sanden , hond'n eller ho:'n for hunden.

Den bundne fleirtalsendinga -ene lyder -ne i same høve som når ein har stavingsberande n av endinga -en:

geitene-jaitne, mysene-mysne, sauene-saudne,
elles -innje etter p, b, g, k, m, v:
brøkene - brøkinne, legene - leginne, rivene - rivinne.

Hokjønnsord som fonn, brun og grynne, får inga ending i bunden form fleirtal:

fonnene - fønnje, brunene - brune, grynnene - grynne.

Sterke hokjønnsord som endar på stomnvokal, får ein «fastgrodd» artikkel-n etter stomnen for å hindre vokalsamanstøyt i bunden form eintal:

brua - bruna, flåa - flåna, kråa - kråna, åa - åna,
det same med inkjekjønne i bunden form fleirtal:
knea - kne(i)na, trea - tre(i)na, leda - le(i)na, meda - me(i)na.

Dativ av sterke hankjønnsord i eintal endar på -a:

dala, garda, vøllja,
men etter stomnvokal -nå:
bønå, sjønå, ljanå.
I lint hankjønne er endinga å:
bakkjå, hajå, hanå, ukså.

I hokjønne endar dativ eintal på -ne eller innje etter dei same reglane som for den bundne fleirtalsbøyinga -ene.

Dativ fleirtal endar på -å i alle kjønne:

bakkå (bøkkå), dalå, hamrå, vølljå, bøkkå, fjelljå.

Heilt til slutt i denne oversikta vil du finne bøyinga av ein del substantiv i sykkyllvsmålet.

Målføreskilnader på Sunnmøre

På Søre Sunnmøre lyder endinga -en innj eller ennj:
hesten-hestinnj, bussen-bussinnj, garden-garinnj,
eller som i Ørsta, Volda og Herøy:

hesti (e), bussi (e), gardi (e).
Endingane -ene lyder der mest berre innje:
legene - leginnje, grynnene - grynnjinnje, ospene - ospinnje,
granene - graninnje.

Men i dei indre storfjordbygdene Stordal, Norddal og Sunnylvn har
ein ikkje palatal uttale av endingane -en og -ene i det heile:
hesten - hest'n, kniven, legene.

Endinga -ane lyder annje på heile Sunnmøre utan i nokre bygder ved
grensa mot Romsdal, der ein har:
hestane - hestannj, bakkane - bakkannj.

På Søre Sunnmøre og i dei indre storfjordsbygdene endar dativ eintal
av lint hankjønn på -a:
bakkja, haja, maja (av mage).

Søre sunnmørsk skil seg også ut med ein sterkare bruk av
etterlekkaksent: Sykkylven - Sykkjelvinnj vert i nord uttala med likt
trykk på stavingane, medan dei i sør seier Sykkj'ylvi - Sykkj'ylvennj, i
Sykkj'ylva - med hovudtrykk på andre staving. I fleirledda namn kan
ein også ha etterlekkaksent i nord, men ikkje så tydeleg og gjennomført
som i sør: Val'ljasæterd'al'n.

Det er også skilnad i uttalen av vokalane. I sør - særleg i sørvest - er
det diftongisk uttale av lang e og u:

tene - te(i)ne, stor - sto(u)r, fo(u)r (av fare).

Men også av opphavleg kort e:

betre - ba(i)re, kjel - kja(i)l, ver - va(i)r, formere - forma(i)re,
og av i og y føre nd:

vind - ve(i)nd, synd - sø(i)nd, også vinter - ve(i)nter.

Nordre Sunnmøre har ei sterkare opning av kort o til ø i ord som:

køpp-køpp, topp-tøpp, vott-vøtt, nok-nøkk,

medan Søre Sunnmøre har ein å-lyd her. Der har ein også o for u, t.d.
føre ll, nn og ld:

gul - gol, gull - gollj, tull - tollj, munn - monnj, skuld - skold.

I nord er d bevart etter u og au:
bud, flud, haud, saud,
men i sør også etter og mellom andre vokalar:
led, ved; sei-said, lei-laid; nedan-nada, stode, gode (adj.),
og lengst i sørvest som d, lik th-lyden i engelsk there.

Skiljet mellom nordre- og søre sunnmørsk

Skiljet mellom nord og sør går etter Breisundet, men denne grensa er ikkje skarp, for målskyldnaden strekkjer seg over fjordane. Det var dei som batt bygdene saman, medan fjella stengde.

Sykkylvsmålet er såleis eit nordre sunnmørsk målføre, og syner størst likskap med målføra i Borgund, Ørskog og Stranda.

Nordvestlandsk

I ein vidare samanheng høyrer sunnmørsmålet til det nordvestlandske målområdet, som går frå ytre Sogn og nordover til og med Romsdal. Her er alle målføra e-mål, dvs. at dei har e i infinitiv av alle verb: lese, og skrive, og e i utlyd av alle linne substantiv: hage, hjarte, stove.

Framfor ng og nk har gammal a vorte å:
lang - lång, gang - gång, sanke - sånke.

Vidare har ein palatal uttale av ll og ll av rl:
hallj, fallj, kallj av karl,
og av nn og nn av rn:
mann - mannj, finne - finnje, bjørn - bjønnj, tjørn - tjønnj.

Sterkt hokjønndar på a i bunden form eintal: bygda, og det same gjer bunden form fleirtal av inkjekjønnsord: husa.

Dativ er i bruk over heile området, men er no i tilbakegang - særleg i tettstadsmåla. Det gjeld også palataliseringa.

Merk at a (á) i trykklett stilling og i diftongar er nokså lys.

Bøying av substantiv i sykkylvsmålet

Av lektor Thomas Vinje

Hankjønn. Sterk bøying:

Nemneform	Eintal b.form	dativ	ub.form	Fleirtal b.form	dativ
Båt	båt'n	båta	båta	båtannje	båtå
Gard	gar'n	gara	gara	garannje	garå
Hatt	hatt'n	hatta	hatta	hattannje	hattå
Hest	hest'n	hesta	hesta	hestannje	hestå
Stein	stein'n/ stai'n	staina	staina	stainannje	stainå
Stomn	stømn'n/ stø'mn	stømna	stømna	stømnannje	stømnå
Sømn(svevn)	sømn'n/ sø'mn	sømna	sømna	sømnannje	sømnå
Keip	kjaipinnj	kjaipa	kjaipa	kjaipannje	kjaipå
Rev	røvinnj	røva	røva	røvannje	røvå
Stokk	støkkjinnj	støkkja	støkkja	støkkannje	støkkå
Voll	vøllj'n	vøllja	vøllja	vølljannje	vølljå
Bekk	bekkjinnj	bekkja	bekkje/ bekka	bekkjinnje/ bekkannje	bekkjå/ bekkå
Gjest	jest'n	jesta	jesta	jestne/ jestannje	jestå
Legg	leggjinnj	leggja	leggje/ legga	leggjinnje/ leggannje	leggjå/ leggå
Sekk	sekkjinnj	sekkja	sekkje/ sekka	sekkjinnje/ sekkannje	sekkjå/ sekkå
Streng	strængjinnj	strængja	strængje/ strænga	strængjinnje/ strængannje	strængjå/ strængå
Apal	apal'n	apallja	apla	aplannje	aplå

Nemneform	Eintal b.form	dativ	ub.form	Fleirtal b.form	dativ
Engel	engel'n	engela	engla	englannje	englå
Himmel	himmel'n	himmela himla	himlannje	himlå	
Ongul	ängel'n	ångela	ångla	ånglannje	ånglå
Siger	sigær'n	sigæra	sigra	sigrannje	sigrå
Vinter	vinter'n	vintæra	vintra	vintrannje	vintrå
Vokster	vøkstær'n	vøkstæra	vøkstra	vøkstrannje	vøkstrå
Bunad	buna'n	buna'å/ bunadå	bunada	bunadannje	bunadå
Bø	bø'n	bønå	bøå	bøannje	bøå
Ljå	ljå'n	ljånå	ljå/ljåå	ljåne/ljåannje	ljånå
Sjå	sjø'n	sjønå	sjøa	sjøannje	sjøå
Skjå	skjå'n	skjånå	skjåa	skjåannje	skjånå

Hankjønn. Linn bøying:

Bakke	bakkjinnj	bakkjå	bakka	bakkannje	bakkå
Barde	bar'n	barå	bara	barannje	barå
Galte	galt'n	galtå	galta	galtannje	galtå
Hage	hajinnj	hajå	haga	hagannje	hagå
Hare	har'n	harå	hara	harannje	harå
Time	timinnj	timå	tima	timannje	timå
Vase	vas'n	vaså	vasa	vasannje	vaså

Hokjønn. Sterk bøying:

Bjørk	bjørkja	bjørkjinnje	bjørkje	bjørkjinnje	bjørkå/bjerkå
Dør	døra	dørne	døre	dørne	dørå
Geit	jaita	jaitne	jaite	jaitne	jaitå
Gran	gra'na	gra'ne	grane	grane	granå
Grane	gra'nå	gra'ne	grane	grane	granå
Grind	grinda	grindne	grinde/ grinda	grindannje	grindå
Li	lia	line	lie	line	liå

Nemneform	Eintal b.form	dativ	ub.form	Fleirtal b.form	dativ
Mark	markja	markjinnje	marka	markannje	markå
Skål	skåla	skålne	skåle	skålne	skålå
Nål	nåla	nålne	nål`le	nål`ne	nålå
Nål	nåla	nålne	næ`le	næl`ne	næ`lå
Sol	sola	solne	sole	solne	solå
Stund	stonda	stondne	stonde	stondne	stondå
Glo	glona	glone	glø	gløne	glønå
Klo	klona	klone	klø	kløne	klønå
Krå	kråna	kråne	kræ	kræne	krænå
Tå	tåna	tåne	tæ	tæne	tænå
And	anda	andne	ænde	ændne	ændå
Bok	bokja	bokjinnje	bøke	bøkinnje	bøkå
Gås	gåsa	gåsne	jæse	jæsne	jæså
Hand	handa	han`ne/ha:´ne	hænde	hændne	hændå
Rand/rond	rånda	råndne	rænde	rændne	rændå
Rot	rota	rotne	røte	røtne	røtå
Strand	stranda	stranne	strænde	strændne	strændå
Tann/tonn	tønnja	tønnje	tennje	tennje	tennjå/ tønnjå
Elv	elva	elvinnje	elva	elvannje	elvå
Hei	heia	heine	heia	heiannje	heia
Myr	myra	myrne	myra	myrannje	myrå
Reim	reima	reiminne	reima	reimannje	reimå
Røys	røysa	råysne	råysa/ råyse	råysannje/ råysne	råyså
Vik	vikja	vikjinnje	vika	vikannje	vikå
Øks	øksa	øksne	økse/ øksa	øksne/ øksannje	økså
Øy	åyna/øyne	åyne/øyne	åya/øya	åyannje/ øyannje	åyå/øyå
Dronning	dronnengja	dronnengjinnje	dronnenga	dronnengannje	dronnengå
Gjerning	jærnengja	jærnengannje	jærnenga	jærnengannje	jærnengå

Nemneform	Eintal		Fleirtal		
	b.form	dativ	ub.form	b.form	dativ
Kjerring	kjærengja	kjærengjinnje	kjærenga	kjærengannje	kjærengå
Meining	meinengja	meiningjinnje	meinenga	meinengannje	meinengå

Hokjøn. Linn bøying:

Bikkje	bikkjå	bikkjinnje	bikkje	bikkjinnje	bikkjå
Bjølle	bjelljå	bjelljne	bjellje	bjelljne	bjelljå
Dokke	døkkå	døkkinnje	døkke	døkkinnje	døkkå
Klokke	kløkkå	kløkkinnje	kløkke	kløkkinnje	kløkkå
Kvige	kvigå	kviginnje	kvige	kviginnje	kvigå
Purke	purkå	purkinnje	purke	purkinnje	purkå
Pølse	pylså	pylsne	pylse	pylsne	pylså
Rute	rutå	rutne	rute	rutne	rutå
Vise	viså	visne	vise	visne	viså
Veke	vikå	vikinnje	vike	vikinnje	vikå

Inkjekjøn. Sterk bøying:

Bol	bole	bola	bol	bola	bolå
Bygg	byggje	byggja	bygg	byggja	byggjå
Brev	breve	brevja	brev	brevja	brevå
Bål	båle	båla	bål	båla	bålå
Gjel	jyle	jyla	jyl	jyla	jylå
Glas	glase	glasa	glas	glasa	glaså
Grev	græve	græva	græv	græva	grævå
Horn	hønnje	hønnja	hønnj	hønnja	hønnjå
Korn	kønnje	kønnja	kønnj	kønnja	kønnjå
Mål	måle	måla	mål	måla	målå
Nett	nette	netta	nett	netta	nettå
Skip	skipe	skipa	skip	skipa	skipå

Nemneform	Eintal b.form	dativ	ub.form	Fleirtal b.form	dativ
Skjegg	skjeggje	skjeggja skjegg	skjeggja	skjeggjå	
Vers	verse	versa	vers	versa	verså
Frø	frøe	frø'nå/frøa	frø	frøna	frønå
Kne	kne(i)e	kne'(i)nå/ kne(i)a	kne(i)	kne(i)na	kne(i)nå
Led	le(i)e	le(i)'na/ le(i)a	le(i)	le(i)na	le(i)nå
Fengsel	fengsela	fengsla	fengsel	fengsla	fengslå
Hinder	hindere	hidera	hinder	hidera	hiderå
Krøter	krytele	krytela	krytel	krytela	krytelå
Kjørel	kjørelde	kjørelde kjørel	kjørelde	kjørelde	
Lager	lagere	lagera	lager	lagera	lagerå
Middel	middele	middele	middel	midla	midlå
Mirakel	mirakele	mirakelamirakel	mirakla	miraklå	

Inkjekjønn. Linn bøying:

Belte	belte	belta	belte	belta	beltå
Bryne	bryne	bryna	bryne	bryna	brynå
Eple	eple	epla	eple	epla	eplå
Hjarte	jarte	jarta	jarte	jarta	jartå
Kvede	kve`e	kve`a	kve`e	kve`a	kve`å
Lynde	lynde	lynda	lynde	lynda	lyndå
Lyte	lyte	lyta	lyte	lyta	lytå
Menneske	menneskje	menneskja	menneskje	menneskja	menneskjå
Minne	minnje	minnja	minnje	minnja	minnjå
Stykke	stykkje	stykkja	stykkje	stykkja	stykkjå
Sæte	sæte	sæta	sæte	sæta	sætå
Ynske	ynskje	ynskja	ynskje	ynskja	ynskjå
Auge (ei)	auåaune	aue	aune	auå	
Øyre (ei)	åyrå/øyrå	åyrne/øyrne	åyre/øyre	åyrne/øyrne	åyrå/øyrå

